کتاب لفظ بلوچی

تصنیف

کمالان گچکی

بلوچی اکیڈمی . کوئٹہ

بلوچی دزنمشتی کتاب

اَرِچ

داجہ میر کمال خاں گچکی بلوچ

شوندہوک وگیشینوک

میر عاقل مینگل بلوچ

بلوچی اکیڈیمی۔ کوئٹہ

اوّلی وار	اپریل ۱۹۸۲ء
لیکو	۵۰۰
چھاپ جاہ	قلات پرنٹنگ پریس کوئٹہ
چھاپ کنوخ	بلوچی اکیڈمی۔ کوئٹہ
بہا	۵ر ۲۵ کلدار

ہرزنے کہ اسم آن فاطمہ یا عتاب یا شہربانو

باشد آن زن صورت منمیباشد

توقدۃ

عللنہ

پٹوءِ نشان

(کمالان گچکیءِ اے کتاب ءَ واجہ کرنیل ایس۔بی مایلز ۴ ۔ اگست ۱۸۸۵ سنہ عیسویءَ لندن اجوبگاہ ءَ پیشکش کرتگت و ایشی نمبراو ۔ آر ۱۲۹۲ سنہ آت)

این کتاب بلوچی بر جناب
معلا القاب سرکار کرنیل میل
صاحب بہادر در بایوز مشقط
برسد

برگ سبز ست تحفہ درویش
چہ کند بے نواہ ہمیں دارد

پیش گال

اے گشگ کہ بلوچی زُبان ءَ کوہنین ادبی مَدّتی نیست یا بلوچی
چہ پارسی ءَ گِستا بوتگ ، رَد اِنت ۔ بلوچی آریاہی زُواناں ٹوٹگ ءِ
زُوانے است وسلے آئیءُ وتی کونتری و سارگیبن دروشم ورنگ اماوڑ
ءَ داشتگ و سانبتگ ۔ بلوچی یک رودکپتی ایرانی بزان ہمادی زبانے
پیشاگوں باوزدی (پھارتی) ، بزان آسکانی پہلوی و آدیستاک ءَ گوں سیالی
داریت ۔ ہخامنشی دوز ءِ پچشکان اَم آئیءُ رنگ و دروشم درا بنت ۔ پچو
بزان بلوچی زبان حضرت عیسےٰ پیگامبر ءَ پیش نمشت و وان ءِ زُوانے
بوتگ ۔ اِسلامی دور ءَ اَم بلوچانی تہا مُلاّ د عالِم باز بوتگ ۔ بلوچی ءِ کوہنیس
یک شئر و دپترے گُشّی کہ شانزدمی سدی عیسوی ءَ رندو لاشار بلوچانی وت
مہ دتی یک جنگ ءِ ہپت گیست عالِم و مُلاّ گُشگ بوتنت ۔ اسے
وڑیں وانندگ ماں بلوچی و پارسی و عربی ءَ بازیں کِتاب دی نمشتہ کرتگنت
کہ نون نگوزاینت ۔ نوزدمی سدی عیسوی ءِ گڈ سراں یک انگریزیہ واجہ ہیوز
بُلّر بلوچستان ءِ تررتاب ءَ آحت و مزنین پٹ و پولے کرت ۔ واجہ
ہیوز ۔ بُلّر ماں وتی یک کِتاب ، بلوچستان ڈسٹرکٹ گیزیٹیر ءِ ہپتمی تاپ

تاکدیم ۸۱ تا ۹۲، چاپ بمبئی ۱۹۰۷ عیسوی ءَ نبشتہ کنت "
مکران ءِ بازیں سرگردگیں مردمان اینچیں درنبشتی کتاب گون
اَنت کہ آوان ءِ بہتر گشنت او اے کتاباں آدانی جنگی شعر و دپتر
ماں عربی ءُ پارسی بشنت ءِ نبشتگ اَنت"۔ داجہ ہیوز۔ بُلر
گمان ءِ سن ۱۸۸۲ عیسوی ءِ یک اینچیں کتابے ءِ براہو۔ جدگال
جنگ ءِ ماں انگریزی ترانک کرُت۔ اِیرج ایشی اِبیدہ نادرشاہ
افشار ءِ سالار تقی خان و سردار ملک دینار گچکی حاکم کیچ مکران ءِ
جنگ او دگہ جنگانی حال دنت کہ آئی ءِ او تمان کلمتی ءِ بستگیں
میر حمّل کلمتی بلوچ و پرتگالی جنگ اَم ماں اَنت۔ الوّن اَم اے
وڑیں بازیں بلوچی و پارسی درنبشتی کتاب گوں بلوچان اَست
اَنت وے کسا پیش نذارنت او نہ وت چاپ وشنگ کننت۔
دریگت پیش بداشتین یا چاپ بکرتین!
اے کوہنیں درنبشتی بلوچی کتابان کہ دے انگریزان برُت
کہ چیر آوان دو کتاب ماں لندن اَجوبگاہ ءَ ایر اَنت۔ اِیرج
ایشان یکے واجہ او تمان کلمتی رند بلوچ ءِ کتاب اِنت کہ گمان
ءَ سن ۱۷۶۳ عیسوی ءَ نبشتہ بوتگ۔ ایشی ءَ سن ۱۸۶۱ عیسوی
ءَ آکسفورڈز انتجاہ ءِ یک وستاد، عُدا مرزی پرفیسر ایچ۔
ایچ۔ دلسن ءِ جونزان وتی جود ءِ مرگ ءَ رند لندن اَجوبگاہ
ءَ دات۔ ایشی ءَ بلوچی تبل و دوساہت، گستو و آزمانک او شعر و دپتر
مان اَنت۔ سیمی کتاب واجہ میر کمالان گچکی بلوچ ءِ گنت کہ پہ
واجہ کپتان اسمیل میل ءِ پار ءِ سن ۱۲۹۴ ہجری بزاں ۱۸۷۶۔۷۷ء

ءِ نبشتہ کتگ ۔ ایشی سئہ وندڑو بار اَنت ۔ واجہ کپتان اسمیل میل، رندءَ کرنیں بوت، ایشی ءَ ۴ اگست ۱۸۸۵ء عیسوی ءَ لندن اجو لگاہ ءِ سوگات و پیشکش کُت ۔ اَش ایشان اَبید کولواہ و مشکے ءِ میرواڑی بلوچان اَم بازیں بلوچی پارسی مخلوطہ بزاں وزنبشتی کتاب گون اَنت ۔ چڑ ایشان چار کتاب واجہ عطاء اللہ قمبرانی بلوچ ءَ گون اَتنت ۔ واجہ عطاء اللہ قمبرانی ولد میر عبداللہ خان قمبرانی ماں مشکے دمگ ءِ منگلی کلات ءِ نندوکے او آئی بلک میر ملک دینار میرواڑی ءِ گہار اَت۔

اے گوہریں گودی بلوچی کتابان دل ءَ دوست داشتگ۔ اے وزنبشتی کتابان بلوچانی جنگی شئر و دپتران اَبید پارسی ءَ درمانزانتی اَم نبشتہ بوتگ ۔ ہر بلوچی شئر ءِ سرگُن پارسی ءَ اِنت او رندءَ سن ، ہجری داتگنت ۔ میر عبدالکریم میرواڑی وتی یک شئرے سن ۱۲۹۱ ہجری بزاں سن ۱۸۷۰ عیسوی نبشتہ کتگ ۔ اَمرگ ءَ براہو ۔ جدگال جنگ ءِ شئر ءَ ہر یکے جتا نقل کتگ ۔ گڈسری سن ۱۳۲۱ ہجری ءَ بگر تن ۱۳۳۲ ہجری ءِ گنت ۔

بلوچانی میرواڑی کہول ءِ حاکم میر حسن میرواڑی ءِ بابت ءَ یک شئرے واجہ سردار عبدالکریم میرواڑی سن ۱۲۹۰ ہجری ءَ نقل کتگ ۔ اے شئیرے دو سئہ بند اے وڑ اَنت :

میر حسن خان پر تخت سیواءُ سارڑی اَت
اے قلات باگیں میر حسن خان زءِ مارڑی اَت
شمس الدین ءِ گوں میرانی، دوستی یاری اَت

سردار بڑدل خان نوشیروانی د نادرشاہ اوشار ءِ جنگ ءَ ملّا غلام بنی مارانی
پر لسنگ او سردار عبدالکریم یسرواڑی الیشی ءَ سن ۱۲۹۷ ہجری بزاں ۱۸۸۰ء
عیسوی ءَ اُ شکنگ و نبشتگ کرتگ ۔میرواڑی ورنبشتانی اے چار کتابان
پانزدہ ہزار ءَ گیش شعرانی مینگ اُنت او بازیں شاعرانی نام دیگ بوتگنت۔
او مبیت اِنت کہ واجہ یوسف گچکی ء واجہ میر عطااللہ قمبرانی ایشان نُوتاں نُوت
چاپ دشنگ کننت ۔

واجہ کمالان گچکی ءِ اے کتاب اصل ءَ یک بلوچی دَرسی بزاں وانگی کتابے
وے ایشی ءَ بلوچی ورزدگانورانی مزنین کُدّیے گون اِنت ۔اگہ ما اے گِمگنن
کہ بلوچ نبشتہ کارانی دست ءِ اولی وانگی ہیلاکی ءِ کتاب ہمی اِنت ، دان رُد
نہ اِنت ۔ واجہ کمالان گچکی ءِ کتاب ءَ نُودان ءِ ہیلاکی ءَ گوں ہور ہمی زانگ
ءِ واکہ دویل ، وشتی وڈُگ ، واہگ وارمانان اُ بید نادراہی ءِ دارُو درمانی
رُماہشت اُم مان اِنت ۔ہمی کتاب ءِ یکّ گونڈین گونا پے جہل ءَ بیش
دارگ بیت ۔

اولی باب مال بلوچی ءَ سلطان روم و اُروس ءِ جنگ او انگریزانی گرد
گرٹی ءِ بابت ءَ سوج دنت ، ایش کہ انگریز ءِ جنگی جانزہ مال
کراچی بندر ءَ مُجّ اُنت او انگریزاں گوں بلوچانی خان و سرداران سلہ
و سوج گنگ ۔ ایش کہ انگریزء زور اکیں حاکمے او دگہ حاکمان سوگوش کرتگ کہ
گون یک دگرءَ جنگ مکنت ۔انگریز ءَ سلطان روم بزاں سلطان عبدالحمید
ثانی (۱۸۴۲- ۱۹۰۹) ، ایران ءِ نصیرالدین شاہ (قاجار ۱۸۴۸- ۱۹۲۵) ،
اوگانستان ءِ شیر علی خان (بارکزی ۱۸۶۳- ۱۸۷۹) او خانصاحب خداداد
خان حاکم بلوچستان (احمدزی ۱۸۵۰ - ۱۸۹۳) او مکران ءِ گچکی سرداران جنگ

وجھیڑہ نہ کنگ ءِ توار پر جنگ ۔ ہر یک ءِ سیم وڈنگ دی دراُگنگ ۔ الیش
کہ اُروس چہ انگریزان ہندوستان ءَ پیچ گرگ لوٹیت ۔

اُروس ءِ شاہنشاہ نکولاس ۲ ، جولائی ۱۸۵۳ عیسوی ءَ روم بزان موجگیں
ترکیہ ءِ سرءَ اُرش کرت ۔ انگریز و پرانسی ترکانی کمک ءَ رستنت ۔ او
ستمبر ۱۸۵۴ ء عیسوی ءَ کریمیای میدان ءَ اُروس ءَ پروش داتنت و
جنگ بنجاہ مَنت ۔ آرمنستان ءَ اروسی ترکانی کلات ترس ءَ پیچ گپتنت ۔
نیٹ پرانس ءِ بنجاہ پیرس ءَ ۱۸۵۶ ء ءَ ایشانی صُلح بوت ۔

داجہ کمالان دیترءَ انگریزان نازبینت او بلوچانی حان ءِ جنگیں
گرانیں سُنگ و مالی ءِ غاژ کنت ۔ اے سُنگ و مالی ءِ سبب ءَ
مکران ءِ مہلوک بینٹ جنگ ءَ لانچنت ۔ داجہ کمالان اے جنگ
ءِ بابت ءَ سوج دیان گشّیءَ کہ اول سرءَ خانصاحب ءِ ناہب الحکمہ بزاں
گورنر ملا عطا محمد داروغگ ءِ پلٹن کانڈا اُت و بے رندءَ بلوچ سوب
گُرتنت ۔ بلوچ آنی سروک سردار باہیجان گچکی اُت ۔ کمالان گشی پلٹن ءِ
درُست سپاہی اوکان اُتنت ۔

داجہ گل حان نصیر وتی تاریخ بلوچستان ءَ اے جنگ ءَ مئی ۱۸۷۲
عیسوی دنت و لے کپتان اسمیل مبل الیشی سن ءَ دسمبر ۱۸۷۱ ء عیسوی
دنت ۔ داجہ میل مال وتی ہپت جنوری ۱۸۷۲ عیسوی ءِ کاگدءَ چہ
گوادر بہ کراچی دیم دنت او سندءِ کمشنرءَ حال دنت ، نبشتہ کنت " ۔
عالیجاہ خانصاحب بزاں خان بلوچ ءِ یک صوبگ پیچ مکران ءَ آئی ناہب
ءِ خلاف مزنیں تکانسری یا داتگگ ۔ اے تکانسری ءِ دو مزنیں سبب
اَنت ۔ یکے ۔ سردار فقیر محمد بیزنجو بزاں اولی ناہب الحکومتہ ءِ کشگ او

محمد ءِ جنگیں گرانین سُنگ و مالی ۔
دومی نوکیں ناہب داروغہ ملا عطا ۔
کساس ءَ دو ہزار بلوچ قلعہ میری پیچ ءَ بہ تگنت ۔ شش بلوچ شہید
و ہپت پٹی بوتگنت ۔ داروغہ ءِ دو ۳ سپاہی کُشگ بوتگنت ۔ داروغہ قلعہ
میری یلہ داتگ و تربت ءَ تُتگ ۔ اود ءَ توپک کاری بوہگ ءَ اِنت ۔
پنجگور ءِ ناہب بزاں گورنر میر عیسےٰ خان الیشانی نیام ءَ هُل کنگ
ءِ جہد ءَ اِنت ۔ یا گیّن بلوچانی سروک میر بایہان دگچکی، ملا رحمت زگری
نبی بخش (بلوچ) او میر کنتر منا کاگد کرتگنت ۔"
دیمتر ءَ واجہ کمالان بلوچ و عربانی یک جنگ ءِ حال ءَ دنت کہ عرب
۳ وار زحم کننت و بلوچانی ٹوپچی آدان ہر شلیک ءَ پد جننت و گلّینت
اے گمان ءَ سن ۱۸۶۱ء عیسوی ءِ واکہے کہ پنجگور مکران ءِ گورنر سردار
فقیر محمد بزنجو گوادر ءَ اُرش کُرت و گوادر گپت ۔ گوادر چہ نصیر خان نوری
ءِ زمانگ (۱۷۵۹ - ۱۷۹۶) ءَ سلطان مسقط ءَ میمانی دیگ بوتگت
یا رند بلوچانی و عربانی جنگ ءِ گنت ۔ رند بلوچانی کرڈے گلام جستنت
گوادر ءَ شتنت ۔ گوادر ءِ عرب گورنر الیشان واپس نکرُت ۔ جولائی ۱۸۷۹ء
ءَ رند و عربانی جنگے بوت ۔ ۳ رند کُشگ و ہپت پٹی بوتنت ۔ رندان
گوادر ءِ ٹیلفون تار سستنت ۔ جنوری ۱۸۸۳ عیسوی ءَ رند بلوچان گوادر
ءِ تار و ٹیلفون ءِ لحتیں مردم کُشت ۔
واجہ کمالان دیمترا نشتہ کنت ۔ سردار بلوچستان آہات بیت بزاں ئے
جنگ و جیڑہ بیت ۔ اے ردءَ سردار میر آزاد خان نوشیروانی ءِ گوں
ایرانی بلوچانی سردار میر دلاور خان ءَ جنگ ءِ سوج دنت ۔ سردار
دلاور خان ریکی بلوچ و سردار آزاد خان نوشیروانی بلوچ ءِ نیام ءَ جیڑہ

گوئنک ءِ شار اَت اے شار نوشیروانیان په پنجگور ءِ گچکی بلوچانی پلوءَ رستگت وﻟے ریکی ایشی ءَ وتی زانتنت۔ اے بابت ءَ بگندت آهینه خاران اچ عبدالقادر اثیر شاهوانی، چاپ ا بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ۱۹۷۸ء۔

دیمترءَ واجه کمالان انگریز منصبدارانی مکران ءِ تر و گرد ءِ سوج اے وڑ ونت "میجر میل صاحب تنپ، پکیچ او پنجگور ءَ ترتت و پدی شت۔ کرنیل راس اُم مکران کیئت و روت۔ وﻟے کپتان موکلر پکیچ لید وگر مکران ءَ گرد دیت" رندءَ انگریزان نائینیت۔ میجر ایس۔ بی میل مال گوادر ءَ انگریزانی اسسٹنٹ پولیٹیکل ایجنٹ اَت رندءَ مُشقطءُ بدل بیت۔ آئی بدل ءَ میجر راس ءَ اے منصب دینت۔ واجه ای موکلر مال بلوچستان ءِ زرکترءَ انگریزانی تار و ٹیلفون ءِ اختیار وار بیت۔ اَمدا آئی ءَ وتی کتاب، اے گرامر آف بلوچی لینگوئج، نمشته کتگ که سن ۱۸۷۷ عیسوی ءَ مان لندن ءَ چاپ بوت۔ وت رند ءَ کرنیل جوڑ بوت۔ وتی کتاب ءِ پیشگال ءَ نمشته کنت، "بلوچی زوان بلوچستان ءِ کماد رستانی زبان انت که وتارا بلوچ گشنت البتَ ایشی پهچّی ءَ یک وگر زوانے گشنگ بیت که آهرا کرُدی یا کرُدگالی گشنت۔ ایشءِ وگمان ءَ اسکیتی رسلهایی زبانے"۔ واجه محمد بیگ بلوچ سن ۱۹۷۷ عیسوی ءَ ایشی ءَ اُردو زوان ءَ ترینت۔

دیمترءَ واجه کمالان بلوچستان ءِ مردمانی واری و جنالان شهزار انت او هندوستان ءِ وڑیں دمان وش گلاهیت و سارٹینیت۔ نیٹ اے آزمانک ءِ دیم ءَ کاریت که بلوچستان ءَ مکران و قلات سیوا ءَ گر.

تن میناب (بندر عباس) حضرت سلیمان ءِ زندان اِنت او ایش کہ
بلوچ اما بندیہانی گدّپد اُنت کہ حضرت سلیمان آوان چہ ہندوستان
و ایران و خراسان ءَ اِدا آرتگ و یلہ داتگ ۔ داچہ کمالان بلکنا گہرام
گنگ کہ حضرت سلیمان ءَ سدان سال رند بلوچ اے سرزمین ءَ
آھتنت و آبات بوتنت ۔ بلکن حضرت سلیمان ءِ مجرم دِگہ اَنت ۔
دیمترءَ بلوچانی حان و انگریزءِ کاگد و ٹپالانی سوج دنت کہ پنجگور
وپنجگورءِ امیرو دگہ بلوچانی میران لوٹتگنت ، دُرست پچّی عَرَبّی بنت
و تی جھیرٹہ و جنبالاں پگیش و گیوار کنت ۔ ایش کہ عالیجاہ خانصاحب
خداداد خان و میجر سنڈیمن ءَ سردار فقیر محمد بیزنجو ، سردار بابیجان گچکی ،
سردار شئے عمر گچکی و کیچی و بلوچان لوٹتگنت ۔ ایش کہ ہر سۃ سردار
گون میر کنتر کہداہی و میر نبی بخش بلوچ شوّال ءِ ماہ ءِ دوانزدہ سن
(١٢٩٣ھ / ١٨٧٦ء) ءَ شتگنت ۔ ایش کہ ڈپٹی کمشنر ڈیرہ غازی خان اسنڈیمن
ہندوستان ءِ راجا ، خانصاحب والیِ قلات ، براہوئی ، پنجگوری و کیچی
گچکی و بلوچ امیر دِرستان لوٹتگ بوتگ ۔ اے گمان ءَ میجر سنڈیمن اولی
کوشست اُت کہ چہ خانگڑھ (جیکب آباد) ءِ میڑو و مچّی ءِ ورگت کُرتگ ۔
دیمترءَ واجہ کمالان ماں مکران ءِ لُٹ و پُل ءِ حال ءَ دنت و نبشتہ
کنت : " ملکان ءَ واجہ نیست ، خانصاحب مُلکانی گوڑا نکنت ، سرپد
نہنت منانگی ہست ۔ تا کہ انگریز صاحبانی حکم البیت ملکانی حال ہمیش
اِنت ، ہرکس جاپ بدہ نندتا روچے روچے ہیت ۔ "
دومی بہر بزاں باب ءَ سوداگری گالوار بزاں اصطلاح اوردگال
بزاں بلوچی نفقرہ کارمرز کنت ۔ سوداگری گیپ و گالواران ابید ، و تی

زمانگ ءِ واکہہ و ویلانی حالان دنت چوش کہ انبراں (۱۲۹۳/۱۸۷۰-۵) میجر سنڈمن مال مستونگ اتکہ ۔ آئی لشکرءَ مرِ گوی کپتہ ، سندمین ءِ بازیں سپاہی و براہوی مُرتگنت ۔ نال ، باغبانہ و مشکےءِ مرگوہ کپتگ وے پکیح و سامی ءَ مُرگانی سرءَ کپتگ ۔ ایش کہ ذوالحج ۱۲۹۳ ہجری ءَ میر عیسٰے (مجکی) و میر آزاد خان نوشیروانی ءِ لشکر فجگور ءِ گوڑ ءَ میر گاجیان گچکی ءِ شاہ سوررودءَ لگتمال کُرتگ ۔ اے گمان ءَ میجر سنڈمین ءِ اولی میٹر ومرکہ اَت کہ ڈیرجات ءِ دہ بلوچ سردار و دوانزدہ سد بلوچانی ہمراہی گسبیت و چار دسمبر ۱۸۷۵ عیسوی ءَ شال و مستونگ ءَ رَست پداقلات ءَ شت تانکن بلوچانی وت مروتی جنگ و جھیڑہاں بگیشینیت ۔ مرگوِی بزاں اوبا ءِ سوج دگہ کِتاباں زبیت ۔ سن ۱۸۷۷ عیسوی ءَ خانِ بلوچ واجہ سردار عیسٰے خان گچکی ءَ چہ پنجگور ءِ گورنری ءَ درکُرت او سردار گاجیان گچکی ءِ دلواہین مردے ءَ ناہب الحکومتہ جوڑ کُرت ۔ پنجگور ءِ گچکی گوں نوشیروانی سانگبند و سیاد اَتنت ہمیشا سردار آزات خان پہ سردار عیسٰے خان ننگ کُرت ۔ ایشانی نیامجی ءَ کرّ ڈے سال جنگ منت نیٹ ۱۸۸۲ عیسوی ءَ لشکران کھور ءِ جنگ ءَ سردار گاجیان کُشتگ بوت ۔ کمالان گشتی قلعہ سوررود ءِ لٹ ءِ و بدءَ سردار گاجیان ساڈھی نہ اَت ۔ بلکن گوں خانصاحب خداداد خان ءَ انگریزانی رگندو نندے ءَ سندھ حیدر آباد شتگت ۔ سوررود ءِ واکہہ گمان ءَ دسمبر ۱۸۷۶ عیسوی ءِ گنت پرچیکہ خان بلوچ گوں وتی بازیں سرداراں ہپت دسمبر ۱۸۷۶ عیسوی ءَ مال خانگڑھ (جیکب آباد) ءَ ہندوستان ءِ انگریزی وائسرائے لارڈ لٹن ءَ گوں رگندو نند کُرت ۔

سوداگری ءِ بہرءَ پد بازیں کسانیں بلوچی بہر کاینت کہ کرڈے لس بلوچی نہ اَنت۔ چوش کہ اِسلامی ماہانی عربی نام او ہپتگی روچانی پارسی لیچگ ءِ نام۔ وشاہتی بلوچی گالانی پارسی متلب اَم بروبر نہ اَنت۔ اے بہرءَ رند بلوچانی تمنانی سرُبن پارسی ءَ دنت او ملاشوران رِندءِ دپتران پچیے ٹپگ دیم ءُ کاریت البت تاریخی واکہہ ودیلان گواچین گشت نہ کنت۔ مثال ءِ ایش کہ رندو لاشار ءِ لڈّو بار گجر دور د ۱۶۷۹ء تا ۱۹۲۵ء ءَ بوتگ رَد اِنت۔ اَمے وڑ ءِ سندھءَ میاں صاحبان بزاں کلورو رندانی جنگ و نادر شاہ اوشتار ءِ اُرشّ اَم رَندی دور ءِ گزت۔ واجہ کمالان نادر چمکشّ ءَ اَم گجر نمشتہ کنت و لے آ اوشتارے اَت البت میّا صاحب (نور محمد لٹّی کلور) ءِ بندیگری او نادر شاہ ءِ نیمگ ءَ کچّی دمگ ءَ خانِ بلوچ ءَ رسگ ماسیتیں پگیت۔ اے اَم رَد اِنت کہ میر چاکر رندو میر بقّر گوں نادرشاہ ءَ دِلّی شتنت۔ میر چاکر رند گوں ہمایون بادشاہ ءُشت ودِلّی گپت۔ کمالان دت گشتی کہ میر چاکر حان رند چہ کولواہ بہ کچّی مروچی ءَ ، ۱۲۹۳ھ ہجری ءَ، دوازدہ پشت پیش ءُشتگت۔ ہر پشت ءَ شنت سال او ہر قرن ءَ نسیّ سال لیکیت۔ اے حساب ءَ اَم میر چاکر رند ءِ کچّی روگ ۸۷۵ھ ہجری بزاں ۱۲۳۳ء عیسوی بیت نامداریں بلوچ تاریخ نویسوک واجہ سردار خان گشکوری "میر چاکر رندءِ دور ءَ ۱۲۵۷ء عیسوی ءَ بگرتن ۱۵۵۶ء ءَ ماںنت"۔ کمالان دیترءَ پارسی ءِ نمشتہ کنان گشیت میناب و پنجگور نمران ءَ بگرتن کو لواہ پنجگور د قلات د شال و مستونگ و کچّی دراہیں بلوچ گیشتر رند اَنت۔ واجہ کمالان ہوت تمن ءُ رند بلوچ ...

وگشتی چہ ایران ءِ دشت ءُ پتّی بزاں دِزنُل (لرستان)، وآتکگنت۔ آوانی یک سردار پنّو (پنل خان)، پہ کیچ مکران ءِ حاکم بوتگ۔ میر حمّل کلمتی ءَ ہُل پت رند لیکیت کہ آہرا انگریزانی حملے راج ءِ مُردم دزگیر کرتنت۔ قاضی نور محمد وتی تحفتہ النفیر بلوچ ءَ کلات ءِ احمد زیی قمبرانی تمن ءِ بوت لیکیت۔ میر حمّل و پرتگیزی پرتگالی جنگ ءِ شئر او تمان کلمتی پہ لبتگ۔

واجہ کمالان وتی پیرک مارسنگ ءِ لاہور ءِ مُردمے لیکیت ءُ لے تاریخی رُوءَ پہ کیچ مکران ءِ حاکم مارسنگ بن ناصرالدین ماں شاہجہان بادشاہ ءِ دوُر ءَ بوتگ بلکن اسے مارسنگ آئی لوانگ انت۔ بلوچانی تہارسنگ نام باز اَست چوش کہ مستونگ ءِ شال ءِ گردانی سردار مارسنگ نصیرخان نوری ءِ دوُر ءَ اَت او سنگھر ءِ لانگوانی سردار مارسنگ نصیرخان دوئم ءِ دور ءَ اَت۔ گچکیانی پیرک مارسنگ ءَ باز انگریز راجپوت نشتہ کرتگنت و لے آئی ہندوجاہ ءَ جودھ پور، جے پور، جام نگر او لاہور گشنت۔ کرنیل راس گشتی گچکی ہبدمی سدی عیسوی ءَ مکران ءَ رستنت او سردار مارسنگ چہ سردار محراب خان گچکی ءَ (۱۸۹۰)، گیست پشت پیش بوتگ بزاں ۱۶۹۰ء عیسوی ءِ بوتگ۔ اے وڑءَ اما مارسنگ انت کہ شاہجہان ءِ دوُرءَ بوتگ۔ آنہ مانگ ءَ سِکھ مذہب نہ اَت بلکنا راجپوتے اَت۔ راجپوت، ساکاو دگہ لوکیں تمنانان ماں آریا سماج ءَ گشتنت۔ واجہ اینتون یک کیسترے چہ بروت ءِ ریاست نوانگر (کاٹھیاواڑ)، ءِ کتابان ومنگ گنتی مکران ءِ حاکم نظر محمد بلوچ ءَ پنج بنوت۔ آئی مُردم بوچیگان برڑوده

شتنت ۔ امود ءَ شاہزادگ سمات جی سُدّل جی ءَ سن ۱۵۵۸ء عیسوی ءَ دُزّتنت او کڑنگا ءِ تیاب ءَ بہ پیکیج آورتنت ۔ رندءَ سمات جی مارڈ سنگ رہ نام ءَ مزن بوت او لفظ محمد بلوچ ءِ جنگ دلبو بی بی رءِ سُور کرت ۔ بگند بلوچستان تحرُو لیجز ۔ دومی تاپ ۔ تاکدیم ۵۳۹ھ ۔ آخوند محمد صدیق اَم مکران ءِ گچکیان راجپوت نمشتہ کنت وگشی چہ ہندوستان آتکنت ؛ چارلس میسن گچکی وسُنگرءَ کُرد گال بلوچ بزاں براہوی لیکیت ولے واجہ کمالان ایوک ءَ سُنگر ءِ براہوی اُشمار کنت ۔ گمان ءَ گچکی ساکا بلوچ اَنت پرچیکہ گچک و دگہ مکران ءَ ساکا کلات اَست او راجپوت بزاں بادشاہ زادگ اَم گیشتر ساکا بزاں سیستانی ایرانی اتنت ۔ کمالان وت نوشیروانی بلوچان ءَ سام نریمان سکزی ءِ اولاد لیکیت کہ آوانی بُن پیرک امیر حمزہ نوشیروان عادل ءِ جنگ مہرنکار ۔ ءَ سُوُر کرُت ۔ براہو حبدکال جنگ رءِ رُو ءَ نوشیروانی اَم کُردگل بزاں براہوی اشمار بنت ۔ احمدزی قمبرانی و میروانی ءَ واجہ کمالان تازیی بزاں عرب لیکیت ۔

تما تمام شد ۱۲۹۲ھ (۱۸۷-۷۶ء)

رندی کتاب ءَ الف ءَ بگر تن بی ہنجی ءِ وڈ ءَ ہر بہر ءَ نمشتہ کنت ۔ باز بہرے کم لوزدگال ءِ گنت او بازے گیش گال دارنت ۔ شپین ءِ بہرءَ واجہ کمالان دراہنیت کہ بلوچی زُوان ءَ ف ، ث ، خ ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، غ ءِ عربی توار نیستنت ولے رذایتی وڈءِ نمشتگ بنت ۔ اے گپ گیشینیت کہ ف ءَ پ بوانت ، ص ، ث ءَ سین بوانت ، ذ ، ض ءَ زے بوانت ، ط ءَ ت او غ ءَ گاف بوانت ۔

واجہ کمالان وت سوگوشہ اِنت، برے بلوچی صوتیات بزاں ٹکلتواری وڑ ءَ نبشتگ کنت او برے روایتی وڑ ءَ نبشتہ کنت۔ پارسی ءِ اُم اُہرگ ءَ نبشتہ کنت۔ داجہ کمالان نُون ءِ بہر گیشینیت ح و خ یکے بزاں بلوچی ءَ خ ءَ ح بوانت۔ ط وت یکے، لام وہ یکے۔ گڈ سرءَ بلکین رُد اِنت لام دلا یک بوت نکننت یی ءِ بہر ءَ کتاب ءِ ھلاسی ءِ سنّ چارشنبگ ءِ روچ، ربیع الاول ءِ چاری روچ ۱۲۹۲ ہجری دنت۔

واجہ کمالان عودی کتاب ءَ اول سرءَ پارسی زُبان ءَ انگریز بادشاہ ءَ نازینیت او دتی مور بزاں مسندری ءِ پٹو ءَ جنت۔ اہود ءَ ما ایوک ءَ پٹو نبشتہ کنگ۔ پدا پارسی ءَ حمدے نبشتہ کنت۔ پدا پکیے ءِ تاریخ ءَ دنت کہ گمان ءَ قاضی نور محمد کلور ءِ کتاب جنگ نامہ دفردوسی ءِ شاہنامہ ءَ نقل گنگ اپخو کہ وت گیش کنت،" در کتاب پیشینہ چنین دیدم پیشتر اسم تپکیح گنجاباد بود۔" پدا فردوسی ءِ شاہنامہ ءِ روایتیان کاریت۔

داجہ کمالان مکران ءِ بلیدی و گچکی جنگ وجیڑہانی بازیں حالہ و ویلان گواچنی دات نہ کنت چوش کہ میر دُتا بلیدی ءَ اول میر نصیر خان نوری کمک دنت رندا نادرشاہ دنت۔ میر نصیر خان ءِ بدل ءَ میر محبت خان (۱۷۳۲-۱۷۵۹) گواچنی بوت کنت۔ نادرشاہ ءِ جرنیل تقی خان ءِ گوں ملک دینار و سردار پژدل خان نوشیروانی جنگ گواچنی اُست او ایشی بلوچی دپتر اُم استنت۔ گچکی ءِ اُم نادر چکش امیر محبت خان ءَ دات۔ البت احمد شاہ ابدالی ءِ دور ءَ میر نصیر خان ۱۷۵۹

۱۷۹۶) او ملک دینارءَ گچکی ءِ جنگان جاہی گشیت ۔ گذ مسرءَ وتی نانگ
ءِ سنّ ۱۲۹۴ئہ ہجری نبشتہ کنت ۔

واجہ کمالان ءِ سیمی کتاب ءِ نام، کتاب لفظِ بلوچی، انت ۔
اول سرءَ پارسی ءَ حمد و گچکی کہول ءِ سرءُ بُن ءَ دنت و گشیت لاہورءَ
چہ گچکیانی بُن پیرک فُتو سنگ مکران ءَ آحت ءُ پنجگورءَ میر بوہیر
جلنب زبی سردار اَت ۔ میر بوہیرءَ گچکی گُشتنت دت حاکم بوتنت ۔
رند ءَ ملا مراد و میر عیسےٰ گچکی دو برات سامی آحتنت ۔ ملا مراد مال
کلگ ءَ چلہ کش بوت او زگری دین ءَ بنا کُرت ۔ ملا مراد ءِ پنچ ملک
دینار پنجگور ءَ شئے قاسم بلیدی ءِ وزیر بوت ۔ رند ءَ میر احمد سُنگر ءَ ملک
ءَ پنجگور ءَ گپت ۔ شیخ قاسم بلیدی و میر دُرّا بلیدی ایران ءِ ہنجاہ ءِ سے
دتہران) ءِ ریزبیدی کہول ءِ بادشاہ نصیرالدین شاہ دقجار) (۱۸۴۸-۱۸۹۶) غاوٗ
ءَ برتنت ۔ نصیرالدین تقی خان ءَ دیم دات ۔ واجہ کمالان نادر شاہ
ءِ بدل ءَ نصیرالدین ءَ کار بیت کہ آئیُ وتی دوزءَ اَست اَت ۔ او شار ءِ
بدل ءَ گجر نبشتہ کنت کہ رد انت ۔ میر محبت خانءِ بدل ءَ نصیر خان اُم رد
انت البت شئے عمرو نصیر خان ءِ جنگ وصُل راست انت ۔ پدا فردوسی
ءِ شاہنامہ ءِ کسّوٗان کار بیت ۔

دومی بہر ءَ کرنیل راص ءِ سامی دپنچگور ءِ تزوتاب ءِ حال ءَ دنت
کرنیل راص آہرا کتاب ءِ نبشتہ کنگ ءِ پرما بیت او واجہ کمالان
پنجگور نامہ ءَ نبشتہ کنت دنت ۔ کرنیل راص بالگتر و کولواہ ءِ راہ ءَ اوراماڑہ
روٗت ۔ رند ءَ سردار فقیر محمد بیزنجو پدا پنجگور مکران ءِ نائب الحکمتہ بزاں
گورنر بیت ۔ واجہ کمالان گون سردار بیزنجو، سردار باہیجان گچکی و

سرتیپ ملا عطا محمد ءِ ہمراہی ءَ گوادر بندر روٹ۔ گوادر ءَ گوں میجر
ہریسن و میجر راس رِگِد و نند کننت کرنیل فیل، کرنیل میل، جرنیل گولڈسمت
و دگہ انگریزانی مکران ءِ تر ءُ تاب ءِ حال ءَ دنت۔ کپتان اسمیل میل
واجہ کمالان ءَ یک بلوچی ہیلاکی کتاب ءِ نبشتہ کنگ ءِ وزہ بندی کنت۔
واجہ کمالان محرم ءِ اولی روچ سن ۱۲۹۴ ہجری ءَ دنی سیمی بلوچی کتاب
بنا کنت۔ دت سامی ءَ خانصاحب ءِ ناہب بیت۔ کتاب ءِ اول سر
ءَ نبشتہ کنت،

"در ہر مکان ف فارسی اید فارسی ہست و دیگر مکان ب بلوچی
اید بلوچی ہست"

واجہ کمالان مان کیچی لبزانک ءَ بیرہ باز بلوچی لوزوگال و رِدگال نبشتہ
کنت البت آوانی پارسی متلب مرتّ و در ورنہ اَنت بلکن بازہندان چپّ
رَد اَنت۔ بازہندان متلب ءِ بدل ءَ یک پچی ءِ تب بزاں گرمی یا
سارتی ءَ دنت۔ بازہ جاہان گالانی پارسی متلب ہچ ندنت۔ امود ءَ
ما سوال ءِ نشان ءَ جتگن۔ البت ہر جاہ کہ سکّ المیّ بوتگ بریکٹ ءَ
متلب داتگن۔ بازہندان پارسی ءِ خطِ شکستہ ءَ اَم کارمرز گتگ۔ کاہ و
بومبح و درچک و جرّان اَم لسّ لوڑ کنت۔ یک کاہے یا بوٹگے بلکن درچکانی
لڑ ءَ نبشتگ بوتگ یا درچکے کاہانی لڑ ءَ مان اتکگ۔

واجہ کمالان کیچی لبزانک ءَ ابید پنجگوری لبزانک اَم نبشتہ گتگ و
ریگشینتگ چوش کہ باب خانہ رگل ءَ دراہینت: "ہر خانہ را بلوچ گو بند لوگ و
آدم پنجگور و براہوی خانہ را گویند ہگس؛ اَمرگ ءَ باب آتش ءَ نبشتہ
کنت۔" آتش را بلوچ گویند بہ لفظ مکیح، آس، مردم پنجگور گویند آچ۔"

براہوی اُماداں گشتی کہ کولراہ و ماران و چاگئےءِ ءُ بلوچی بزاں خشانی کننت او کُردگال اُم گشگ بنت۔ واجہ کمالان کُردی بزاں براہوی ءِ یک ردگال کار مرز کنت چوش کہ خاطر آس ءُ گشنت یا اوگانی ءِ خوند بزاں تام یاگرڈند سٹے بزاں بہادر۔ باب سلام ءُ گشتی کہ بلوچی وشاہت ءَ سردار میر چاکر رند بنا کرت کہ اڈن بزاں ۱۲۹۰ہجری ءُ آہرا دوانزدہ پشت اِنت۔

واجہ کمالان ءِ دیمتری باب بزاں بہر بلوچی کارونڈ بزاں مصدرانی گردان اُنت وسلے پارسی متلب اِش برے برے بروبر نہ اُنت۔ کسانیں ردگال بناں فقرہ اُم کار مرز کنت او بازگا ئورانی راجی متلب ءُ دنت چوش کہ تو بہ لسوُحان ءِ رکتوُ اِنت۔ پدا وتی مندریگ ءِ پہ ٹوجنت۔

باب لفظ ولایِ پنجگوری یجگ ءُ پہ کپتان اسمیل میل نبشتہ کننت۔ پکیج ءُ پہ کا ءِ نشان دنت او پنجگور ءُ پہ ف بزاں پ ءُ دنت وسلے اے نشان شرّتی ءُ میم نہ بنت پمیشا شوندوہوک ءُ اےنشان جتا جتا پدّرا گنگ۔ بلوچی نبشت ءِ پارسی ءِ اوگانی وڑ نبشتہ کننت چوش

اوگانی وڑ	نوکیں وڑ	اوگانی وڑ	نوکیں وڑ
پ	ٹ	پہ	ڑ
پ	ڈ		

بلوچی و پارسی گالان ءُ برے روایتی وڑ ءُ او برے ٹکتواری وڑ ءُ نبشتہ کننت چوش

روایتی	ٹکتواری	روایتی	ٹکتواری
عقلمند	اکلامند	فِت	پت

رِندر	پِدر	تدبیر	تبتیر
رُخصت	رُست	طوف	توپ
اعتبار	اعتبار	بےعقلیٓ	بےاکلی ءَ

واجہ کمالان کاف وگاف ءَ یک وڑکاف نِشتہ کنت ہمیشا پدریں مردم بُلّنت ونزانئت ۔ اَبید اِرچ ایشی بلوچی لوز وگالانی اضافت بزاں گیشتوار ندنت یا ایوک ءَ بے ویں ءُ کارمرز کنت ۔

حقّ تو ایش اِنت کہ اے وڑیں گالانی گیش وگیوار ءَ پہ یک سرسوج کتاب ءِ گُڈّ سرءَ بوتین دسے زرّ ءِ کمیگے ءِ سبب ءَ بلوچی اکیڈمی ءِ کارندگ ایشی اِنرم وموکل نہ داتنت ۔ نون اے بلوچی ءِ وانوکانی کار اِنت کہ واجہ کمالان ءِ نشتان سوبوی ءَ بلنت وبزانئت ۔

واجہ کمالان وت سامی ءَ زوال بوت ۔ آ وتی پِتّ میر بہرام وبراحمد ءِ سوج دنت ۔ واجہ ہتورام ماں وتی تاریخ بلوچستان ءَ گچکی سردارانی شُربن دنت ۔واجہ سردار بایان گچکی (۲،۸۱) ءِ داتگیں ۔شجرہ ءِ روءَ میرکمالان ءِ چاپنچ ،واجہ میربہرام ، میراحمد، سیدمحمد، پیرجان وغلام جان ماں تربت ءَ سن ۱۸۸۴ء ۔ ۱۹۰۶ء ءَ زندگ و دُراہ اِتنت ۔

گُڈّءَ بلوچی اکیڈمی ءِ کارندگ وبابک واجہ ڈکٹر نعمت اللہ گچکی ءِ منّت وار اِنت کہ آئی ءَ وتی بازیں کوششتان رند ماں لندن ءِ آجوُ بنگاہ ءُ اے کتابانی گوناپ گپت و مارا دات ۔ باید اِنت کہ ما ایشان گوناپی رنگ ءَ چاپ بتن دسے ہئے وسیگ مارا موکل نہ داتنت ۔ مارا بیل کنت ۔

شوندیوک واجہ محمد عارف ءَ نازینیت کہ آئی ءُ ءِ بلوچی ءِ نشتگ بازنہ پہ. دلجمی کرگت دات ۔رندا ما اے اومیت بندان کہ بلوچی اکیڈمی اے

ہم بست وبند ءَ ونشنگ چاپ بانی کتا نمشتی درز دوریں دِگرے وڑیں کنت تانکن بلوچی زوان پہر ببندیت وچُوڑ بچنڈینیت ۔ بلوچی زُوان ءَ نمشتگی ادب دیناءَ درابییت تانکن آوانی دروگیں دپ بندبنت و مگشنت بلوچی نمشتی زوانے بنوتگ۔

والسلام

شمے ولی

میر عاقل مینگل بلوچ

وائس چیئرمین بلوچی اکیڈیمی کوئٹہ (شال)

دسمبر سنہ ۱۹۸۱ء

بسم اللہ الرحمن الرحیم وھا

ملک کتاب بلوچی زبان کمالان پہ کچکی ولد میر ہاشم

خدایا بزاتے خدائی تراست — ازل تا ابد بادشاہی تراست

توئی افرینندۂ بے نیاز — کہ بینندۂ خلق داننده راز

سپہر ستارہ برآوردہ ئی — توجان خرد بندگان دادہ ئی

چو روشن بکردی تو شمس و قمر — زمین و سما ہردولیعقوب زر

جہانرا جہان دار آراستہ — زر و سیم نعمت بسیار استہ

زہر کسان نقطہ بستہ کرد — ہمہ را بدان بہرہ خرسند کرد

توی انکہ دیگر نشد چو نتو کس — جہانرا تو ہبتیے و فرہادرس

تو اپتے کنیے مور را ہم چو پیل — کنیے قطرۂ آب دریائے نیل

رزاق ستار رحمان توئی — کریم خطا بخش سبحان توئی

کنیے ناتوان درجہان سربلند — کنیے سربلندان بکردن کمند

کسے سرتابد زفرمان تو — شود دور از رحمت لطف تو

کمالان بکمن خد بیتے بندیکے — بدرگاہ مولا سرافکند یکے

تبہ کار عاصی منم خارکش — بحق محمد کنا ہم ببخش

بنام خدا گفتہ ام چند سخن — خدایا بکن روشنش انچ من

بہرانچ من تازہ کرد اندلش — جہانیے ہواہ دار کس خواندش

باب جنگ سلطان روم وہروس بلفظ بلوچی

پاری سلطان روم ہروسا جنگ کہتہ ، سلطانا فتح کہتہ ہروسیے
ارادہ ہمی شت ہندوستانا رئین ، ہر وہدا ئیت بادشاہ انگلستان سرکار
راہینے صاحبہ بادشاہ بہادر دولت ہندیگئے جنگ کنت ۔ من کول
ٹھیکا ہینتے ، من کراچیا شپ روچہ طوف کنبارہ ئی سمانا سینے
سر کنا کنت ۔ سرکار انگریزا را پکری دلاہست بلیے کس نزانت
چہ پکری ہینتے ۔ اش ولائتا حاکہ توپ رونت کاہنت ۔ سپاہی
من کراچیا بازنت ۔ کاپانشتہ کنت پوجی مستر کجام سارجنٹ
ہنبرا نا انگریز براہوی درست مستنک اتکگنت خانش لوپ تک
آدرنک بند بست سلا ہش کتہ ۔ پلان جمادار تو دلیتہ ، پارہیں
سالا بادشاہی چک بنبی یا اتک سیلا پدا شت ۔ ہندوستانیے سردار
تا شاہو کارا اتک سلام کت ۔ کیسے یا پنجاہ ہزار کیسے یا بیست
یا دہ ہزار روفیہ محمانیے دات ۔ مرداء کشادا ہر کسا دات ۔ ہرکس
اکر جنگ بکنت سرکار نمنیت ۔ فیے زمانہ ہا انگریز زورا کنت
انگریز ساحبا ہر کسیے ہدیل گشینک دورا گتک ۔ سلطان رومی نصرالدین
شاہی شیر علی خانینے خان ساجیے خدا دات خانے ، کہچی کچکیا ینے
کس کون کستا مچہ بیت ۔ داواہ مکنت ۔ پیسرا ملک ہر کسیے دیتے

یتنت ۔ ہر کسا جنگ کت وت من وتا نون ملک بادشاہتینتا۔
کیسئے ملک دیتہ نہنت کس اش سرکارا انگریزی لکھما دِگر بت
نکنت ۔ کو دری سیم سرکاری زندان کُتہ تک پریا سیمیں جُرکا
زندانیے حالا بگردچی تو مالوم بیت ۔ انگریزش چہ سزا دنت ئِے مزنیں
کاریت یئے وبدی کسانیں کاری حساب کننت ۔ بادشاہانے جنگ دست
بلوچا کرائنت ، ارزان نہنت اشتاپ مکن ھبُر ویتے دستاموکُشت
کُتہ ا بچاری رِندانا چون کنت ۔ لحیتے دُزّا دو سپاہی کُشتہ سلاسالنش
بر تکنت ۔ کس نزات کجا شتکنت ۔ سرکارا جہ پیجہ کاکد مردم دیم
داتک دزان درکیجنت ۔ پلا امیرالشکر کُتہ پلان ملکی جنتک بازیں
اشترکوک جرپس برتنک دوسہ مردم کشتہ دو ۳ پیپئے کہتہ ۔ ٹنتک
یئے سپاہیا ناحکا ویتے برات کشتگ ، جرنیل ساحبا بدلائے مردکشت ۔
ہرکس بدین کنت بدیں کندیت نیکی کنت ۔ نیکی کندیت ۔ ہرکس کہ وت
من وتا جنگ کنت کاری حراب بیت ہر دو سر لپشومان بنت ۔

شعر

جنگ کنا براسا سیریئے وا رمنت ہرکس کہ کنیتے جنپ نادانِنت
باری چو سنگین سُرفان کرائنت تحکیک یک روہچی لپشو مانِنت

ہر وہد مستری جبرا کستر نزوریت کاری حراب بنت ۔ میئے زمانہ
ہاکس کیسے جبرا نزوریت ۔ زمانہ اخیری بنت ، کسانیں جبر مزن
بیت ۔ یک بر مردم وت من وتا چنٹ کپ ا جبر سلاہ نبیت
ہرکس وبتے پہر نزاوت بکنت ۔ ہرکس دِگر کندگی مردمی جبرا

زوریت کارِ روچہ پر دچہ کنذ کہ تڑ بنت ۔خداہیٔ کذا۔ کمت بندہ یٔ
کر دیت نکنت ۔ تا مردما را کار سرا نکپئیت نزانت سلامیتے
کدرا کس نزانت ۔ تا کہ کاریا ملامت نبیت مردمی و تیے جنک
بجتیے کپاَ کنت ۔ سر کارا حالش وات گونپ نر ساحبا فلاسیے نیا
راپمو پییے دپا دات آس کشّت یک مردمی اکر بہادر ببیت
کو بازا چپی کنت

شعر

یک مردا کر شیر نزنت یک مردیٔ میہ یکی ینت
دوشیی سپاہیان درزہی کپتہ برتک جیلش گتہ سکتش جتہ۔ تو ہمو دا
ساپیتے ایشان جنک کُٹ پرچا تو منّت نکتنت۔ جنک میشتیے
ثنت ۔ منی حبرشش نزرت من وس کُٹ۔ آہانی نصیب ہیشت۔
کنذکیں کاری پدہچُش بیت ۔

شعر بلوچی

ہرکس کہ پے راہی رودت اخرد دنتان بیت
چمی دلیتا آہی بدین کتا نکتنکت۔ دوشیی گوُڑ با مالکتک ثننک ۔ تو
آرا جت پچیا چہ واستا چہ کناہی کتکت تو میتے ای کار کُٹ
مردم ذپی مردما سپادانا حکا داواہ کنت۔

شعر

جنک کنا براسا کرانت مردم فتوںمان بیت شر نہفت

مردم سُبک بیت بنّام بیت ۔ من گُشتُگ کنذ کا دلیستن سک نادُراہِت وتیکت جبرِ حالی نہت باریں چوں بیت ۔ تو مُشیتیے دلیتت وتنکت نشتہ کت یا ادشتا تکت ہمودت اودا نہت چہ کارکت توچی کوشت تری چی کو نشت ۔ پُچّی دِرتکنت نوکتنت ۔ کوشّی کجارئیں گدبی اتیکلے دیرنت زوتنت ۔ چہ کارا اتکک نشتہ اکر روت شُنگیے اش مینی بازسلام بکن ۔ ترا پر من کاری بکپیت من تیارں ۔ من تہی نام مینے دلا شتہ تہی نام گنہت ۔ من ترا ذانیں من تو یکجا کہیی مردمن چوں من ترا نزانیں ۔ من کدی ای جبر کوشتہ من سرپد نہن ۔ ہرکسا ترا کوشتہ دروکیت ۔ ہرکس منا پکی کنت ۔ دکررکارا منا چہ کارنت ۔

ای نوئی ہرکیے کارا ترا کارنت کار داری ۔ من کری کمیُن منا کارمیت زوراکا نیے کارا کرہیا چہ کارنت ۔

شعر

سرکنا سِنگا گُورکیت مجکیے اش کوشاں درکیت
سِنگ ہما جاہا سرکیت

کوُشک ہیشنت آوکر کہ کوشش ندا ریت مردم کپتا چون کنت یکبر یا دو مردم مردمی بارا زوریت اُمرا کس یکیے بارا نزوریت ۔ مردما را تا نلکیت ، ہجبر سرپد نبیت ۔

شعر

تانلگیتن بدارا　　آنکنت ہچ ہوش سارا

فلاینے آ روچی مَیَیشن دا واہی بوت ، ہنچا ہنچ ای جنگا ایکدر جوانیں مردم جنگ بوہت ۔ لحیتے مُرت لحیتے زدکہ ہمیے بوت پہ پائیدہا۔ کرنیل ساحب زہرکپتہ باریں ای مردمانا چہ کساس کنت۔ زوراکا راچہ حبری ہست و یتے مکسدا تمام کننتَ ۔ ہرکسارااکل ہست و ینے پہ ریزا دت بکنت ، یکسے کارا کار مداریت ۔

شعر

زیادہیں زوراینے کلام بانن راہی مناساپرا ینے سری لاپثت
بادشاہان برپہ بنگ کیجنت
یارب اش چم سخرکذب بادشاہان نگہدار ۔ خدا زوراکارایے بنڈ
بداحتبارپے فنت مکند ہمراہی گُدا مشکلنتِ کرانت ۔

من یکیح آ روچی داروکہ ملاعطا محمد کیچی مردان سردار میربائیحان ترہتا جنگ کت ، توکوییتے ۔ آ روچی کیچی لشکر مچا نت ۔ ملاعطا محمد فلین اوکان رسالہ سوار پُروپ گنبارہ پہ ناہت کرنا تولہ کت فلپنا زخم کُشت ۔ کیچی لشکر یپ یکبر کُشت پُردشت کلیت ۔
پدا دیم کُشت کیچی مردمان لکت جنگ ، اش پڑہ دپیشے کنباریٔ تپنکی توارا دوتا ا روچی کتا کتارا درُست نکُشت ۔ بازمردم اچی سرا چاسرکُشک بوت ۔ کیچی لشکرا سردار میربائیحان داروکہ ملاعطا محمدا را اش ہچیح کشت درکُت ۔ تربیتے میری کلاینے ہچکیپت ، مزنیں جنکیت ا روچی ، ا روچی کپتان ساحبا شمارا بازنعیہت دات دکرکشتان چشین کارا مکنت شما آہی حبرکوش نداشت ، لول

شمارىي جيل كپتہ ۔ تسكہ ابكرت شمارىي دارا نكشت ۔ شمي پے اكليارا ہدنت كيستے جبرا نزدرت ۔ شمي اكل جنيے نايي اكلنت، ہرچي شمارا جنيي پر ماہت ہمائي كنث ۔

شعر

ہر كس كہ برپنت جنت جن وت جن آمرد جنت
شما مرد نہت دكر مردا را جنيں نيست ۔ جنيں شمارا ہست لبن ۔

شعر

او مرد جنيے پنتان ہو جن پر ہتي سوبا نہنت
آپر ہتيا دشں ناميا
شما نامردت، سستيں مردي دستا ہچ كارشريں بنيت ۔
كنڈي جنا كڑ كڑ كنت مردي ريشان پكجا تر كنت
نامرد كوشيت جن شر كنت
جنيں مردي پيارا ہا بنيت، مچنا نيے وتے راہا ردت تو دكر جنيے بكرہ ۔ جنيي دكر مردي كيپت نزاچي بيت ۔

(فارسی نظم)

كمالان چنيں جنگ مردان كين ندیدست ہرگز بردہ زمين

ہنبرا ينے سالا خان ساحبا بازيں زري ماليا تيے كيچا راپشر گتہ، كريب مردم كمت حلاسں بوت، ہر كي يك ملكيا شتہ ۔ فپا نيا سندی كشتہ جرنيل ساحبا پاسبے داتك ۔ ديري تا ادن يچ مدہا ہتنت ۔

شعر

ہر کس کہ نچاریت کارا　　　اخر کہ کپیت من گارا

ڈزّیا دو شیسے ڈکانیا پلان شاہوکاہیکا چینر مال درّتک برتک کس نزانت کے بوتک، سپاہیانا بکوش بازارا کردت شر ببت کوکستا داده جیثیمہ بکنت، میجر صاحب شارا جنت شرّ کنت۔

آروچی بکرانیے ارابان جنک کت کے کیش بوت۔ سر برار ارابان زحم کت۔ بکرانیان ٹپنک کت، پدا پرشت زحم نیتک۔ بکرانیے ٹپنکا ہچ زلیتے کارا نہنت۔ اش شیمی چمی کاراں ہر کس ازارنت۔ جمادار سپاہیانا بکوش ایی شپیے چو کے ملکی شماہت گوسپت۔ ای ملکی مردما بچارت، ہر چہ ورکے کندنت ورنت ہچ پہریز نکننت شر نہنت مردم الّت اوپ درکاریت۔ چشیں داداہ بازکہ ای ملکی مردمنت دکر پیدا کہ نبیت۔ کندکی مردمی جبرا سرپد نبیت، شرّی کند کبں درست برابرنت۔

مردم نزانت اچیشاں کجام شرترہ کجام کندکہ تر بکنت۔ کسی اش کستا شرتر نہنت۔ اراچہ کناہی ہست تو اراکوشے پنت دہی۔ سرپدی بکن نوں دیتے کنا ہنیتے۔

چوشے بجنین دیتے حالادت بزات۔ دکر کشتا نا ای راہا مروت تو بہ بکنت۔ دوبری سرپد کتہ سرپد بنیت۔ ہچ نزانت کومں یکیے جبر کنت اکر نکنت، دل کوش نکنت۔ مینے جبرا ابرنزا دنیارنت۔ کستارا چودت حساب نکنت۔ مردما نظرا نیاریت۔

انبرا ابنے سالا ایکیح بلوچستا، سکّ اباد بوتک، نیامست باز بوتک دان

ناہ ارزان بوتنک، کسارا کیسے حاجت بوتنک بلے جنگ ہم بوتنک ہروہدکہ ملک سیربنت . بچارت کہ جنگ شدّت باز بیت . ینے بلوچی ملکان ہور بوتک .

(آیات کریمہ)

قولہ مقالہ . انّ مَعَ العُسرِ یُسراً فَاِنّ مَعَ العُسرِ یُسراہ

بلوچی ترانک

دشّیی پدا سکّیت ، سکّی پدا دشّینت . ای دنیا کار اُمرا ایک پیا نبیت . کاہی دشّے کاہی سکّی . اکلا مندیں مردم ہری دنیائی کارا کوامت نکنت ای دنیائی کار چوش نبیت کہ مردمی جمی کنڈ بیت .

شعر

چونہنت کار پہ آلمی جمی چار گا   ما شپ تہار ما ہا دیستک ہوّمن گوارگا

دنیائی کار یک سبری ڈوپ پت . کنڈکیں کارا کنت خداء مقالہ وت شرّ کنت . تو ہنہ سبر کسن . پکیچ دکرحال نوکیں چہ بیت . دشت، ہرکس دینے جاکا نشتکت . میر ازاد خان ہیران زمینے ملک جنگنت، وت میر دلادر خان جنگینت . کولاہ انبرانا پر بند بوتک . میجر میلز ساحب بہادر، تُنپ، پکیچ، محکور، کشت، سیل کُتنت، پدا شُت . کرنیل راس ساحب ہم بلوچی یا اتکک گشتہ بلے کپتان موکلیر ساحب بکیر پکیچ، دِکر ملکان ینے، پکڑا کہ نشتہ انگریز ساحب دُرست وش رومیں مردمنت روہ وش وشنت، خانہ وادہیں مردما را سک شرف دیثت . اسل ہیشنت کہ وت خانہ وادہ ہنت . ای ساحب دُرست سخینت . مالش پہ جم

نظرانہیت ۔ ہندوستان شرّین ملکے دکرچشین ملک نیست دنیا دولت بازنت ۔ ئ ملکا شپ روچ جنکنت ۔ آ آرا ابجن گُمش آ آرا ابجن نکش ۔ ئ ملک پہ حکمت ملک پہ حکمتا شر نبنت ۔ ہرکسارا کہ تو گندی تو گیشے ئ ملکے واجہ ہمی مردنت ایی رنگین ملک احرہراب بیت ۔

تا انکریزساحب ئ ملکان نیٹ سندیت ئ ولایت شرتینت ۔ شپ روچ زُلمنت پچوان ملک بنت ۔ خداءِ مقالہ ایی ملکانا نوا ہتک ۔ ئ زمانہ ئ مردمی اُمرِ شری گوازیت رُوت ئ بلوچستانے مردم وارنت ۔ ملک ہما زمین ملکنت دنیا بازنت ذلم نیست، اول کننت حاکم دیتے، کریب بزگری کمش پرنتا ۔۔۔ اکر بکیٹی کار ، بیت دکرشا ہو کاری وام بیپا دنت کارین شرکنت ئ مکران اول کہ خداءِ مقالہ پیدا کتک چادکر ملکان کندکہ تریں ملکے بوتک ۔ اش کلاتِ سیلواہ تاہد میناباحضرت سلیمانے زیندان خانہ بوتک ۔ من ہندوستانا، خراسانا، ہیرانا ہرچہ مردمیا کناہی کہتہ حضرت سلیمان ارا من ہیکیح مکران نادیتک کتہ داشتہ تاکہ کناہی حلاس بوتکنت ئ مردم بلوچئی ہما کلپانے اولاد چک نما سکنت ۔

ئ حبرا منا دکر کس نکوشیت تو منا کوشیے ، پرواہ نیست تو مینے واجیئ ۔ من سرپدان تو منا زا داتک بدکوشتہ، ئ ہتی لائک درورنہنت ۔ کے ترا کوشتہ من ترا زا داتک، من ترا زاہ نداتک ہرکسا کوشتہ درُوکیت ۔ تو میے براتے من چوں ترا زاہ دئین ۔ ئ حبر ترا کے کوشتہ راستیں دروکیت آلم ہنچوش کوشیت خدا بزانت ۔ ماچشیں کار بازدیستہ می سراکیتہ شما نزانت شماندیستہ نوشما نزانت چوں کناں ۔ مردم کارا چاریت گُدّا کینتے شما نچارنت

کاراکنت - آخرہن چُٹش بیت - مردم کہ پے اکلنت کارشکلنت ای حبرہخچنت کہ توکوشیے نو پردیکے تو بکن ،کار اش میے دتا شتہ کونتو کیتہ ہرچي تو پرما بکینے - مارا اشش نو دکر الاج چارئي نیست تو میے واجہ مزینے - ہر دہدترا کاری پرما ببیت مالانک بستہ پرتیئ حذمتا ، مارا سرپڑ بکن کُڈا مارا بچارہ ماتیئ کارا اکن تو مارا کندي اکر ماتنیکن ہم تو کندي - تو کنڈا کہ نکو شیے شرکوشیے تو یک بري بچار ،کار ہما ہنت حدا کنت - کیتے کارا کار مدار، دیتے جاکابند نہ باریں دیما خدائ کار چے بنت ،کس کیتے حالا مالوم نہنت - ہر کیسے دیتے کار شرّنت ، آکو شیے دکریہ کار ہم شرّنت ، سوار پیادیکے حالا مالوم نہنت -

فارسی نظم

حالے پیادہ نداند سوار ہمی کو یدش پاء خود را مدار
کمالان بجایے ضعیفان ببین بچشم تحدید ایشان مبین

ايپے چار کارانا حکا جما دارا جبت باریں چون بیت - ملکان کرب پیکر بارنت کششں نجنت ايی دت کنو کثیت - ہنچائیں رائي کو ذکا مردم مردما را زاہ دنت جنت - ايئ ملکا نا واجہ نیست ، اکر واجہ بوت آرش کساس کُت - کے ارزا سرکارا بارت - سرکار سرپڑ بیت جیلي کنت - سرکارا گنہ نیست کے ارزپہ یات برتک اہي ہیچ نکتک - گوں بادشاہاں شرکند کہ دُرست یکیے ہر کس برابرنت کیتے حاترا کپہ نبت - میںے زمانہ ہا کربیے حال ہمیشنت -

یکے ارزہ پریات برتگ اہیی ہیچ مگتگ ۔ کوں بادشاہاں شرکند کہ درست یکیّ ہر کس برابرنت سکیتّے حاترا کپّہ بنت ۔ بیستے زمانہ ہا کریبیے حال ہمیشنت ۔

نظم (فارسی)

کریپانا نہ سر باشد نہ سامان ۔

شعر

توبہ ز نہار اشں کربیّا اش فاعلا جین دري طبیے ہیّا

تو دو شیے شُتیّے اجیہن ، تو دلیست ویتّے حالت دات اکر ندات ۔ ترّي کپّہ اچي کوشت چرن بکن ۔ میینے دل جمي باز دات ۔ نزانین چون کنت چون نکنت ۔ من شتن چارت من ندلیست دگر مردمي من دیم دات ۔ کوشیتّے نذا یتے میینے کار شر بوت ۔ منا اولاک نیست تہیي کِنِد کان بیائین ۔ تہیں ناماسکّ رکیت ۔ پرمن زہر نت اکر و شتّنت ۔ ہیچ نکو شیت تو ہيُ نا دوست ، تیئُ دوبیتے يیُ پرمن شر بوتگ ۔ من اراشتّر زانین ۔ میینے زانیں میني دموشتُن اکر نا دوستن ۔ پیشیے مردم پرمن ہنت میینے پتّجاہ کارین ، ہر کس وتی مردما زانت ۔ من تان دارگیٖ کہہ دار نہوُ ۔ مردما مردم چمّاں رکندیت دُرستیے کنت ۔ من چم وت دلیست ۔ راستیے درو یکے نہنت ۔ تو کجا دلیست ؟ فلان جاگہہ ۔ تو دلیست چہ کاري گشت ۔ روت اکر نشتہ تو چست کُت نکت ۔ ترّي پچي کوشت ۔ کیُ چکنّت ،

چہ زانئے ، کجا اتکگ ، کجا کیت ، کجا روت کار چینت۔ بازمردمنت
کُننت ، کہی مھانئنت۔ تراکرکار ہست بروا کرنیست مرد۔
اکلاً مندیں نشانئے ہمیشنت ہرچہ کاراکننت اول وتے دو ستیں
مردمارا جست بکننت ہماکارا بکننت۔ تو اُشکنت فلانئے بچی
کوشت۔ آکہ مردمنت سیادی شکانئے سک تُوُریت۔ مردم
جنگا پروار کننت۔ اروچی لشکرا سَرپ بستہ کنت زہماکتگ
اہی لشکرا پاد اتکگ زہم کپت یکساجتیئے یاکپتہ ہر دو سر پدا پر دشت
شت شت جنگا یسرش کنتہ۔ بازیں مردمی مرنت ، پے اُلکیا
ہرکس جنگ کننت ، ملک بادشاہان پرّترنت۔ من اُش کنتہ انگریز
ساحبا خان ساحبا دوار کاکدیکیح فجکوری کچکیے بلوچان امیرانئے سرا
دیم داتگ ، دُرست پکپی پابیاہنت ، ہموداہ بند و بست شمی کاکنن۔
باریں یکے روت یکے نروت۔ اگر یکے نروت زوری بارنت۔
نرونت چوئے کننتَ۔ انگریز ساجی کشادگیراہنت۔ اُلمُ ناالاجنت۔
سیادی نہنت کہ مردم جنگ بکننت ، کیہنگ حسد جنگ مردم کون
وتئے سیادا کننت۔

شعر

دست افزل زور زیادہیں کینکاں زوت کینکاں جہلاد کننت

سرکار سندمن میجر صاحب بہادر دبندکان عابے خان صاحبا
سردار فقیر محمد د سردار بائیجان د سردار شیے عمر دکپچی و بلوچہ درست
لوپ تکننت۔ ہرسہ سردار میر کنتر کہدا ہنی بخش بلوچہ شوآ یے
ماہی دوازدہ ہا شنتنت۔ باریں انگریز سندمن ساحب د خان

صاحب کُمنبے شان چہ بندوبست کنت۔ کپچی مردمانے نزوکہ
شرہنت۔ مردم اُمرا اش بادشاہان چیر نبیت۔ جواب کسیبے دستا
کشا دا نبیت۔ اشی نَردَ کا اکّت رَوکَ شرترِ ہنت۔ نزانین
چون بیت۔ کُرِ مکنَ۔ کار ہما ہنت حداءکنت۔ من اُش گُنتگ
انگریز ساحبا دُراہین ہندوستانیے راجائی لوپ تکنت بیاہرت ہرکسیبے
بندولبتا کنین۔ تر آ ردچیئن جنکا کو نبی۔ لہ سالہ ہا بتّر جنک کُنت یا
ثِلہنا۔ جنکا کہ زور دات کپے پرُشت۔ تو کجام جما داری دنکا ہتیے۔
کرناہا سیفورا توار کت ہنچو زحم بوت: کُرّا اکس کپتّے حالا مالوم بنوت
ہرکس دیتے ساہا ہو لگیت۔ کپے کیرا درُست کُنت کپت اہر پُندر بیا
بیتکی رِنے اش مُرتیخے نا اش زدکا پا دارا کیک نیستنت۔ آ ردچی کہ ماچدا
شُتن مانزانت پحو شین کاری مارا سرا کپیت۔ ای ہمین پے پتّیے باہُجتنن
مزانین مردم کنت۔ مارائی جبری گُمان نبوت۔ آکہ مردمنت اکلا
مندنت، چجبرپے ششبہہ مبوتینت ای زمانہ ہاکسّا پر کسّا احتبار نیست۔
آردچی جنگ سوارا شرترکت اکر پیا دکاں۔ سوار پیا دکان بکبرا
زحم کت۔ پلان سوداکرا دیتے بارخانہ زرتگ ثشتگ سوداگری با،
جنگ پُلتکِش دزّاں مالش دُرست برُتگ۔ ہنچو کو شنت۔ پلان امیر
ثشتگ ماپے ہچکپتہ چیزی مال کسی نزانت کپے برتگ بینے زمانہ ہا ہرکیح
خرابنت، شپ روچہ گو زبَنت پُلنت مردما را سر مال دولت برنت
حَبنَت جُست و پرسی نیست۔ دیرنت کہ حال ہیچ نہیشت۔ ہرکس
دیتے کاران کُش نہنت۔ حال نیست۔ حال بوت گُتگ زمانہ
آخر بنت۔ ہرکسّارا یک شِدّتے ہست کپّنت و بنے کاران۔ ہیچ

چُشتین ملکِ مردچی نیست کہ سلامتّنت ایمننت ۔ ہرجاگبی شدّت تاکہ پکیح نجکور کولواہ حاکمی برکرار نبیت ۔ ملک ہنچو حرابنت زندیکے نہننت۔ ئیُ جنک شدت ہجبر بلاس نبیت ، تا انکریز صاحب مَنہش نکنت سنجنتِش پرپدش نکنت۔ ئیُ کار ہنچو شرنت ساحبا بدلیستین ، کپتہ ا اش تودش بوت۔ اخر یکرو چی کِندیتے ۔ مینے دل مارنت سرکاری سلاما برائین ، چینزی روچا اَ نکت من کپّن کدّ ا رئین ۔ من ترا دیری کوشتہ بروتینے وہدی تُوشتیکِشے ۔ کپتہ ا بلکے ساحب کراچیا یا دکرجا ہیں ردت منّتد زدت کن برد۔ منا اولاک سواری نیست ۔ کری بکنَ اُشترہیُ یہ

ہراکس کہ امروز پرداہ کند زمانہ دکرکو نہ پیدا کند

من ترا پیسرا کوشتہ ای کار ترا کشاد نکنت بلے نزجا ہیلے ئیُ حبر نزوری ۔

شعر

لازمنت مردارا ہمک کارا درکدُ عولا کاہجن بارا

توا روچی شیتے ساحبا راچہ کوشت تراچہ کار پرمات۔ برد وتی حالا سرکارا بدہ اچا حبرا کہ دِکری تہی حاے بدہنت تو دیتے حالا بدہ ۔ ہرچی تزی کوشت ہای بکن ۔ چو نبیت کہ تہی حبر دردکہ ببیت ۔ کپتہ ا تو عمُرا دردکہ بند حساب بنی حبرداری ۔ حبراُمرا بچار بکن ۔ مینے حبرا زوری مَرذ بلکُل ۔ ترا شری نصیبنت نزانیں کجام ردچا ترا اکل ہوش زانک ہیچ نیست ۔ پرچا تو چوشین کار کینے ۔ تو نزانیے شرّیں کاری نہننت ۔ اَلمیٰ دردکاں کون کپتکے ہوش کبنے ۔ اکر شکارا روی برد تنکار یکی سیلیہ ۔ تو منا دیلست گشتیے نوک زہربیے

مناچي بیت ۔ تو دیتے کارا وت حراب کنیے۔ تو منا دلاسا داتین پر من حذمت کنتین مینے دل وش بوت ۔
کدّا تو اش من کپڑ کُتث ۔ کو مینے سرمن سري ہر وچي واداہا تو اش من کپڑ نکینے ۔ تہي دیتے کار ردچہ پرڑوُ ہا کندکہ ترکنے مناچي بیت ۔ ہرچي تئي کشاداکنت تو کبن ۔ باریں تہي لغ لف چي بیت ۔ تینے دہدی تو منا ندیستہ پدّر گُکتگ ۔ اکر دیمیت کورکینے دیتے حالاکدّا ز اینے ۔ ترا کناہ نیست ترا کسّا نجتنک ۔ اکر یکي ترا بجنت کدّا زاینے جنک چوسکّنت ۔ ہرچي کینے پکنٗ ۔ دکر لوکین حال ہچي ینت ۔ مَن ہنچو وڑ انسکتہ دہني کمشنر، سندمن، دیرہ غازی خان، ہندوستانیے راجا ۔ خان ساحب دایے کلات ۔ براہوی بنجکوري وکیچي کچکے دبلوچہ امیر درستانا پوہ پہنک بوہنگ ۔ بباہت خان کپہ ایا پہ ايي شیمی ہندولبتا کنین ۔ درستانا بدا رُست دہین ۔ نزانین چون بیت ۔ ئي حال ترا اکبے کوشتہ ، اَلمَ ہنچو گنشنت ئي زمانہ ئي کارا کلے پیا ہنت ۔ کائیي کون ، من تو یکجاہ رون مردم پر ہمرا ہیا ثرّنت ۔ یک کسّا را کواہ نیست ۔ نیکي بدی بیت بینے تئي سر یکجاہنت ۔ ہر کس ترا بجنت من دتارا جنائینین کونتوہ مینے زمانہا ہر کس شرين کنت کندکہ بیت ۔ کو نپہ پہنین ملکاینے مردمانا زانک نیست ۔ ہیچ نزانئنت ايي کاریں کندکین مائي نکنتَ ۔ بندہ اش ونیے خداہا یک حبریا سک شکر کذارنت ۔ ہمي حبرا کہ منا خداء منقالہ اکل داتک ۔ بلے مینے بخت نداتک ۔ ہرکسّارا وش نامی پروت دوست بیت ۔ کندکین کاري پدکند کہ بیت ۔ شرين کاري شري بیت ۔ منا سک دوست بیت بلے مینے دوست نیںم ۔ چو نہنت دل پر دل کواہي دنت ۔ شمارا

ہرچہ جبر پہ رت پر من دوست بیت۔ ہمائی بکن۔ مینے جندا دیستہ
اُکتے منا درد کہ بند کنت۔ چون جاہل بیت کاری سرا چیشّئیِ ہیشنت
کپتے یا نزوریت۔

آ کوشیت اگّل زانک بیینے پشت۔ اُلمُ دُرُست پہ اکلنت۔
کس بکوشیت من کُنڈ کُن۔ تو برو بچاری باریں چونہنت چون نہنت۔
من شتن جوپہ ت۔ اولاک سک ناجُوڑ پہ ت۔ ہر دیے یا چوبدارا
کوشت، مرد، جبری نزرت تاکہ دتاری لُبک کنا ہینت۔ کپّا ابسیّے گٹ
نشت۔ سرکاری جاک ہا مردم تا جُست پرس نکنت نروت۔ بلوچی حالکی
ہنت۔ آروچی اکہ سپاہی مشتینت ایشا تا جت کُشتینش۔ یُ زوت
رستنت۔ آہانش گوٹکے دات۔ تنہا ای رہ روایکے نہنتے۔ مردما
را جننت کُشنت۔ ہر کس و یتے چمّا وت بکپیت۔ سک ہشار بیت۔
بے شُبہ پہ گمان مبِت۔ من شمارا کوشت بگوشت من شتن سرکاری
جاکہان کہ سپاہی ببہن من جارت کابو من ندلیست من ہچ بگوشت
پدا دیتے جاکہ ہان آمکن۔ سپاہی کرزی لنڈرین مردما شرنت۔ خانزادہ
تک تا ج کُش نکنت۔ سپاہی کربی کرا ہنینت۔ مردم ردچی نہ ردچی
ملامت بیت۔ سرکارا ینے سلامالیکا خذمتا کن بلے سپاہی مبو۔ دریاہا
مرو اکر ردی سیکے سوریا کپّا ابسک۔

نظم فارسی

بدریا مرو گفتمت زینہار   دگر میردی تن بطوفان سپار

بدریا در منافع بے شمار ہست   وگر خواہی سلامت برکنار ہست

من ترا پہی ردچان کوشت چہ کمُن ۔ ای کاری کرائین نئے دستا نبیت ۔ برد وتے کریبیا بکن دیتے جاکہ ہا بنند ۔

ترائے حبَری جاکہ بیت منا دکر ملکیا برا سینے ۔ اگر تہی دستابنت ۔ من تہی باہو پد بوتگُن ۔ منا جاگہی سرکن ۔ تہئے لائک نہنت تو کومن وت ای پیاکنے ۔ دکر روچی برتیئے حبَرا کس دل جمع نبیت ۔ تہی جاگہان کس نہیت ۔ تو مناوت لوچ تک من تہی حبرا باور کنتہ گپُرا من آنگکن ۔ چوشین پے پتیے یا (باور) کمن ، ہر جاکہ ترا شر نکو شنت ۔ تیئے دردر نہنت ۔ تو مزنین مردیئے ۔

فلان سوداکرا وتی مال دنیا بُوجیا کتہ تنتک سوداکریا ۔ بوجیا راشرتکا جتہ بلچ تک دریاہا چیزی مردم ناہودا جان شو درا درا تکنت ۔ آدکر مردم مال درست تک ۔ مزنین تاداینے بوتک سرمال بوت چکیں دار بوتنت ۔ تو وتارا بچار ۔ تو مزنے کسان نہی چشین داداہا گمُنَ ۔ پر نوشر نہنت تراوتے نام بدی چون دو ست بیتے ئی چہ کاری توئے کنے ۔ مردیاکر مردیا را کوشت مینے نامابکے روچی کس نکیپت ۔ مس چون بکنین ہر کس مینے نامابکیپت ۔ آدکرا کوشت مروچی الم کہ مستا نماز کننت تو برو المی دیابنند گوُہ بکن ۔ ہر کس کوشیت مروچی پلانی مستاکوہ کُنڈ اَلماَ شرکت اِشت تو وتارا چو مکن ۔ تو ناحکّا پلانی جت کُشت بسرکار ترا گُشیت ۔ پلانے اسپ تات کہ کپیت مرت ۔ آ ہماتا را مارا وارت مرت ۔ آ

دکر براتا را جنگا نیر لگت مرت - ہئ حلاس بوتنت - مال سرکارا برت - پشتیتے نہتت - ہئ ملکی مردمی چونین ، شپ روچ دکرا زا جنت مایے برنت - گُرنی کننت - ایی جبر دیری ما زانتگ ماہر کسا را کوشتہ کسا می جبر زرتگ - کار اول کسا ننت کپتا مزن بیت - مردم اول کاری سرا بکیپت - کپتا نہیت - مینے شہرا د دشیے مزنین جکجکیت نزانین چونین جبر یشت - ہر کس وتیے جاکہ ہا نشتہ کو بشیے من مردین من اکلا مندئین - بیے ہمیشنت آرا دکری بکوشیت - مرد ہما ہنت کاری دیداپہ پہ بیت - پے کارا ہر کس مرد ہنت -

شعر (بلوچی)

پردیا جنگانے سفت وشنت سک ہما ہنفت یسمہ اش کرن بنت من شُتن بجنئی ینے من چارت نہ ئیستُنْ پدا انگنُ - اگر من بدلیستین بگڑ کشگا من ہچ نیشت - کدِّن کہ مینے رندا بوتگن دو چار نکپت آہی تینے و ہڑی بجیتے بارنت - مریکے نصیب اش نہنت - اش حاجت منداکند کہ ترین کار بیئے دنیا ہا ہچ نیست - خدائی مقالہ کس اراکیسے حاجت مند مکنت - زور اکارا پت بنز نبوت نالیتے پشتِنت - کس آہی نزینک بوت نکنت - ئیٔ کار مینے ملکان راہبنت چو مکن - تو اش من پے زاری ئیٔ من چون کنین مناتیٔ اوفار نروت - ہرچی کینے بکن تو منا وتیے دشمن حساب کینے بلیے شرنت - من وتیے جاگہ ہا نشتہ کن - منا کار تیٔ کارا نیست - تو بزانیے وتیے کار - منا جست مکن من نزا ہم پرس نکنین - یک روچی منا ماری پشومان بیے - تو پر دری

پنتان نے نزا وتارا زانک نیست ۔ تو نزا ینے آتیئ پیمین مردی نہن ۔ تو گناہی شپ روچ سرمن سڑی ۔ تیئے کار حراب بیت ۔ ہوش بکن، باریں تو چون یے ۔ من نہن تئ کارا بیائین ۔ من دینے کاران گٹپن دکر دکری کارا نیئت ۔ من چو نزا مکوشتہ تواش من ازار ببیے آلما ترا بازکوشتہ پر میننے یکے ۔

ترا خدا سلامت بکنت اش من وش پے ، زہر پے ، شر ۔ میننے کارکوازیت بند نبیت تو ویتے حبرا تمام کینے ۔ تو جاہیلی حبرزوریۓ

شعر (بلوچی)

جاہلی نیکین زانکا ارمان خط کشیت من نیلکن کورمان

اوداکہ مردان تراجت تہیئی دست نزاسیت ہ من کہ پے کنارہیئن ، گرِیشب ہیئن تئ دست کومن رسیت ہ منا جینے شرّنت ، بجن مناہ خدا ء مقالہ میننے بدلا ترا بجنت ۔ میننے دست کونتو نزاسیت ۔ تو زوراکہ من نزور ۔ میننے حکّ نزاوت جنت ۔ تو ویتے کدّا درُشت کن ۔ تو کہبی چُکے ، تیئ پت گنت ۔ حبرا بچار بکن ، کدین حبرا بکن ۔ تو مناذنار پچاہ کاری ۔ ترا آپیسری حمرکار ہچ یات بننت ، پے ابڑتیئی ۔ من کجام کارکتہ کندکین تو منا سرزنش کینے ۔ تو اکر روی پے یفیے یاتیئ کار شر نبیت ۔ منا برگون ، من تو ہر دوہن گپتا تیئ کار اکر برابر ببیت ۔ ای ارزانین کاری نہنت سک کرانت یک مردمی ٹیکا نبیت ۔ بر وویتے مردمان شوربکن نون بیا مناحالا بدہ ۔ اکر جنکی بیت

سلاہي بيت مينے تيئ یکجا بيت ۔ منائي جنگ شمي دوست نبيت ۔ توئي کينے وت نانئے ۔ ديتے خيرا بچار ہما کارکہ تئي خيرنت بکنيے ۔ تو اروچي شيتے جنکيے سامائنے کت سلاہي کُت چيئي کت ۔ توسموداداشتیکيے ديستگشت توئي پچّاه کاري ۔ اش ماچير مده ۔ اگر من چير دئين وت زوت دراه بيت ۔ شما ديتے تيار ريا بکنت بنندت ۔ ہرچہ بيت شما کندت ۔ بکشیے اناکہ ہا سري رستگنت ، چيزي سنگک ، چيزي کُشتنش چگہش کتنت ۔

مينے تيئ جبرپہہ شرّبنت ۔ بکيژشرتیا من تر چون ديتے مالا دئين ۔ پہہ زوري براکا یا من مُرتگن یا تو مُرتکي ، دو جبرا ايکي بيت ۔ یا من سوکند درين یا تو سوکند ہور ۔ ہرچي کہ کازي منا ترا بکوشيت جبر ہما ہنت ۔ ہنچا پہہ پَتَن پرچا ما نو ديتے کپّ ابرن ہوشين ۔ مروچانا تو سک لائیکے ۔ پر تو ما اي کدرو ہدا مزنين لائيکے ندليستہ ۔ تو اروچي ندليست کورتے زانا ۔ تو اول بزانتين ۔ نون ہرچي بوت بوت پرچ مکوش ۔ ديتے جاکہ ہا بنند ، جاپ دي ۔ ہرچہ کننت بکننت ۔ ترا چہ کارنت کناہي کارا نون ہچيز مکوش ۔ برو وتے راہا منا کو نتو کار نيست ۔

ترا مردي مان ، (چہتا درا ہہ تہي ہنچائين شانزت ہ تو اين کيا سين مردي نہي ، منی دلا ہ تو بردا کرتري ندات کنتا من کا ہين پہہ زور مينے پچکرين ہ تري دئين ہ توشيتے حال پرسانا ، دُراہت وپتکت ہ مينے وہدا من کہ ديلستہ کت جوپت اُگشت ہر جاکہي ہ تو اروچي ديلستہ ، وزيا کُت يکشيے ، کپتش مودرليش درست درا شہتنت ۔ دميش شيہ کت حَرلبتي سوار کت بازارش کر دينت ہ چوشتنی جت کہ توہہ

نسواهِ کت ہ انکت بس نکنت ہ سکیں پے حیا ہیت ہ ایشیے
دواہ گُش کنت ، اگر نون دستا بکپیت زندگ نبیت ہ منا ہرکسا
کوشتہ منا باور نبوتگ ہ نون منی چمّ وت دیستہ منا باور بنت ہ
بد احتباري، دروگ بندي، کے ایشیے حبرا باور کنت ہ تو ہمائی
درور امیرِ لشیں ہ ترا پر آپشے کراگا ہچی ببیت ہ ترا حیا نیست،
توّ حیاداري بوتے، تو توبہ بازگشت کُتٔ ہ دگر کشتا نا بے پیرتے
ئی ہ اچدا گلّینش ، شُتَ رُ شتیے کت شت ہ زندگ بیت پدا
کیت ، من آہ براتن ، ما وت من، وتا پر چا جنگ بکنَن ہ جنگا را
چہ شرّي ہت ، تا وانے مان نفی نبیت مان ہ مینے زمانہ ملکتا
راکون کسّا شَب نبست ہ شمي دیوانا شرّيِ خانہ وادئی حبر نیست ہ
دُرا ہا ہمي لنپتّري بچکی کپنّت شما ہش جنَت ہ ہروہدي شما دیم پر
دیم بت ، داواہ کنِث ہ شما یکجائی نندک شر نہَت چہ شومیا
شمارا رکّیتہ ہ مردم ویتے جاکہ ہا لشتہ کرانت ہر کسے چمّان شرّنت ہ
مارا شمارا چہ کندکے ئی جاکہ ہت ہ دشمنارا کون دشمنا چہ دد سیتے
ہیت ہ مردمي بیي شان پہل نہنت ، بے کردارنت ہ تو اگر مردي
بوتیے ینے ہتي دیما ہتي ہمرا ہش نجت ہ مینے دست نزاسِت ہ کجا
گُذِشتہ ہ یگبرِ ہتي جاکہ ہان کیت ہ ہرچہ گلہہ کینے بکن من رئین ہ
پلیسرا من وس کتہ ، کلیہ ہا پہچ جوبیے ینَت ہ کو شتکیے من وت
کاہین یکبري ہ مردم کو ہشے من سفریا رئیمن ویتے تو شکي پگرا کنت گپّا
روت ہ

نظم (پارسی)

صفرسازي تو اول توشه بردار　　　بجز توشه مرد اي يارِ دلدار

شعر (بلوچی)

پے توشکا ہتجا مسرو　　　پکرا بکن کُپّہ برو

توتنی جاری پر یی بدا رَستگّئے کجام حاکم دیوان تو دلیستہ جبَری بزانیے ،
ترا چہ کنا ہ چہ میار ہ ہر کساکہ ئیُ جبَرَ کوشتہ منا آمردما را دیم پہ
دیم بکن ہ راست ورُدکہ پیدا ور بیت ہ ہنچآ گلگ ازار مکن ہ من
ترا بجبر چُستین کندکین جَبَرا نکوشین تو دتے دلا بزانیے ہ ترا اکر کو
من وت بجنکے دلاہست بسم اللہ من تیارن ہ مناکو نتو پلیسر اجنک
نیست ہ من تہی پیمارکنذین توکو من شرنیُ. بلی من اشتو نا علاجن ہ
من وتارا پبیسرا میاری نکنین تاکہ تو بیش نکپیے من ہچ نکنین من ترا
چارین ہ آروچي کہ تو شیتیے من ترا نکوشت منا برکون ہ من ترا
سرپدکت ہ مروچي حال چُنِ ئیکے ہ اشں من توشر تر سرپدي بیے ہ
مینے مکرّانا مرد نبیست ہر کس بجن برو ، جسُت پرس نیست ، اسل
ہمیشنت ملک پے واجہنت ہ. ملکانا واجہ بوت ، گرَیب پکیر
پوش بنوت ہ زوراکان ملک شرّ کُتا کنت ہ خان ساحب ملکانے
کوڈُا نکنت ، سرپد نہنت منا ملکے ہست تاکہ انکریز ساحبانے حکم
نبیت ہ ملکانے حال ہمیشنت ہ ہرکس جاپ بدہ نند تا روچي
روچي ببیت ہ تو شیتیے ترا ساحباچي کوشت چہ حکم کت ہ بجنکے

شوہاز ہستت نیستت ٥ مینے ردا ہنچو نشتہ کت خدا بزانت دے
پکڑی چہ ہنت ٥ یکے یکے یئ دیلے جبرا زانت ٥ من شتن
سپاہیان کو اعذ کت ٥ بیے مینے شہیا تر ندکا کرناہا جنکے ہمیا
توار کت ٥ مروچی یک کاری ہیت ٥ مروچی لشکری سر توئی
بروجنکا، من کپہ ا رنداکا ہین ترا چارین بارین تو چو نہ جنگ کنے، ٥
من جنکا رئین کون، ہر وہد مارا سکیا ہکپنت زوت مارا کمک بدہ ٥
چو بکنے میائی ٥ دلا وتیام جم دار ٥ من چشین مردیا نہ ہمنٔ ٥ جنکا
پر ہوش بکنے بچکی نکینے ٥ جنک چشین کاری نہنت ارزانین جبری
نہنت کرنت ٥ اگر شستیے بکنے سرکار منا ترا کساس کنت جبر دار ہ

شعر (پارسی)

کمالان تو بگذر ازین باب جنک ۔۔۔ که این کار ز دیوست شیر و پلنک
بیان کن تو چون باب سود و زیان ۔۔۔ درین کار مشتاق کشته جهان

٥ ٥

= باب ما بلت سود زیان =

مروچی سوداگران بازین اپسے آؤزنتک بہائیی ۵ سک گرانش کیمت کننت، کسّش ایی پیما زرت نکنت ۵ دگہ سودائیی مالش بازکون، ابریشم، گُد، بُزّگہ، شال، پَچّپُر ادا بہا لُش نکنت، گرانجا یا بنبئ یا برنتش ۵ ہزار رد فیہ ہا پلا ینے زبانے گپتہ جوانین زبانے ہندوستانا ببری بہائیی بکنیے بلکیے دوہزار ہزار نیم کاربت ۵ یُی شیشے دروریں مینے ملکان نیست ۵ من کلات اسپ، شریں ہست ارزانا رسیت ۵ دواشترا شریں اسپ رسیت ۵ بازیں اپسے سرکار بازارا لیلام کنتہ آسانت ۵ منا اگہ مال بوتین مروچی من پرتہ اپسے گپت ۵ اگہ دل بگشیت چوکہ دست نراسینت پے پائیدہ ہنت ۵ پے مالا شریں مردم بازارا مروت ۵ پے نایلے امروزا کپتری ۵ اگہ گلامیا زرہست آکلام سردار بیت ۵ اگہ سرداریا را مال نبیت نیستکار بیت، اجائی کلامی شرترنت ۵ اگہ مردی پت بیزکار بیت جندی مُچکارا دپی حبرگش نبیت ۵

۵ شعر کمالان ۵

اگہ مردم اسیل زاتنت — نسب دار مزن حبراتنت
قریشیے اہلِ زرّیاتنت — چو مالِ نیست، بنزہ کارنت
دینے گلامی مُچکا چم دارنت

مروچی سپاہیان بازیں ۵ پوشاک گپتہ، بینے دلاکہ سرکار جا کپی

روت ہ لوپ یا بقّال سوداگران وت من. وتا بازیں سوداگری حساب
داد کنگۂ ہ مے وہدا اِنکت نکُشّگتنت ہ مروچی دکّان سرکارا بند
گُتگنت ہ سودا ہچ نیستنت نزانیں چہ واستہ ہ کندہاری
سوداگر اتکگنت سوداگری. یا ہ سِلاہی زُورگہ سرکارا بند کتہ ہ
کس سلاہا مزور مکرد ہ دوسد روپیہ من دانک پری اسپائینے
نداتک ، نون کیتے نرزیت ہ پلان سوداگرا ہنبرانا دہ ہزار روفیئہ
پشم کپتہ بہاء کتگنت ہ ہزار روفیہ تاوان بوتک ہ آپو ہنبرانا دِگر
ہشت سد روفیئہ پشم کپتہ ہ دوشی حاکہ لوٹۂ اتکگ بازیں پچکیے
پتاری ، رنگارنگیں کُدّ باز آورتگ ہ شاہوکاران کپتہ ہ مردم آ
پیاکہ مالا گپت تا کہ کپت نبیت پرا کئے متّا ندنتے ہ سد روفیہ
من زُرتہ ـ شتن بازارا کُدِ گِرِگ گُزّیا مینے کپتُو برت زرّی مینے
برتنت ہ من سرُبد نبوتُن چہ وہدی برتنتش ہ من پدا اتکن نزانیں
کے برتنت ہ جتّا بوت یکشپے دزیں کپتش برت سرکارا کید کت
سپاہی پا ہکنت ہ فلان سوداگرا رد کپ گُلّی بارا برتگ پنچ سدروفیہ
تاوان بوتگ ہ لوکا چیزی زرّی بوتک آہی کُمار جتگ زری پشے
برا نکگتنت ہ سوداگر تشتہ حیرانت ، حاک سری مردما را پلتّنت ہ
پتارا شو ہیں گچک مبات اکر بیت ، یا خداء بگشّبت ، یا چہ دِگر مُلکی
یا بروت ، کہ پتیئے چمیّ مکندیت ہ اچا گُچکا پے گچکّ شترنت ہ
مزنیں سیتپے مُرت مالی دنیائیّ دست گچکّا کپت ہ گچکّا دراہیں مال
دنیا کمار بازیان دات نشت ، نون لوکا ینے دپا کرویت پنلتپے یتاہ
شومی دستا مال کشّو شتیت ، چہ نکبتے وسے مالا بداریت ہ مال

مثال مُثر کنت ، سکیں داریں مرثیت ، سُستے داری بال کنت ہ
پہ نکیجتے وتے نیک بدا بزانت ہ من ترا کوشت دِکرِیں مالا
مزورِ سودا مکن ، ترا وتارا مایے نیست ترا کہ تا وان بیت گپّا
چون کینے ہ مردم کاریں نزانت ، آکارا نکنت ہ ہرچہ کارِ بگیئر
نزانکا نبیت ہ مال ویتے شَرّنت دِکرِیں مال کار ائیشت ہ زرّپے
ہیچین چیزیت ہ

ہ شعر کمالاں ہ

ہرکجام مردکہ گُپتنگ خوارنت آمَیئے دنیاہا گُم کارنت
سیادِ من دیوانا پُسُنڈنُث من پدا آیب تا نہہ بندنت

ہ

مینے دل کشیت ای ماہ ہلاس بیت ، ہندوستانا برائین ہ
ہرد مردم کنڈیں بکن بلکے چیزیت بدینت ، نیسب بیت پدا کائیں ہ
تئیں روک گُنڈک نہنت ہ ئیں اُشترکہ تو کپتہ پریں مالا سک شرنت ہ
اگر بہاء کینے ہر کیسے زوریت ہ منائیں جبر دشّں نبیت توئیں کینے ہ
مینے دست نزاسیت من چون کنن ہ ترا اگر زانک بوت توئیں
جبر نکُشُث ہ من شُشُن پنجاہ روفیہ اشں فلانیے دام بکنیں بیتے نداہ
ترا بازیں دامیں اُلمیثِ اَلمَئی پر ، ترا کے دام دنت ہ نیستکاریں مردیں
کار ہیچ رنکا کون نکبیت ہ نیز کار اُشرا گمیں تہا ہنت حیرانئت ہ
شپ روچہ نشتہ نزانت من چون بکنیں ہ

نظم (پارسی)

نطفہ پر زندِ ترا ز پشت قرزدار می شود
یا غرق گردد بسینہ دبارز غم دختر شود

مال دوپیا باز بیت مردما را، یا حکمی واجہ ہا را یا ہما مردم کہ سوداکری کنت مایے باز بیت ہ ہنچائیں نندکا مال پُرّ نبیت ہ پے ئنذمتاکیے اباد بیت ہ خداء مقالہ کوُشیِت جہُد کن حذمت بکن من گپتا ترا دئین ہ الحرکت ولبرکت ہ

نظم (پارسی)

بکن خذمت کہ یاپے خذمیتے مزد

ہرچہ کِسب کہ مردمی پتا کُتہ چکّیے درور لائک ہمیشنت، پتیے کسبا پکنت بہتر ہمیشنت ہ مردم دیتے کاری نیک بدا نزانت مشکلنت ہ چیزی روچا ایّا بدار من کائیں کون کر پاسیے کراکا، تنہا روکہ راہی شر نہنت ہ ای چہ سوداکِری کہ توئی کیفیے، کرئی پر دہ روفیئ یا بہاکینیے پر فنچ روفیئ یا ہ توئی پیما گپّی سوداکری یک زانکی چاریکے ہ ای زمانئے ہا سوداکری یا نغ پائیدہ نیست ہ ہرکس پدیم سوداکری نزانت ہ کس نزانت چون سوداکنت ہ دُوقی سکّ پے کوُزِنت ہ کار نکنت ہنچایے یکے رالاپ پُرّ کنت ہ پیماکاری کاہچ نزانت ہ سرکار ہما سپائیاں را پگاردنت کہ ہرچہ کارا تیار ببیت بُوشتیت۔ شپ روچ کردیت ہرکیسے کارا حراب کنت، اخر یکروچی کِسائیسے کنت سرکار ہ تینے جاری بچتے یارنت کیسے حالا سرکارا نبارت ہ اُلمَ توبئی ینِت ہ تاکہ اجل نیئت کس نمِریت ہ

م تاواستِ جبّار نبیت — سرپے اجل شار نبیت

سوداکری ہنچین چیزیت، مردم یا نفع کنت یا تاوانے بیت ہ

شعر (بلوچی)

آ رگبنت سودائی دوسر داریت ٥ یا سوٗت کاریت یا بُنْ شتیںٗ تاوان

٥ ٥

مینے امروزا مردمی گذران بگیر شوہازا نہیت ٥ مردم چون کنت ٥
امروزیک شوہازی لوپّیت ٥ زندیکئے ینے کاریک درگبڑدی لوپّیتہ

نظم (پارسی)

بشغلی جہاں رنج بردن چہ سود   روزی بکوشش نگردد پرنُود

٥

بدنبالِ روزی نباید دوید   تو بنشیں کہ روزی خود آید پدید

رزکا حدا دیتے بندہارا وت دنت بلی یک جہدی لُوپّیت ٥ منا ای سودا دوست نبیت تو ئی کینے منا جُست کمن وت زانیے ٥ مردم مردما را جُست کنت کارا کنت ٥ بازارا مروچی ہر چیزے سودائی بازنت ٥ من رئیں بازارا یک تفنکیے یک زحمی کہریں پردت ٥ اگر مال منا نیست دِگز جاکہی یا رئیں وام کینین ٥ اگر منا بدیئت ٥ ہنبری سالا اگر نسیب ببیت مینے دل مانِزت حجّا رئیں ٥ ہر سال تو مینے برات پکار داتکت ٥ ہنبرا ینے سالا پرچا اشں من پے حایے چہ واستہ ٥ من تہی ہما ادیے مِذمت کارن ٥ اش تو منا الاج بیت ٥ اش من پے ترا نک مبوٗہ پشت پرپشتا ماشمی مردٗمُنْ ٥ دشمنا یے حَبرا کو شمارہ من ترا کوشتہ ہر دہد ترا کاری پر من ببیت منا

مالوم بکن ہ مناکون تر پہ جبری جاکہہ نیست ہ بروتگو شیے ترالوپ بیت، بیا زدت ہ سرکار سا جیے حکم ایی بنوتک ہ توچو کمی اجیتین برتوکش بیت ہ تو گریب فکیری مال ہا پزدر ادرتک ، یکی یی دداہ بدنت ترش کپتہ ہ این کیاس مردی حکت چون رکلیت مردم تویان بیت ہ بنزس اش اچاکتاکہ اسش خداء نترسیت ، خدا زالماکم بکنت ہ

شعر (بلوچی)

ظالمانا ظلم مسدود ستم کاران ذلیل

ہ

بچی شگشتے سوداگریا مناپہ کپت بنوت ہ مینے روچہ وشس نبوتک چی مسا پرمیایان مینے کارشر بوتنت ہ ہنرانا تبناکار اسک روہ ہست ، یکسری دہ سر بیت ہ خداء مقالہ مہربانیے گنتگ دان ناہی بازگتہ ہ ہر کس شیرنت کتازا کیتے حاجت نیست ہ برو مینے دامان بیار بدہ ، اکر ندیشی ہش شرت کینی دیتے مالان تراکریں ہ زوریکے وہدا تیاری دیگی وہدکہ بیت جاپر دییی ہ تو دیتے مالاناکو شے منا نکو شے پرداہ نیست ہ کس کتارا ہنچا دیتے مالا ندنت ہ مینے زمانہا ہرات براتے کارانیشت ہ دکرارا پر دکراچی بیت ہ مردپہ جا کہہ دیتے جاکہا بند ، ہر روچہ تچی روی یک مائی دیتے جاہا نندی ہ من ترا نیلین مرد اگر نندی روی تہیئی رندا کائین ہر جا ترا براسینین کوش پوزا ہتی بامن بزین ہ سرجا سوداگریا بردی ، بکندین ترا پلین ہ اسش دکری دیگا تو منا بدائین شرترنت ہ من تیئی یگروچی کاراکائیں ہ دگری ذیگ

ہمیشنت یکے پریکے سوداکری کنت ہ کس پر کسا پلے کرّ یا بارہنّیا نبارہت ہر کس پر اُمیتیٔ شرّنت ہ من پے میارُن مناتیٔ کارا کار نیست ہ ہر جاکہ زابنے برد ہ ہرچی تو لوپی آ چیز کہ منا ہست من ترا دئیں ہ مینے مال تیٔ دیتے ینت ہ مینے مالا راٸیب کمن ! من تیٔ یا ورین ہ ناس کینے اگر تنباکّ کشتے ، دپا داری بچی کینے من ناس کینین ہ تنباکّ کشّین ناس نیست ، سرکارا باز ہست ہ کوش کیسہ چوتّ سوداگران آورتک بہائی جوانینت ہ منا مال نیست ، چّیا بڈٸین پے مالا نزا سفت ہ مردم کہ دران پے دربیت کردیت دام کنت ، ترا اگر ببیت مایے تو روی دام کینے ہ ہمی آدت تیٔ شر نہنت ہ دام یک کمیٔ گلی نہنت ہ دام ترا رسیت بگریٔ نزاسیت بکشّدَ ہ تو سکّ ناسر بدی کیتے حبرا کوش نداری ہ سوداکرتِ یاکہ روی ہما مالا بکر بیار کہ مینے ملکتان نیست ہر کبتے کپنت ہ سوداکری یکے نجتے یک زانیکے ہ نہ ترا لحت ہست نہ زانک نہ دکری بیناءِ کوش دارنی ہ تو بچار اُلم چون کنت ہ تو اِش من شرتری تیٔ کردار شر نہنت ہ مینے دل مارنت ہنبرانا ہندوستانا رئیں سبزیں جنینے کرین ہ ہندیا جنینے سبزیں شرین ہ

نظم (پارسی)

گل بہ کابل ، بادہ در شیراز رنگین میشود
زلف در ہیران ، اگر در ہند پُر چین میشود
جان سر قربان باشد ، سبز ہای ہندرا
ہر دری ہر خانیٔ یک سبز بیرون میشود

شعر (بلوچی)

جا لکی کمانَ تاب نبیت
ہبزیں جنے رنک نروت

من اش ویتے مُلکان آتکگئیں خنیمی ملکان ہمی واستہ کہ من پنیثی بکنین، من نیتلکن کہ تاوانُن ببیت ٥ منا منیے ملکان نپ ہچ نیست ، من پد رئین ٥ منا اداکاری نیست ہنچا ننذین تو زہری من تئی پتران کائمن ہرچی بلوچ بی من ترا دئیمن ٥ منے مال تہی ویتے ہنت ٥ منا ترا تپاوت نیست مینے مانہ تہئی یکیّ ٥ روچی من تئی یا برین ورین ٥ روچی تو منیے یا بری وری، پرواہ نیست ٥ منیے راہ تئی یثت ٥ چُنتہ سالنت تو سوداگری کینے ٥ ما پر تو بازین مال نکندن ٥ سوداکری پڑیث مالنت ویتے ، منیے مال دِگر مردانیے ینت ٥ من کپتّ ین مال واجہ ہانا دئین ، دِگر یثی مالا مردم اباد نبیت ٥

شعر کمالان بلوچی

مردم پرچمی رکندکا اباد نبیت ٹیپی ي نیز کار کون شاہوکاران سیاد نبینت
مفلس پرہ داد بندہا مال دانبیت پردیے دل کشّا ہمک کس شاہ نبیت
لاگزین تازي من سرفان گمراہ نبیت

مردي مزنین سوداکري بیت مال دنیائ بوجیا مان کشّتگ شتک سوداکریا بوجیارا شترکا جنک کرک بوتک ٥ مال پرہ سر شرنت پے سرا واہندا مال نبیت ٥ ایوہدي تئی روایکے موسم نہنت ، مرو اکر روي منّا نزدري پے امراہا مرو ٥ بلوچہ کوشیت کہ

یک مردیئ پہترا کوات بارت

اکر سرداری ببیت تنہا وت وارت ئیش کنت، وکر سپاہی اُلما کتارا ندنت ہ کپّہ ی روچا کار سرا ہکپئیت آسردار حیران بیت ملکے رونت ہ

شعر بلوچی

مردمی کردن کیشےپے مردمّیا شر نہنت

مردکپے براسنت بچارکہ من رداآمرد کہنت

ہرکس تنہا وارت آخر تنہا مریت ہ سردارپے سپاہیا گرینت ہ

نظم (پارسی)

زر بدہ مرد سپاہ را تا سر بدید وگرش زر ندہی سر بنہد بر لشکر

ہ

شعر کمالان بلوچی

پے مال پروچمّی کنذ کا مال دار نبیت کُنْھی نیز کار گوشا ہو کاران سیاد نبیت

لاکڑین تازی من سرپان بزاہ نبیت پرڈیے دل کشائمک کس شاہ نبیت

پر ہوس مردم خُلقۃ تان سردار نہیت

ہر وہد کہ مردمارا مردمی دوست بیت و یتے مایے دنت، پے دوستیے یا مال دیگ نبیت، دشمنارلیکے دیتے مالا دنت ہ سودکری پیشہ' مال بیت، تنک دستین مردمی کار اُمراش نبیت ہ دنیادار کیتہ پر ہیچ چیزا نبیت، کو ہرکسا شرپ دارنت ہ تو نہ اُشکتہ' ہنچو گوشنت

زر پروت داري روه پر اُلم

نظم (پارسی)

ہر کس کہ زر بدارند — در دوستش می رسانند
من بے نوا، بے زر — چہ کنم کہ زر ندارم

من تراکوشتہ ہر چہ سوداکنیے مناجست بکن کپتا ابکن ٥

من اپیسے شرین کپتہ سد پنجاہ روفیہ ہا اِیبیے ہستے کہ دستا گمگ نکنت، وس کُتہ دُراہ نبیت ٥ اچي سوداہا من پشو ماُن تزائین داہُنڈي پدا زوریت اگر نزوریت ٥ شریت کنت ٥ مناشرتا برتک ٥ مردم مالاچاریت کیپت ٥ تو عمرانچاري سوداکنیے ٥ لحیتے پشن بلوچان ادرتک بہائی کرانش کیمت کنت ٥ کنش اي کپتا زرت نکنت ٥ نزورنتش بینے مالنت بینچا دورشہ ندئین پدیش برین مردکت انش گمبزستانا نزوت

توکرانا کپتہ بینے ائی پیا نزورین ٥ برو پدی بدہ، بینے مالابیار بدہ ٥ ہرکس اگر ترابکوشیت نکرزیت من تہي مالاپدا دئین بینے زوُرین بلے کنذکنت ٥ شربوتین منا دوست بوت نون پرپیماہنت ٥ بینے کارانیئت توئی بزور ٥ بینے چي کنین مردم مایلے دنت چیزي کثیت بینے کاراکیثت ٥ کاراکہ نیئت مردمي چیاکیپت ٥ اگر شرنت بلے بینے کارانیئت ٥ مال زر امروزا شرنت آخرتا آدنیاہا ہم شرنت ٥ پرچاکہ امروز نکبجتین مردمي وارت ٥ خدائي ناما دیتے آہي کاراآدنیاہا کیت سہاپے ریسیت ٥

نظم (پارسی)

زر از بہر خوردن بود ای پسر برائے نہادن چہ سنگ چہ زر

شعر کمالان (بلوچی)

مال کو آلما سک شرنت پے مالین سرانا گرنت

اُشتری من کپت بیسے روپیہ ہا ، شصت روپیۂ زرت سبلے من نداتہ من دلیست مینے کار کپیت حیران بین ہ منا پے ادلا کا نبیت ہ ادلاک شرّین چیزیت ہ

من اشکتہ تو مشقط روی من ترا سد روپیہ کون کنین کون پر من مرواردش بکن بیار بیلے کند کینش مکن ہ دکر چیزی مالت دمین یک ٹینگی کر توسں والہ کر اش گنا پُرّ بیت تیر شورۂ یکجاہ بنت پر یئے بجّر بیار کون ہ من کمالانا ، میجر اسمٰعیل صاحب بہادُرا ایک ٹینگی آں ڈنک بلی پہ روپیے والہ ئی ، کر تو بیسے نہنت ہ ٹینگ ہمی گرتو بیسے بنت شرین ہ مینے دل سک مانینت منا تراسبیت ہ ٹینگ سکیا شرہ نت مئے ملکان نہ بنات ہست نہ کر توبے ٹینگ ہ اکر سرکار ساحب بیئت مینے بکندین یک ٹینگی کر تیسے من نوٹیش ، اکر مہربانے بکنت منا بدنت ہ سرکارانا بخشین مابے دیاگا چی بیت ہ مال ساجلینے چمان نیئت ہ ای ورستین ساحب سنجیت ہ نسب ابشاینے مزا نینت ہ فلان سوداکری مال دنیا چپہ بوت کپت ، دیتے ہان جاکہ ہان ہبا کنت ہر کسیے اکر زوریت ہ اکہ آنہ زانش دنت فلان سوداکرشش زدریت ہ ہر چہ مال کہ وانندا را بہائی بیت باز مال بیاریت ہ

پرچاکہ دامُنذیں کپتہ زنت مردم وشّیے یئے سلامتیئے کدرا نزانت تاکہ یگبریں کاریں سرا نگیت ۵

شعر (بلوچی)

کوُٹت سوتان نکنت آرام   آخرکون تا دان کور کاینت

۵

چیزیں زرد وام کنین اپییے پروت کرین اگہ نالُش دام براسیت ۵ اگر نزاسیت خیرہ پیادیکے پے اولایکے کِرانت ۵ راہا خدا خانہ دادہا راپیادک مکنت ۵ مال تزین چیزی بلے ہنچوکہ مردمی حیاپئش مکیبت ۵ مردم پرمیہا ہ شرنت توپُرکرزّیں پئپئیربکن ۵ چوبکن ہرکس بزانت تو مردمی یئے ۵ تووتاما بیرک دور داتگ ۵ مناپے زار بُرتینت دِکر کشتانا مچشین سوداکریں ہ یئے ۵ درائین تادانے ۵ مینے زمانہ ہا کیتےیا راما لیے دنیایئے ببیت زورایکے کرنت بندنت ملیے برنت ۵ کرییا راکو زوراکا چہ کشاد ہست زورایکے جنگ بندک پر ہنزدین مردما آیئب نہنت ۵ پے اکلین مردم دیتے نپ تادانا پئچ نزانت ۵ پے اکلا بزانتین کہ من پے آگئبئ ، کنذکبن کاریں نکنت ۵ ہرکس کشیت من اکلاشندوئش ۵

شعر کمالان (بلوچی)

نادانا ہروچیں نصیبت یات نبیت   اقل چشین مالیت مردما رازورداث نبیت

۵

منا داجہ ہا شرین وتاییے دات اشمن فلا ینے لوپ ت من دات ہ
من نکندین بہایئ بکتے بکرین ہ سرکار کپتان ساحبا اِنہرانا پرمن باز
مہربانیے کُتہ ہ من رئیس سلاما اکرہ کائی کون ، بیا ما تو رون ہ ئی ملک
بلوچستان حرابنت سک ہ شرین مال بختنت ہ مرد مارا بخت نبیت
اکر انکلا مند بیت اُکل چہ کارا کیت ہ

نظم (پارسی)

اکرہ بہر سر مؤت دوصد ہنر باشد ہنر بکار نیاید چو بخت بد باشد

ہ

سودکری یک بختنے ، مرد مارا بحت نبیت ہرچہ سودائ کنت آ
سوُدا شر نبیت ہ اس بختاء جوُان ترین شر ترین چیز نیست ہ اش
بختاء کندک ترین چیز بہنے دنیا ہا ہچ نیست ہ آروچہ کہ بحت مردمی
ہمراہنت اچا مرداء شر ترین مردم نیست ہ ہرجا کہ آ مردم بر وت
شرپ اِزتے کننت ہ ہرکس کوشیت ای مردی شرّین ہ آ مردا را کہ
بحت نیست ہر جا کہ آ مردم بردت ہرکس کوشیت اچی مرداء کنّد
کہ ترین مردم نیست ہ بحت شرین چیزی ہ بحت کندکیں چیزی ہ ہردہد
کیّت مردمارا شر کنت ہ ہر وہد ردت مردمارا شر کنت ہ بختارا دنیست ہ

شعر بلوچی کمالآن

کس مبُو کُشتا پرو تے بحتا دائما ہچ کس نبیت تختا
انکلا مند نکنت شان پچ ہل ہ گاہی بُرزِ ش گاہی جہل

دانائیمن مردمي بحت ہر دہد کہ ررت پیچ نکنت دیتے جاکہ ما نندیت ٥
ہر وہد کہ شُر پُرٗ کنت ، ارام نکنت ، بحتا راکیپت پکَشیت کون ، تبّر کاریا
حراب تر بیت ٥ اکلامند نندیت جاپ دنت ٥ پے اکلین مردم
نَنشِذیت جاپ نذنت -

نظم کمالان (پارسی)

زمانہ کر نمي باشد بتو رام   تو بنشین سایہ کرمش کُنْ آرام

٥

مردمي کار اش ویتے دستا شرّبیت ، اش ویتے دستا گَنْدگْہ بیت ٥

نظم (پارسی)

دل قوي دار کہ حق رہا نکند   بے کناہ بادشاہ کدا نکند

٥

مردم کون خداء مقالہ راست شر ببیت اش خدائ پر مانا دِکر
ببیت پیچ بر آ مردمي کا ہر دو جہانا حراب نبیت ٥ اش وت مردم
شرّبیت اش وت کندکہ بیت ٥ انبرانا سنہ نبیی محمد مسطفا سردار عالم
ہجرت ۱۲۹۳ء مُستنْگا سرکار میجر ساحب سنڈیمن بہادر اتلک ، مرکوہ من
لشکري تہا کپتہ بازیں سپاہي سندمن ساجثے مُرتثہ ، دِکر باز براہوي مُرتثہ
نعل ، ہاکہ بانا ، مشکي مرکوہ بوتہ ٥ کُپتہ خداء مقالہ مہر بلینے کُت دِکر جاکہ ہا
بنوت ٥ یکیح سامي مرکو مُرگا نیے سرا کپتہ پے حسابا مُرگ مرتہہ ٥

نظم (پارسی)

کیسے را کہ مرگ آورد دستِ زور بپار خود اکنون رود سوۓ گوُر

ہرچہ کار مردمي چیّان کرانِنت مردم کہ توکل کنت کارا کنت خدائيٓ اسان کنت ہ مردم پلے کارا نند کاشرہنت ہ ہرکسا را یک کاري ہست ہ کار بازیں مردمي دستا زوت بیت ہ

نظم (پارسی)

بنعمت بود لشکر اراستن کہ لشکر کند تخم کین کاشتن

آروچي کہ تو شتیے سوداگرِي یا توچہ مال کپت چہ سہرا ، اداکہ آئي چہ ہنرا بہا کنُنت ہ ترا نپ بوت بنوت ہ گرُابي اتکگ بازیں دنیاء دو لیتے ماینے مایے ڈر ریتکگنت سوداگري کنت ہ مروچي ہرچیز ارزانت ہ ہرکس کہ مال کپت بزُ و بکرہ ہ دکر روچاچو ارزانا مردما را ترا سیت ارزان نبیت ہ

ذلحجيّ ماہا ۱۲۹۳ھ میر عیسٰی میر آزاد خان لشکر کتہ مجکو رشتگنت جنکش کتہ گوں سو ردو ، میرگا جیاینے شہرا ، میرگا جیان کون الکر ینا کون خان صاحبا ہمراہت ، شتہ سند حیدر آباد پہلي یا ہ ہر کیسے کاروتے جاکہ ما شرتنت ہرکسا را دوست بیت ہ کیسے ہيُ کار کہ کند کنت کسا را دوست نبیت ہ ہرچہ کتنا با سوداگري مردم بکنت ہ اکہ

مال نبیت دکرہ کسا بکنت ہ مال پہ نسیبنت سہ
پہ تمیز ار حجمند پہ عاقل خوار

اگر سوداگری کنیے ہرچیزے کہ گری اچار کیمتا کہ تو گپتہ کیشیر ملیے بہا بکن ہ
آ کہ جیپہ نت ، نپہ تاوان نزانت تاوانے بیت ہ نکبہت کپتہ یت
شوم بباد دنت ہ سوداگری با بری نپ بیت بری تاوان بیت ہ دنیائے
کاریک پیا نبیت ہ بری شر بیت بری کندکہ بیت ہ ئے تنگین دنیاتا وارا
نکش پہ خدمت ہ ہرکسے نسیبا خدا ہر کسارا دنت ہ ہنچنت کہ تو کوشیے ،
خدا مقالہ کوشیت ئے بندہ من ترا رزک دہین بلے خدمت بکن بسے بیت ہ
اکلا مندین مردم دگہ مردمی کارا کار نداریت ہ ہر کس وتی کارا وت
بزانت ہ

پہ مزا ، پہ کریئے یا کس پہ کسا ہنچا خدمت نکنت ہ تا وپ
کوشئے نوارت سرگوشتی نوارت ہ مردیا کون مردیا سوداگری گشت
بجوشپہ شنت ، ہمپہ شنت ، یکیا یکی یا راجت پہ پہ کارا ، کو شیتیے
چونے ، آچیر کے کا کوشنت سر بری کا کہ چونے کو شیتیے تو منا پہ کارا
جنگ نبینے چیر کا من نرائین ہ

ترا روچی سوداگریا نپت بوت مبوت ہ سوداگریا روی ہما
چیزا بکر کہ تئی شہرا آچیز نیستنت ہ بینے زمانہ ہا مالا را روہ نیست
ہرچیز باز ہنت ہ شاہوکاری مال کرانا بہا بیت مردمی بہا کنت ہ بہا
را ملیے کا منت نیست ، دوست ، دوست پہ بہا دوشمن پہ بہا ہ دوستا پہ
دوستیے بچار دشمنان پہ دشمنے بچار ہ دشمنا ادوستیے شر ہنت ترا حراب
کنت ہ

آروچی فلینے جا دار رسالہ جا دار ہوالہ داد نشکنت من یلا ینے
سوداکریا کہتہ ای د روچہ کوستہ نون فشو یا نِنت ، بکیز شرتّیا مینے نذئین ہ
اکر نمبنّت نا حتّا کو من حبر کنت ، سرکارا من مالوم کنین ہ ہروچہ
کیت مینے مالا زوریت روت ، من آہی چہ ہُنْ ، من نہ آہی پتُنْ نہ
براتئنْ نہ سیادُ وارسُنْ ، من آہ ہم دُرَہی ہُنْ ہ پلان روچا من آہ یکجا
بُنَ ہ ہرچہ حبریا کہ مینے کوشت من آرا کلئہہ درست داتنت ہ من
آہی دیمابیے میارُنْ ہ آہر وہد کیت من کاہین ہ من نزا حالا دہین
تو برو ہ اکر کندبی یئ منا حالا بدہ منا کار ہست ہ من لوپ ین اکر
منا دنت پچیز مال ، منا خرچہ نیست ہ من ہمیشا اٹکگنْ ہ آ ویتے مزن
وت ہن ہ جینئے من سرا زورا کنت ہ تیبے نبیت شرّی کنت کلّیتے ہ
ہروچہ سوداکری کنت ہ من شتن ساحب نشتہ چراکہ روکنت سپاہیا
پکارا حساب کنت دنت ہ من لشتن بلکے منا چیزی فسپ کہ دنت ،
دیر بوت من پاد اٹکن شتن ہ رنداکُپّا امنش توارکُتْ من پدا اٹکن
دہ روپیئ منا دات ہ سپاہیان زرکپتنت شتنت بازارا سوداکرئیش
کُتْ ہ ای دکر وروچا کپّتنت شُت ہ اکر زندک بیت اُمری بیتے
شرّبیت ہ روچہ پر روچا شرتر بُوآینے ہ من نزانت کہ چو شرّبیت ہ
من اکر بزانیتے من بہا نکت ہ نون من پشومن پدا مینے ندنت ہ یکبر
سوداکہ مردم کت پدا نبجّیت ، تو اُمرا سوداکینے بجّی ، چو کمن ہ ہزاری سوداہا
مردم کنت زبانا یکبر شت پدا نبجّینت ہ مردمی شری کون وتنت ،
دکری پنا شرنبیت ہ نام دپیے ہروچی شرنہنت ہ ہرکس وبتے
اندیشا وت بکنت ہ دکراچی بیت ہ سودا ہنچو شرّنت ہر دو سروش

بنت ہ یکی وشنت یکی نوشنت ، آسودا ئیت ہ چوش بیت ،مردم ماہے پر کمینا کیپت بازا بہا کنت ہ بازا کیپت کمینا بہا کنت ہ ہرچہ مرادی کہ پر دل سدق اش خدا لوپ بیت ، خداء مقالہ آمرادا تمام کنت ہ سال پر سال انگریز ساحب کیت بلوچیا سیل کنت پدا رؤت ہ نزانین چہ کارا ہ میئے بلوچستانا سوداگری شر نبیت ،مردم بلوچیا دنیادار نبیت ہ پرچا اگر مالا مُچ بکنت یکروچیا بچار کہ زوراکان مال بُرت پہ کتاہا ہ دگہ جاکہ ہاکس کیتے مالا زور نبارت ہ را دل انصاف ہست، ایی ملکا نے سردار گُزہنت حرام وارنت ہ

۱- روچی کہ من تو سوداکتہ الم بازنشتہ ، شاہدنت ،چہ منا شاہد نبوت بزان مینے دروکنت تہی جبر راستنت ہ بگیش منترینا من دیتے مالا تراندئین ہ بیا کہ من تو سرکارا رون ہرچی سرکار بکنت منا کبول نشت ہ تو یک شاہدی بیار بکوشنت ، تو آ روچی چو نکوشتہ ایی کرا ز من تو نکنتہ ہ تئی راستنت ہ مروچی یا بادات مینے روک ببیت اگر نبیت گپہا تا ۳ چار روچا نبیت ہ مینے کار نگیشتنت ، ہر وہدکہ کار گیشتنت ترا سرپدکنین بیاکہ رون ہ پوشیے یاکہ پرنپوش مینے کار ہلاس بنت ہ پر مینے بے ہیتے روچا بند ماترا کنذن ہ سوداگری کنان گپہا برو ہ اشتاپ مکن ، دنیائی کار پرسبرا شر بنت ہ بنند ، دیتے ازباب ، رزان ، متبک ، تاسان ، کدان بہا بکن ، گپہا برو ہ

ڈُلچی ماہا سرکار میجر موکل ساحب بہادر کاکذی مہربانی کُتہ پر من کمالان دیم دات ہ اگر کرنیل سرکار میکڑی کُڑ ساحب بہادر سامی تئی جاکہ ہان بئیت ، ترا کوشیت مینے ہمراہ بیو توئی کمالان کون ساحبا ہمراہ بو

بروکون ہر جاکہ نزا رُستت بدنت کُپتّا پدا بیا ودیتے جاکہ ہان ہ من کمالان کاکدا دزکُت ، کاسدا راکوشت سرکاری حکم منا چمّا ژنت ہ اکر کرنیل منا کوشیت مینے ہمراہ بو من نبئ حکما رُیمن کون ہ کرنیل ساحب یکرہ وچی سامی اتک دوشپ نِشت ، من کمالا ینے ودیتے ہمراہ کت فجکورشت ہ مینے وشی وش ویے یکعد ہشت روپیئی زرّ ایک اشتری پر مینے مہربانے کت بحکم رب نصرّت مینے دات ہ من کماللن وش بوتن کرنیل سرکارمیکری کرئی ساحب بہادر منا رُست دات پدا ودیتے ملکا برو ہ ساحب زرِہ مُشت من پدا سامی اتکُن ہ کُپتّہ یی حالا من مالوم نبوتن ہ سردار میر آزاد خان فجکورنشتہ ہسوردو جنکنت ہ

آروچی کر دو صد روپیہ ہا من تہی اسپ زُرت تو کوشت مینے اسپارا ہیب مانیست ، من اسپارا ونّے جاکہ ہان اورت سوار بوتن اسپ کہِہ کنت ہ مردم اول مالا چاریت کُمّا سوداکنت ہ مردم ونیتے مردما راکندکین ایبیکین مالا ندنت ، شرّنہنت ہ مردچی مال بازا نسنت مردم کندکین مالیے پر بازا نکپیت ہ من چشیں دنیاداری نہن کہ ہنچاپے مکسدا ودیتے مالا دور بدئین ہ بادشاہ ربّ مُفت وتیے مالا دیم دور ندینت ہ ای وکت تہنا ہا سودا وت شرّنہنت ہ سودا پر مردم شرّنت ، ہرکس سر بیدبیت ہ کُپتّہ یی پشوما نیا پائید ہ نیست ہ مردم میلدی بیت ہ سوداکران زہم باز آورتک ، ارزانا دیّنکتِش ہ مردچی مالا را بہا نیست ہ ہر کسارا اکر کشاد نیست چہ سودا کرّبی کنت ہ مردچانا لاری ٹپنکا نا ہرّشیدا نیست ہ پہوہی والہ سک بازنت ہ

مینے زمانہ ہا اشں اپسیے ہریدا حرَثي اشتري هَرید کیشترنت ٥
مال پر نزبازنت ٥ ہرکس کہ جاکھي یا روت کوشبت مینے کاری
شربیت ٥ توہنچاروي ہنجا کايُ ٥

باب دوازده ماه (ہجری)

۱- اول ماه محرم ۲- صفر ۳- ربیع اول ۴- ربیع اخر ۵- جمادی اول ۶- جمادی اخر ۷- رجب ۸- شعبان ۹- رمضان ۱۰- شوال ۱۱- ذلقاعده ۱۲- ذلحج -

---

باب روز ہفتہ

شنبہ یکشنبہ دوشنبہ سہ شنبہ چہارشنبہ
فنجشنبہ روز جمعہ ۵

باب حساب

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴۱ ۵۱ ۱۶؛ ۱۷
۱۸ ۱۹ ۲۰

باب سلام خوشامد

(بلوچی)	(پارسی)	(بلوچی)	(پاسی)
سلام الیک	سلامت شما باشید		
الیک سلام	برتو سلامتی باد	تیار جہ پہ ای	سلامت ہستی
دشن اتکی	خوش آمد	تیار باتئے	سلامتی برشما باد

دُراہ بلتے   تندرست شوید   جبر دیي   بگو احوالِ خود

تئی سلامتي ببنت   شما سلامت بودہ ئید   تو جبر دیي   شما احوال خود بگو

جبر نت   بدی نشدہ   تئی سلامتي یت   ہم شما تندرست ہستیے

جبر نت   گزند نشدہ

باب نقل قوم رندان

قوم رِنْد : اول رند ادم شہر الف بوده اند طائفہ قریش بوده اند، یزید بادشاه حیران امام حسن و حسین را شہید کردند، اقوام رندان بادشاه در مقابلِ جنگ شدند، ہفت مرتبہ، رندان توان جنگ بادشاه نداشتند، خیل رندان چہل ہزار بودند :

شعر بلوچی

ماچہل ہزار رندان من الف باکیں نشتہ کنت۔

سے ٹپ جنگے کون یزیدا ما ہتکنت

رندا از شہر الف کوچید ند پائین شہر بھوگر دشتیے بود اسم آن کازو بود، در کازو نشتند قلعہ بنا میکردند، یک کاریز در انجا کشیدند، پنج شش سال در کازو بودند، زینہہ یزید بادشاه شنیدید طاقت نشتن نداشتند، بعدہا کوچیدند در شہر بن فور آمدند۔ میر کہرام و نود بندک قلعہ بنفور کرفتند، یک سال حاکمی میکردند، این احوال بر یزید خبر شد لشکر جمع میکرد برزدن، رندان طاقت داشتن بن فور نداشتند قلعہ بنفور کذاشتند امدند در شہر سرباز ہ از قوم رند یکے طایفہ بود سابق میخوانند، طایفہ سابق اول رخصت میکرد کہ من طرف مشرق نمیرایم، سابقی رفتند۔ قوم نوہانی ہم فریاد زاری میکردند او را کذشت۔ قوم کلکلی خبرپے ہوده زیاده خبر میکردند این قوم را ہم مرخص نمود رفتند و قوم داہینے داماں پے پے را کرفتند رخصت خود کرفتند رفتند وقوم ہا مبیری رخصت خود کرفتند رفتند۔ ہمراہ

ایشان قوم لپتی لکور عداوت میکردند میرفتند د قوم جت که جت
یان شتران بودند هم رفتند و قوم کرد کابوپی چیزی هم نرفتند همراه سردار
رندان - دیگر بسیاری طایفه از قوم رندان هم نرفتند - سپهه دار
رندان رکلو نام پسرش فیروز نام بود و بقدر رامین و نود بنده بودند اقوام
لاشاری ها - آن دیگر باقی مانده رندان همراه فیروز ولد کلو کوچیدند
درپیچ آمدند سپے پہے کوہر از سربازہ همراه ایشان شد، درپیچ زمانه
تلکان بودند - ملکان اتفاق عجم شدند - رندان از ترس عجم درپیچ نشسته
بودند او ناکسان از قوم رندان در مند و نرفاء پیچ نشسته نرفتند - رندان
از پیچ کوچیدند روه بطرف دشت کولواه میکردند، امدند رسیدند
کولواه بدست جدگالان بود - یکسال گذشت - رندان و جدگالان عداوت
میکردند - بسیاری از قوم رندان و قوم جدگالان مرده شد - دران مقدمه
جنگ ملک کولواه از دست جدگالان غصبیده بزور بردند - جدگالان از
کوچه کولواه کشیدند، در بیله و باهو جدگالان کوچید میرفتند - رندان کهدائیان
(رندان)
خود برخود عداوت میکردند چند ها کس دران مقدمه مرده شدند - سالار کهدائیان
عایے نام بود و سالار کهدائی یام چاکر نام بود - چاکر کهدائی عایے رند را
در ملکان پیران در ملاقات کرد، دست عایے رندرا چاکر بسته میکرد -
سبب بستن دست عایے پس جنگ شد - چاکر را بعه چندان نفرها
اوم کولوائی رندان مقطول میکردند - در هر دو طرف ها بسیاری کس مردند
دران مقدمه رندان از کولواه کو چیدند، چیزی کس طرف پیچ مکران امدند
درشهر مند نشستند - دران زمانه سالار رندان بزرگ شیهک نام بود
پسرش میر چاکر نام بود - چاکر در ملکان کولواه از مادر تولد شد، پس

ازین یازده سال حاکم کوچه کولواه میکردند۔ بعد تا عجز لشکر عظیم کشیدره بطرف ہندوستان و مکران زمین امد۔ باقی رندان از خوف عجز از کولواه کو چیدند طرف سند میرفتند۔ درانجا بدماشے میکردند۔ میا صاحب سند جنگ برندان میکرد چندان کس کشتہ شده۔ پس زمانہ نادرشاه عجم بادشاه ہیران شد۔ نادرشاه لشکر عظیم از راه ہرات بطرف خراسان امد۔ خراسان را مسلم متابعہ خود میکرد بطرف سند میرفت۔ نادرشاه میا صاحب را گرفت، زنجیر کیذ میکرد، ہیکے خزانہ ہا را تصرف خود کردانید۔ لشکر کشید طرف ہندوستان شہر دیلے رخ نمود۔ چاکر رند را بمعہ رندان مواجب انعام بخشید۔ ہمراه خود در شہر دیلے میبرد۔ دران جاه بسیار مقدمہ شد رندان بسیار جنگ میکردند۔ شہر دیلے را گرفتند۔ نادرشاه بسیار از رندان خوش حال میشد۔ پس نادرشاه عرض میکردند، حاکم سند را بگوید که مرادر شہر کیچی نان بدہند۔ نادرشاه بر میا صاحب حکم میکرد که طائفہ رندان امیر چاکر او امیر بقر را در شہر کیچی بنشانند، چند شہر کنداوک سوران سینے شاد چھہ نان رندان ہست۔ میا صاحب این شہر ہا را برندان میداد۔ نادرشاه پس کردید۔ رندان کوچیدند در کچی امدند، ہرچه که رند کشیے لاشاری دیگر ہیکے اقوام رند که میباشند تمامي در کچي نشستند۔ بعد ہا میر چاکر رند و میر گہرام لاشاری بر سرے پلے کوہر جنگ خلخشہ در کار میکردند تا سیے سال ہزاران کس خوب زشت بدان مقدمہ کشتہ شدند تا زمانہ ہر دو سالاران گذشت۔ در دفتر شعر بلوزیي ہمین نقل بود پس دیگر کونہ رب العالمین مالوم خبر ہست۔

قوم رند و لاشاری از کولواه کوچیده اند سند رفتہ اند تا در بن محمد پیغمبر۔

علیہ سلام ۱۲۹۲ھ دوازدہ پشت گذشتہ، یک پشت شصت سال ہست
سی سال یک قرن ہست دیک پشت شصت سال ہست برحساب۔

کمالان کچکے درین درج این نقل نہادہ

پلے پے کوہر وپلے پے سدو وپے پے سازین د پے پے سیمی چہار
خواہر بودند

شعر کمالان (بلوچی)

کوہر سازین سدو سیمی — ہر چہار کوا را ناہت کمی
آہش روکت من سنگین راجان — وار ہیرانت کچی و کاجان

از میناب از کیچ و مکران و در اطراف ہاء کولواہ مجکور از قلات، شال،
مستنگ، کچی در حدود بلوچی ہیکی راج ہا و قوم ہا کہ میباشند زیادہ تر
زات نسل قوم رند میباشند۔ اندیکے راج ہا رئیس دہ اسیلے باشند خیر۔

قوم ہاء ہوت :۔ ملک ایشان در ہیران دشتیے باشد اسم آن
دشت مکی ہست۔ ہوت ہم قوم رند ہست جد ایشان پتو میباشد
حاکم کیچ بود۔ شنیدہ ام کہ طائفہ انگریزان یک قوم را کو بند چلے این
قوم ان کسان بود کہ میر حمل را زنجیر میکردند بردند میر حمل جئی پشت بود
بل پت قوم رند ہست۔ قوم رند بسیار بودند۔

باب مردمان بلوچستان

کچکے مردم راجاہ لاہور بودند۔ جد ایشان مارسنک بود۔ اسم من،
کمالان ولد حالی جاہ میر ہاشم ولد میر کمالان ولد میر شیشک ولد ملک دینار

حاکم پنجگور مکران ، ملک دینار ولد ملا مراد ولد میر عیسی ولد مارسنک ،
نسل گچکی ها سکّ میباشند ، شهزاده ملک لاهور باشند - از لاهور
پدر مارسنک غصه گرفته درآمده در دشتِ گچک امد نشسته بود .
مارسنک از مادر تولد شده بود - چندین سال در آنجا گذشته ، در زمانه میر
ملک بود در پنجگور و کیچ حاکم بودند - مارسنک در پنجگور سپاهی ملک میرزا
بود - بعد از ملک مرزا ملک پنجگور را برد - مارسنک خود حاکم شد - در
پنجگور میر عیسی از مادر تولد شد ، از پشت میر عیسی ملا مراد پیدا شد ،
چیزی سال گذشت از پدر خود غصه شد در سامی شهر گلک امد نشست -
مردمان گلک را اتفاق خود میکرد ، یک کاریز کشید ، دین - او ذکری بود
نماز نکردند - از انجا کوچید در شهر تربت در کیچ نشست - در کیچ زمانه
ملک ها گذشت - حاکم کیچ شیخ قاسم بلیده یی بود - مارسنک امد در کیچ
چیزی سال امد نشست شیخ قاسم مارسنک را مقتول میکرد - ملا مراد
پیدا شد چونکه کلان شد ملک دینار سپاهی شیخ قاسم شد ، کینه بر قاسم
در دل داشت سبب کشتن جدّ خود مارسنک - ملک دینار کلان شد
پدرش وفات شد قلعه تخت میری را گرفت - شیخ قاسم گریخت مکران
میرفت - میر شکرالله و میر مراد پسرش بود ایشان را در ملک کهه نشاند
و دیگر پسرش شیخ عمر جان و میر شبیک بود ایشان را در تخت کیچ قلعه
میری کنار خود داشت - شیخ الله یک پسرش بود در قلعه تنف نشاند
میرداد کریم اموی زاده اش بود او را در پنجگور در قلعه عیسی یی نشاند -
عورماده ، پسینی ، گوادر ، کلانچ ، دشت ، باهو ، سرباز نائب خود نشاند
حاکمی بلوچستان میکرد - ملک دینار جدّ من کمالان گچکی بود - گچکی را گچکی

راکچکے میکو ہنداذان سبب کہ از لاہور آمدند درکوچہ کچک نشستند ۔

باب نوشیروانیئے

نُماسہ نوشیروان عادل ہستند، بچہ دختر نوشیروان میباشند۔ پدرش از جانب سام رزبیان میباشند ۔ دعویٰ بادشاہی جیران زمین میکردند۔ از ملک جیرانش کشیدند درسیتان امدند۔ خاران ازطایفہ ناروئي ہا میبود، از دست ناروئي نوشیروانیا کشیدند خود نشستند۔ خاران وسروان ملک جالک از سیّد زادکان میباشند۔ اصلِ ملک جالک از سرکندہارا است ۔ ہیرانیان بر زور تصرّف خودکردہ وملک دزک از سرجیران ہست وپیشتر از ہندوستان ہست بعد ہا خسرو بادشاہ تصرف ۔۔ کردہ این طرف ہاکہ دربچہ افتادہ اند۔ خسروہ بادشاہ جیران از دیتے اورا دو بچہ نہادہ روز سختیتے بکارآید۔ وبانئے ہرجاد کجاکہ آدم بلیدہ ئي میباشند ہیکے ادم شہر بلیدہ ہستند پراکندہ شدہ۔ ایام عجز کہ دربلوچي امدہ، سرحدّ بچہ از کولواہ تا ہشتہ سنک کنار میناب ہست ۔ قوم مُلّائي ادم میناب ہستند۔ اصلِ ادم بچہ طایفہ پُنّي، لیارزي ودرزادہ ہستند وسنکرّ ادم براہوي ہستند۔ مکان ایشان دشتِ کفرّ ہست وکلکي اصلِ از جدکال ہستند۔ باب احمدزئي ومیروانیئے دکنبرانیئے واہیل تازئي اولاد میرکنبر ہستند۔ بچہ ومکران زمین لصف ملکان شیخ عمرخان برخان کلان امیر نصیرخان دادہ ۔ شیخ عمرخان جدّ سردار میر بائیخان دمن کمالان بود

(نظم کمالان)

من این نظم گفتم بنام خدا
براهی جها نذار انگریز شاه

بیسے شہریاران گردن کشان
تحور دلیران عزت نشان

چنین نیست بر عدل انصاف داد
بعرمان عیسے مسیح نیک زاد

دوستش چه باران ریزد زگر
چو یکسان بود چشم او خاک زر

براه جهان افرین کار کرد
جهانرا بمعور اباد کرد

پر از عقل تیزراه خرد
ورق هاء لقمان حکمت درد

کمالان بدر انش انعام شاد
بجز شادمانے دلش غم مباد

تمام شد ۱۲۹۲ھ

باب الف اللہ

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
اسپ	اسب	اڈنسک (آشک)	چچہ
آسک	آہو	آروس (سوُر)	عروس، شادی
آشن	آہن	اوسپان	رخت بارکشادن
آمود	میزان، ترازو		شب شتر
انکور	انگور	اوسپا	گشن نخل نر بامادہ
انار	رُمان		نخل
آلک	شفتالو	آرگ	خرما خارکہ
اُشتر	شُتر	آزگ	ارہ
آپ	آب	اپتک	لاغر، بے زور
آس	آتش	الاسن (خلاص انت)	خلاص ہست
آبریشم	ابریشم	انجیل	قرآن، (کتاب الٰہی)
انجیر	انجیر (میوہ)		حضرت عیسیٰ
ایشترک	بوتہ (یکی بوتۂ جنگلی)	آدینک	آئینہ
ارزن	عرزن، دان	اینک (چمک)	عینک، چشمہ
اشتل	قاطر	آہر (سیروپ)	باد عظیم (باد تیز و
انپان	انبان		طوفانی)
آرت	آرد	آہبر (آب ور)	جائی کہ آب بریدہ (زمین را)

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
اُستون	یعنی جمبرٗ سحاب	ارزانت	ارزان قیمت (ارزنت)
	(ابر سیاہ)	ارزان نہنت	(ارزان نیست)
یٔ بُرّ	خُرد		گران قیمت
ای زکّ	جرم از آن کرشیر	آردچی	آن روز
	دامیان کند	اِشی روچا	این روز
ای بُرّ	آب بُریدہ جاہا	آ شپیے	آن شب اللن
اشفتٗ	شُفت		شب
اِشپیت	سفید	این شپیے، اِمبشی	ام شب
آنبران (امبران)	اِمسال	ای کار	این شغل (این کار)
اِشکہ	خاکستر آتش	آکار	آن شغل (آن کار)
	(انگار سرخ)	اُرسنت	آب چشم (اشک آستنا)
ارداہ اپیان	افیون تریاک	ارس نہنت	آب چشم نیست
	دواء تلخ		(اشک نہندا)
اورتک	آوردہ	اَپُرو سنت	شُنبل تازہ
آمی	بے علم	آبورس نہنت	شُنبل تازہ رنیست
آئین	فصل میوہ تازہ		(اند)
	فصل خرما	ادا نہنت	این جانبا شد
اریتیے	کرتا		رنیست اند)—
آزار ہنت	گلہ مند (است)	آہیی نہنت	ازو نیست
آزار نہنت	گلہ مند نیست		(برای او نیست)

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
آشکنت	عاشق ہست	آروس	عروس
آشک	عاشق	آرابہ	خرابہ زمین
اسپر	سپر	اباد	آباده زمین
انارپوست	پوست انار	ازیز	محترم (عزیز)
استرگ	پاکی جان (استره)	امیر	بزرگ (مہتر)
ام زور	برابر	امبرا	شپی خلوت
آچار	پیاز و دار زرد یکجا	آجک (آجگ)	آنار بند
	ضم باشد	آسودک	بے غم
ادا	این جاه	آب لک (ابلق)	نشان سفید و
اودا	آزان جاه	ابزرگ	نشان سیاه آن
	(آن جاه)		است
آوازہ	آوازه	اپی وک	تنہا
اوژ	بدل	الوس (لپوشہ)	گرسنہ شتاب کنده
ادا	این جاه		بنان
اودا	آزان جاه (آن جاه)	الکشتری	ان کشتری
آوازہ	آوازه	الماس	سفید، الماس خره
اوژ	بدل	آکوة (یاقوت)	مہره سرخ، یاقوت
ازت	شرف	انجیل	قرآن انگریزه
آبرو	عزت و شرف		
آرام	خاموش (آرام)		

لا الٰه الا الله عیسیٰ روح الله

بچشم غمزه تو، اندک مرده زنده کند
وسخن زبان سخن ہست که ببخشش بدگند

باب ب

باب بیے بسم اللہ بلفتح بنا

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارس
برکت	برکت	پالیز	خربوزہ تربوزہ اکشت
برحمت	نفع دہندہ	ہار	بارہا
پے درور	پے نظیر	بزگر	بگیر
پے مثل	پے مثال	پے زار	تو بہ
بزم	فرخی ابریشم	بری	انار رشدہ
بالشت	بالین سر	پے دان	خراب (برباد)
ببرسی	برگزیدہ کن (رہبر ندا)	پے زور	پے حمت
بجرتنگ	برگزیدہ	پے اکل	پے عقل
بان	بنگلہ	پے کار	آسودہ
بادگیر (گواتگر	محل بلند	پے شرم	پے حیا
بانوپ (مانگڑ)	بانِ خرد	بریان	کباب
بازار	بازار شہر	بہیا	پے آب
بزگر	غریب (دہقان)	پے گیرت	پے غیرت
بزہ کار	غریب	پے مال	پے اموال
باک	بارغ	پے در	پے کس

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
پے نوا	پے خوش ونڈ	پے وار	پے قدرت
	(بے نوا)	پے بیم دار	بے ترس
باور	یقین	پے بیم	بے خوف
برات	پیکار	پے نام	اندک نام (غیر معروف)
پے ہوش	پے سار	پنے وام	پے قرضہ
پے سار	پے فقر (مدہوش)	پے ترس	پے اندیش
پے کشاد	پے ہمت	باز	بسیار
پے دسرس	پے قدرت	بار زور	باربردار
پے پرواہ	پے نہار	بدبروک	غصہ (زود رنج)
پے پیر	پے مرشد	بیلے	بیلے
پے پے (بی بی)	بانو	برو	برو ید (برد)
بانک	پے پے	برنوک	بریدہ
پے پت	بے لفظ (بے اعتبار)	بارک	لطف
پے حال	فراموش	بروت	بروید
پے دل کوشش	پے ہوش	برورت	برود (سبل)
پے شہر	پے آرام	برو	بروہی
پے آرام	پے طاقت	بروئیت	بروید
پے باور	پے صدق	بروینے	دروہ کند
بہادر	شمشیر زن (دلیر)	بیتیے	بستہ
پے بہر	پے سمرہ (بے ثمر)	بندی	بستہ کن

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
بارنت	بارہست	پے پائیدہ	پے نفع
بریِ کوش	زبہری (امرفعل برگون)	پے اوست	پے صدق (دبے انصار)
پے نیاز	پے حاجت	پے نگ (بینگ)	شہد

باب ت

توکلت علیٰہ   تورات، قران حضرت موسیٰ (موسےٰ)

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
توبہ	توبہ	تپنک	بندوک، تفنگ
تبنوہ	خیمہ	تپر	تبر
تش	تیشہ	ترُشپ	ترُش
تاس	کدّہ (قدح)	توشک	توشہ (زاد سفر)
متبک	طبق ہا	تابنت (تاب اِنت)	(تابدار ہست)
تاوس	(طاؤس) مرغ ہند		ناراست،
تاک (تاگچہ)	دریچہ	تُڈک (طوق)	حلقہ کردن
بکچہ	بنجہ	تینجار	گیاہ رُست نوبراید
تار	سیم	تینے ودھی	درین ایام
تہار	سیاہی	تزون	تنور نان پختہ بی
تاچینے	ساختہ کن	تیوک	تیوہ
تاکیر (تاخیر)	صبر	تنگشت	تنگ است
تاگت (تاقت)	صبر	تسنگشت	تشنہ (ہست)
ترت	گردید	توار	صدا
تپاکپتہ	تب گرفتہ	تاہیت (تاہیت)	تاویز، (تعویذ)

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
تُچھپا	تحفه	تکار	تبنگار
تنباک	تنباکوه	تاب	کج
تیمار	سنہار	تُھنبوک	نیام
تازي	اصیل	تیلنے جاري	درین وقت
توکل بکن	توکل کردن (بکن)	تکرد	فرش بوریا
تاجک	تازه		(از نخل خرما)
تاچي	تاختی	ترا	ترا
تاچه	تاخت (تاز)	تنکنت	(تنگ)، باریک
تامور	عنیم (تاریک تر)		داست)
ترتینیے	بگردان	تاک	ورق
تُرتَنت	تازه (است)	تام کنت	لذت (ضائقه
تیر	غلوله		دارد)
تنجک	خربوزه	تاوان	نقصان
تشتی	تیشه	تاتک	تاخته
تحتک	تخته		

باب ث

سُبحان

پارسی	بلوچی	پارسی	بلوچی
طلاہ	سُہر (سوہر)	عملِ نیک ، ثواب	سؤاب
رخت شوبند	سابُون	گیاہی کہ شتر خورند	سورکہ
دست وانہ زن (زیور زن)	سنک		
سیّد، اولاد محمد سردار عالم	سیّد	چپل پا	سواسو
		رسن	ساد
بوریا کہ بافتہ دار بہ پاری کنند (موزہ بلوچی بافتہ از گیاہی پیش)	سؤاس	نوکر	سپاہی
		سقف	سرپوش
		معلوم (واقف راز)	سرپد
سُرمہ	سُرمک	خُنکی	سردی (سارتی)
اسب سوار	سؤار	پتیے (صندوق)	سندرک
حاصل (ثمر)	سمرہ	نوع عروس	سالوک، سالونک
آہن خرد پولاد (آلہ فولادی)	سؤان	سوختہ (سوز)	سوچہ
		تاریکی	سیاہی

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
سامي	شهری باشد در کنار کیچ (مکران)	سیده	آهو (صید)
ساربان	شتربان	سوکند	قسم خوردن
سا سهشور	بام داد و سحری در ماه رمضان)	ساهي	مو در ابراش (رتاشیدن مو)
		سخن	خبر
		ساهر	ساحر، سحرکننده
		سنگ	سنگ

باب ج

یا جلیل

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
چمّ	چشم	چمّر	نام قلعه در دشت
چاکہ	مکان (جاه)		کولواه (کمران)
چادي	فقره خالص	جاہل	بے عقل (بے علم)
چاہک	خانه زنبور	جاہگ	جامہ
چاپگ	تازیانه	چادر	لنگی
جامہ دان	جل استره	چاکوه (چاقو)	چاکو، قلم تراش
جاپ ده	خاموش نشستن	چاریت	می بیند
جنگل	صحرا درخت پر	جزیره	بیابان
مچل	پوشاک جان زنگار	جاثل	کوالہ دوزد
جولائمک	رخنه باد	جرگ (جتلک)	غضب
چُگک	چشمه (آب)	چکیےّ	فلک شرف
چاگرا برد	آن طرف برد	چینگر بیا	این طرف بیا
چشتین جبر	این گونه (حرف)	چشتیا	زبان بزان (بچش)
جوش (جوشی)	جوشنده	چوشنت	این طور هست
		چیشی	ازاین

باب ح

یا حلیم

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
ہلاک	عذاب	ہرروچ	ہرروز
ہرمان	افسوز	ہرُدو	منزل جاہ
ہرجین	خرجین	ہشنگ داشگ	پچپہ (قاشق)
ہم زور	برابر	ہا مکنت	خام ہست
ہادینک	آہینہ	(ہانگ اِنت)	
ہامین	موسم خرما درنخل	ہالو	کوتاہ
ہاپنک	بارِگران	ہان جک	کمربند شلوار
ہنچا	حایے	ہنچو	ہمچو
ہیچی	خایے	ہینچوک	اندکے
ہُلت	خلاص شد		

باب خ

یا خالق

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
خاشوک	بوتۂ زراعت غلہ	خاخر	آتش
	باشد	خاس پر	برادرزن
خرخر	شاہبہ اسب	خلخال	آویک پاء
خاطر	دوستے	خاور	نام کتاب جنگ نامہ
خافر	نام شہری		حضرت علی علیہ
	در ہند	خلیے	خشک
خارگ	خارشت	خشت	خاک و بستہ
خلق	خانہ بلوز طلاہ		

باب دال

یا دیان

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
دریا	دریا	دیک	نجل درج
دواہ	دوا	دزو	درج ..

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
دُزّ	دزد	داروه	محرم (درمان)
داس	ہرّه	دوک	ریشان تاب کند
دوُپ	عود	درج	درج
چوپ	کونند	داپنچ	بوتہ زن موء بافند
داپ	شان	دان	دان
دیر	فرصت	دوت	دُود
دروازک	دروازه	دریچک	درخت
دکان	دکان	دان	دان
دانک	دانہ	دوہیے	کدشو (دھوبی)
دورشت	دورہست	دام	دام
داوه	عداوت	دوات	قلمدان
دلاللخیراة	صفتِ سردارِ عالم	دروک	دروغ
داک	داغ	دار	چوب

باب ذال

یا ذکے

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
ذات	اصل	ذائیت	فرزند تولد شده

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
زر	نقره	زانیے	میداند
زور	قوّت	داند	زور ریتے گرفت
زوت	زود	زوم	عقرب
زہ ثبرنت	تیز ہست	زنگ	زنگار
زوري	بگیر بید	زمزیل	زنجیر
زانت	داند	زرگر	زرکارکند
ذوالنت	خزالبست	زان	زانو
زلوک	زنخدان	زالم	ستم کننده
زانک	داننده	ذَرَبُرْ	زریا بُرتہ
زریات	نسب	زیرک	بوتہ گرمان
زکر	عبادت	زردار	مالدار
زہر	غصّہ	زرد	زرد
ذي	امروز (دیاروز)	زُلمکار	ظلم کننده
زَبِرنت (اسبَرنت)	قوت مند ہست	زوراک	قوت مند
زورُ بیتے	می گیرد (بردارد)		

باب ر

یا ربّ

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
ریک	رمل	روت	رود
روکنت	افروختہ (است)	رنگ	(گلہ) گوسفندان
رست	رسید	رگ	رہا جان
رنگ	صورت	رنت	دروہ کند
رنک	دروہ کرد	رُناکے بینت	رسیدنی ہست
رُویت	روہید	رونت	روید
ردبیت	غلط باشد	رد داتگ	فریب دادہ
رویادہ	فریب بدہ	ردنت	غلط است
روچنت	روز بست	راج	مردمان یک زات
ریزیت	خراب شود		(قبیلہ)
راہچ	دائم	ریزتک	ریزیدہ
رود	مس	روشم	آئینی روز نزدیکرہز
روکی	افروختہ	روبا	جانور (جنگلی)
روزی	روز	رزک	نعمت
		ریم	خون سفید

باب شین

یا شہید

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
شکر	شکر	لشکر	عساکر
شیر	شیر	شیر	مزار
شتر	خوب	شترت کته	خوب شده (کرده)
شربت	خورشود	شیے شک	شیشه
شراب	شراب	شادی	خوشی دیے
شاہر	شعرزن	شاه	بادشاه
شپ	شب	شپچر	خفچاک
شنکرف	رنگ سرخ (شنکرف	شنکر	میوه درخت کہور
شب کرد	چوکی	شترنت	بہتر رہست (
شک	شانه	شوره	بارود

درباب ف، پ بجاه ف ہست وث، خ و ذال
در لفظِ (زبان) بلوچ نیست. سین بجاه ش وسین یکی ہست.
ص ض ط ظ ع غ درلفظ بلوچ ہم نیست

باب ف

یا فیّاض

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
فیل	دیوال	پھلیل	رفیل
پاری	پارسال	پیڑی	پردہ روز (پری روز)
پرداہ	بے حاجت	پاویک	خلخار
پیک	روغنِ خام	پرنّور	فربہ
پالیز	گیاہ خربوزہ تربوزہ	پیلک	لوط
پشک	جامہ	پیاز	فیماز (پیاز)
پُل	گل	پُھل	جسر
پَل	فیل باغ	پوکے	کرباس
پیتیے	سندرخ (صندوق)	پُوڈک	گیاہ برنج
پینکّ	خزلپس استخان	پندول	ہندولہ جامہ زنات
پیسہ	سکہ مس دار	پلوس	زر
پلتک	کالا بزدر بردہ	پلہ	ابریشم گرم
پولات	آہن خرندہ	پتّک	جامہ
پنتاس	آویزیرکہ آب دارد درکشتی	پکیر	مسکین (فقیر)
پوست	چرم	پات	بوریا بافتہ

پارسی	بلوچی	پارسی	بلوچی
چرخ	پترک	سقف	پردک
		جاهِ نان (دستر خوان)	پرزدنک

باب قاف

یا قاضی الحاجات یا کافی المہمات قادر

(کاف و قاف یکے)

پارسی	بلوچی	پارسی	بلوچی
پوشاک	گُڈ	پنبہ	کرپاس
قالب	کالب	کاریز	کہن
زنبور	کوزج	کاو	گوک
استخوان (خرما)	کپتگ	کارو	کارچ
خنک ہست	کہرت	نالہ کن	کوپچا
کاسہ	کاسگ	گرم ہست	گرمنت
کہنہ	کُہنگ	کاسہ خرد	کالو
گُنبذ	گُنبذ	چاول	گُنگ
کلید	کلیت	خراب	کندک
گاوزن	کاریگر	پوست برد	کہزن
مرغ فعل می کشد	کاز	گدم (قدم)	گام

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
کور	قبر	گوشتک	کنار
کوزک	کوزه	کوپک	خربوزه (تربوز)
گُوزرک	میوه نارسنه	کپُتي	بچوب
کپتّک	خلاص هست	کارمدار	برو، کارمدار
کارنیت	کارنیست (نیآمد)	کاپار	خنجر
کازور	دوپے	کوشش	کفش
گاپے	غابے	کانک (کنک)	کنار
کرے	کنار	کازي (گازي)	شمشیرزن (غازي)
کرنزي	پات کلان		

باب ل

لله

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
لرزک	طلاہے کرزن ها	لش	تمامین
	به بینی کنند	لبیش	پوشاک
لنغ	؟	لمپ	آب بینی
لدنغ	پات بوریا	لوڈنپ	کرّه نر

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
ڻپ	سرکین	لوڻ	خانه
لکّت	چیزي یا چیزي زند	لیڻب (اگوازي)	بازي
لُتّي	پے مال	لپّ	جور
لاپُڻ و	بوته شُتر خورد	لُوڻ پڻ پيت	طلب کند
لال	مهره سرخ	لُوڻ هي	منجل
لکّت	(درفت بفزار)	لُوڻ پهـ يي	طلب (می کند)
ڻمنڻ	نرم	لُنڻب	شاخ درخت
پُڻ	چوب نخل	لپّ	کوچ
لنک	پای شکسته	لکُنّت	کوتاه
لُنج	. . . . !	لوح	تخته
لیش	خوب مالیده	لیشپهڻ	شتر کلان
آس	اتش		(دشتر کلان دتر)

باب میم

یا مالک خدا بادشاه

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
مرد	مرد ید	مچار	مبین
مُچّنت	جمع هست	مچّنڻي	مجنبانید

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
مچوپ	مکوب	مُچّ	جمع
مَچّ	نخل (خرما)	پمینے	مچین
مُچیک	مبوس	مَچّے	مدارید
مَچلینی	مدہید (تمام مکن)	مزوری	مگرید (دم بردار)
مزاک	لذّت	مروچی	امروز
میتنک	بازار	ملک	زمین
میراث	زمین و نخل ہا میراثی	مار	مار
مُشک	مُوش	مور (مورینک)	مور
مریکے نیت	مروینے ہست قریب المرگ است	مرہیت	می میرد
		مش	ہم بوے
رمیز	کاری کن	شیلی	کمزار
مزوری	میکر	ملّا	خوانندہ
مال	اموال	مخرّی	شتر را سوار
محرّت	محکم ہست		بوئندہ
مُحرّبی	کل وار	مُمرک	ہمہ محرہ
مُچر	دوستیے	محرم	ہم دوست
مَحکَہ (ماہ گیر)	ماہ را عذاب کند	مادک	مادہ گاو

باب نون

یاناصر یا نظیر

بلوچي	پارسی	بلوچي	پارسی
نان	نان	ناکار	ناامید
نون	هنوز	ناه (ریژناگ)	خرما
ناس	نسوار	نیست	نیست
نزک	نزُ	نالیت	نالید
نافک	نافه	ناکو	اموی
نادود (نادراه)	پے مار	ناچو	مطرب
نائیجک	چوب که کدیافته گنُد	ناچین	خرماچین
نادي	تاب	ناسته	تاب نکرده
نیامچي	درنیامہ	بے جو پ	بے مار
ناامید	اُمید ندارد	نابود	بے برکت
نالائیک	بے کوشش	ناقیپش	نا اُمید
		ناکی	

خ غ ۔ ط ت ہ ، لام ہ یکیے ہست در زبان بلوچي بقول کمالان گچکی)

ع (مکران) در زمانہ حضرت سلیمان جزیرہ بود، ہرچہ کیسے کہ بد فیلے دیگرہ شہرا میکرد، حضرت سلیمان اور رادرہیچ اور دہ بند کردہ کلان.

باب واؤ

یا دھّاب

واچہ	صاحب	وزیر	حکم دار
واد	نمک	وورھیي	آہن کہ در کردان
وانیت	خواند		سک ہست
واپیبنیے	خوابانید	وکیّت	سگ صدا کُنَد
درنا	بجوان	وت	خود
دار	پے مال	وس	سا ہا کند
وانک	کے کرمیخواند	ورک	خوردن
وابنت	خواب ہست	وچّ	نعمت
دپنک	خواب ہست	وکیل	دارندہ مال
وام دار	قرز-دقرضہ دار	وابک	دو ستیے
واپے	نائب	وسپیت	خواب کند
ونک	کمر	وشنت	خوش ہست
وسوُ	مادرِ زن	دلّ	نخلِ خربوزہ

باب یا

یا یُخْیِیْ

بلوچی	پارسی	بلوچی	پارسی
یاری	دوستیے	یا یکے	یا فلان
یات	یاد	یامے	دیر
یکی	یک	یال کن	خیال کن (ببین، گوش کن)
یک پاریا	یک دستور	یک دیما برو	یک طرف بروید
یک نیمگی یا	یکطرف	یک رنگنت	یک رنگ باشد

o o o o o

تما تمام شد کتاب لفظ بلوچي بزبان کمالان گچکي ابن عالیجاه معاله
جائیکاه میر هاشم گچکي سردار زاده کان پنجگور نماسه ملک دینار گچکي
هاکم پنجگور و مکران تحریر در بالا دشهر سامي یوم چارشنبه چهارم روز ماه ربیع
اخر سنه محمد مسطفا سردارِ عالم سنه ۱۲۹۲ فقط (کمالان)
این کتاب گفته شد بر سرکار انگریز معاّلا القاب

در صفت تعریف شهنشاه ہندوستان عادل انگریز بادشاه

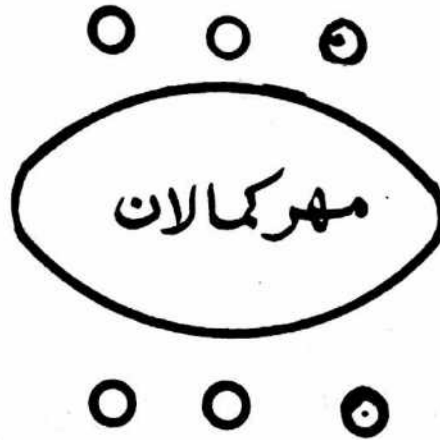
یا آله

جهان افرین افریده جهان | بسی افرید تاج شاه مهان
همه بود باتخت فیروزعاج | که با عدل باداد شیرین مزاج
عروس وخراسان وطهران شاه | نکردند چنین عدل دربزم گاه[۱]
یکی بود ددولت هندوستان | که حکمش روان بود هر بوستان
جهان دار هندست انگریز شاه | نگینش سعادت بتاج کلاه
جهان جوی شاهست بعدل کرم | دودستش چو باران ریزد درم
شهنشاه ددولت به انصاف داد | زوی بران دو لیتی شه مباد
سبق خواند از بادشاهان روم | بفرمان سلطان شاه عموم[۲]
بمدراس کلکته، ولایت دیار | بلند ن زند سکه کله دار
بمن صاحبان مرحمت کرده اند | به انعام عشرت بفرموده اند
چو هر صاحب آید بدین مرز پیچ | کنم من سرافکنده یکی ہیچ ہیچ
که تا زنده باشم درین ملکذار | کمر بندم بر خدمتی شهریار
زفجکور از پیکیح تا کوه لواه | کنم خدمتی پیش صاحب سپاه
زمن خدمت اید، ازو مرمت | دران روز که با من کند مرجعت[۳]

---

۱ تخت گاه ۲ بادشاه مخلوق جهان ۳ رخصت

کمالان چو سرکاردانا کس هست بشا مان یکینقطه گفتن لس هست

درکتاب دیدچند غلام کنیز حضرت سلیمان پیغمبر گریخته درکوه فنهان شدند ـ حضرت سلیمان را حال دادند گفت بگذارند ـ این صحرا نشینان اولاد آن کس هستند ـــ (کمالان) ـ

عرض کمالان بجنابه قاضی الحاجات

الاهي تو این بنده راشاد کن — زبند غمم نیز آزاد کن
خدایا مرا گنج دولت دهي — زر و سیم نعمت فراوان دهي
صلا طلاً هم بکن خانه پُر — بسی لعل گوهر دگر دانه دُر
بَه اسب و قباه و کلاه و کمر — تنم جلوه گر کنُ به پوشاک زر
بده سیب و رُوماس وانگور و خنب — گلوُ وشربو میکنم زیر لب
دگر رَوغن وشهد با گاو میش — خورم تا بخنشم بفقرا و خیش
بده نان گندیم تو با گوشت و برنج — با انجیر پشوُ و شیرین تُرنج
شکرّو بادام و حلواه و برّ — باخرملے فجکور بده جو نر ترّ
مرا ملک و میراث دادي بده — کنیز و غلام چند دادیا بده
مراده تو عقل پُرّ نزانیٔ — دگر بخت پُرّ جام کیے خسروی
همه عظو جانم بکن تندرُشت — بکردي مرا بنده روز نخست
مرا نال و فرزند دادي تو خوش — بپیری رسان جمله رادا خوش
درین انج من جمله کان دیروار — به احسان لطفم دلم تازه دار
سپردم بتو جمله کان ایٔ خدا — مکن باجوانیے تو ایشان جدا
زتو خواهم رزق ایمان من — بجنت رسانیم دران انج من
کمالان چو خواهد خدایا بده — بخواری مکر داندش ده بده[1]

---

[1] ملک. بملک

نقل پنجگور

★ ـــــــــــــــــ خطِ کمالان کچکے

درکتاب پیشینہ چنین دیدم پیشتر اسم پنجگور کنجا باد بودہ۔ بلاد شہر پنجگور در زمانہ کیانیان مطابع ہندوستان بودہ چراکہ زمانہ امیر خسرو نبی یکے کا ہوس بود، در ہندوستان رفت، بادشاہ چین، خاکان وفغفور بادشاہ خاکان چین رارستم گرفت، فغفور ہمراہ افراسیاب بود۔ پس خاکان مالیات خراج سالینہ قبول میکرد۔ خسرو بادشاہ خلعت شاہانہ پوشانید چین رافس بخشید۔ خاکان بادشاہ خراج برخسرو داد۔ خسرو از ہندوستان فس کردید۔ تمام ہندوستان را حکم خود میکرد در پنجگور مکران امد۔ نائب فغفور درپنجگور بود باخسرو جنگ می کرد سلام نکرد۔ نائب پنجگور رابمعہ چندان کس مقطول میکرد، پنجگور رابدستِ خود میکرد۔ یک سال نشست، کاریز شہر تربت راکشید، نام، کاریزہ خسروی شد۔ یکے کاہوس بادشاہ یک سال گذرش پنجگور مُند۔ کاریز شہر تربت دیگر کاریزہ بود، کشید، اسم کاریز کا ہو ببے میکردند۔ پنجگور چندین سال بدست خسرو بادشاہ شد۔ بعدہا بدست بہمن بادشاہ رسید۔ بعدہا بدست ہُمازن۔ بہمن رسید۔ بعدہا بہمن ہُمابدست داراب رسید۔ بعدہا بدست دارا بادشاہ رسید۔ بعد از دارا بدست حضرت اسکندر رسید۔

بعد ها دیگر بادشاهان هیران ازین پنجگور رفتند۔ زمانه یزیدشد۔ امام حسن و امام حسین را شهید میکرد۔ پس هیران خلفشه و مقدمه بود۔ پنجگور از حکم رفت۔ چندین مدت گذشت، زمانه نادرشاه رسید، پنجگور حکم و حاکمی کچکی شد۔ پنجگور را ملک دینار جد کمالان ابن عالیجاه میر هاشم بود مازدست بلیده بی یشے کاسم برد، پنجگور تصرف گردانید۔ میر درا و یشے کمال دشے کاسم بلیدی اتفاق خودی میکردند۔ میر دُرّا عرض خود برامیر نصیر خان بردند غان صاحب دوسته دفع لشکر براهوی برامیر دُرّا داد در پنجگور مقدمه پیش ملک دینار کچکی میکردند، پنجگور را نتوانستند بگیرند۔ میر دُرّا پس برایران زمین خود شیے کمال پیش نادرشاه رفتند شکایت۔ ملک دینار زوند۔ نادر بادشاه تُقیان خان را برچهل هزار لشکر به گرفتن پنجگور و جنگ ملک دینار کچکی فرستاد و برگرفتن پُردل خان نوشیروانی امر نمود که پردلخان هیران زمین را تاخته تاراج کرد و نادرشاه خود بمعه نود هزار لشکر بطرف هرات و خراسان میرفت پس بطرف هندوستان رفت۔ نادرشاه خراسان را گرفت۔ دوازده هزار غلام خانه در شهر کابل نشاند۔ خود بطرف سندمیا صاحب رفت۔ اورا گرفت زنجیر میکرد۔ میا صاحب را دو مُهره بود اسم یک کوه نور بود اسم دیگری کوه طور بود۔ هر دو مهره را و دیگر هفت خزانه گرفت۔ پس میا صاحب را خون امیر عبدله خان شهر کچی گرفته برامیر نصیر خان داد۔ نادرشاه کوچید به هرات رفت۔ هندوستان را مسلم خود کرد۔

نقل تُقیان خان و پُردل خان

پردل خان در پنجگور بود، تُقیان خان در گوادر نشست، افواج ها بگرفتن پردل خان فرستاده بود۔ پردل خان از پنجگور به کولواه آمد، چند روز نشست پس کوچید در سند رفت۔ میا صاحب بجاه خود نداشته، پردل خان در گوادر سلام

تقیان خان آمد۔ اورا (پُردل را) گرفت زنجیر میکرد در حراست پیش شہ برد - نادر شاہ گفت تو چرا از حکم من سرکشیدہ ئید، ہیران رامیزینے نادر شاہ این دستور گفت

(بلوچی شعر)

توچرا پردُل خان سری زرتگ بندُن میناںت حراب گُزشتہ
گوشتہ پردل شہ تکش پُرشا گُلقھُن راشتہ اشتیں ترُسا

پس نادر گفت ؎

توچرا باغی ئیں تیغجاریئی اش من گُزشنت من رزرا ماہی

پردل خان گفت ؎

گُشتگُن صاحب من ویتہ وتا ہیریا کار ینیشتن گُنا کُتا

پس نادر شاہ در رحم امد شفقت میکرد آبرو عزّت خلعت داد۔ گفت کہ نان شما میدہم قطا خداء مقالہ شد، مرض گرنشفگُ پردل خان راگرفت در ہرات پیش شہ پردل خان مُرد

(بلوچی شعر)

بادشاہا روچہ گُھتہ زاریں پردلخانے بختا گُٹ یاری

۵

نقل تقیان خان و ملک دینار چکیے

تقیان خان بردو سینے میرداخان و بیٹے کمال و علے خان را بمعہ شش ہزار لشکرِ نجر در کیچ بجنگ ملک دینار خان فرستاد۔

شعر (بلوچی)

آنگک تقیان کون سنکرطوفان ، کوا درانشتہ پیچ را چو پان

ملک دینار و محمد علی مقابلہ جنگ شد ند۔ بسیاری کس از نجمروز بلوچ مقطول شد، نتوانست کہ قلعہ میری پنج بگیرد اخر صلح کرد۔ چندین ہزار مبلغ زرّ ملک دینار را از نجمر پس کوچید رفت ۔ امیر دزرا غصہ گرفت درکلات سیلواہ نیز دامیر نصیر خان رفت ۔ شکایت ملک دینار نزد کہ پنج از مایان بوجہ ملک دینار رکمکی از من بزور غصبیدہ بردہ ۔ امیر نصیر خان لشکر میکرد ہمراہ میر دزرا در تنف زنپ) آمد نششت ، آدم ملتبر امیر نزد ملک دینار فرستاد بیا مرا سلام کن ہرچہ کہ مطلب ومراد تو باشد ہمان دستور میکنم۔ ملک دینار برسلام امد درخیمہ خانصاحب سلام میکرد، خود پسرش میر شبیک خان ۔ امیر نصیر خان ملک دینار خان رامقطول میکرد پسرش میر شبیک راگرفت زنجیر میکرد۔ ازشہر تنف خان صاحب و میر درا بلیدی کوچید درپنج خیمہ درشہر علی ابا دنششت ۔ دیگر پسر ملک دینار ریشخ عمر در قلعہ میری بود مقدمہ جنگ شد ند تا چندین (روز) گذشت یک شب میر شبیک از بند زنجیر گریخت درقلعہ میری پیش برا در ریشے عمر رفت۔ یک شب ازمیری سوار شدہ، میر شہبیک برکندہار پیش شہ میرفت، عرض شکایت امیر نصیر خان میزد۔

پس بادشاہ احمد شاہی دو سوار معتبر ہمراہ امیر شہبیک میکرد درپنج رسید ند چہ فرمان) شہ امیر نصیر خان رابحکم شہ کوچانید۔ پس دیگر سال گذشت ۔ شے عمر خان پیش امیر نصیر خان میرفت عرض منت فطیری

(پذیری) میکرد - امیر نصیر خان خلعت پوشانید سردار پنجگور میکرد - پس رخصت میداد - شیے عمر خان نصف پنجگور و مرا بزانند - پشت پناه من باشی - نصف نصف پنجگور و مکران از شما شما هست - خود خانصاحب اتفاق عهد قسم میکردند - شیے عمر در پنجگور آمد تا مدّتے نشست ، تا مدّتے گذشت سرهنگ زاده کان شهر بلیده بمعه امیران پنجگور اتفاق بستند - شهبیک بلیدۂی یک شب شیے عمر خان را مقطعل میکرد ، قلعه میری گرفت - میر بائیخان ، شیے محمد ، میر کمال خان جدّ من ، کمالان ، یک اتفاق شدند پیش خان صاحب امیر نصیر خان شکایت زدند - خان صاحب لشکر برایشان داد در پنجگور آمدند پیش شهبیک ولد زنیکے بلیدہ یۂ جنگ میکردند قلعه میری باز گرفتند - شهبیک را برخون شیے عمر خان مقطول میکرد - همه زن ها و فرزند ها ایشان بند اسیر میکردند پنجگور بدست شیے محمد شد و تُنف بدست میر بائیجان شد - یکبار کچکلے شیے محمد و میر بائیجان ناتفاق بودند - هر دو بجاه امیر نصیر خان میرفتند ، خان صاحب صلح هر دو سرداران میکرد پس اتفاق شدند - بعد از شیے محمد ، پنجگور بر شیے مهراب رسید - بعد از و بر شیے کاسم کچکلے و شیے لهدلا رسید - بعد پنجگور بر میر دُرّا کچکلے رسید بعد از و بار شاینے میر بائیجان ابن شیے کاسم رسید تا این زمانه تاریخ ہجرت نبیے محمد سردار عالم ۱۲۹۳ھ پرده غیب خداوند عزّ و جل واکف کار هست چه کند -

کتاب لفظ بلوچی

تصنیف

کمالان پچکّے

بسم اللہ الرحمن الرحیم

خدائیکہ از خون مرجان کند
تواندک مرجان پے جان کند

خدائی دہد مُردہ را زندگے
نو اندکند زند را مردیکے

تواندک مفلس توانگر کند
توا ند توانگر چو مفلس کند

دہد مور را لغرہ پیل زور
کند پیل را عاجز ہم چونکہ مور

منم پے لوا تو مولا خدای
بد بیستے غینے ہستے دو چشم کدای

ازل تا ابد پادشا ہلہ توئیٔ
ندانم چہ صورت نشانے توئیٔ

یکیرا دہی بادشاہی و زور
دکررا کینے ناتوان ہم چو مور

ہمہ زیر و بالا بحکم توہست
ہمہ چشم اُمیّد دار توہست

محمد مشرف شد از لطف تو
بمعراج نازل بتعظیم تو

تو عیلسےؑ ارا پے پدر کردہ ئیٔ
سخن گو نگہوار ہش کردہ ئیٔ

در افلاک چارم مکان ساختہ
دکر رسم راہی بپرداختہ

دریں تخت نقش بیتے تو چند
رسالینے ہمہ را بجاہ کذند

من این نظم کردم بنام خدای
برائیٔ بنیٔے رسول خدای

بیا ساقیا یار دیرینہ سال
بدہ مي کہ ہي مي شدم پا یمال

بیا ورر باب کباب شراب
توکف مکن کہ شوم من خراب

کمالاآن دل اندر دلارام بند
دکر دلربایان دار بد کمند

○ ○ ○

دواجہ کمالان وتی پارسی حمد وثنا ءِ کُڑدے گالانی مطلب گیشینگ ئے نمشت و سیاہی
ہم بنیت پیشا پہل کنت کہ آدانی نمشتگ کنگ المتی نہ انت ،

نقل قوم کچکیے واباواجداد بیان کنم

العقصہ روزی نشتہ بودم نقلے بیاید آمده ،من کمالان را کچکیے
نصب ، ابن عالیجاه امیر ہاشم ابن امیر کمالخان ابن امیر شہبیک شمشیرزن
ابن عالیجاه معلے جاہگاه شکوه کمالات ملک دینار کچکیے عادل حاکم شہر کیچ و
شہر تنف و بلاد مکران زمین بلوچستان ،سرحد از ملکان ہاکمبش از ہلکی چیده
طرف مغرب بود واز طرف مشرق بلادِ مشکئی بود و مرزِ فجکور مطابع ملک دینار
بود وزطرف جنوب مرزکولواه و دریا کنار تا بندر عُوْز ماره و بندر فسنیی و
بندر گوادر کوچہ باصور دیگر بندر ہا جملہ زیر فرمان اوشده و مُہر کاغذی این
این موجب شده بود :

" خدارا شکر بسیاری بنودش کہ درین دُنیا ہ تمامی کیچ مکران را
نمی دادش بدنیاری ہ

"اقوام کچکیے ،فیرک واجدائی کچکیے"

اقوام کچکی آدم شہزاده ولاء لاہور ہستند ،یکبدیکر برادران خلخل درمیان
افتادیکی را نام فنوسنک بود از لاہور بخیلان کوچید درین طرف مغرب
شبی برسراہی روزی برمسکانے منزل کنان آمده در کوچہ کچک خیمہ برپا
میکردند تا چندین مُدت ایام گذشت ۔ قلعه ومُرز فجکور حاکم طائیفہ جلب
زہی بودند ۔ درحضورِ امیر جلب امیر بوہیر کچکیے ہا مشرف شدند ۔ کچکیے
خود بخو د اتفاک کردند، قلعه فجکور میرمیِ کرفتند ۔ جلب زہی ہا را از مرزِ
فجکور کشید ند ۔ پس از کوچہ کچک کوچید ند درشہر فجکور آمد حاکمِ فجکور

شدند۔ چند ایام گذشت ۔ ملا مراد و عیسیٰ هر دو برادر بودند حاکم مخبکور
بودند هر دو در خلافت رسیدند ۔ ملا مراد نام کوچید ، در شهر سامی شهری
باشد آنرا کَلَگ گویند ، ملا مراد در آنجا نشست ، عبادتِ حق می کرد۔
مردمان این دیار را مثل صید دل ایشان کمند خود آورده ۔ چند سال
گذشت از بلاد کوچید بر دلامی پنجگور در شهر تُربت نشست بعد ها خداوند
تعالیٰ خیلے مهربان شد در تمام پنجگور مشرف شد۔ پسراو ملک دینار
خان وزیرِ شیے قاسم خان بلیدیؒ حاکم پنجگور بود ۔ حکم پنجگور مکران تمام بدستے
ملک دینار گچکیے بود و روزی درمیان شیخ قاسم خان و ملک دینار خان
مُبدّل شدند ۔ مردمان پنجگور اتفاق به دینار خان شدند و طایفہ سُنگران شخصیے
بود نام او رحیم داد ، قلعه میری پنجگور گرفت ۔ بر ملک دینار خان داد۔ شیخ
قاسم خان را از مرزِ پنجگور خارج کردند ۔ سکہ حکم داری برنام ملک دینار
شد ۔ مُہر کاغذی سکہ این بود :

خدارا ملک بسیاری ، بنودش کرد رین دینا تمامی پنجگور مکران امی
دادش بدیناری از کُشکئے و پنجگور تا حدودِ گلکیے چیده ۔

بچہ ملک دینار خان

دو بچہ بزرگ داشته بود ، یکی شیخ عمر خان ، دوم امیر شہبیک
شمشیر زن کیتیے ستان ۔ شیخ عمر خان بود ، شیخ را اولاد بچہ بنود ۔ عقب
امیر شہبیک دو بودند ۔ یکیے من کمالان دوہم برادرم امیر کہرام بود ۔ قدیمی
حاکم پنجگور آبا و اجدادِ جدّ من کمالان بوده هنوز دستِ دیگر قومی طالع ها
افتاده بود و نشاد (نژاد) پدرم از گچکی پنجگور از شهزاده ملک دینار خان

و نشاد مادرم پکچکے فجکور۔ مادرم ابنتِ میر کہزام خان بود ۔امیر کہزام خان
ولد میر حسن خان ،میر حسن خان ولد امیر کرم شاہ بود حاکم ملک فجکور
ہست ۔پکچکی پیکچ و فجکور مردو فرزند مار شِنک ہستند۔ پکچکیے ہارا پکچکیے
گویند کہ از لاہور امدند درکوچہ کچک مسکن کرفتند و ملک پدرم بدست
قومی طالع ہان رسیدہ سے

بیبن تو کا رخداوند دل جہان ندہد
کہ کنبائی یکی را بدیگری بدہد

این سرگذشت را بیان کردم تا عاقلان کوشش کنند
القصہ شیخ قاسم خان طایفہ بلیڈی و میر ڈرّا بلیڈی و
شکایت خود ملک دینار خان درولائی رئی یعنے ہیران زمین بنزد دولت
نصرالدین شاہ اولاد یزیدیان بادشاہ معظم را عرض خود رسانید شہنشاہ
معظم الکرم درغصہ شد تیقی خان را جمع افواج ہلپے پاوان بجنگ
ملک دینار خان فرستاد در بندر گوادر در امد، سپہدار محمد علی خان
را جملہ شش ہزار افواج در پنجگور فرستاد ہمراہ ملک دینار خان مقدمہ برپا شد
چندان دلاوران ہیرانیے و کیچی کشتہ شدند۔ہیرانیان درین مقدمہ عاجز زبون
شدند ۔ ملک دینار خان و ملک پنجگور بدستِ عجم نیافتہ پس صلح میکردند ۔
چندین زرّو توسن ہا و ہڈیثون ملک دیار خان برعجم دادہ بود ۔پس کوچید
برولائی ری رفت وشیخ قاسم خان و امیر ڈرّا خان صورت نیست ،
دو بطرف قلات شیواہ بر دولت حشمت آسا را امیر نصیر خان رفت کہ
مولائی بلوچستان بود کہ خانِ بلوچی امیر نصیر خان جمع سپاہ کران کوچید
در پنجگور امد خیمہ عدالت در بلادشہر تُنف برپا میکرد۔ سردار ملک دینار

را طلب نمود کہ صلح شما وامیر دُرّا خان اتفاق میکنیم۔ (ملک دینار) از شہر پنجگور چید ودرتنگ درخیمہ امیر نصیر خان رفت ۔ چند یوم بعافیتے گذشت ۔ قضا روزی امیر نصیر خان ملک دینار خان را گرفت زنجیر درگردن انداخت و امیر شہبیک زنجیر میکرد ۔ بعدہا سردار ملک دینار خان را کشتہ ۔ خان بلوچ از آنجا برسپاہ عظیم کوچید در پنجگور بہ شہر علی آباد خیمہ زد ۔ بر شیخ عمر خان پسر ملک دینار خان مقدمہ میکرد ۔ چندان برامد قلعہ میری پنجگور نتوان گرفت ۔ درین مقدمہ تقیناً شش ماہ گذشت چندان آدم براہوی کشتہ شد ۔ شب تاریک بے چراغ و بنیای امیر شہبیک شمشیر زن پسر ملک دینار خان از بند زنجیر خلاص شد عزیمت کنان گریخت رخ بجانب قلعہ میری نہاد امد بمکان طیش خود و برادر شیخ عمر خان یکسد یکہ جان فدای میکردند دران شب بتوسن تیز پے سوار شدہ رخ بطرف کندہار بہ بادشاہ کامران بتازن میرفت ۔ روزی سعد در حضور معمور دراَمد ۔ بادشاہ بر اقربش نمود حال خود بر شہنشاہ معظم بیان کرد، " امیر نصیر خان پدرم کشتہ و مرا زنجیر کردہ برادرم را گرداگرد گرفتہ ، ہر امر ناحق شب و روز مقدمہ ہست خداوند تبارک مقالہ اش مرا وزبند زنجیر خلاص کردہ بتازان آمدم رخ بجناب شہنشاہ نہادم از اژدہای دمان خلاصی دہ " بادشاہ شکوہ دولت مہربانے میکرد دران لمحہ دو آدم معتبر خویش و رقم غضب بدستے چغرہا خود داد حکم شد برامیر نصیر خان چرا این عزیمت بلوچ را تہدید دراوردہ ویدن خط پر نقش از بلاد پنجگور کوچیدہ وکر سر عزور تا پے پے فرمانے نمودی خاک بلاد قلات بکندہار می آرم ۔ پس امیر شہبیک را چندان

خلعت ، سرافرازی شفقت میکرد ، پوشانیده - امیر شهبیک بمعه دو چغز ها
بتازان در بلا رِ کنجا بهه پنجگور رسیدند - دران دم چغز ها در افواج خیمه
پرستون امیر نصیر خان در امدند ، نگارش خط پر غضب در دست
خان بلوچستان نهادند ، خط شهنشاه معظم بوسید در عین خولیش داشته
بدان لمحه فرصت نمیکرد کوشیده کوچید رخ بطرف تختو سیواه نهاد -
پس شیخ عمر خان و امیر شهبیک از بند مقدمه خلاص شد ، از ملکے تیکے
تا حدود دمیکتے چیده فرمان روائی حکم میکردند - پس دو برادر شیخ عمر خان بود ،
نام یکی امیر شکرالله و دیگر برادرش امیر مراد خان بود همراه مردمان پنجگور
یکتغاق شدند امیر شهبیک را مقطول میکردند هر دو در شهر کهه میرفتند -
بعدها شیخ عمر خان بطرف تختو قلات بنزد امیر نصیر خان میرفت ،
کیفیت امیر شهبیک و مردمان پنجگور و میر شکرالله و امیر مراد خان بر
اتفاق شهنشاه معظم نادر شاه عجز واکف میکردی " خانِ بلوچستان برسر
علیم تو امده ام ، نصف مرزهای پنجگور و مکران بتو دادم از شما هشت
لاکن افواج خودها بمن داده بر دشمنان مقدمه سازم تا ازخم امیر شهبیک
خاطرم بیاساید - امیر نصیر خان و شیخ عمر خان یک بدیگر عهد و سوگند میکردند
بدان موجب شیخ عمر خان بر امیر نصیر خان گفت ، هر احدی خواه عجز پیشِ
من مقدمه کند شما قمر برحمت مردی میان جان بسته بهر مشقت مدد
بامن بدهید ازان جهت نصف تمام ملک پنجگور و مکران از شما میباشند -
امیر نصیر خان قبول میکرد کوچید سپاه افواج گران همراه شیخ عمر خان داد
بعد از چندین یوم در پنجگور امد - مردم بدخواه کوتاه اندیشیا نزا زده پائمال
میکردند از مرز پنجگور کوچید رُخ بطرف مکران نهاند در بلا دِ کهه هر دو برادران

میر شکر اللہ خان و امیر مراد خان را مقطول میکرد یک تیز فر بطرفِ عجز فرستاد

بیت

اکر صلح خواہی دکر رنک نیست وکر جنک جؤیی دکم تنک نیست
دکر ملک خواہی بمیدان درآ وزاں ہر کرا ملک بخشد خدا

o

جواب تیقی خان چنان داده کہ ؎

مرا ترس از خانِ سیواہ نیست ولیکن درین چند سال جنک نیست

o

بعدہا شیخ عمر خان ازان مکران زمین برقرار نمود، کو چید در شہر کنجآباد پنجگور امد۔ حکم خود برپاء میکرد۔ مردمان پنجگور سرہنکانِ کردن کشان را بر تیغ غضب کشید حکم شیخ عمر خان از پنجگور تا میلکے چیده برابر محکم و مطبوت کشید ؎

جوانانِ کردن کش و فیل زور بمانند عاجز چو پے چاره مور

o

بعدہا آدمان و سرہنکان پنجگور و آدم بلیده اتفاق خود یکی میکردند پس بشیبے امیر شیخ عمر خان را به شہادت رسانند، قلعه میری پنجگور را گرفتند۔ پس امیر کمال خان ابن امیر شہبیک خان پدرِ پدر من کمال خان ثانیے۔ بجناب شکوه دولت امیر نصیر خان میرفتند۔ افواج بادشاہی برسرزمین پنجگور آورد تمام دشمنان آدم بلیده ییٔ ہا زده مقطول میکرد تخت

پنجگور راپس گرفت بدستِ خود میکند فرمان روایی تمام مملکان میکرد.
بعد اوقات اجدادئی من این ثانیے زمانه ها نا انجار هر طرف دشمنان
و فتنه انگیزان روه نمود و ملک پنجگور از دست مذرم بُرُوند دیگر کسان
غیر کسان۔

پس امیر نصیر خان از این دنیا رفت، بعدها اجدادِ من، پدرِ پدرم
از دنیا میرفت دشمنان قوي شدند حکم پنجگور از دستِ پدرم بُرُوند سه

نبینم یکیتیے یکی شاهراه　　که حقم بگیرند ز بد خواهراه
کہ باشد کہ عدیے کند در جهان　　از و شاکر و د خدا مهربان

بعد از کیسے از کیفیت من پرسند در جریده نظر کند در شجره معلوم میشود.
کہ کیسے حال من زکس پرسند تا درین دفترم نگاه کند نقلِ پنجگور۔ خرد
مندان و سخن سنجان را بر دیگری نقلے نظر کند از حال مرز پنجگور و بلوچستان
بروان اظهار شود؛

سابقه مرز پنجگور در زمانه کیانِ مرد شاهان بر زیر حکم هندوستان
مي بود روزي خسرو بادشاه طرف هند لشکر کشید رفت بادشاه چین را
گرفت و تمام ملکاها گرفت پس برین راه و طریق پنجگور امد. نائب
هندوستان در بلاد پنجگور بود خراج گرفت. خسرو بادشاه گفت، سلام
خراج قدیم بو سیے پیش من بکن جواب داد سلام خراج گذاري قبول
نکرده بود. اخرل امر مقدمه شد تا درین مقدمه نائب پنجگور کشته شد.
پنجگور و بلوچستان را گرفت همه کسان خراج گذاري قبول میکردند. خسرو
بادشاه تا مدت یکسال در تخت میري نشسته پس کاریز عُزّي که در شهر
تریت میباشد آن کاریز راکشیده آباده کرده. این طوف ها کودپنجگور

افتاده خسروه بادشاهِ رئی از ولاز دیتے اورده در تیکچ نهاده - نائب خولشانند بازکوچید طرف هیران میرفت درانجاه که باشهنشاه فرمان ولائیت ها میکردند احوال همگی ملکان داد - شهنشاه گفت دیگر ولایتیے میبود انرا کنجا باد میگفتند مطابقِ هندوستان بود مقدمه کردم حاکم او ولا کُشته شد چنان آباده گیلکے بود هواه نرم سحاب ها در آسمان سائیل بودند گُل خوشبوه و میوه شیرین بهارش سبزه نوع د میده هریکی بعافیت میبودند - آولاء کنجا بادرا چنان خراب میکردم که پیچ نشد - پس همان لفظِ پیچ شد که مردمان پیچ میگفتند دُطوف ها ملک دیلی را آوردم در شهرتیکچ نهادم چند سپاه و پلتن دران جاه گذاشتم که نگهبانی ملک پیچ بکند - در بلوچستان شهری بود که در آطراف ها و پیچ کنجا باد بود آن شهرها خرّم آباد میگفتند آن مرزها هم چنان پائیمال اسیر میکردم که فنج فول نمی ارزند - همان لفظ فنج فول بود که آدم بلوچ فجکور میگویند - یک کاریز بود مثل سیل بود آن را خراب میکردم - پس سپاه پلتن دران مرز خرم اباد نشاندم که نگهبانی بکنند آن شهر سابق مثل بهشت بود فرمان میکردم خرورها شکر اوردند بر مردمان آن دیار بخش کردم که همون کاریز را بار گُشتُند و بیارند اباده کند پس کاریز را میں آوردند نام آن کاریز ها شکرک میکردم - پس دیگر شهری بود در طرف ادغان نام آن شهر جالک اوّل بود مثل جنّت بود آن شهرها را چنان خراب میکردم یک جالک فیاض عرض نمیکرد - بعدها همان لفظِ بادشاه بود که مردم بلوچ جالک میگفتند - دیگر نقلے که سابق در زمانه بادشاهِ رئی کے کاهوس در ملک خراسان و هندوستان گذر میکردم تمام ملک ها در زیرِ حکم خود اورده

در ملک کنجا بادپیچ امد چندین (روز) نشست درشہر تُرُبَت یک کاریز بیاوردپس بادشاہ درہیران ۔ زمین رفت ۔پس آدم بلوچ ان کاریز را کا ہوسیپ میکوییشد ۔ لعدہا زمانہ بادشاہ بہمن شد کذر در شہر ملک کنجا بادپیچ شد ۔ چند سال بر تخت پیچ نشست ،یک کاریز بیادرد درکنار شہر کُشتنک ۔ آن کاریز را بلوچ کویند کہن بہمن ۔ ہر بادشاہِ ہیران کہ در (دیار) بلوچی کذر کردہ یک یک کاریزآوردہ درشہر پیچ نشانہ خود نہادہ ۔ بعد ہا برولائی ہیران باز رفتہ ۔ ہدّ ہدودِ پیچ از پائین سیرازمین یعنے تخت قلات تا ہدّ ہُدود کنار مرز میناب بود ۔ درپادشاہی پیمبر حضرت سلیمان ہر بندہ ئی کہ خطائی کردہ حضرت سلیمان آن شخص را درمحالہ کنجا بادشہر پیچ آوردہ زولانہ وقیص کردہ ۔ پیچ زیندان خانہ حضرت سلیمان بود ۔ این آدم ہائی پیچ کہ فتورکنندہ فساد کارند ازان سبب کہ تخم آن فساد کنندہ کان زیندان خانہی ہا ہستند ۔

تخم بد یکے درجہان صالح کند صالح پاکیزہ رایکے بد کند

اوردہ اند (کہ) خداوند تبارک مقالہ دینا را بیا فریدہ ، ولاءِ پیچ را وزہمہ ملکان چہل سال پیشتر آفریدہ آباد کردہ ۔ خداوند مقالہ دینارا خراب کند وزہمہ ملکان پیشتر (پیچ) را خراب کند، پیچ ویران کندو درین زمانہ تمام کہن وکاریزہا پیچ بے آب شدہ دیرانہ اند ۔ سبب انکہ نشانِ قیامت در ولاءِ پیچ زاہر شدہ

نام پیچ اول کنجا باد بود پس بر نام پیچ رسید پس برنام ایپچ رسیدہ چراکہ ہر جنس اولی بزرک و بلند شود پس برکوتاہی ناتو اینے رسد ۔

سپاه ہا پچیح اول یک لک لشکر شده و دو صد پیل و طوف ہا جزارہا
حاصل زمین ہائیش شکر بود و میوہا رنگارنگ و نعمت ہا گوناگون.
درین ایام ۱۲۹۴ ہجرت بینی ـ سردار عالم محمد اخر زمان ، حاصل پچیح دان
شهر و باشند ـ بجا و زراعت شکر بجاه زراعت شکر بجاه میوه
خرما و نخل ـ از سپاه لشکرش برسته چار ہزار رسیده و مردمان
پچیح خود برخود فدر و فرزند، مادر و دختر، برادر با برادر، خویش با
خویشاوند، حاکم با رعیت یکبدیگر خون ریزی و مقدمه فتنه بازي و
خود و تاغیره شدند ـ شب روز از مقدمه حد و کبر دیگر کاري ندارند
یک روز خلاصی نیستند ـ خدا وند مقاله زمین آسمان را بیا فریدتا
درین سال ہجرت نبي محمد مسطفا که ۱۲۹ سال ہست گذشته ـ دنیا را
شصت فنج لک نود ہشت ہزار شش صد شصت نہه سال گذشته ہست
پس ندانم دیگر چه قدر سال میگذرد قیامت قائم شود ـ ایزد مقاله ہر مومن
را بسلامت ایمان ببرد ـ

باب گذر کردن راص صاحب در (دریا) بلوچی

روزی من کمالان در محالِ مرز سامی نشسته بودم، سرکار حشمت اثار معمور دولت کرنیل راص صاحب بهادر آمد با سپاه گران من بدان خیمه روده براخلاص نهادم یکبدیگر ملاقاتی شدم، اتفاردوتیے فی مابین اوشان پیدا شد۔ نقل ها ء از هر مرزی و هر امیری و زهر پادشاهی در آوردم۔ زبانِ طوطی از درج گوهر کشیدم و نقل ها ولاء یکیج اغاز بکردم۔ سخن ها ء دل ظهیر مغزپے نظیر از نقل من خیلے در خیلے دوستے من از قلب فیر راص صاحب جاه گرفت۔ مرا گفت چندین خاطر من بیاسا ئیدی درین بلوچستان چندان گذر کردم کیسے بنود چنین نقل ها روزی بکردِ تا کیفیت بلوچی بجاه برساند۔ هنوز اراده صفر (دیارِ) بلوچی دارم چون که بندر گوادر رسیدم شما بجانب دنز خود را ها طر خطور سازند تا دیگر بار دل پر نکار رء من بمستقل سیقلے پاک کند۔ پس سرکار بعد ها چندان در چندان با خوشحال میشد و مرا خلعت شائیسته شا ها نیے که درخور او بود مرا پوشانید۔ دیگر انکه از سرِ مهربانے گفت یک کتابے همین جهت نقل ها ء مقدمه میران ، عجز و ملک دینار جدِ من کمالان، پکیکے ها و مُرز پیج بلوچستان و همه سرداران پکیکے ها امیران سرتا پاء این جمله نقل بیان کند، کتابے سازند در خیمه پیش گاه من برسانید تا حال نقل بلوچستان اگاه

شوم۔" من در قبول اوردم۔ پس سرکار دولت با سپاه گران کوچیده رخ بجانب کوچه بالکتر و کوئٹواه نہاد۔ من در مدتے چند کتا بیے نظم، ہمہ مقدمہ کارہا پیچ تیار مجمع کردم نقل ہا کہنہ تازه نمودم آب ہا رفتہ را در غار جُوہ اوردم ؎

به کاریز کہنہ بکردیم کار بیاوردم آن آب را به دیار

و نام کتاب، پیچ نامہ، نہادم تا بر طرف انگریز کرنیل راص صاحب بہادر رسانیدم۔ پس سرکار بسے مہربانے و خلعت رنگا رنگ بامن کمالان، پوشانید۔ ابروه داد و دیگہ بار در بندر کوادر بر ملاقاتے انگریز سرکار و میجر ہریصن صاحب بہادر و برراص صاحب بہادر و برراص صاحب بہادر و من ہمراہي سرداران پیچ میر فقیر محمد بیزنجو و میر بائیحان کچکے، با جملکال در بندرہا می رفتیم۔ چنانچہ بترتیب ملا عطا محمد و سردار میر کاجی خان بندر کوادر رفتم بحظور انگریز صاحبان بہادران دران مقام حاظر شدم۔ خیلے عزت و شرافت و ابرو یافتم۔ میجر ہریصن صاحب بہادر رجبت قلات و بلوچستان خلعت سرفرازي بر سرداران و بزرگان رابخشید و رخ بجانب من میکرد۔ میجر ہریصن صاحب بہادر دیگر خلعت بزرگ قیمت واله که درخور شاہان باشد بامن، کمالان، پوشانید واپس من با جملہ سرداران در پیچ امدند ہر یکي بجاره خود در عیش شادي مي بودند ؎

کمالان ازین ماجره درگذر که نوع دگر گشت امروز کر

نقل دیگر بشنو که سرکار حشمت اثار شکوه دولت پر جام عادل شہنشاه معظم روہي درروه پناه عالمیان گیتي ستان بادشاه کمپنیے، بہادر صاحب،

میجر ریلس صاحب انگریز بهادر را در تخت قلات حواله بلوچستان
میکرد و کرنیل فیل و کرنیل راص صاحب بهادر را حواله معذن
مشقط میکرد و جرنیل گولسمد صاحب صاحب بهادر از جت
کماشته هیران زبین میکرد و کپتان اسمیل میل صاحب را تاعین
شهر کیچ میکرد در بندر گوادر نشاند. هر یک صاحبیے را بر یک
تخت شاهی نشانیده حکم سرکاری در کار میکردند. حکم بر سر اسمیل
میل صاحب حاظر میشد که مرز ها بلوچی کیچ مکوران را سیل دهد
از حال بلوچی همه نیک بد دیده تا برسر دولت شهنشاه اگاه
حال سازند تا زر پخته را بروه محک زند پس شناخته کند اسمیل
میل از بندر گوادر با غیلے سپاه کران کوچید در شهر تنف امد.
خود و سردار امیر مراد خان دو نفس در یکقفس شد ند. صلاه خلعت
رنگینه برامیر مراد خان و دیگر سرهنگ هان پوشانید. نظر خویش
بر هر مرز هر سرایی تازه میکرد کوچید در هر منزل سراه بهشت ارسند
در شهر کیچ قلعه میری مکان برمنزل سراء گرفت نشست. نائب
عیلے جان و سردار امیر بائیخان در خدمت سلام حاظر شدند.
جمله یکدل یکنفس بودند چند یوم عیش شادی سر بردند دیگر خلعت
و طلا ها بر دو کسان نائب عیلے جان برامیر بائیخان گچکے پوشانید
و بر دیگر امیران سر کنر پوشانیده اجازت فرمودند از انجا کوچیده
تمام قلعه کیچ گردید نیک بد شناخته شد کوچید رخ بطرف شهر
سامی میکرد امد رسید. سردار میر عیلے خان گچکی و من کمالان در
خذمت کپتان صاحب بهادر حاظر خیمه سربلند امدم. یکبد یکر

شوق ملاقاتی حاصل میکردم - یکی از ملازمان درگاه گفت ای معمود
دولت در پنجگور کمالان پچکی را که خواسته بودی هنوز در خدمت سرکار
نشسته این شخص هست - چون این سخن از زبان ملازم خود شنید
بپا استاده شد - دیگر بار دست بوسی آغاز میکردند خیلی خرسند
میشد مرا در بغل کشیده بر سر گلیم بساط فرش عظیم نشاند خرم خندان
بودند - من کمالان بر کپتان امیر دولت میگفتم که ذکری حال من در پیشگاه
نور رسانده - جواب بمن گفت ای بلبل مکران او صاف جوان مردی
تو از زبان کرنیل راس صاحب بها در شنیدم کا در بلوچستان از کمالان
پچکی اخلاص مند بهترین وصفی شخصی ندیدم - هر خدمتی که ما جمله صاحب
انگریز ها را که میباشند شب و روز بپا استاده کمر بر همت میان جان
بسته، حاضر باشد ترا باید که از زمین پنجگور کمالان را دریا فت کنید
همرای خود بر طوآف بلوچی ببرند چرا که او سالک بلوچستان
هست - پس ترا باید که کمر بر اخلاص بسته همراه درین صفر باشی
فی الجمله از حقیقت امیر دولت معلوم شدم - پس ذوالفقار خود
از نیام کشیدم گفتم ؎

وکر هر خدمتت باشد بپاء الیسادگی دارم
چو قمری طوق در گردن نشانی بندگی دارم

این نظم دل پذیر من شنید خیلی در خیلی خرسند شد - آفرین آفرین
خواند باز گفتم که این ملازم درگاه را وز شما و دیگر صاحبان انگریزان
بها دران علاج خدمت نیست مرا وز ملازمان خود معتبر دانسته ؎

من توسن تیز شاهین فر بخدمت کمر بسته ام در صفر

جواب ہا دل پذیر شیرین میوہ پر مغز شنید خیلے خوشدل شد و برامراللہ
مقالہ بسیار نقدینہ زر سکہ دار بمن بخشش میکرد عموی من را، سردار
عیسے خان را خلعت پوشانید۔ کپتان امیر دولت بہادر دو وزرا
داشت یکی را نام میرزا محمد، بلاد وي بغداد بود و دیگری را نام غلام
بود، بلاد وي گلاپخ بود۔ ہر دو دانا دل عاقل شیرین زبان بودند۔
ہر مشکل کہ پیش امد انرا حل میکردند، ہر دو سپہدار لشکر بودند و تہور
و دلیر بوقت مقدمہ بودند۔ امیر دولت کپتان صاحب بہادر کوچید
از شہر سامي برخ بر دولاء فجکور میکرد، یار بر پشت یونان بستند
خود بر زکا و رعقاب نشست و من کمالان کمر بستم بر جوشن جوشندہ
و رخت روشندہ و ولاہ برندہ بتوسن غرندہ سوار شدم ہمراہ
اصف زمان رفتم روزہا بسرای شبي بر مقام خیمہ ہا برقاء میکردم
ہر منزل گاہ توگوئی جنت اراستہ شدہ، ہمہ ملازمان درگاہ بعیش
شادہی بودند

وگر منعم بصحراہ می نشیند معاف نیست او در خانہ باشد
چو در روئی زمین خطي بگیرد کہ منعم را بہر حال غم نباشد

٥

اخر در محل مرز فجکور رسیدند، نائب امیر محمد خان کبرا بنے در
استقبال او امد پیوستہ دل شدند۔ در شہر عیسے یکا سردار میر کاجي
خان پکلے و میر براہیم خان نوشہروانی و میر محمد شاہ عرزشاہ زئی برپدین
سلام امیر کبیر کپتان صاحب امدند۔ چندین شادی بسر میبر دند پس اجازت
فرمود شد ہریکي بقلعہ مکان امیلے امدند۔ کپتان بہادر بر لیفت باریکے

سوار شد ومن کمالان بر شبدیز بادرفتار سوار بودم دیگر سپاه گران
بهرمرزها وقلعه فجکور زیر بالا سیل کردم ۔ زرّ خالص را برپُشت محک
زرشناس زدوم پس درخیمه خویش آمد قرار گرفت ۔ دیگر روز مبارک،
صاحب انگریز بهادر، من کمالان را خلعت فشمینه رنگینه پوشانید
خود بر سر کُرسی بمکان عالے سرفرازی نشسته و دیگر کرسی زده ومن
کمالان نشسته ام ۔ قصهٔ از یک ولاء نقلے از یک دیاری بر زبان
بلبل گفتاری اداکنم بیان سازم کپتان دولت برخنده زیر درج
تنک جواهرات سنگ برارد مردم دریں تحیر ماند تا بدان محله والپس
سرداران در خدمت رسیدند ۔ هر یکیرا جدا برکرسی نشاندند ۔ سخن ها
دلپذیر گفت گذار یکدیگر میکردند پس اجازت خواستند رفتند ۔
کپتان اسمیل میل صاحب بهادر امیر دولت کوچید خیمه ها اسباب ها
برپشت هیون بار بندید و خلعت ها شائسته فشمینه برسرداران
وجیکلے بفرست پوشانید سوار شدند رخ بجانب کوچهٔ دشت
گولواه میکرد بتازان میرفت ۔ بعد زچند سعد یوم بدان طریق درشب
سراء بهشت آراسته میکردند درشهر تگوژ برسرآب چشمه پُمٛد و به
امیر ابراهیم کهدائی خیمه بلند برپاء میکردند ۔ سراه بهشت معمور
ساختند ۔ پس سردار امیر لعظام بلند بارگاه امیر فقیر محمد خان پے زنجو
بجناب سرکار حشمت آثار کپتان بهادر در رسید یکدیگر دست
بوسی و بغل کشے حاصل ساختند ۔ دو روز پیوسته دل بودند ۔ بعد ها
یکدیگر موکل کردند ۔ سرکار امیر دولت ومن کمالان بجانب بندر
گور ماده رفتم و سردار امیر فقیر محمد خان طرف ولاء تیج رفت ۔

بهر منزل گاه صاحب بهادر بمعه سپاه خرم خندان بودند. پنجم
روز در پیش گاه بنگله گاه کاک صاحب و فیئر صاحب بهادر رسیدیم
وچادر سر بلند را برپاء میکردند ومن بدان خیمه بمعه دو وزیر
دانا دل درون نشستم وکپتان صاحب جمعیت انگریزان تاروالہ
در بنگله نشست. بریک ساعت صد شادي در اور دندو شوق
ملاقاتے حاصل کردند وتار برقي را زدند درمرز بندر کراچي ، سرکار
صاحب کمشنر صاحب بهادر را از حال امدن خود اگاهي دادند. امیر
مندوه خان برقدم بوسي حضرت بهادر بیامد سر اخلاص در خدمت
نهاد. شرط بندگیات وادبیات بجاه اورده. شکوه دولت عظیم الشان
خلعت بروایلے عورماره ، امیر مندوه خان ، پوشانید. سرکار امیر
دولت با من ، بکمالان ، گفت ، امروز روز جدایي في مابين شما
باشد ، اراده دارم که در بندر کراچي بروم وشما برده اخلاص در
بلاد کیچ بروند. من حال جدایي شنید ، تنگ دل از سریر کرسیے
برخاستم برخیمه خویش امدم. پس امیر دولت مرا طلب نمود از دل پرارد
باز رفتم دیدم ، ماه منور نشسته برسر کرسي خام ، کردم سلام بدوه
داد سلام جواب برسر کرسي نشستم. بمن گفت يي یار جانیے مونس
هر دو جهانیے. درین جدایي فقر معین نکنید انشاءالله مقاله زود شود
که ملاقاتے في مابين شما باشد ، ولاکن یک مرحمت کنید که یک
کتابے برلفظ بلوچي تصنیف کنید با من بفرستید. همه اشیاها ، چیزها
ونام جمله کان بیان اورید تا لفظ بلوچ دانسته باشم. هم درین نشانه
دوستیے ما وشما باشد. تاهم لفظ وزبان بلوچ اموخته شود -

بعد ہا من کفتم کتاب بلفظ بلوچ و نان بے نمک یکیے باشد دکرمہربانے
آن صاحب باشد بر لفظ پارسیے تصنیف کنم - کفت نہ ، طعام ہمان
بہہ کہ دل اشتیا قے دارد آن خوردہ شود - لوز ہمہ لفظ ہا کتاب
اراستہ باشد لاکن شما ہم دربن نسخہ اراستہ کنید - پس در دل خود
کفتم " ازشہر فسند ، دل فسند بہتر" باز قبول کردم ، عہد پیش صاحب
بہادر مرحمت نمود چندان زرّ نقد قلہدارہا بمن بخشش میکرد ، خیلے
عرزفذیرہ عجز در روہ من نہادہ مرخص و موکل یکبدیکر میکردم صاحب
شکوہ دولت معمور بار میکرد کوچید بتوسن باد رفتار سوار شد
ہمہ سپاہ ارکان و دستور بطرف بندر کراچي در خدمت سرکار
دولت ہا کمشنر صاحب بہادر میرفت و من کمالان چند روز در محالہ
امیر مندہ خان عید مبارک خلاص نمودم - بعدہا با سپاہا کوچیدم در محالہ
شہر رسیدم و اقرار کرفتم - پس اغاز تصنیف کتاب بلوچي میکردم
و این کتاب ہا تمام لفظ بلوچ میباشد - پارسیے لُغت مُعنّا نکردیم
بخاطرہ کپتان اسمیل میل صاحب بہادر کہ دانستہ لفظ شود و زبانے
پارسی و نظم ازان سبب نشد - این کتاب تصنیف و بیان شد
از زبان کمالان کہکیے روز فنجشنبہ دخت چاشت بتاریخ ماہ مہرم
اول یوم ہجرت - سردار عالم محمد مسطفا ۱۲۹ھ ، اینہ نسخہ اراستہ
شد -

در ہر مکان ف (بجائی) فارسی آید فارسي ہست ودیگر
مکان (ب) (بجای) بلوچي اید بلوچي ہست -

باب لفظ بلوچی شهر کیچ

باب لفظ بلوچی شهر کیچ که لفظ (لهجه) خاص وعام میباشند

ب	ف	ب	ف
بادشاه	بادشاه آن هست که	غلام	(بنده) زرخریده هست
	لک لشکر دارد	حبش	سیاه صورت هست
خان	خان آنست ۳۰ سی یا	سردار	سردار سالنست که هزار لشکر
	(چهل) هزار سپاه دارد		دارد مثل سردار کیچ یا
	مثل امیر خدادات خان		فجکور
کچکیے	اصلال سردار قوم کچکیے	بلوچ	بلوچ صحرانشین رئیس
	هست		ده باشد
وزیر	وزیر مثل شاغاسی باشد	امیر	تبتیر کننده کارات
وکیل	فیس کار هست	کنذر	جمع کننده گیاه وچوب
درزادک	قوم ملا غلام، اصل درزادک		
	نماسیهپیے هوا بود، وقت		
	زاهیدن از خانه درامد		
	بصحرا رفت زاهید نر		
	فرزند		

باب زن و مرد

ب	ف	ب	ف
پے پے	زن سرداران دمیران	مولد	کنیز ہست
مردین	زہیینہ مردم	مَردَ	شوہر، مرد
مُرَدُمْ	آدم	جنین	زن (جنسِ زن)
جَن	زن	بچگک	بچہ
بَجِنَکْت	دختر	ادم	آدم
ادمي	ادمي ہا	کلاہ	رخت ہا، پموینے، کلاہ
پاک	دستار	فشک	جامہ
شلوار	پاءِ وزار	چادر	لنگے
کوشں	کفش	چوپ	چوَتّ
سواس	بوریا کہ در پاءِ کند		

باب جسم مردم

سر	راس	گردن	گردن
موُد	موءِ	گوشک	گوفہ دست
فیشانے	فیشانے	سینہ	سینہ
کوش	ہردو کوش	کودان	فستان

ب	ف	ب	ف
بُروان	ہردوابروہ	لاف	شکم
چمّ	چشم	نافک	نافہ
پُوزّ	بینی	کُون	دُبُر
لُنٹ	لب	کیر	زکر
ٹیک	آب دہان	کُس	.... فرج
لپ	لب	گُنڈ	خایہ
		دست	دست
بروت	پہ پیے	دستیے لُمک	استخوان دست
ریش	ریش	خنجہ	جاہ انگشت
زنوک	زنخ	لُنگُرشک	انگشت
کُلّ	اناک	ناخُن ، ناکُش	ناخن
راستین دست	دست راست	چپین دست	دست چپ
پاد	پاء	لِنک	شتالنگ
زان	جہ شتالنگ	پادی کُڑپ	بند پاء
ہردو پاد	ہردو پاء	راستین پاد	پاء راست
چپین پاد	پاء چپ	دستی پُشت	رخسار دست
پادی پشت	رخسار، پشت پاء	دِیم	رخسار
پادی ریم	رخسار پاء	دستیے دیم	رخسار دست
جان	جسم	پادن	جسم
پُوست	چرم جان یا بدن	گوشت	لحم

رگ	رگ ها	بند دست پاء	بند ها
گنگک بند	بند ها استخوان	چپٹ	استخوان

باب مردم قصب واله

قصب کننده	کننده، باب لوهار هست۔		
زرگر	طلا وزر کار میکند	پچیکے	شعر زن (مطرب)
آہن گر	آہن کار	موچی	کار چرم کند
دار تراش	ہینرم دراش	جوڑلائیک	گڈ یافته کند
رُڈد کار	مس کار	درزی	رخت می دوزد
برنج کار	قسل کار	دہکان کار	کار زمین میکند
شریک	مزدور، ہموالہ زمین	کشیرشی	رنگریز

باب آہن

تفنگ	دور انداز	زحم	شمشیر
نیزه	برچی	کارچ	کارد
جینا	جنبیا	کاپ ار	خنجر
دتاس	دتاس	غرمینه	کرمینه، غزمنه
ہہہ بودي	ہہہ بودی	چاکوڑ	چاکو (چاقو)
تپرزین	تبرزین	تپر	تبر خیر شکافند

ب	ف	ب	ف
برد	بیل	موبنک	زمین می کافند
برد	بیل	ہنجر	خنجر
زحم	تیغ	سپاہانی	تیغ در صفہان می سازند
زحم مشہدی	، در مشہد		جوہر دار
	درست کنند	زحم شیرازی	تیغ در شیراز درست کنند
زحم کرمانی	تیغ در کرمان	زحم غزنیل	تیغ در غزنی درست کنند
	درست کنند		
زحم سکیلہ	تیغ را جوہر داما	رحم کُمی	شمشیر (تیار شده)
تفنگ خراسانی	دور انداز (از	تفنگ سندی	دور انداز در دکا سند آراستہ
	خراسان)		
تفنگ رومی	در روم (ترکیہ)	تفنگ فرنگ	دور انداز فرنگی
	آراستہ کرده		
تفنگ لازی	بندوک کہ در لاء	تفنگ سیلانی	نصب بندوک
	لار تیار کرده اند		
تفنگ ببریکے	نصب	تفنگ سہ تاب	دور انداز نصب
تفنگ دوکار	بندوک نصب است	تفنگ پرفیح	بندوک نصب

باب نقره

اسٹرک	پایکے	زر	زرہا

ب	ف	ب	ف
نقره	نصب زر	سکه‌دار	زر ضرب دار
زر	. . .	نقره	. . . .
زرشف	زر آب شده	زر قلهدار	روفیه
		زر فتح علي	
زر محمدي	کبّر	زر روفیهه	روفیهه
سُهزپ کت	مُهر کرد	سهر مسقال	شف آب کرده
سُهزشف	سهر آب کرده	طلاه	اشرفی جله
کلاَیچه	ګلّهٔ ی	جسد	سار
مُنزف	غلوله	شوره سیاه	باروت سیاه
شوره اسفیت	بارودت سفید	کپُه	مثل آهنی غلوله طوف
ګوګرت	کوکرد		

باب چرم

چرم	پوست	طوعوم	زیره وفشت زین
سنج اسب زین	سنج چرم		اسب هست
سري	در سر هست	جالخ	زیر زین هست
کوزبند	سم در سینه هست	کشنک	در آن، علوله شوره کنند
رکاب دُرال	چرم ها	چک	آتش میزند
سنج اسب	تمام سنج	کمرکیسه	همراه کیسه کمر مردم هست

ب	ف	ب	ف
آس پیچ بند	آرتش زن رابستہ کردہ	کیسہ	حالتہ بندوک در کمر ہست
گوشش	کفش		مردم میکنند
مَشک	آب دان چرم	کوتیے (رغتی)	״ ״
پوشت	چرم	آس پیچ	فرز کہ آتش گیرد
لگام	لجام	گُتّسے جند (رغتی تبند)	بند شورہ دان ہست
سینہ بند	در سینہ ہست		
تنگ رکاب	در شکم کمر لبنہ	تیر دان	غلولہ درون اندازند
دم چی	در دم اسب ہست	دول	آب از چاہ کشند
پیشر نہ بنے	زیر زین ہست		
غجری	پشت زین اسب ہست		

باب شیر

شیر ترشف	شیر ترش	شیر شنہار	شیر ترش وتازہ
شیر فنیر	مردم زور بستہ کنند		یکجاہ کنند
شیر بستہ	در دیک بستہ کنند	شیر کنپ پاء	در آتش پختہ کنند تازہ
شیر تاجکسہ	تازہ شیر		(شیر)
شیر شارفتہ	در چینک بستہ کنند	کمپہ پاء	بادیا وگرم ہست
شیر سر شک	در لوبیی جوش دھند	شیر مچنکل	نوع بستہ سرد ہست

ب	ف	ب	ف
شیرپسح شیرشیلاپچه	خنک هست سرد و گرم	شیر پُرشک	گرم هست

باب رزق

دان	نعمت	باکلیک	گرم
دان	گندم	دان غله	گرم وتر گندم
سُهر غله	(نوع) گندم	فنزوغله	(نوع) گندم
سه تُوُم غله	〃	اسفیت غله	گرم وتر گندم
<u>دان برنج</u>	؟	چُرسک	؟
برنج مرکیے	خشک سرد	برنج سُحن	برنج سرد و خنک
برنج اسفیت	؟	برپنج گُوکُمُوْ	سرد خشک
<u>دان زُرت</u>	؟	سهُرین	؟
اسفیتین زُرت	خشک	سُهرو زرُت	سرد
لاک سرزرت	سرد هست	شهري زرُت	؟
دشتي	سرد خشک	دان عرزان	سرد و گرم
<u>دان جُوْ</u>	گرم	دان ماک	سرد گرم
<u>دان ماشں</u>	گرم	دان ماه	؟

باب نان

ب	ف	ب	ف
نان امیر (خمیرا)	کرم	نان فتیر	؟
نان سیی سرک	؟	نان پڑ کوتو	
نان تیتنی	کرم و خشک	نان فُرلینے	؟
نان کرُوینے	؟	نان علقدری	؟

باب نخل خوب

ب	ف	ب	ف
خروشت پرم	خرما سرد	موزاو یتے پرم	خرما کرم
بہزو پرم	خرما سرد	کہربا بدم	خرما سرد
لنگو پرم	" کرم	پمتپاری پرم	خرما سرد
چلے یینے پرم	خرما سرد	آب دندان پرم	خرما سرد
بیے کم جیکے	خرما کرم	چنشک پرم	خرما کرم
نازینے پرم	خرما سرد	کوزنبات پرم	خرما سرد
دشتاری پرم	خرما سرد	رو یینے پرم	خرما کرم
دشن کُنگ پرم	خرما سرد	کُرُک ناہ پرم	خرما کرم
کلیرک پرم	" سرد	ربیی پرم	" کرم
مزن نکو پرم	کرم	بلکے بدم	کرم
زردان پرم	بکرم		

این خرماه خوب نخل های خوب زشت کردم بیان
می شناسند یک بیک صاحب دلان
بچه نخل (پچ) را گویند کوشنک

باب نخل زشت

ب	ف	ب	ف
فیش ناپچ	؟	جواناپچ	؟
جوان سحر پچ	گرم	کلوت پچ	سرد
نغوپچ	سرد	کوزیے پچ	گرم
سنپ گزاک پچ	حرماگرم	بدپچ علوکوان پچ	گرم
شکری پچ	سرد	کلیر پچ	سرد
بوشمس پچ	گرم	شفرهی پچ	گرم
شهری پچ	گرم	چرپان پچ	گرم
تشکش پچ	گرم	گش نزینہ پچ	گرم
شوشش پچ	گرم	علوکوان پچ	گرم
خشکش کان پچ	گرم	جیلینے	گرم
کوهری پچ	سرد	کرُوچه پچ	گرم
جوان سحر پچ	گرم	کلوت پچ	گرم
زرد پچ	گرم	شهر پچ	گرم
شیفکوپچ	گرم	بہ پچ	؟

یک بیک کردم جدا من نخل زشت
در وراقِ تخته زرین خشت

باب اعضاء عظوی نخل

بلوچ خار را گویند گُنپشْ کْ

ب	ف	ب	ف
پیش	برکه نخل	گُنپَکْ	خار
حشکین فیش	« « (خشک)	ترین پلیش	برکه نخل (تر)
گُنپهک	خار	ترین کرز	شاخ نخل (تر)
حشکین کرز	شاخ (خشک) نخل	ترین کپهْ	شاخ نخل (تر)
حشکین پَپشْ	شاخ (خشک) نخل	گلنفوکْ	میخ ها نخل
گُنپشْ	جسم نخل		

باب درختِ کوهی و بوتهٔ کوهی

بر لفظِ بلوچی درخت را گویند درچک :

حت درچک		جک درچک	چوب او سیاه هست
کهور درچک	عمر دراز هست	گزّ درچک	برگِ گز بکوبید و بجوشانا
	برگ او شتر میخورد		مند همراه آب بخورد،
			سردی جان میرود
گُنَه درچک	سدّ هست عرب گویده	چکرد درچک	برگِ چکرد بکوبد همراه

ب	ف	ب	ف
			آب شب
تاکڑ در چک	میوہش مثل انگور است		دہد، بخورد، جان سرد شود
پچش در چک	پوست بیخ او در آب کند بجوشاند بخورد، صرفہ رود	فیر در چک	شتر خورد، کیسے را درد بگیرد برگ او آب کند بخورد
زیرک در چک	پوست بیخ او بکوبد در آب کند مار گزیدہ بخورد بہ شود	زامر در چک	برگ زامر بکوبید در آب کند آب بستہ شود
توچ در چک	بیخ او دندان مال کند	کوان کیر در چک	کوان دانہ بخورد شکم محکم شود، درد پہلو بہ شود
آہچک در چک	برد یکہ درخت ناخوررا فیچد		
کبنچک در چک	رخسار کیسے درد کند مثل تنباک بکشد	گُنی در چک	در شکم دانہ گی بخورد محکم شود
کوپھور در چک	برگ او برگ انار ہست	کرتیج در چک	شتر میخورد، گل زرد ہست
بید در چک	گل ندارد، سرد	گُوجت در چک	بیخ او مردم دندان مالد، درد نکند
مچیں گُلک در چک	بیخ او مردم کد سُرخ کند	گُوژ در چک	شتر خورد، ہرلیش بستہ مرفد کند
فُترک در چک	دانہ او مثل کفو یتے ہست	کصور در چک	دانہ خرد مردم خورد شکر خوب ہست

ب	ف	ب	ف
شیے نلک درچک	کل زرد، شتر خورد	کون درچک	مثل کُنر ہست
ریشتر درچک	کل او بوہ خوش کند، شتر خورد	انجیر کوہی درچک	مردم می خورد
کصیلہ درچک	بیخ او مردم کہ سرخ کند	شاکستر درچک	ہمتہ برک دارد
پہپار کوہی درچک	زقوم شیرہ او مثش کشتہ کند	سرک درچک	شیرہ او شکرف کشتہ کند۔
ارچن درچک	چوب او کسے ماو بدست نکند غم دارد۔	جوز درچک	برک او شتر خورد نمیرد
کُنک درچک	ہیچ چیز نخورد	داز درچک	نخل کوہی، میوہ او مثل سدر ہست
کوہی بود درچک	از اسرار او چنک آواز کند	کونیشت درچک	شیرہ او محرم بے مار ہست
ہوم درچک	شاخ او سوختہ در تنباک تاس کند	خوب درچک	بکار نیاید
داردش	شاخ او دندان مالند	کنشرک درچک	محرم بے مار ہست
کلیر درچک	میوہ سرخ، مردم خورد برک ندارد	کل مورک درچک	
عیشرک درچک	بسیار خنک است بیخ او بکشد ہمراہ مصری آب کند بخورد تب گرم بشود	تصور درچک	بدرد دل شکم برک او بجوشاند بخورد

ب	ن	ب	ف
کاروان کُش درچک	درد شکم دل هم برک بجوشاند بخورد		
کزّ سته قصم هست			
تاکزّ	میوه این کز مثل انکور هست	گوز کز درچک	این کزّ برک سفید سبز هست، برک او بجوشاند بخورد، سردی از جان برود. اسب یا خر یا مردم را سردی زند، برک او دود کند بهه شود
شنکر کزّ درچک	این کز تاسیر سردی دارد		
کُنز دو قصم هست			
کُنز کوهی	شکم کیسے (درد کند) بر دوا این کُنز خشک کند بکوبد بخورد به شود	فص کُنز	این هست کُنز کوهی نام او فص هست
کُنز شهری	کُنز شهری تاسیر گرمی دارد	ازاد کُنز	

باب بوته ها

بوته پک کوهی		میشره بوته پک	برگ شیره درسایه

ب	ف	ب	ف
			خشک کند ہمراہ سنگیا سفید رود مس کشتہ شود ۔
شُردو بوپک	بیخ پوست این میدہ کند بر نیل تلخ در دیپا و دست چرب کند	رِکت بوتہ	شتر میخورد
ترات بوپک	کالا شتہ کند سفید شود	بُوثن بوتہ	اسب میخورد، خاردار
مزنک (مشرونک)	خر میخورد فربہ شود	میشک . بوپک	
ـبوپک	کالا سفید کند، شتر خورد	پوژ بوپک	شتر خورد
(بلوچی)	(پارسی) بہا	(بلوچی)	(پارسی)
بہاء کرتک	فروختہ کردہ	بہاء نکرتک	فروختہ نکردہ
بہاء بکرتیں	فروختہ بکردی	بہاء مکرتیں	فروختہ مکردی
بہاء کرت	فروختہ کرد	بہاء نکرت	فروختہ نکرد
بہاء بکرت	فروختہ بکرد	بہاء نکرت	فروختہ نکرد
بہاء نکرتہ	فروختہ نکردہ درود	درود کرت	برابر کرد
درور نکرت	برابر نکرد	درور کرتکت	برابر کردہ بود
درور نکرتکت	برابر نکردہ بود	درور کرتین	(باید) برابر کردہ بود
درور مکرتین	(باید) برابر مکردی	درور بکرتین	// برابر بکردی
	سوگند		

ب	ف	ب	ف
عفرس بوپک	برجراحت کہنہ مسدہ کردہ بستہ کنند	گوٹہلوڈ بوپک	بردرد کونج رگ آتش گرم کند، در آب این اندازد سربنشین
کرپسول کوبوپھہ	گوسفند چرد شیر بسیار دہد	کنداکو بوتہہ	دانہ او بہ جنیبی دود کند اعظاء کسے اماس گیرد، برگ گرم کردہ بستہ کند۔
اسفتان بوپک فنیر باد بوتہہ	این ہر دو یک قسم ہست شکم کسے برود این دانہ بخورد	درہشنہ بوپک	بینی کسے خون دہد ہمراہ روغن بچکاند۔
کرف بوپک	برمہرم زن ہا کنند	ترشنکٹ بوپک	باد دارد
شنز بوپک	بکوبد تپ گرم جان پے مار بشوید	روچ کوارچک بوپک	ہر جاہ آفتاب باشد رخ آن طرف کند برگ او سایہ در سایہ خشک کند نشترہ یا مس ترند باشد، نرم کند
دست من سر بوپک	برگ او در سایہ خشک کند سنگیاہ سفید کشتہ شود	سنامکہی بوپک	ہمراہ گل سرخ بخورد جلاب کند
		شبر بوپک	خوردن چارپاء
مات کبنگ بوپک	این برگ سبز بگیرد ہمراہ برگ شرلیش، مس کشتہ کند		

Scanned by CamScanner

ب	ف	ب	ف
آس کہ بوپک	ہمراہ شیر تازہ بخورد جلاب کند		
گنج بوپک	خوردن چارپاء		
کرنجن بوپک		فوشتار بوپک	خوردن آہوان
گوزکا بوپک	خوردن دولت ہا	ندک بوپک	در قبر مردم کند
جاوپہ بوپک	شتر خورد	کوماز بوپک	اسب و خر دخورد
موزبوپک	خوش بو کنند	گل مورک بوتہ	بر مار گزیدہ بستہ کند

بوتہ کہ کاوک بگوید جان بشوید تب و کرم بہہ شود

ب	ف	ب	ف
شتر بوپک	بر موی بزینی صاف کند	کلفورکہ بوپہ کہ	دوران گزیدہ ہمراہ عل بہہ کند
اشترکہ بوپہ کہ	بر محرم زن خوب	کندرکہ بوپہ کہ	ہمراہ محرم کند
ازکند بوپہ کہ	درد دل او بخورد	فرچک بوپہ کہ	در خرما کنند
فرنگ بوپہ کہ	بر تو خوب است	گودر بوپہ کہ	کیسے کم طعام بخورد این بخورد
مورفشو بوپہ کہ	در جراحت بستہ کند	کوہی بوڈ بوپہ کہ	در سوراخ مار دود کند مار نابینا شود
مارموت بوپہ کہ	بسایدریش کنہ افشاند	دارچ بوتہ	شکم بردو ہمراہ شیر تازہ معری بخورد
بی نمک بوتہ	خوردن مردم باشد	عالہ کوڈ بوپہ کہ	مردم بخورد

ب	ف	ب	ف
عفونتک بوپ کړ لاپوښ و	مردم میخورد برزرد وپے ماري درآب بخورد	ریتاپح بوپ کړ سفید لاپو و	شکم می برد سفید راپو را
سبز لوپ کړ شیره کوبوتړ مرنپ وبوپ کړ ک مرکوتک	سنگیا کشته شود برفوت بخورد این جمله	ازبوت کړبوپ کړ سک دندان بوپک مرت بوپه	زبح بخورد بر درد دل بریش بسته کندمی پاشد کیسے را باد بگیرد بمالد

باب درخت

حنب	میوه گرم	انار	سرد
ترنج	سرد	بیبوه	سرد
عالک	سرد	انگور	گرم
زیتون	سرد	سروف	گرم
نارنج ترشینی	بادي	نارنج یشري	خنک
مور	بادي	طوط	گرم
چي چک	غاییے	انجیر	سرد
بادام	سردگرم	جوز	گرم
کلنغر	گرم	جیر	سرد
جم لیوار	میوه سیاه دارد		

شیره میوه مثل شهوات است
خنک، تب گرم شربت کند. بخورد
درچک یلوار مثل سیب هست

درخت رحیتی ۱- درکوه طور نور تجلی اورا سوخته، دست و پاء زنان
سرخ کند، مزد اورا خداوند داده

باب بوتهه

ب	ن	ب	ن
کوات روف بوپ که		فیماز بوپ که	درچ بخورد، تشنی آب نگیرد
ترف بوپ که	درچ بخورد باد شکم دارید	زر بوپ که	خنک هست (برای)
زیرکه بوپ که	خنک		تب گرم آب کرده بخورد
اربوت بوتهه	درد دل بخورد	سیرکه بوتهه	بادی
ہپاکه بوتهه	گرم هست	گوپ گز بوپ که	خنک، تربوزه
ئوش بوپ که	خربزه گرم	ٹیچک بوپ که	خربوزه هست
چغپ بوپ که	؟	طوله انگور بوپ	؟
فنپال بوپ که	؟	گرزکه درچک	؟
چپال درچک	؟	شرلیش درچک	؟
وح درچک	؟	مرفد درچک	؟

سیسے تافر درچک	؟	گرگہٗ درچک	؟
کنسٗ ازاددرچک	؟	کذروان درچک	؟
فتنک درچک	؟		

باب باد، بادِ دنیائی

سرگوات	بادِ مشرق، بے زحمت	کورپیچ گوات	بادِ شمال، ہم بے زحمت
جھلی گوات	بادِ مغرب، پُرزحمت	زِرگوات	بادِ جنوب، پُرزحمت

باد را کوید گوات، درخت را کوید درچک

	روغنِ تازہ	روغن بُژہ	از شیر پیدا شود
روغن مِیش	از شیر پیدا شود	روغن کالیش	از شیر پیدا شود
روغن کوک	از شیر پیدا شود	روغن بِیک	از جسم پیدا شود
بِنِنگ	عسل	شِیرک	از نخل پیدا شود

باب نرینہ گوسفندِ سفید

بلوچ گوسفند را کوید فش اسفیتیں نرین آن کوسفند کہ دنبہ دارد آن را بلوچ کو بند اسفیت فس، آن کوسفند کہ دنبہ ندارد دُنب، لپٹ کِ دارد آن کوسفند را کوینڈ رسیۂ فش، اسفیت فس بے دندان باشد یا دو دندان باشد بلوچ کوید درنا ہِنٹت، یعنی جوان، کُوزگ

یعنی بچہ اگر چار دنتان ، دندان ، یا دو دنتان بیت ، دندان باشد، آن فس را گوشنت یعنی گویند گوڑنپ یعنی تمام سالہ ، آن اسفیت فس از ہر شش دندان بگذرد آنرا گویند فیرنت یعنی فیرہست کہنہ سالہ باشد ، آن فس کہ اسفیت (سفید) فس ہست دو قسم ، دو رنگ ہست ، ہر دو دنبہ دارند یکے نرین فس (نرینہ) ، دویم مادگیں فس (مادینہ)

باب گوسفند مادہ سفند

مادگیں فس ، مادینہ تا کہ کسانت ، وقت خرد ہست ، تا کہ دو دنتان یہ دو دندان باشد آن فس را گوشنت بلوچہ ، گلاپ ، گویند (بلوچ ما) بچہ ، خ دندان بیت یا شش دنتان بیت آن فس را گوشنت میش ، آن گوسفند را گویند اصل میش سال خوردہ مادینہ - اگر کہن سالہ باشد فیر باشد (بیت) ہم گویند (گوشنت) میش - فس سیا فس نرین کسان بیت (گوشنت) ثنک ، گوسفند نرینہ خرد درا ، گو بنار ، یا پے دنتان بیت ، بر دو تنتان رسد بلوچہ گویند (گوشنت) نرشتر چونک (بچہ) ، چار تنتان جوان بیت یا شش تنتان بیت گوشنت ہم جوان دندان باشد گویند کہ جوانست درنا ہنتا -

بز ، چون ازین ہدگذشت گویند (گوشنت فیرین بز) کہن سالہ بز - مزنیں سیہ فس را گوشنت بز ، کلان سالہ سیا گوسفند را گویند بز ،

باب گوسفند سیاہ مادہ بیان کنم

سیا مادکین فس کہ کسان پے تنتان بیت بلوچہ گوشنت ثَنکِ چونک
دو دنتان بیت یا چار دندان بیت کتاچہ، مادہ گوسفند خرد دندان باشد
بوچہ آن را گویند ثنک (ہر زمان)، دو دندان باشد یا چار دندان باشد
گویند دختر، ہروخت شش دنتان بیت انرا گوشنت مُڈ، (ہر زمان)
شش دندان باشد آنرا گویند مُڈ بچان زاید ہم گویند بُڈ تا کہ فرزند پیدا نکردہ
آنرا ہم گویند بُڈ

باب گوسفند سیاہ نرینہ

گویند کیسے راتب گرم باشد در زمستان بزِ سیاہ پوست کنند، کسے
راتب گرم باشد بز نیلی پوست کنند فس کہ سیاہ باشد گویند مُوْرکین بُز
(سیاہ بز)، صورت (رنگ) آن نیلی باشد گویندش نیلین بُز، نیل انت کہ
موئے او سیاہ سبز باشد۔ اگر صورت آں سفید باشد گویندش اسپیتین
بُز، صورت او سہر (سرخ) باشد گویندش سُہرین، موء را گویند فیپُّ، کیسے
راتب گرم باشد بز بہر پوست کنند۔

باب صورت گوسفند سفید دنبہ دار بیان کنم

اگر صورت (رنگ) آن سُہر باشد (بیت)، بوچہ گویند (گوشنت)
سُہرین کورک یا گورا بنہ او اگر صورت (رنگ) آں سیاہ باشد۔ آنرا گویند
سیاہین گورا بنہ۔ اگر صورت آن فس سبز باشد آنرا گویند کیرکین گورا بنہ
یا کیرکین گوُرَک۔ اگر صورت آن اسفید باشد گویندش اسپیتین کورک

یا کُورانپہ۔ اگر صورت آن سفید سیاہ باشد آنرا گویند گفتے گُورانپہ شاخ
شاخ را گوبند شاہ کا پنہ (شاخ)، شاہ (شاخ) ہر ستی یکی ہست۔

باب صورت گوسفند سیاہ بزُ

فس سیاہ اگر کلان (مزن) باشد گویندش چار دندان، اگر کسان باشد
گویندش بُز دپے دنہہ)، اگر کلان (مزن) باشد ہم گویندش بُز دپے دنہہ،
اگر پے دندان (دندان نہ دارد) باشد او خرد (کسان) ہم باشد گویندش
آنزا کشنک (بچہ)۔ اگر نر (نرینہ) باشد وگر مادہ باشد گویندش چستی دگر
صورت آن فس۔ بیان کنم تا بداینے اگر موء جسم (جان) آن فس سبز باشد
آن فس را گویند بلوچہ نیلین فس۔ اگر موء (مود فُنّٹ) جانِ فس سیاہ
باشد گویندش سیاہیں یا مورکیں (سیاہ) فس وگر موء (مود) جانش سرخ
باشد آنرا گویند شُہرین فس۔ اگر موء جانش سفید باشد آنرا گویند اسفیتین
فس۔ اگر دورنگ (دو صورت) مو (مود) باشد نشانہ خال سیاہ سفید آنرا
گویند بلوچہ لغیں فس۔

پارسے موء گویند، بلوچہ موء را گویند فُنّٹ و مود ہم گویند ہر دونام
گویند و فرق اسفیت (سفید) فس و سیہہ فس آنست کہ اِسفیت فس
دینک (دُنبہہ) دارد و سیہہ فس ندارد۔ دنبہہ ندارد بلوچ دُمب سیہہ
فس را گویند لِٹِک و نہہ اسفیت (سفید) فس (گوسفند) را گویند (گوشت)
بلوچ، دُنبگ۔

بیت. نظم

کمالان دُرّیِ در بلوچی بگفت　　بدیدار اسمیل صاحب بسُفت

دِرین راه دیدم بسی کان رنج　　ندانم چه مزد آیدم نقد گنج

ولیکن مرا هست سری درستیے　　تو گوئی دو بادام یک پوستیے

ز کپتان پسے نیکوی دیده ام　　ز هر صاحبانش پسندیده ام

باب شتر، گویم شتر نرینہ تا بداینے

شتر نرینہ خرد باشد بلوچہ گویند، (اہڑ)

اشتر نرین کہ کسان انت۔ لفظ بلوچی گوشنت، ہیڑ، (خرد) دو لفظ آنرا، دویم گویندش جکّہ (ہم خرد)۔ پس کہ دو دنتان باشد شد گویندش گوانپ (ہم خرد)، چونکہ چار دنتان یا شش دنتان شد بلوچہ گویند لیشہ، ازیں ہد سال بگذرد گویند کہ این لیپہ (کلان و جوان)، ، نیز (عاجز بسیار) ہست

باب شتر مادہ

خرد (کسان)، باشد گویند ہتر ہست (یعنی خرد ہست)، چو دو دنتان شد

گویندش بلوچ مُزّاف (دو ساله) باشد - چوں چار دنتان یا شش دندان
باشد گویندس پراچی چون یفرشد گویندش جُتپ

باب صورت های اُشتر بیان کند

مود جان اُشتر زرد ببیت، موء جسم شتر زرد باشد، بلوچ گوشنت
زردیں اُشتر، بلوچ گویند زردین اُشتر - مود و فیُشد جان اُشتر سُہر بیت
گُڑ شیُشئ، سہرین اشتر - مُویِ جسم شتر سُرخ باشد، گویند سُرخ شتر وکرفیُ
جان اشترِ اسفیت سیاہ بوت، وکر موی جسم شتر سفید شد گویندش سبزین
اشتر - وکر فیہ جان (مویِ جسم) اشتر تمام (جملہ) سفید (اسفیت) باشد
گویندش اسفیتین اشتر - سفیدیں - اگر ہر دو دست اشتر اسفیت بود
بلوچ گویندش کنب دستین اشتر -

باب اسب نریان

نرین نریہنہ را گویند - اسب از شکم مادر پیدا باشد، نریہنہ باشد
تاکہ زین برپُشت نداده آنرا گویند کُرّک - اسب = اسپ، شکم = لاف
پیدا بوت = پیدا باشد (شد)، نرین = نریہنہ - ازین ہد گذشت دو دندان
دنتان، یا چار دندان یا شش دندان باشد (بوت)، آنرا گویند (گوشنت) ما
اسپ نریان - این سال گذشت فیرہست -

باب اسب مادیان (مادہ)

مادیان چونکہ نزاید کرک اوما دکیں بومٹ (بون آن) را گوشنت (گویند) بلوچ

بهان۔چونکہ زین برپشت او دادند دو دندان یاچار دندان شد آن را
گویند مادیان (کلان جوان) تاکرفیر (عاجز کهن سالہ) باشد۔

باب صورت اسب

مود جان (موء جسم) اسب زرد سیاہ باشد انرا گویند کمیت و
کرفنیشہ جانش سفید باشد آن اسب را گویند شرہنک (شرخنک) اکر موء
جان اسب سیاہ باشد آنرا کویند بلوچہ مشکی (سیاہ) اکر موء (فنیشہ)
جسم (جان) آن اسب زرد باشد انرا کویند اسب سمند (زرد) وکر موء
(مود) سرخ (سہر) باشد ان اسب راکویند بوزہ وکر موء جسم (فنیشہ جان)
اد اسفیت سیاہ باشد انرا کویند ابلق وکر صورت اسب ہر رنک (رقسم)
باشد لاکن دست پاء ہر چار اسفیت باشد آن اسب راکویند چاپکی دکر
فنیشہ یعنی موء جان او سبز باشد آن اسب راکویند اسپ سبز (شوزین)
اسب راکہ موء جان سہر سیبہہ رنک یا زرد باشد کویندش کرتنی ۔ بلوچ
کوبند اسپ ۔ دکر موء جان ان اسب سبز زرد سفید ہموارہ باشد آن
را کویند خنک ، اسب خوب ۔

نظم اسـبان

اسبي که رنکش چو خـرماه بود چه حاجت بگرمي سردي بود

بُوز پهلوان اسـبان بود تمـرد دلير دلاور بود

اسبي سمند نرم پے جان هست مشکے چو مردي بنماشےهست

سُهر خنک اسبي که بود تيز پر هيودش نباشد بهتر زخـر

چا لکي و خنک هردو شيران مست دمنده و پوينده چو پيل مست

اسب شاهان کميت، خنکت بُوز بود صلجيے زين رامزب گوز

کمالان لبسي آزمايکش کرد برپشت زين توس سواري کرد

باب خـر

مادکيس خر نائيد تا که خرد دکسان ، هست شير مادر رمات ، ميخورد

بلوچ گویند۔ کُرّک (خرد) چونکہ پالام برپشت دادند سوار شدند گویندش بہان، چونکہ دو دنتان یا چار دندان یا شش دنتان ہست گویندش ہادیان (کلان)، مثلِ خر مثلِ اسب یکے ہست۔

نرین خر

چونکہ خر مادکین زائید کرک (خرد) او نرین (نرینہ) شد آن کرک (خرد) را گویند کوُنٹہ۔ چونکہ پالام پشت دادند سوار شدند تا دو دنتان یا چار دنتان یا شش دنتان باشد آنرا گویند لاک، نسب خرکلان جوان لاغ، چون خر (ہر) ازین بگذرد پس گویندش فیر ناتوان ہست۔ خر و ہر یکے۔ ہر خر یکے۔

باب صورتِ خر

اگر فُنٹہ (مُو) خر سبز باشد گویندش سبزین خر، چونکہ فنٹہ جانِ ہر (خر) سُہر باشد بلوچ گویند سہرین ہر (خر) مودِ جان ہر اسفیت یعنی سفید باشد گویندش اسفیتین ہر (خر)، دگر فُنٹہ جان او سیہ شد انرا گویند سیاہین ہر (خر)، دگر فنٹہ جان او زرد شد بلوچ گویند زردین ہر (خر)، دگر فنٹہ جان او زرد شد بلوچ گویند زردین ہر (خر) دگر فُنٹہ او سیاہ سفید بود گویند گنتگوئین ہر (خر)۔

کا منزیہنہ
باب کاہ مزلبشلو

بلوچ کاد را گویند کوُگ، چون نرین فرزند از لاف یعنی شکم کوُک

پیدا شد آن بچہ ہش بلوچ گویند گونَسک ۔ چوں یکسالہ شد گویندش پواب،
چوں دو دنتاں یا چار دنتان یا ششش دنتان شد آنزا گویند کاہی کر۔ ازیں
مناظرہ بگذرد پس گویند فیر ہست۔

باب گاؤ مادہ

گوک مادہ ، بلوچ راگویند ماؤک ، چون زائید دختر آورد ہم
تاکر دخترش خرد ہست ، بلوچ گویندش گوشک ۔ گوشک از
شیر حلاس شد گویندش فُراتّ ۔ چونکہ خود زائید فرزند پیدا کرد گویندش
مادک ۔ کاہ اگر نر باشد یا مادہ باشد حقیقت نام کاہ گویند گوک ۔

باب صورت گوک

اگر مود جان گوک زرد باشد آنزا گویند زردیں گوک وگر مود جسم
(جان) آن سہر باشد انزا گویند سہریں گوک وگر مود جان آن سیاہ
باشد انزا گویند سیاہیں گوک وگر فیش جان او سبز باشد انزا گویند
بلوچ ، سبزیں گوک ، وگر فیش جان آن سفید باشد آنزا گویند اسفیتیں
گوک ۔ اگر خال سفید سہر یا زرد در جان باشد آنزا گویند کنہریں گوک ،
اگر فیش جان او سیاہ زرد یا سہر باشد آنزا گویند جتیں گوگر دیم
(رخسار) آن سفید شدہ آن راگویند سکاریں گوک ۔

باب آہو ، آسک نرینہ

آسک (آہو) ، نزائید بچہ (طفل) ، نر شد تا کہ شیر مادر میخورد آنزا بلوچ

گو یندنرین گوزرک ۔ چونکہ کا پہ (شاخ) برسرزد انزا گویند شیر بُزاچہ،
چو ازین ہر گذشت آنزا بلوچ گو یندنزا سک

باب اسک مادہ

چونکہ آسک (آہو) زاہید دختر (خردِ مادہ) پیدا شد تا کہ شیر خوار
(طفل) ہست آنزا گو یند مادکیں گوُزرک ۔ چونکہ شاخ درآورد مادکیں پُزبُزہ
(مادہ دختر بچہ ہست)، چو زائید بر ہدّ رسید آنزا گو یند مادکیں آسک
(آہو مادہ)۔ اسک (آہو) اگر ورنا (جوان) باشد یا فیر کہن سالہ باشد
کہ صورت دو دندان ہست، چار دندان و شش دندان ہر گز نمی شود

باب سید وحشے جبلیے (کوہ)

وحشے کوہی را بلوچ گو یند رسید مُبز، اصل بُز شیمہ فس را گو یند،
سید کہ زائید بچہ نر پیدا کرد تا کہ شیر مادر (مات) میخورد آنزا گو یند
بلوچ کُشنک، چو مزن بیت (یعنی) کلان بو آن را گو یند تُزشتر،
چون از ہد دو دندان (دتان) گذشت بر چار یا شش دتان (دندان)
رسید انزا گو یند بُز (مادہ سید ہست)۔ چونک نرباشد بہ باشد بر چار
دتان یا شش دتان شد انزا گو یند پاچن ۔

باب رسید ہا سفید یعنی گوسفند کوہی

چونکہ سید سفید زائید تا کہ فرزند شش کسان (خرد) شیر خوار ہست و
نر ہست انزا گو یند گوُزرک، چوں دو دتان یا چار دتان یا شش دتان

یا چار دندان یا شش دنتان بور زائید انرا بلوچ گویند ثلپ وہر۔ سید وحشی باشد جملہ ہا دنبہ ندارد، دُنب دارد۔ دنب را بلوچی لفظ گویند رِتپک۔

باب خرگوش

خرگوش را بلوچ گویند کرگوشک، کرگوش کہ اگر کلان باشد یا خُرد، گویند شش کرگوشک، ہرچہ کہ خرگوشِ بلوچستان ہست، جملہ صورتِ کرک باشد۔ کرک انرا گویند، موء جان او سہر سفید ہست۔

باب مارگزنده سیہ مار

سیہ مار، اسفیتین مار، کرمار، منگل مار، سبزین مار، زردین مار ثپکِ پکارین مار، دہکان مار، کنبر مار، ثیلک مار، جی مار، انی مار، اُشتر مار۔

باب صورتِ مار

سیہ مار صورت سیہ دارد۔ خورنده زنده اسفیتین مار صورت سفید دارد، کرمار خورنده و زنده صورت سبز سفید دارد، سہر مار صورت سرخ دارد، منکل مار صورت سیاه سفید خط، سبزین مار صورت او مثل گیاه گندم ہست زرد مار انرا گویند۔ اشتر مار صورت او مثل صورت شتر ہست۔ مار پک پکار مثل صورت فلنگ ہست۔ منکل مار مثل منیلے صورت ہست منیلے زن ہا بدست کنند۔ دہکان مار آنست دو سر

دار دکنبر مار السنت کہ خاپے سفید خاپے سیاہ دارد ۔تلک مار السنت
بمقدار انگشتے میباشند خیلے زہر دارد ، دور میکنذجي مار آنست کہ دو
دست کہ در دست دارد ، پاءِ ندارد، آئي مار آنست کہ سبز سفید ہست۔

باب ددان ولیلک

ددان کذندہ زُوم و زرُشنَب ۔ ددا نرا بلوچ گویند ٹیلگ ۔ ٹیلگ
مردم کُش مثل ملخ ہست ۔ ٹیلگ زہر دو شاخ دارد ، ٹیلگ آ فلوُ ، لیلک
سواسو لیبار دست پا دارد ، لیلک حُژکوہ ۔ لیلک کپہ کُٹ ، لیلک مور ،
لیلک سُلوُر ، لیلک کُنذ گُوج کمن پک لیلک ، رزیم لیلک ، لیلک موش
یعني بلوچ گوید مُشک ۔ لیلک زردین کوُذر ، لیلک سیاہین کودر ، لیلک
سُوچاکوُ ، موُش مُشک ، کري گُپئیل ، کري باکار

باب ددان کذندہ کہ درآب باشد

گُوج ، کا پھول ،تکس کپہ ۔ جولا

باب کرم

کرم اپے ،کرم خشکے ، سمک ، کنگ

باب بوُپڑ کہ در سر موءِ و رختِ جانِ مردم میشود
تیجار ، ژشک ، تفور ۔

باب مور

سیہ مور ، زرد مور ، سہر مور ، وردک ، لیلک کاسلو۔

باب ماہی

بلوچ ماہی راکویند مچّی ۔ ماہی کر، ماہی سارم، ماہی گور، ماہی بار، ماہی کپتو چفیہ، ماہی آہور، ماہی پاکاس، ماہی لجر گوڑل کر، ماہی سہر کور، ماہی گنڑ، ماہی پگوثہ، ماہی چرنک ۔

باب آب

آب را بلوچ کویند آف، اب دریا، آب کور، سبز آب، نوکاف، آب جوی، جہلین اب تنکین آف، سردین آف، گرمین آف ۔

باب (سگ)

سیاہین گوچک، سہرین کچک، زردین کچک، سبزین کچک، لیکارین کچک، اسفیتین کچک ۔

باب عزبہ

سہرین فیشے، سبزین فیشے ولیکارین فیشے، زردین فیشے، اسفیتین فیشے ۔
سگ را بلوچ کویند کچک، عزبہ را بلوچ کویند فیشے، خرما را بلوچ کویند ناہ، خر راکویند ہر، اسب راکویند اسپ، مرغ راکویند مرک، کوسفند راکویند فس، کاہ راکویند کوک، شمشیر راکویند زحم، دور انداز را کویند تفنگ، سپر راکویند اشپر، شتر راکویند اشتر، پاکی راکویند اشترک، خچر راکویند استل، برنج پختہ راکویند بتہ، نان راکویند نان، فیل راکویند پیل، ابریق را

گویند بندگیرهٔ، رخت راگویند گذ. تمت (را)، پتغوہ

باب سپهر

زرین اسپر، سیاہین اسپر، پوستین اسپر، کاغذین اسپر، کاغذی رنگ، روغینے رنگ. بینکی (شهد) رنگ (صورت)

باب فشم

زردین فشم، سیاہین فشم، سهرین فشم، کژکین فشم، اسفیتین فشم.

باب آبریشم

سهرین ابریشم، زردین ابریشم، سبزین ابریشم، ذلیلین ابریشم، سیاہین ابریشم، شوزین ابریشم، کژمزین ابریشم، ترکزین ابریشم

باب گذ

ابریشمی گذو، دریاہی گذ. گل بدن گذ، چپیا، زرین گل بدن، سهرین گل بدن، سوزین گل بدن، سبزین گل بدن، سهرین دریاہی، زردین دریاہی، اسفیتین دریاہی گذ، کنا ویز، سیاہین دریاہی گذ، حدلس گد، دژوہ، زردین دروہ، سبزین دروہ، سهرین دژوہ، سیاہین دروہ گد، زرباف گذ، کیمخاب گذ. ولائتی کیج گذ، من بسی گد، عقوب گد، ریکی گذ، سہ سہری گد، شوزگد، گنگ گد. بچہ ابریشمی گد، تاتائی گد، شیشگ ریسمان، مدراسی گد، شوقاری گد، علیچ گذ، چیپ گذ، سان سیفت گذ، سبزسان گد، پیپلی، سهرین نبات

(نفاذ)، مُجل، تیکے، نال دان، چکنات، شب نم، مل مل۔

باب آسمان

استنال، ماہ، رورچ، شپ

باب دار

کُنچہ، کاشں، گُل، سادہ، پات، پُوست

باب جبل وکوہ

کوہ بلند را کو یند بلوچ مات بند، کوہ کہ کوتاہ ہست انرا کو یند جُنب۔
زردین کوہ، سہرین کوہ، سیاہیں کوہ، اسپینیں کوہ، بوریں کوہ
یک کو ہیں درکوچہ فردم میباشند آن کوہ کان گونگرد ہست تا بداینے

باب سنک

مزنیں سنک، کسانیں سنک، رُوڈ، تلار، کوُزک، ریک، کسانے سنک
مزنیں سنک، دراجیں سنک، گوُنڈین سنک

باب سنک

یعقوۃ از سنک سرخ پیدا شود۔ زمرد از سنک سبز پیدا شود، الماس
از سنک سفید پیدا شود، فیروزہ از سنک سبز پیدا شود۔ سنک مرمر از سنک
زرد پیدا شود۔ مرداری از دریاء بحرین پیدا شود، لعل از سنک بدخشان پیدا شود،

شنگرف ، زرنیخ ، سنگیا ، زردسنگیا ، سفیدسنگیا ، سوز سنگیا ، سیاه پیچکہ
تنگ کار ، محک ، زرشناس ۔ بیان کردن ۔

بیان کردن باب مرغ وحیشے

باز ، شاہین ، کرکز ، کـبک ، کوُ تو گوشت مرداری میخورد ، کوُ راک
رفتار ندار گوُ گوُ ، کفوت (کبوتر) ، چاہی زکر ہوُ میکند ، شاتو ، چرز ، پھی
پھی ، فی فلتان ، بلبل ، طوُشیتے ، کاکاشک کسے را سرخم شد گوشت راو
(دور) دیک پختہ بخورد ۔ اسپاشِدگُ ، کنک ، بھہ کور ، مچی گزیسبک ،
پلوہ ، فی کلگُ ، نکول ، دُرّاج ، مُرگ صبا ، قاصدِ حضرت سلیمان ہدہد
شافی کرُوس ، کوہی کروس ، شف پر ، جنجشک ، ہری ، سیا ہُشل نبی ُشفپان
جنگ ، پیکل ۔

باب مرغ خانہی (لوگی) بیان کنم

مرغ کہ از بیظہ بردن امدوروزی طلبہ
ادمی زادہ ندارو خـرد عقل تمیز۔

مرغ مادہ بیظہ (ٹیک) میکرد بلوچ بیظہ را کویند ٹیک ۔ از ٹیک
مرغ در امد ، پیداشد ، انرا کویند بلوچ چیکک ، چون کلان ترشد
ازا کویند کوُچہ (نزائیدہ) ، پس کلان ترشد ازا کویند نیکیک ، سال
تمام شد ۔

باب مرغ نرینہ

چونکہ از بیظہ (ٹیک) پیداشد تا بحش خرد ہست اگر نرہست

یا مادہ انرا کو یند چیفگ، کلانتر شد اگر نر باشد ہانک میدہد انرا کو یند
گردس یعنی خروس وگر مادہ باشد کو بندش کوچپک ، کلانتر شد کو یندش
نکیک ، مُرک مادہ بیضہ پیدا کند کو یندش نکیک ، مرغ نر بانک میدہد
کو یندش گروش۔ مرغ را کو یند بلوچ ، مرک ، خروس را کو یند گردس،
مادہ را کو یند نکیک۔

باب شیشہ

شیشہ را بلوچ کو یند شیشک بدیگر لفظی کو یند بلوچ کا یشے یشے ٹسک،
بلوز یشے ٹسک ، زرد ، سبزیں یشے ٹسک، سہریں یشے ، سیاہیں یشے ٹسک
زرویں یشے ٹسک ، اسفیتیں یشے ٹسک، یشے ٹسک آب واریں ، یشے
ٹسک نایپے طعام درمیان کنند میخورند۔

باب سفال

دیگ ، کوزہ سفال آب میخورند، شپلیں سفال نان زنب خورند، کرہ
(ابریق) کوزک (کلانتر)، کلیپھی ، سفال آب خورند، کرُنک (خرد تر) ،گُب
(آبدار) کُنب (جاہ خرماشیرہ)، کُنسک (پوست بزآب میخورند)

باب خانہ گل

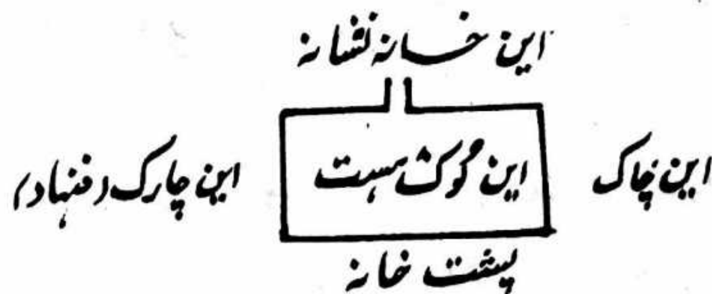
ہرخانہ را بلوچ کو یند لُوگ و ادم مجکور و براہوي خانہ را کو یند کِس،
مِنّہ را ادم پکیح کو یند کا فرش بر چوب اراستہ کردہ اند۔ خانہ پکلے را کو یند
بلوچ ، بان ، بادگیر (بلند)، بان ، برج (بردج)، فصیل ، جبر خانہ (جاہ

باروت)، دیوال (دیوار)، دیم شود (زاورخانہ)، پُش (ملند مینار) قلات (قلعہ)، شہر، فصیل، ناربخ فصیل و کاینے (بر سرنشینند مردم)، رشنہ گھگروک پدیاک (نردبان)

باب خانہ و بوریا

خانہ فیش، بوریا وخس ودار (چوب)، گوبج (خس)، کاش (در خانہ کنند ہم خس ہست)، گُڈ (ہم خس ہست)، شنک (چوب کنز)، کرز (چوب نخل)، نکرد (فرش)، ساد (رسن)، کُنْپ (جسم نخل)، گوک خانہ راکوبند، برین جلہ اسباب ہا خانہ (لوک)، وکافر مّنہ ترتیبہ راکوید) یعنی خانہ بلوچ اراستہ (تیار) میکند

دیم لوک، رخسار خانہ، پشت لوک، عقب خانہ، دف گوک، دہان خانہ، رگز دنی لوک، تختہ خیمے و فرشیے، چارک لوک، فنہاد خانہ، سر لوک، بالا خانہ،

٭ گوک (خانہ) ہربان (خانہ کُل) بشل این دائرہ ہست ہر طرفش نشانہ کردہ ام تا بدلسینے۔

باب رخت اسب شتر خر

زین اسپ ، انکه پشت اسب باشد ، پاکَهُ تُو ، انکه پشت شتر هست
مردم سوار شود ، رحت ، رخت پشت شتر هست ، پالام ، انکه پشت خر هست
حیپهٔ (استخوان) کُوالک (جوال) ، تُورگ ، قدیم اسب برسرد هر - تُبهره ، قدیم
اسب برسرد هر ، جُل ، درخنگی بر پشت اسب دشتر کندر کیشنے (بوجی) ، جهاز
هم بوجی -

باب حساب

یکے واحد ، دو اثنین ، سه ثلاثا ، چار اربع ، پنج خمس ، شش ستة
١ ، ٢ ، ٣ ، ۴ ، ۵ ، ٦

هفت سبع ، هشت ثمانیته ، نهه تسع ، ده عشر ، یازده واحد عشر
٧ ، ٨ ، ٩ ، ١٠ ، ١١

دوازده همین موجب شمرد - سیزده ، چارده ، پازده ، شازده ،
١٢ ، ١٣ ، ١۴ ، ١۵ ، ١٦

هفده ، هشده ، نوزده ، بیست ، بیست یک ، بیست دو ،
١٧ ، ١٨ ، ١٩ ، ٢٠ ، ٢١ ، ٢٢

بیست سه ، بیست چار ، بیست پنج ، بیست شش ، بیست هفت
٢٣ ، ٢۴ ، ٢۵ ، ٢٦ ، ٢٧

بیست هشت ، بیست نهه ، سی
٢٨ ، ٢٩ ، ٣٠

بیسے یک ، بیسے دو ، بیسے سہ ، بیسے چار ، بیسے پنج ، بیسے شش ،
بیسے ہفت بیسے ہشت ، بیسے نہہ ، چل ، چل یک ، چل دو ، چل سہ ،
چل چار ، چل پنج ، چل شش ، چل ہفت ، چل ہشت ، چل نہ ، فنجاہ
یک ، . . . . . ، فنجاہ سہ ، فنجاہ چار ، فنجاہ پنج ، فنجاہ شش
پنجاہ ہفت ، پنجاہ ہشت ، پنجاہ نہ ، پنجاہ ہفت ، پنجاہ ہشت ،
پنجاہ نہ ، شصت ، شصت یک ، شصت دو ، شصت
سہ ، شصت چار ، شصت پنج ، شصت شش ، شصت ہفت ،
شصت ہشت ۔ شصت نہہ ، ہفتاد یک ، ہفتاد دو ، ہفتاد سہ ،
ہفتاد چار ، ہفتاد پنج ، ہفتاد شش ، ہفتاد ہفت ، ہفتاد ہشت ،
ہفتاد نہہ ، . . . . ، ہشتاد یک ، ہشتاد دو ، ہشتاد سہ ، ہشتاد چار ،
ہشتاد پنج ، ہشتاد شش ، ہشتاد ہفت ، ہشتاد ہشت ، ہشتاد نہ ،
نود ، نود یک ، نود دو ، نود سہ ، نود چار ، نود پنج ، نود شش ، نود ہفت
نود ہشت ، نود نہہ ، ، صد ، دو صد ، سہ صد ، چار صد ، پنج صد ، شش صد
ہفصد ، نہ صد ، ہزار ، پنج ہزار ، دہ ہزار ، بیست ہزار ، بیسے ہزار ،
چل ہزار ، فنجاہ ہزار ، شصت ہزار ، ہفتاد ہزار ، ہشتاد ہزار ، نود ہزار
صد ہزار ، یک لک ، دو لک ، دہ لک ، بیست لک ، بیسے لک ، چل
لک ، پنجاہ لک ، شصت ہفتاد لک ، ہشتاد لک ، نود لک ، صد لک ،
گرُپڑ ، صد گرُوپڑ ، فدم ، صد فدم ، نیل ، صد نیل ، پرخُ ۔

صد لک یک گرُپڑ ، صد گرُپڑ یک فدم ، صد فدم یک نیل ، صد نیل
یک پرخُ ۔

یک پرخُ 2 . . . . یک پرخُ

کیسے بکذرد بیت افطون حساب
بدریا بیفتے بپایے تیاب
کیسے کر نداند بودپے تمسیز
یکایک تو بشمر کہ داینے عسزیز

باب لفظ آتش

آتش را بلوچ بہ لفظ کیچ گویند، آس د مردم فجکور گویند آچ، آتشے کہ زندہ ہست لاکی شمع ندارد، انرا بلوچ گویند اشکر، جملہ آتش کہ می شوزد، انرا گویند آس، اشکر مردہ را گویند سیاہین لاشکر، خاکستر اگویند فُز، آتش افروختہ را گویند رُوکین دآس)

؎ آتش در زمستان از گل خوش بُو بہہ
اگر دود بکند از نشتن دوری بہہ

آتش در موسم برف از گل آسمی بہتر ہست و گر در چشم تو دود برسد نزدیک آتش بہتر از نشین دور و دراز آتش۔

؎ زن زشت وفادار ز صد چوری بہہ
یک پو پہیہ نمت از صدلس رُومی بہہ
ہم سایہ فجکوری سک تُوپشی بہہ

زن پارسا و صورت زشت وفادار از زن ہور بدعہد پے وفا بہتر ہست۔ وقت خنکے برف سردی از خدلس ابریشمی بافتہ روم ۔ نمت فشم درجان بہتر ہست ،از ہم سیایہ شدن و نشستن مردم شہر فجکور (مکران) نشستن کنار سک وہار بہتر باشد از مردم فجکور۔ از سک لوہار پکیچ خراب

تر مہت چراکہ خاک فجکور بدہست ۔

باب کیف و مسک

شراب، چرس، بنک، تنباک جلیے، تنباک ملکی، دَتوٗمرۂ (درخت بنک در باغ روید)، افیان (آفین)، ناس (نسوار)، کہنہ بنک (بوتہ در کوہ روید)۔

تیل را بلوچ کو بند پہیل، پہیل تیل، کنچت (کنچد) تیل، جابا تیل، سرہ تیل، مرفد تیل، ہل نفت تیل، ہل نفت۔

باب آوند

تبک، تاس، رُژد، کاسک (آوند چوب)، کالو (آوند چوپی)، تاسک، کرہ دکشود (آنکہ دست شویند)، کاشے (صلفی)، کچکول

باب لفظِ بلوچ

ب	ف	ب	ف
کتک	کردہ	نکتک	نکردہ
کنتی	مکند	مکن	مکن
شرنت	خوب ہست	شرنہنت	خوب نیست
شرکن	خوب کن	شرنکن	خوب مکن
کجا نشتک	کجا نشستہ	کجا بوتک	کجا بودہ

ب	ف	ب	ف
کجا شوتیکے	کجا بنوده ئی	کجا بوتگی	کجا بوده ئی
کجنت	کجا هست	کجا تهنت	کجا بود
برو	بروید ؟	مرو	مروید ؟
مرؤت	مرود	شرّت گتگ	خوب هت ؟
شرنهنت	خوب نیست	شرئوتگ	خوب بوده
شرنهیت	خوب نمی شود	بهیت	بیاید
نیا ارتگ	نیاورده	میاری	میارید
نبرتگ	نبرده	نباریتے	نبرد ؟
نبرتے	نبرده ؟	مبری	مبرید
نزرتگ	نورداشته	نزورتے	نورداشته ؟
بزوری	ببری ؟	داریتے	خورده ؟
موری	مخوری	برتکی	برده هست
نداتکی	نداده هست	اشتیکے	گذاشته
نداشتیکے	نداشته	دیبشتیکے	دیده هست
ندیستے	ندیده	رودت	میرود
برؤت	برؤد	رونت	روند
برونت	برود ؟	بدارنت	بدارید
نکنتی	نکند	کنتی	کند
مکن	مکن	بکن	بکن
شرگتگ	خوب کرده	شرنکتک	خوب نکرده

ب	ف	ب	ف
شتر	خوب	کجا شتنگ	کجا رفتہ
کجا کیست	کجا امدہ ؟	کجا شُت	کجا رفت
کجا روي	کجا میروی	کجا نروي	کجا نمیروي
بیا	بیا مدہ ؟	میا	میائید ؟
بروْن	بروم ؟	بژوت	برود
شرتت نکتنگ	خوب نکردہ ؟	شرنت	خوب ہست
شر بوتگ	خوب بودہ	شر بیت	خوب باشد
مَبیت	میاید	بیا اُرتگ	بیاوردہ
بیاري	بیارید	برتگ	بردہ
بارتے	برو ؟	برتے	بردہ
ببریا	ببرید	بر	ببرید
زرتے	بردہ ؟	مزدوري	نمیبردہ ؟
نمارتے	نخردہ ؟	بوري	بخوري
نبرتگي	نبردہ ہست	داتگي	دادہ ہست
نیشتیگے	بکنا شتہ	داشتیگے	داشتہ
ندیستیگے	ندیدہ ہست	دیستے	دیدہ ؟
نروْت	نمیرود	مروت	مرود
نرونت	نروند ؟	مرونت	مروند
مَدارنت	مدارید ؟		
بِیلے	بگذار ؟	مِیلِے	مگذار

ب	ف	ب	ف
شُت	رفت	نَشُت	نرفت
نکفتے	نگرفت ؟	کوشیتے	کفتہ
بجنی	بزنید	مجنی	مزنید
نجنتی	نزند	جتیے	زدہ
پچی کنت	چہ کردہ	پچی نکنت	چہ نکند
پچی نکوشے	چہ نکوید	پچی کوشتگ	چہ کفتہ
پچی کوشے	چہ میکوید	پچی نکوشے	چہ نکوید
پچی ہنت	چہ نیست	پچی برتگ	چہ بردہ
پچی بارت	چہ می برد	پچی نبارت	چہ نبرد
کاربدار	کاربدار	ترا کارنیست	ترا کارنیست
ترا چہ کارہست	تراچہ مقصدہست	کاردار	مقصد مدار
نجتگی	نزدہ ہست	کیے گوشیت	کدام کوید
بدیے بجن	عوض خود بزن	منی جت نیکین	من نتوانم بزنم
من غریبی نہون	من غریب نیستم	تہی دوستننت	دوست تو ہست
سیاد	خویش شما ہست؟	وارت	خویش شما ہست ؟
فلانے کنو کنتا	فلان کس دیوانہ ہست	کنوک نہنت	دیوانہ نیست
کنوک نبوتگ	دیوانہ نبودہ	سارنت	ہشیار ہست
ساربیت	ہشیار باشد	سارنبیت	ہشیار نمی شود
جنیے کنوک ہنت	چن دیوانہ نکردہ ؟	افشانیے	مثل دیوانہ ہست
نادان	بے عقل	نزانتکار	نمی داند

ب	ف	ب	ف
وشنت	خوش ہست	نندیت	نشیند
پادکیت	ایستادہست	پادنہیت	استادنیست
نادراہنت	پے مارنیست	چونت	چہ حال ہست
سلامتنت	سلامت باشد؟	سلامت ہنت	سلامت نیست
عاجزنت	ناتوان ہست	ورناہنت	جوان ہست
ورنابوتک	جوان بنودہ	نام تہیی کہنت	اسم تو کدام؟
مردمی	مردم ہست	مردم نہنت	مردم ہست
بُرز ہنت	بلند نیست	فیت کِنت	کوتاہ ہست
نیلی ہی	نکذاری	کِعتی	کرفت
نگُوشتے	نکفتی	جنیتے	می زند
نجیتے	نمی زند؟	پچی گُوشے	چہ گوید
چی نکوشتک	چہ نکفتہ	پچی ہنت	بچہ ہست
پچی نبرتک	چہ نبردہ	کارمدار	کارمدار
منا کار ہست	مرا کاہست	جکی	زدہ ہست
من گوشین	من خود کویم	تو عزیبئی	شما غریب رہستی)
منی دوست ہنت	دوست من نیست	شما یکی ہت	شما یک قوم ہستیے
کنوک برتک	دیوانہ بودہ	سارہنت	ہشیار نیست
جنگیے کنوکے	جن (زن) دیوانہ ہست	بےعقل	عقل ندارد؟
زہرنت	عضہ ہست	نندیت	نشیند
نادراہنت	پے مار ہست	جوپہ نت	بحال خود ہست

ب	ف	ب	ف
میزہست	میز ہست	ورنا بوتک	جوان بوده
چي ہیت	چہ حال ہست	برزنت	بلند ہست
فیپّہ ک نہنت	کوتاه نیست		
فزورنٹ	فربہ ہست	لاکرنت	لانکرہ ہست
ادا نہنت	اینجاه نیست	کجا شتک	کجا رفتہ
کیے زرتک	کدام کیسے برده	کیے برتک	کیے برده
کیے جتک	کدام کیسے زده	کیے دارتک	کیے خورده
کیے نداتک	کہ نداده	بس کَن	بس کُن
بس بِکن	بس مکُن	بسَ نکنت	بس نکنُذ
بس کَتک	بس کرده	بس نکتک	بس نکرده
بس نہنت	بس نیست	بس مکَن	بس مکُن
تنٹ بوتک	از تو بوده	تیٹ بنوتک	از تو نبوده
مني نئنت	از من نیست	مني بوتک	از من بوده
دِکري کِنت	مال دیگر ہست	دکری نسنت	مال دیگر نیست
دکري بنوتک	مال دیگر نبوده ہست	تیٹ ویتے ئنت	مال خودت ہست
گوشینت	گویت	بکُو شینے	بگوئید
تويُ گشت نکینے	تو نتواني گفت	مني گُشت کَنِش	من گفتہ میکنم
منا گشت نکنِت	مرا نتوا ند بگوید	مني بدلا ویتے ہاچنین	من عوض خود میزنم
وا کیے نبیت	قدرت او نشود	ہڑنا کر بینے	دیت خود میگریم
بدیے کو شین	عوض خود مقطول میکنم	نزیکنت	نزدیک ہست

ب	ف	ب	ف
دور نهنت	دور نیست	دور بیت	دور میشود
نزیک بیت	نزدیک میشود	نزیکنبیت	نزدیک نیست
نزیک نبوتک	نزدیک نبوده	دور بوتک	دور (بوده) هست
آورتیگے	آورده هست	نیاورتگے	نیاورده هست
باریتے	میبرد	کنذکنت	بد هست
کنذک بوتک	بد بوده	کنذک نبوتک	بد نبوده
کنذک نبیت	بد نمی شود	کنذکنت	بد هست
رگندی یئے	دیده ئی، می بینیے	نگندیایی	نمی بینیے
ندیشتگ	ندیدم	گپتگ	گرفتم
گرینی	میگریم	نگرینی	نمی گیریم
تنک شتگ	گریخت رفت	نچار رتگ	نظر نکردم
نچاریئے	نظر نمی کنم	چاربیئے	نظر کنم
مچاری	ببینیے	زهرنت	تلخ هست، غصه هست
تژ شفنت	ترش هست	سور هست	مثل نمک هست
زهر نهنت	تلخ نیست	وش نهنت	خوش نیست
را دا هنت	اینجاه هست	کیے لوپیت	کدام کسے می طلبد
یکے داتگ	کدام کسے داده	کیے گوشتگ	که گفته
بس نکن	بس کمن	بس کنت	بس کند
بسنت	بس هست	تیئی نهنت	از تو هست
میتے نیت	از من هست	مینی نبوتک	از من نبوده
دگری بوتک	مال دیگر بوده	نئے و تیے نئت	از نو خود نیست

ب	ف
مکوشی	نگوئید
زوراکنت	قوی هست
دورنت	دور هست
نزیک بوتک	نزدیک بوده
برتکی	برده هست
کندک بیت	بد می شود
دِیستُن	دیدم
بِلّے رُوت	بگذار برود
بچاری	ببینے
شیرکِنت	شیرین هست
سورهنت	مثل نمک نیست
تراچی بیت	درازباشد
منا نبیت	مرا نشود
من ترا یات دیین	من ترا دیگرروز یاد بدهیم
فشومان نبیت	فشیمان نشود
فشومان بوت	فشیمان بود(شد)
فشومان نینت	فشیمان نیست
تراکارنیست	ترا کار نیست
من تئی براتُن	من برادر توام

ب	ف
تراگوشنت	ترا گویند
تراہونانذنت	تراخو بنهاندبد
دورنبیت	دور نمی شود
دورنبوتک	دور نبوده
کندک نهنت	بدنیست
کندک نهنت	بد نیست
نکفتُن	نگرفتم
چارتُن	نظر کردم
وشنت	خوش هست
ترشف نهنت	ترش نیست
شیرکن نهنت	شیرین نیست
منا هچ نبیت	من را هیچ نشود
تو نزانے	تو نمی دانے
منا یات ده	مرا یاد ده
فشومان بوتک	فشیمان شده
فشومان نبوت	فشیمان نبود
تراچه کارنت	تراچه کاربود
هبرا سرفدنو رِستُن	سخن نامعلوم بوده فذرا(م)

ب	ف	ب	ف
کوتارن	ہمشیرہ (دام)	سیادئن	سیال (دام)
ہمراہئن	رفیق (دام)	ہتی ہبرا زورین	سخن ترا میکریم
من ورت	من خود	ہرابنت	خراب ہست
بزانین	بدانم		
تئی گوں من	ترا پیش با من	ہراب نہنت	خراب نیست
چہ مقصدت	چہ کار مقصد ہست	ہراب بوده	خراب بوده
ہراب نہنت	خراب نیست	ے	

ہر کس زر بدارند در دستش میرسانند
من پے نزاہ پے زر چہ کنم کہ زر ندارم

ترنت	تر ہست	تژ نہنت	تر نیست
تژ بوتک	تر بوده	تژ بیت	تر باشد
خشکنت	خشک ہست	حشک نہنت	خشک نیست
حشک بنیت	خشک نباشد	حشک بوتک	خشک بوده
حشکنت	خشک ہست	حشک بوتک	خشک بوده
سست بنیت	ناتوان بوده	سست بوتک	ناتوان بوده
ترندنت	محکم ہست	ترند نہنت	محکم نیست
ترند بوتک	محکم بوده	لغورنت	ناتوان ہست
لغور بیت	ناتوان باشد	لغور نبیت	ناتوان نباشد

ب	ف	ب	ف
لغور نبوتگ	ناتوان نبوده	نرمنت	نرم هست
نرم بیت	نرم بوده	نرم نبیت	نرم نبوده
نرم بوتگ	نرم بنوده	نرمت	نرم هست
مگوُزر	بگذر	مکوز	مگذر
بگوازینے	بگذاران	شرّنت	خوب هست
آوادکنت	بے نمک هست	ترابیت	ترا باشد
من ذائین	من میدانم	فیشمان بیت	فشیمان میشوي
فشومان نبوتگ	فشیمان بنوده	فشومانت	فشیمان .ست
ای کارا منا کارهت	درین کار مرا کار هست	منی هبرا بزور	سخن من بگیر
ماتُش	مادر (م)	وارشُش	خویش (ام)
نزورین	نکریم	هراب بیت	خراب شود
هراب بوتگ	خراب بوده	هرابت	خراب شد
ترا بوتگ	تر بوده	ترّنت	تر هست
حشک بیت	خشک باشد	حشک نبوتگ	خشک نبوده
سُشت	ناتوان بوده	سُست نبوتگ	ناتوان نبوده
ترند بوتگ	محکم بوده	لغور نهنت	ناتوان نیست
لغور بوتگ	ناتوان بوده	نرم نهنت	نرم نیست
نرم بوتگ	نرم بوده	نرم نهت	نرم نیست
مکازین	مگذارن	شرّ نهنت	خوب نیست
رشّر هنت	خراب نیست	رشّر بوتگ	خراب بوده
رشر بیت	خراب باشد	رشر نبیت	خراب نمي شود

سزاوارنت	خراب ہست	سزاوارنهنت	خراب نیست
سزاوارنبیت	خراب نباشد	سزاوار بوتک	خراب بوده
سزاوات	خراب ہست	اش من	از من
فلانیے رزاہنت	فلانیے خوش ہست	رزانہنت	خوش نیست
رزا بنوتک	خوش نبوده	رزا اہبیت	خوش بیت (باشد)
تو یا من	تو یا من	زا نداتک	دشنام نداده
فلانیے رازا داتک	فلانیے را دشنام دادتک		
زاءمده ؛	دشنام مدہید		
زاء نداتک	دشنام نداده	کاکذ	کاغذ
پوٓ بک	دبہہ	دبک	دبہہ
پرُو شیے	شکستہ کن	پروشینے	شکستہ میکنم
پرُشتک	شکستہ	نپرُشتک	نشکستہ
پروشک نبیت	شکستہ نشود	پروشک بیت	شکستہ شود
پپروش	شکن	ھند	بوریا بافتہ در
کپات	بوریای خرما		ہوش نخل کند
	درمیان کند		
رشر بنوتک	خراب نبوده	شرت	خراب ہست
سزاوار بیت	خراب باشد	سزاوار نبوتک	خراب نبوده
یااش تو	یا از تو	رزا بوتک	خوش بوده
رزا نبیت	خوش نبیت (نباشد)	زاءبده	دشنام بده
زا ر داتک	دشنام داده	کاکذ	کاغذ

ب	ف	ب	ف
صندرک	فیتیبی	پروشتک	شکسته
نپروشینے	نمی شکنم	مپروشیے	مشکن
گچک	بوریا خرما کند میانش		
مچا کُشّ کُنَ	نخل را کش کن	بوسپاہیی	هم نخل کوش کن
طور	در نخل بسته کند مردم سر نخل میرود	بزور برو مچا	بگیر بردید نخلا ہا
کُش کن	کُش کن	کلاہا سرا کن	کلاہا در سر کن
فشکا کورا کن	جامه در جان کن	چادرا بتیا کن	کُنگی در کتف کن
شلوار را پادا کن	پازار در پاء کن	کوشا پادا کن	کفش در پا کن
چوتپا پادا کن	چوت پار کن	سواسا پادا کن	بوریا پاء کن
سواس بزبانے	بوریا دپاء کند محکم هست	سواس تُنگلّ	بوریا دباریک در پاء کند
پُتّ قیے شال	شال محکم	رزانے شال	شال باریک
کدا بکوت	کفیّپا بافته کن	مکوف	بافته مکن
کفتکی	بافته کرده	نکفتکی	بافته نکرده
نکفتتے	بافته نکند	کوفتتے	بافته کند (کرده)
کارکاه	جاه بافته کردن	دستک	ریشمان را میزند
تمنی	برسر شکم هست	رزان	ریشمان در میانش هست
گزنت	دهان کوه کشاده کند	بور	بخور
نوری	نمی خوری	نوارتکت	نخورده بُید

ب	ف	ب	ف
نوارت	نخورد	دارت	خورد
بدہی ہی	بدہید	نایئے بدہ	نانش بدہ
نُورنِ	نمی خورم	جوہا نارِ بکُشش	خرمن را بمال
دارا پچن	جُرم را بچین	دارا پچِنْ	جرم را بچینید
درا نچنک	چوب بچیده	دارا بیار	چوب بیار
گوکا بکوشس	کاه را ذبح کن	مکش	(مکش)
کارمکن	کار مکش	مور	مخورید
وا رتکت	خورده بید	مدیی ہی	مدہید
وارت	میخورد	ناہا بہرش	خرماه درپات لوی بکن
دارچنک	چوب چیده	پسا بگوشش	گوسفند را ذبح کن
کا رکنش	کار بکنش		

اول یح که کُشِ کینٔے چُنڈ روچا گپہ اِ
ففنگ بیت -
از (اپح) ففنگ گوزیت رنگ بیت
از (اپح) ہدرسد گپت اناه بیت
گپہ اہوشان مچیکان بُرنت تا پا کننت
حشک بنت
من پاتا وبی منت

(اول (نخل را) گوشت کینٔے چند روز پس
میوه باشد
از سبز میوه بکا(د) میوه پخته شود
(ازیں) حد پس خرما باشد
پس ہوشں نخل (خرما) بریدند بر آفتاب
خشک کنند -
(خشک) باشد
درپات میکنند -

گُپّا ور نیشئے یا بہاء کننت — پس مجبور ندش یا فروخت کنند

ب	ف	ب	ف
ناپغ	نان پخته کن	نا ناپغ	نان پخته مکن
نان نفتکگ	نان پخته نکرده	نان مارتک	نان خورده
گوشتا بکراد	لحم (گوشت) پخته کن	روگنا بہتریج	(با) روغن پخته کن
بیار من وریں	بیارید من میخورم	شرمنده هنت	خجل هست
شرمنده نبیت	خجل نباشد	شرمنده بیت	خجل میشود
شرمنده نبوتک	خجل نبوده هست	خجالتنت	خجل هست
خجالت بوتک	خجالت بوده	خجالت نبوتک	خجل نبوده
نان فتکگ	نان پخته هست	نوارتک	نخورده
بچا بکراد	برنج پخته کن	شرمنده نهنت	خجل نباشد (نبست)
شرمنده بوتک	خجل بوده	خجالت نهنت	خجل نیست
خجالتنت	خجالت است		

نام ساز ها

پهلا بیاز بجن	دهل را بیار بزن	سُرُنادا کَش	کرنا بزن
پُوزکا بجن	نی بزن	رباب	رباب
دُبورگ	جنبوره (دنبوره)	نَل	نی
سُرُوز	سرود	شعری بجن	صدا شعر اغاز کن بزن

ف	ب	ف	ب
حراب بنوده	حراب نهنت	خراب نیست	حراب نینت
خراب نباشد	حراب نبیت	خراب بوده (شود)	حراب بیت
اسم تو کیست	نام اِہی کہنت	خراب بوده	حراب بوتکت
کدامی فرزند	کہیی چکیے	کدامین فرزند	گہنی چوکے
از تو کیست	تیی کہنت	نصب	ذات
(درزاده ہستی)	درزادکی)	(بلوچ ہستی)	بلوچي
(لنصب) خود بگوئید	ویتے زاتا بگوش	چه لنصب داری	چه ذا تے
کدام جاه بوتیکے	کجا بوتیکے	کدام جاه میروی	کجا روي
چه داري فروخت	پہہت کون بہائي	چه مي کینے	چي کینے
خراب بوده	حراب بوتک	خراب بوده	حراب بوتک
کدامی خولیش	کہیی وارث	اسم من فلانیے	نام مني فلانیے
(غلام ہستی)	غلام مئي	(چگکی ہستی)	چکیے یُ
کدام جاه میروید	کجا روي	اسم خود بگیر	ذتی ناما بگر
		ادم کدام ولایت	کجا مکیے مردي

ان شفی بیا مني جاکہ بان تراہیا تے کنین ۔ شبشی برو وتے را با ہرچي لوبیي بگوش تراد ہین ۔

ام شب بیامکان بار من ترا ہہانے میکنم ۔ در صبح برود یدبراه خود ہرچه طلبي بگو ترامی دہم

ہرچه کاری خدمتے ترا بیت تہي دیما اُوشتا تگش

ہرکار خدمت باشد در رخ تو استادام

تژا خدا اسلامت پکنت ہر وخت
پر تہی مالا منا کار کفیت من لوٹین
اشں تو ہتیی مال مني ویتے ہنت

تا خدا سلامت بکند ہر وخت بر شما مالِ
مرا کار باشد من طلب کنم از تو در زیرا
مال شما از من خود ہست ۔

(باب) دُکّان ہا

ف	ب	ت	ب
مکانِ لوہار	لوہیی دکان	مکانِ ہندو	بکّایے دکّان
ذِاذن مکان	سوداگري دکان	مکان پوست چرم کار	موچي دکان
		مکان حیزم تراش	دار تر شیسے دکان

ہرچہ کہ خانہ (مکان) قصب والہ (قصب کار) مطاع فروش ہست آن خانہ را گویند دُکّان (مکان) ۔ ای مردم (دادم) چہ قسمیے آہن کاریی ، سوداگري (ذاذن) ، لوہیی کاري (لوہار) زرگري (زرکار) ، جو لا ہیکیے (جولا) ، موچي کاري (چرم کار) ، مُلائیُ ، حامي ، پپ اپ اري ، کنباري ، کہتري ۔

ف	ب	ت	ب
خرچ	ہرج	بچہ (رچا)	پڑچا
کم	کم	بسیار	باز
نشنود	کرّ	سبک	سبک
پاء یا دست شکستہ	لنگ	زبان سخن ندارد	گنگ

ب	ف	ب	ف
کش	بکشید	کران	کران
کور	ناپے نا		
سلامتنت	تندرست رہست،	سلامت نہنت	تندرست نیست
ملامت نہنت	سلامت نیست	دوررنت	معین ہست
نزینکنت	نزیب ہست،	نزیک نہنت	قریب نیست
نشتک	نشستہ	کردیت	میکردد
رکندیت	نیا بنبد	نکندیت	نمی بیند
ندنیتے	نمی دہد	باریتے	میبرد
زرُیتے	گرفت	نزریتے	نگرفت
من زانین	من دانم	تو نزانے	تو نمیدانے
عقلامندیں	عاقل ہست	پے عقلے	بے خرد ہست
تیار نہنت	اراستہ نیست	زوراکنت	پہلوان ہست
فہلوانت	انا ہست	فہلوان نہنت	قوی نیست
لغوریں	بیدل ہست	پلپ نت	مردانہ ہست
جنک کنت	جنک میکند	جنک نکنت	جنک نکند
جنکے نکتک	جنک نکردہ	مرتک	مردہ
شتک	رفتہ	ہمدڑان	اینجا ہست
نامردیت	مرد نیست	بہادریت	دلاور ہست
برکت دارنت	برکت دارد	پے برکتنت	برکت ندارد
برکتے ہست	برکت دارد	برکت دار نہنت	برکت دار نباشد

ب	ف	ب	ف
برکت دارنت	برکت داله مست	نا بود نت	بود ندارد
نابود بیت	نا بود باشد	نا بود نبیت	بے بود نباشد
نابو دبوتک	بے بود بوده	نا بود نبوتک	بے بود نبوده
بود ہست	بود دارد	بود نیست	بود نیست
مکر دبینے	مکر دانید	کر دیت	میکرد
نکر دیتک	نکر دیده	کر دیتک	کر دیده
وانیکے نہنت	سنک کر دنیست	کلمپٹت	سنک کر دہست
کونپہ نت	خرد ہست	کونپ نہنت	خرد کوتاه نیست
فتنت	فراخ ہست	فتن نہنت	فراخ نہنت
دراج نبیت	دراز نباشد	منتکیے	کرد ہست
لشکر کنث	عساکر کن	لشکر بکن	عساکر نکن
لشکر گتک	عساکر کرده	لشکر نکنت	عساکر نکرده
لشکر نت	عساکر ہست	لشکر نبیت	عساکر نباشد
لشکر بوتک	عساکر بوده	لشکر نبوتک	عساکر نبوده
جوپ نہنت	خوب نیست	جوپ بیت	خوب باشد
ملامتنت	سلامت نیست	دور نہنت	معین نیست
دفتک	خفته	ندیت	نشسته
دنتے	مید ہد	نبارتے	نمی برد
یکے زانت	کلام داند	توزانے	توانے
تیارنت	تیار ہست	نوراک نہنت	پہلوان نیست

ب	ن	ب	ن
مردي	دلاور هست	شستنت	ناتوا نيست
جنگ كتك	جنگ كرده	زندكنت	حيات هست
مرديت	دلاور هست	بهادري نهيت	دلاور نيست
بركتي نيست	بركت نيست	بركت داربيت	بركت دار باشد
نابود نهنت	بود ندارد	نابورث	بے بود هست
بودناكنت	بود دارد	كردينيں	بكردانيد
نكرديت	نكردد	وانيكے	سنگ كرد
دراجنت	دراز هست	دراج نهنت	دراز نباشد
دراج بيت	دراد باشد	مشكيے نٹت	كرد نيست
لشكر كمَن	عساكر مكن	لشكر كنت	عساكر كند
لشكر بيت	عساكر باشد	جُوْپ نت	خوب هست
جوپ بوتك	خوب بوده		
جوپ بنوتك	خوب نبوده	جُوپث كمَن	خوب كمُن
جوپ نت	خوب هست	سوار نت	سوار هست
سوار بيت	سوار باشد	سوار نبيت	سوار نباشد
سوار نهنت	سوار نيست	سوار بوتك	سوار بوده
سوار مكن	سوارش كمُن	سوار بكَنش	سوار بكن
سوار بنوت	سوار نبود (نشد)	سوار كارنت	سوار كار هست
سوار كاربيت	سوار كار باشد	سوار كار نبيت	سوار كار نباشد
سوار كار نهنت	سوار كار نبوده	سوار كارت	سوار بود

ب	ف	ب	ف
سوار نهنت	سوار نبست	پیاده کنت	پیاده مهست
پیادک بُونک	پیاده بوده	پیادک نبوتک	پیاده نبوده
پادان نت	پیاده هست	پادان نهنت	پیاده نیست
پادان بیت	پیاده باشد	پادان نبیت	پیاده نباشد
پادا	ایستاد	پادمیا	ایستادمشو
پادَنیتگَک	ایستاده نیامده	پادکیٔت	ایستاده شود
نوشت	ایستاد	منوشت	مه ایستاد
اوشتانک	ایستاده	بنشد	بنشین
بنندت	بنشنید	مننندت	منشنید
برذت	بروید	مرذت	مروید
رَذت	رود	رُشتنگ	روئیده شد
رُو ذبت	رُوئید	نرُوذبت	نروید
نرودینتی	نرویاند	رُشتنکت	رُسته شد
جوپ بکس	خوب بکن	سوار نهنت	سوار نیست
سوارت	سوار مهست	سوار نبوتک	سوار نبوده
سوار بوت	سوار شد	سوار کار نهنت	سوار کار نباشد
سوار کار بوتک	سوار کار بوده	ناسوار نت	سوار نیست
پیاده نهنت	پیاده نیست	پیادکت	پیاده هشت
پادان بوتک	پیاده بوده	پاده	بیشست
پاذَنتک	ایستاد بود	پاد نبیٔت	ایستاده نشود
مَوشت	ایستاده مشوید	مَنند	منشنین

ب	ف	ب	ف
زندت	بنشنید	مرذت	مرذد
زنتگ	نروئیده	رژی نیستی	رویانید
زشتگ	زسته بود		

باب آرت

غله آرت	آرد غله	جو آرت	آرد جو
زرت ارت	ارد جواري	ماک ارت	ارد ماک
سحروه ارت	ارد سحرو	ماش ارت	ارد ماش

ماک خوردن شکم بند کند

ماه	ماه	کشار	زراعت
رشتگ	کاشته	رنتگ	درود کرده
رشته	کاشته	ردنگ	درود نکرده
سبزنت	پخته نیست	پخته اِنت	پخته شد
پخته بوتگ	پخته شده	پخته نبوتگ	پخته بنوده
پخته نهنت	پخته بنوده	زوت پخته بیت	زود پخته باشد

روز جمه　روز شنبه　روز یک شنبه　روز دو شنبه

روز سه شنبه　روز چهار شنبه　روز پنجشنبه ، روز جمعه

ماه محرم　ماه صفر　ماه ربیع الاول　ماه ربیع اخر　ماه جمادي اول . ماه جمادي اخر

ماه رجب ، ماه شعبان ، ماه رمضان ، ماه شوال ، ماه ذلقاعده ، ماه ذولحج.

ب	ف	ب	ف
شرستت	خوب هست	گندگښنت	زشت هست
کندک نبیت	زشت نشود	کندک بوتک	زشت بوده
جوړا ننت	در نا هست	جوانت	خوب هست
نکندي	ندیدی دنی بیند ،	دوستننت	دوست هست
دشمن	دشمن	دوست	دوست
نارشت نیست	شروه نیست	هست	هست
نان هست	نان باشد	نبست	نبست
پتعني نهنت	زخمي نیست	پتعني بوتک	زخمي بوده (شده)
مریکې هنت	مُردني باشد	مریکې نهنت	مردني نبست
مریکې بنوتک	مردني نبوده	تیرې نکتک	غلوله خورده
نکتک	خورده	نلګتک	نخورده
نلکیتي	نمي خورده	ګوري کمن	دربه کمن
ګوري کُت	در بر کرد	ګوري نکمنت	—
ګوري نکمنتک	—	دړشي کنت	—
دري ګتنګ	—	دري نکتنک	—
دراهنت	—	چیرشت	—
چیرهنت	—	چیردانک	—
چیربیت	—	چیرنبیت	—

ب	ف	ب	ف
چیر بُوتک	-	کپتگ نت	-
کپہ بوتک	-	کپہ نبوتک	-
کپہ گُشتگ	-	کپہ بوتک	-
کپہ نت	-	سِلّنت	-
گندگُت	زشت است (بود)	گندگ نبوتک	زشت نبوده
گندی	دیدی (می‌بیند)	نا دوستنت	دوست نیست
نارُشت ہست	شُروه (سوربا) ہست	نیست	نیست
پٹّی ہنت	زخمی ہست	پٹّی نبوتک	زخمی نبوده (نشده)
مرگے بوتک	مُردنیے بوده	زخم لگتک	شمشیر خورده
لگیتی	بجانش رسیده	کوری مکن	دریر مکن (مپوش)
کوریی کوتک		دری نکنت	
درکتک	-	درا نہنت	-
چیر ندا اتک	-	چیر بونتک	-
کپہ نہنت	-	کپہ گُشتگ	-
کپہ ت	-	خراب ہست	-
سلّت	خراب ہست (بود)	سِل بُوتک	خراب بوده
سِل بُوتگ	خراب نبوده	سِل نہنت	خراب نیست
پے سِلکش	ناخوب ہست	پے سِلک نہنت	ناخوب نیست
پے سِلک بیت	ناخوب باشد	پے سِلک نبیت	ناخوب نباشد

ب	ف	ب	ف
پے سِلکت	ناخوب شدہ (بود)	پے پُھولُت	بے اندام ہست
پے پُھول بوتگ	بے اندام بودہ	پے پھول نبیت	بے اندام نباشد
پے پُھولنت	بے اندام ہست	پے پھول نبوتگ	بے اندام نبودہ
بدرنگ نہنت	بدصورت نیست	بدرنگ بوتگ	بدصورت بودہ
بدرنگت	بدصورت بودہ	بدرنگ بیت	بدصورت باشد
صُورت مَندِنت	خولصورت بود	صورت مندِنبیت	خولصورت نباشد
سِلّ بیت	خراب میشود	سِلّش	خراب ہست
پے سِلکَ نبوتگ	ناخوب نبودہ	پے سِلکَ نہنت	ناخوب نیست
پے پھول نہشتگ	بے اندام نیست	پے پھول بیت	بے اندام باشد
بدرنگِشت	بدصورت ہست	بدرنگ نبوتگ	بدصورت نبودہ
بدرنگ نبیت	بدصورت نباشد	صورت مند نہنت	جولصورت نیست
بد بوتگ	بدبودہ	بد نبوتگ	بد نبودہ
بد نبیت	بد نباشد	بَدِت	بداست
بدت	بداست (بود)	بد بوتگت	بدبودہ
شر بوتگت	خوب بودہ	شر نبوتگت	خوب نبودہ
کلف نہنت	بدنیست	کلف بیت	بد باشد
کلف نبیتگ	بدنیست (نسودہ)	کلف	بد (منافق)
کاہا بِرِث	کیاہا دروہ کن	کاہا مَرِث	کیاہا دروہ مکن
کاہ نَرِشتگ	کیا دروہ نکردہ	کاہ رُوِشیں	کیا دروہ کنم
کاہ مُرِشت	کیاہا دروکن	مالِ دارنت	دنیا دولت دارد

ب	ف	ب	ف
بے مالنت	مال ندارد	بے مال نہنت	بے دنیا نیست
مال باز نیست	مال لبسیار نیست	مال باز بوتک	مال لبسیار بوده
ہچی ہست	ہیچ ندارد	ہر چیزی ہست	ہمہ چیز ایش دارد
گنج ہست	بسیار ہست	گنج نیست	بسیار نیست
گنج دار نہنت	لبسیار ندارد	گنج کجا ہست	دنیا او کجا باشد
نانا محتاج نہنت	بنان محتاج نیست	خوارنت	ہیچ ندارد
خوار بیت	ذلیل باشد	خوار نبیت	ذلیل نباشد
خوار نبوتک	خوار ذلیل نبوده	نان پُنج زسیت	نان فوشاخ نرشد
باریں چون بیت	ندام چوُن شود	ہیچ نبیت	ہیچ نباشد
سرفد نبیت	معلوم نمی شود	سرفد بیت	معلوم شود
سرفد من کُتگ	من معلوم کرده ام	سرفد نکتگ	معلوم نکرده
سرفد بکن	معلوم کُبُن	سرفد کتگ	معلوم کرده
بد بیت	بد باشد	بد نہنت	بد نیست
بد بوتکت	بد بوده	کُلفنت	بد رمنا فق) ہست
کلف نبیت	بد نباشد	کُلفنت	بد بود
کاه وُتگ	گیا درد کرده	کاه پڑشت	گیا ها درد کرد
مال دار نہنت	دولت ندارد	مایے باز ہست	مال بسیار ر(دارد) است
مال باز نبوتک	مال بسیار نبوده	ہیچ نیست	ہیچ نیست
گنج دارنت	لبسیار دارد	نانا محتاجنت	نان نمی رسد
خوار نہنت	خوار ذلیل نیست	خوار بوتک	ذلیل بوده

Scanned by CamScanner

ب	ن	ب	ن
نان پنح رسیت	نان فوشاخ رسد	سرفدي کُنْ	معلوم کنُ
سرفدنت	معلوم هست	سرفدي نکنین	معلوم نمي کنم
ڈزت	خود	زات	داند
چو بکوش	چنیں بگو	ترامن کوشتنگ	ترا من گفته
شرنت	زشت، بد هست	دعواء بیت	عداوت شود
دعواه بیت	عداوت باشد	دعواه نبیت	عداوت نمي شود
دعواه کنین	عداوت کنم	دعواه مکن	عداوت مکن
شارشر بیت	شاخراب، بدنام شوي	چو کنیں	چه بکنم
ہیچ مکن	ہیچ مکن	اي شرین ہبري نهنت	خبر خوب نیست
دلکوش داریت	دل کوش نکند	دلکوش کنت	دل کوش کند
دلکوش داریت	دل کوش دارد	لون مَزَن شرع	هنوز کلان هست
ہوش نبینت	ہوش مند نیست	هما ادیے مردمنت	او لیں ادلیں مردم هست
چو نکوش	چو نه مگو	آسبر زرزریت	از خبر نمي گیرد
بیلے	بگذار	دعواه مکن	عداوت بکن
دعواه مکن	دعواه بکن	دعواه بکن	عداوت بکن
پچون بکنین	چه بکنیم	من ڈس کنگ	ساع کرده
دلکوش نداریت	دل کوش نمي دارید	ہوش هست	هوش مند هست

باب سلام

کیسے رشخصي ، بجاه دنمکان ، کیسے مي آید اول کو ید ، سلام علیک راسلام علیک آدکر ، دم گوشیت علیک سلام : آن دیگر شخص کو ید علیک سلام ،

وشتیکے   خوش آمدي   دُراه بُوتیکے   سلامت بوده ئي
جانت جوړنت   جسم تو خوب هست   سلامت بِي   تندرست باشے
خدتعالیٔ خیرِنتِ   دبزرگی خدا هست خیرهست
بزرگیبنتِ

سرداري د راهینت   امیر خواجه سلامت هست   تندرست باشد
هیربنت .   خیرنت یاتهي سلامتي خیرنت   از تو تندرستے خیرهست

دُراه باتے   سلامت باشے   احوالا بده   حالِ خود بده
تو هبرده   تو سخن حال خود بده وبگو   بدین بنوتک   بدي گزند بنوده

اي دو ازین دو لفظ یکے میکو بند ' این سلام علیک خوشامد رحال دادن) چيي خبر میباشند - در لفظ بلوچي این چه خبر (حال دادن هست) در بلوچستان داز) میر چاکر د طایفه رند پیداشده دبلوچي اسم امیر چاکر رند ذات نصب رند تولد بوده) - درین دخت دوازده پشت گذشته تا درین هجرت نبي محمد سردار عالم سنه ۱۲۹ سال گذشته بود - ددوازده پشت سال گذشته بود درین ایام سال وفات محمد مسطف بادشاه مخلوق گذشته بود)

لفظ وام (قرض)

ب	ف	ب	ف
وام دارنت	قرض دار هست	وام دار نهنت	قرض دار نیست
وام دار نبوتک	قرض دار نبوده	منا آهیی وام پر نشیت	مرا قرض از و بر سر نیست
دامت پہ منیٔ	مرا قرض سر باشد	داما بده	قرض بده
داماندئین	قرض باُترا نمي دهم	دا ما دهین	قرض بامیدهم
داما مده	قرض را بده	دتے داما کرین ترا	قرض خود میکریم ترا
داما مگر	قرض را مگیر	دیتے تنت	خود میدهد
بلیتے	بگذار	کار مدار	کار مدار
ترا دامادنت	ترا قرض را میدهد	مني مدنت	مرا ندهد
مینے نیلیے	مَن نگذارم	وام کریں	قرض میکریم
وام دار بوتک	قرض دار بوده	پڈه	بد هید
دیتے داما بگر	قرض خود بگیر	دیتے دنت	خود دهد
هر وخت که بیتیے	هر وقت که باشد	هر وچي	امروز
شرّي کنین	خراشش میکنم		
بدنام کنین	بدنام میکنم	دیستے جنیس	دست میزنم
مبندي	بسته مکن	بلیے بروت	بگذار برود
داما ٹت	بر قرض امد	کٹن وام بده	عام قرض مَن بده
چه لوٹیي	چه طلب کینے	دان لوٹیي	دان . . . .

ف	ب	ف	ب
کفداء کرباس طلبیے	کد لوپهي	طلبیے	لُوپهي
یا دیگر مطاع طلبیے	یا دکرمایے لوپهي	نان رخرما، طلبیے	ناه لُوپهي
طلبم	لوپهین	نمي طلبیے	نالو پهي
طلبیده	لوپ تک	طلب بود	لُوپهتک
نطلبیده	نلوپ تک	طلبیدي	لوپ بیتیے
طلبید	لُوپهٔ تکي	نطلبند	نلوپ نیتیے
باریک، لطیف ہست	بارکنت	کدام شخص طلبید	کیٔ لوپ ت
باریک بوده	بارک بوتک	باریک نبود	بارک نهنت
باریک نباشد	بارک نبیت	باریک باشد	بارکه بیت
بار باشد	بار بیت	بار نیست	بار نهنت
بار کیند (رکنم)	بار کنین	بار بوده	بار بوتک
بار نمیکنم	بار نکنین	باریک نبوده	بارک نبوتک
بار ہست	بار ت	بار کن	بار کین
پر بہہ نیست	زپه نهنت	پر بہہ، پہلوان رست،	زپه نت
فربہہ نبوده	زپه نبیتک	فربہہ نباشد	زپه نبیت
بسیار است	بازنت	فربہہ ہست	زپه ت
بسیار نباشد	باز نبیت	بسیار باشد	بازبیت
بسیار بوده	باز بوتک	بسیار نبوده	باز نبوتک
کم ہست	کُنت	بسیار	باز
کم نبوده	کم نبوتک	کم بوده	کم بوتک

ب	ف	ب	ف
کم نبیت	کم نباشد	کم نکتک	کم نکرده
کم نکتشک	کم نکرده	کم نکش	کم نکسن
کم نهنت	کم نیست	کمت	کم بود
کمش کتشک	کم کرده بود	بازارنت	بازار بود (است)
بازار بوتک	بازار بوده	بازار نهنت	بازار نبوده
بازار بیت	بازار باشد	بازار نبیت	بازار نباشد
جزا نهت	عذاب نیست	جزا نهنت	عذاب نباشد
جزا هست	عذاب نیست	جزا نبیت	عذاب نباشد
جزا نبوتک	عذاب نبوده	جزا بوتکت	عذاب بوده
بند ییی	قید بندی کنم	کارمدار	مقصد مدار
منا نیست	مرا نیست	زر لوپشی	زر طلب کند
سخر لوپسی	اشرفی طلبی	بکوش	بکو
فلان مال جنس	فلانه مال جنس	نلوپتک	نطلبیده
لوپښه نیتیی	طلبند	لوپښه نیتیی	طلبید
بارکت	باریک بود	باریک نبوتک	باریک نبوده
اشترمنی بارنت	شترمن بار هست	بار نبیت	بار نباشد
بارک بوتک	باریک بوده	بارکس	بار مکن
بارنهنت	بار نیست	زنپه بیت	فربه باشد
ذنپه بوتک	فربه بوده	بازنهنت	بسیار نیست
بازبوتک	بسیار بوده	بازنت	بسیار است (بود)
کم تهنت	کم نیست	کم بیت	کم باشد

ب	ف	ب	ف
کم کتک	کم کرده	کم بکمن	کم بکمن
کمَیّن رُن	کم نبود	بازار نهنت	بازار نیست
بازار نبوتک	بازار نبوده	بازارت	بازارت
جزا بوتک	عذاب بوده	جزا سیت	عذاب باشد
جزا و بکمن	عذاب بکمن		
گوُ نهُت	کوتاه بود	کتک	کرده
کونپ بیت	کوتاه باشد	کونپ بیت	کوتاه باشد
کونپن	خرد کوتاه هست	کونپ نهنت	کوتاه نباشد
ایری بکشَ	نهاده بکنُ	ایری بکنُ	نهاده بکن
ایر کنت	نهاده کرد	ایر نهنت	نهاده نیست
گشنَت	سخت هست	کش نهنت	سخت نیست
کشَ بوتک	سخت بوده	کشی کشن	سخت بکمن
کشی بکشن	سخت بکُن	کشتَ	سخت هست
شرو نهنت	نرم نیست	شرو بیت	نرم باشد
شرو بوتک	نرم بوده	شرو نبوتک	نرم نبوده
شرو هنت	نرم نیست	شرو بی کشن	نرم بکمن
پپ پیه رنت	محکم هست	پپ پیه نهنت	محکم نیست
پپ پ نبیت	محکم نمی شود	پپ پ بوتک	بهادر بوده
پپ پیت	بهادر هست	یا مروچی	ام روز
گرمِنت	گرم بیت	گرم بیت	گرم باشد

ب	ف	ب	ف
کرم بوتنک	کرمي بوده	کرم نبوتنک	کرمي نبوده
کرم نهنت	کرم نیست	کرم بونته	کرم بوده
کرم هنت	کرم بود	کرم نهشت	کرم نبود
یا ابن شفی	یا ام شب	گهرنت	خنک هست
کهر بوتنک	خنک بوده	کهر نبوتنک	خنک نبوده
کهر بیت	خنک باشد	کهر نبوته	خنک نبوده
کهرت	خنک هست	کهر نهت	خنک نبود
کوپت نکتک	کوتاه نکرده	کو نپ بیت	کوتاه وخرد باشد
پیژ کن	نهاده مکن	ایبر کتنک	نهاده کرده
اپیژنت	نهاده هست	کس نبوتنکش	سخت نبوده
کسي مکن	سخت مکن	شرژنه	نرم هست
شردنبیت	نرم نمي باشد	شردت	نرم هست
شردي مکش	نرم مکن	پپ بیت	محکم میشود
پ پ نبوتنک	مردانه بهادر نبوده	یا این شفی	ام شب
کرم نبیت	کرم نباشد	کرمنت	کرم هست
کرم نبوته	کرم نبوده	مروچي	امروز
گهرهنت	خنک، پته نپه اینست	کهر نبیت	خنک نباشد
کهر بوته	خنک بوده		

باب بارنده باران

ب	ف	ب	ف
ښوږ شت	باران هست	ښوږ نهنت	باران نیست
هور بوتک	باران بوده	هور نبوتک	باران نبوده
هور نبوتهه	باران نبوده	هور بیت	باران میشود
هورت	باران بود	هور بوتهه	باران بوده
هور نبیت	باران نمي شود		

باب جمر سحاب

جمر شت	ابر هست	جمر نهنت	ابر نیست
جمر نبیت	ابر نباشد	جمر بوتک	ابر بوده
جمر بوتهه	ابر بوده	جمر نبوتهه	ابر نبوده
جمر کواریکے شت	ابر بارندگي باشد	جمر کواریکے نهنت	ابر بارنده گي نباشد
جمر کواریکے نهنت	ابر بارنده یکے نیست	جمر کواریکے نهنت	ابر بارنده یکے نیستند
جمر کوارنت	ابر می بارند	جمر نکوارنت	ابر نمي بارند
جمر اناکوات کونت	ابر را با دمهراهست	جمر بیت	ابر باشد
جمر نبوتک	ابر نبوده	جمرت	ابر هست

ب	ف	ب	ف
وقت	وخت	نماز	نماز
فیشں	فیشں	عصر	عصر
عشاء	خفتں	فجری وختنت	وخت فجر
نیم روچنت	نصف روز ہست	فیشنی	وخت ذہر ہست
مغربے وختنت	مغربے وخت	عشاء وختنت	وخت خفتں
نیم شف نہت	نیم شب نیست	کورباشت	وخت بام ہست
فجر	فجر	مغرب	مغرب
روچ دراتکگ	آفتاب در آمدہ	عصری وختنت	وخت عصری
نیم شفنت	نصف شب ہست	پہنے نکامنت	نصف شب ہست
روچ شتگ	زرد کاہنت	روز افتاب رفتہ بود، افتاب غروب ہست	
روچ زردکاہنت	آفتاب در حالتِ غروب نیست	زردکانبوتگ	زوز غروب نبودہ
زردکابوتگ	روزغروب بودہ	روچ نہت	روز نیست
روچہ نبوتگ	روز نبودہ	روچہ بوتگ	روز بودہ
نیم روچہ نہت	نصف زوز نیست	نیم روچ بوتگ	نصف روز بودہ
نیم روچت	نصف رور بود	پہ کاہ ہنت	وخت ذُہر عصر ہست
پہ کاہ بوتگ	فیشں عصر بودہ	پہ کاہ نبوتگ	غروب افتاب نبودہ
سُر شفنت	اول شب بود	سرشف نہنت	اول شب نیست
سرشف بوتگ	اول شب بودہ	سرشفت	اول شب بود
سُحبنت	صبح ہست	سحب نہنت	صبح نباشد

ب	ف	ب	ف
سجبنت	صبح بود	سحب بیت	صبح باشد
سحب بوتک	صبح بوده	سحب نبوتک	صبح نبوده
ملاء بانکت	اذانِ ملاهست	بانک نهنت	اذاں نیست
بانکے وخت نهنت	وختِ اواں نیست	بانکے وختن	وخت اذاں بود
بانک بوتک	اذاں بوده	بانکنت	اذاں هست
عشاء نهنت	خفتن نیست	عشا بوتک	خفتن بوده
عشاء بوتک	خفتن بوده	عشا نهنت	خفتن نیست
عشا نبوتک	خفتن نبوده	مغرب بوتک	وختِ مغرب بوده
مغرب وختنت	مغرب رسیده	مغرب نهنت	مغرب نرسیده
عصری وختنت	عصر رسید	عصری وخت نهنت	عصر رسیده هست
عصری وختنت	عصر رسیده	عصرت	عصرت
عصر نبوتک	عصر نبوده	عصرنت	عصر هست
	عصر و دیگر یم یکے هست	ذہر و فیشین یکے ہست	
فیشینی وختنت	فیشین وخت رسیده بود	فیشینی وخت نهنت	وخت فیشین نباشد
فیشینی وخت بوتک	وخت فیشین بوده	فیشینی وخت نبوتک	وخت فیشین نبوده
فیشینی وختنت	وخت فیشین بود		
زردکا نبوتک	روز غروب نبوده	روچنت	روز هست
یم روچنت	نصف روز هست	یم روچ نبوتک	نصف روز نبوده
پہ کاہ نهنت	عصر زہر نیست	پہ کاہ ہت	غروب نبود

ب	ف	ب	ف
نمرشف بوتک	اول شب بوده	سرشف نهت	اول شب نباشد
سجنت	صبح بود	سحب نبیت	صبح نباشد
سجنت	صبح هست	بالیکی وختنت	وخت اذان هست
بانک بنوتک	اذان نبوده	عشاء	وخت خفتن
عشاء بنوتک	خفتن نبوده	عشا بوتک	خفتن بوده
مغرب بنوتک	مغرب بنوده	مغربت	مغرب بود
عصر بوتک	عصر بوده		
دست نمازابکر	وطوبگیر	دست نمازامکر	وطومگیر
دست نماز گپتگ	وطو گرفته	دست نماز نگپتگ	وطو نگرفته بود
نماز مکن	نماز مکن	نماز بکن	نماز بکن
چم پرچ بنوتکت	چشم بینا نبوده	چم پرچ بوتکت	چشم بینا نبوده
میشم نگشتت	نمی بینند	میسم گشتگ	دیده هست
میسم گشتگت	دیده بود	هول گنتگ	غارت کرده
هول کنت	غارت کند	هول نکنت	غارت نکند
هول نبیت	غارت نباشد	هول بوتک	غارت بوده
هول بنوتکت	غارت بنوده	هول بوتکت	غارت بوده
هول بکن	غارت تارج بکن	هول مکن	غارت تاراج مکن
هول نهنت	غارت نیست	گوزنت	همراهش بود
کون بیت	همراهش بود	کون بنیت	یعنی رفیقش بنود
کون بنوتک	همراه بنوده	کون بوتک	همراه بوده

ب	ف	ب	ف
گوَن مکن	ہمراه مکن	گون بکن	ہمراه بکن
گون نکتگ	رفیق نکرده	گون بیتے	ہمراه بود
مرتچئی	ریخت	بر تچیتے	بر ریخته
رتچی	ریخته	ریتکگ	ریخته
رتیتکگ	ریخته بود	رتچیتے	ریخته
دست نماز اگزین	وضو میگیریم	نماز کن	نماز کن
نماکتگ	نماز کرده	سیم کنت	می بیند
ہبم نگتگ	ندیده ہست	ہول نکتگ	غارت نکرده
ہول بیت	غارت شود	ہول بنوتگ	غارت بنوده
ہول کن	غارت کن	سولنت	غارت ہست
کونہنت	ہمراه نیست	کون نبیت	ہمراه نمی شود
کونت	ہمراه بود	کون کتگ	ہمراه کرده بود
ربرتچئی	بریخت	مرتچیتے	ریخته نکنید
مرتیتکگ	نریخته	پرتیتکیے	ریختیے
مشکا پرکن	ازاب مشک پرکن	مشکا پُرمکن	ازاب مشک پرمکن
مشک پُرکتگ	مشک پر کرده بود	مشک پُرنکتگ	مشک پرنکرده بود
مشکا پُرنکنت	مشک پرنکرده	کوزکا پُرکن	سفال آبدان پُرکن
کوزکا پرمکن	کوزه پرمکن	کوزک پرکتگ	کوزه پرکرده
کوزک پرنکتگ	کوزه پرنکرده	کوزک پرکتگ	کوزه پرکرده
کوزک پرنہنت	کوزه را پر نیست	کوزک پرنت	کوزه پرہست

ب	ف	ب	ف
کوزک پُرّہت	کوزہ پر ہست	کوزک ہُوڑ رکِنش	کوزہ خایے ہست
ہورک نہنت	خایے نیست	ہورکت	خایے ہست
ہورک مکنی	خایے مکن	ہورک بکن	خایے بکن
ہُوڑک نکنین	خایے نکنم	ہورک کنین	خایے کنم
ہورک بوتک	خایے بوده	ہورک بئوتک	خایے بئوده
پُرّنت	پر ہست	پُرّ نہنت	پُرّ نیست
پُرّ کن	پر کن	پر مکن	پر مکن
پر بکن	پر بکن	تُوار کُنش	صدا ہش کن
توار مکن	صدا ہش مکن	توار بکن	صداء بکن
توار کنتک	صدا کرده		
توار مکنئے	صدا مکنے	توار بکنئت	صدا بکنید
توار نکنگُت	صدا نکرده بود	توار نت	صدا ہش ہست
توارت	صدا ہست	توار نہت	صدا نیست
توار نبیت	صدا نباشد	توار بیتے	صدا ہش بود
دلکوش کن	دلگوش بکن ادا ر	دلکوش مکن	دلکوش ہمن مکن
دل کوش کنتک	دلگوش داشتہ بود	دلکوش نکنتک	دل کوش نکرده
دل کوش نہنت	دل کوش نداشتہ بود	دل کوش نگُت	دل کوش نداشتہ
دل کوش نداریت	دلکوش ندارید	دل کوش دارید	دل کوش دارید
توار گُنگ	صدا کرده	توار نہنت	صدا ہش نیست
توار بیت	صداء باشد	توار نیتے	صدا ہش نہ بود

ب	ف	ب	ف
دل کوش بکنغ	دلکوش بکن	دل کوش کننت	دل کوش کرده
دل کوش بیتے	دل کوش کرده	دل کوش بیت	دل کوشش باشد
دل کوشے نبیت	دل کوشش نباشد	ترا پر ڈننت	ترا برخود باشد
منا پرورت نہنت	مرا پروت نیست	منا پر توئہن	مرا پر توہست
ترا پر من نہن	ترا بر من نیست	پر و تینیتے	بر خود ہست
منا پر نبیٔ واس تاہن	مرا بر شما ہست	ترا پر مینے واس تا ہنن	ترا بر خاطر من نیست
منا پڑ توئہن	مرا بر شما ہست	ترا پر من نہن	ترا بر من نیست
ترا پڑ ڈننت	ترا بر خود ہست	منا پرواہ نیست	مرا پرواہ (حاجت) نیست
ترا پرواہ ہست	ترا حاجت ہست	منا پرواہ بوتکت	مرا حاجت بوده
ترا پرواہ بوتک	ترا حاجت بوده	منا پرواہ نبیت	مرا حاجت نباشد
منا پرواہ بیت	مرا پرواہ باشد بود	منا ہچ نبیت	مرا ہیچ نیست (نباشد)
منا ہچ نبوتک	ہیچ نبوده	بوتک	بوده
نبوتکت	نبوده ہست	پاز کاہا بگرنند	میدان جنگ بگیر بنشین
جنگ بکن	جنگ بکن	توفنک بکن	توفنک بزن
توفنکا بزور بجکن	بندوک بگیر بزن	توفنکے توارنت	بندوک آواز کند
توفنک کرند کنت	بندوق صدا کند	سک جنگنت	سخت جنگ ہست
زحم بوُشت	شمشیر شد	زخمنت	شمشیر ہست
لشکر پرشت	لشکر شکستہ	تنکنت ششنت	گریختہ رفتند
رندی برد	فس بروید	رندی مردہت	فش مروید

ب	ف	ب	ف
رندی بر وہت	فس او بردید جلہا	بلتتي	بكذار
ميلتي	مكذاريد	كلفنئي	؟
مشكليني	؟	دکر فکا جنکا نہیت	دیکر بار بجنک نیاید
جنک نکنت	جنک نکند	کیت	آید
اثر کفتنک	پاہین شده	اثر نکفتنک	پاہین لشده
ایر کفیت	پاہین شود	ایر کفتکت	پاہین شده بود
ایر کفت	پاہین بود	ایر نکفت	پاہین نبود
ایر مکف	پاہین مشو	ایر نکفیت	پاہین نشود
سر مکف	بالا مشو	سر نکفیت	بالا نمي شود
سر نکفیت	بالا نشوید	سر کفیت	بالا شوید
بالا مبو	بالا مشو	بالا تک	بالاش بود
بالا نبیت	بالا نمي شود	بالا بیت	بالا باشد
بالا	بالا بود	بالا نہت	بالا نبود
بالا دمبو	بالا مشو	بالا دنبیت	بالا نباشد
بالا دي نكنشين	بالا نمي كنم	ایر کف	پاہین شو
شتر کف	بالا بر شوید	سر کفتکت	بالا نبوده
بالا بو	بالا باش	بالا نبوتک	بالا نبوده
بالا بوتكت	بالا بوده	بالا دبیت	بالاء باشد
بالا د مكن	بالا مكن		

برابر و راست هر دو یکے هست

برابرَنت	راست بود	برابرنهنت	راست نبود
برابرگَنَش	برابر بکن	برابري مکَنَش	راست مکن
برابر بنوتگ	راست بنوده	برابرَثتَ	راست هست
دراشتر نهنت	درازتر نیست	دراشتر نهت	درارتر نیست
دراشتر بیت	درازتر باشد	دراشتر بنوتگ	درارتر نبوده
دراشتر بنوتکت	درازتر بنوده بود	دراشتر بوتکت	درازتر بوده
برابر بیت	راست باشد	برابر بوتگ	راست بوده
دَرَاشتر ثت	درازتر هست	دراشتر نبیت	درازتر نباشد
دراشتر بوتک	درازتر بوده		

دبهادر و دَپهي و کَپهنده هر سه یکے هست در بلوچي

دَپهي بیت	بهادر بود	دپهي نهت	بهادر نبود
دپهي بنوتکت	بهادر بنوده	کَپهنذَ هنت	بهادر بود
کپهنده بوتگ	بهادر بوده	کپهنده بنوتگ	بهادر نبوده
گپهنذ هبیت	بهادر هست	کپهنده بوتکت	بهادر بوده هست
کپهندهٔ بیت	بهادر باشد	کپهنده نبیت	بهادر نباشد چمّا
چمّا پیداک بیت	درچشم زاهر باشد	چمّا پیداک نبیت	بچشم زاهر نباشد
چما پیدا بوتگ	درچشم زاهر بوده	چما پیداک نبوتک	درچشم زاهر نبوده
چمّا پیدا ہبت	چشم زاهر هشت	چمّا پیدا نهت	درچشم زاهر نیست

ب	ف	ب	ف
گوشتا پپخ	لحم کباب کن	گوشتا مپخ	لحم گوشت کباب مکن
گوشتا بپخت	گوشت دنبہ کباب کنید	گوشتا مپخت	لحم کباب مکنید
د پہی بوتکت	بہادر بوده	کپنده بہت	بہادر نباشد
کپندیت	بہادر بود	کپنده نبوتکت	بہادر نبوده ہست
پیدا اگنت	چشم زاہر ہست		
گوشت پختگک	لحم کباب کرده	گوشت نخفتکک	گوشت کباب نکرده بود
گوشت فتگکت	لحم کباب کرده بود	گوشت فچک بُوت	لحم کباب کرده بود
بُوت	کباب نبود	بوت	بود
بزہنگنت	بے فوشاخ بود	برہنک نہت	بے فوشاخ نیست
برہنک بنوتک	بے فوشاخ نبوده	برہنک بیت	بے فوشاخ باشد
برہنک نبیت	بے فوشاخ نباشد	برہنکت	بے فوشاخ (بود)
برہنک نہت	بے فوشاخ نیست	خدا دنت	خداء مقاله میدہد
خدادا تک	خدادا ده	خدا دہو کنت	خداوند دہنده ہست
دِیک	دادن	برخدا لائیقنت	برخدا لائیق ہست
بنده چی دنت	بنده چی دہد	بنده ہا گشاد نیست	بنده را قدرت نیست
بنده چی ہیت	بنده چی باشد	خدا دش ببیت	خدا خوش بہاشد
بنده چی ہا دنش	بندچہ ہست خوشی	بندہا چی گشاد	بندہا را چہ قدرت ہست
مبیت	مباشد	مہست	
بنده چہ چیزی	بنده چہ چیز ہست	پلیت، ناکار،	پلید، ناکار، گناکار جنس
		کنہ ربن چیزی	ہست ۔

ب	ف	ب	ف
ہرچہ خدا بکنت	ہرچہ خدا کند	کارانی واجہ	خواجہ مولا، کار خداوند
کارانے		خدا ہنت	ہست
خدایئ مقالہ منظر	مقالۂ خدا انظر نیک	کس مینے کار انگراب	کیسے کار من خراب کرده
نیک بیت	باشد	کُت نکنت	نتوانند

س تیغاں عالم بجنبد ز جاه

نترّد ریکے تا نخواہد خداه

رو ء زمین دشمن از مکان بجنبد

یک تار رگہ خراب نتواند بکند تا خدا نخواہد

	کار منی کسے دستا زوال	کار من بدست	
	نبیت	کیسے خراب نباشد	
زوال بیت	خراب باشد	زوالت	خرابت
زوال نہنت	خراب نبود	زوالنت	خراب است
زوال کنتگ	خراب کرده	زوال نکنتگ	خراب نکرده
زوالت	خراب ہست	سرحال کنث	معلوم کنث
سرحال کنتگ	معلوم کرده بود	سرحال نکنتگ	معلوم نکرده
سرحالت	معلوم بود	سرحال نہنت	معلوم نیست
شرت دلیستگ	خوب دیده	شر بکوش	خوب بکو
کنزکہ بکوش	بد بکو	کنزکت دلیستگ	بد دیده
زوالت	خراب	زوال نہنت	خراب نبود

ب	ف	ب	ف
زوال گتگ	خراب کرده	سرحال مکن	معلوم مکن
سرحال کنت	معلوم کند	سرحال	معلوم
کندکت دیستگ	خوب ندیده، بدویده	دیستگ	دیده
شر بگوش	خوب بگو	شرت دیستگ که شر بگوش	خوب دیده خوب بگو
ہرچہ تو دیستگ	انچہ شما دیده بود	ہماں رنگ ءَ حبر گنڈ	ہمان موجب خبر کن
ریاہا مینے : دگری کارءِ کپ مبو		رہا کو من یا کیسے ہا بند مشوید	
دروگا مبند	دروغ بستہ مکنید	راستا بگوش	راست بگو
راست سوابت	راست نزد خدا صواب دارد	دروگ گناہ ہنت	دروغ گناه باشد
تو خانہ وعده ئے	شما آدم بزرگ که اعلی نصب ہستے	تو غلام نئے	شما غلام نیستے
بچاری نیک بدا	ببینے خبر نیک و خبر بد	ہرچہ من دیستگ	ہرچہ من دیده
من ہما رنگ گوشین	ہمان موجب گویم	خانہ وعده ہا گش انت	بزرگ خانہ ئی ہمان شخص باشد
نیک کندیت نیک گوشیت	نیک بیند نیک گوید	بد کندیت نیک گوشیت	بد بیند نیک گوید
گندگ ئی	خندیده بود	نگندیتگئے	نخندیده
نگندیت	نخندید	گندیتے	خندید
گندیت	خندید	نگندیتے	نخندید

ب	ف	ب	ف
گنډیکې چیتیې	خنده زده	گنډیکې نخیتې	خنده نزده
نکنډیتیې	نخندیدی	بکنډ	بخند
نکنډ	مخند	مُچتنګ	پیشانے گره کرده
مُچیت	پیشانی گره کرده	نمُچیت	دوابرو گره کرده
نمُچتنګ	گره دوابرو نزده	نمُچ	پیشانی گره کن
نمُچتنګ	پیشانے گره نکرده	مچتکت	گره زده
نمُچ	پیشانی گره نکند		
وش رُوډه چیشت	کشاده پیشانی باشد	وش رُوډه ئې نهنت	کشاده پیشانی نباشد
وش رُوډه هت	کشاده پیشانی هست	وش روده نهت	کشاده پیشانی بود
وش روده مُبُوه	کشاده ابرو مشو	وش روده بوه	کشاده پیشانی شوید
وش روده بوتک	کشاده روده بوده	وش روه نبوتک	کشاده روه نبوده
وش روده بیت	کشاده روح باشد	وش روه نبیت	کشاده روح نباشد
مُچتنک ډیمي	رخسار ترش هست	مچتنک	ترش
مچتنک ډیمي نهنت	ترش رخساره نباشد	مچتنک ډیمی بوتک	ترش رخساره بوده
مچتنک ډیمي نبوتک	گره در پیشانی نزده	یکهشیت	ناکار (آواره) هست
یکهیې نهنت	ناکار نیست	یلهیې بوتک	ناکار بوده
یلهیې نبوتک	ناکاره نبوده	یلههت	ناکاره هست
یلهیې نبیت	ناکار نباشد	یلهیې بیت	ناکار بیت (باشد)
تیې جو پهیه نهنت	برابر تو نیست	تیې جو پهیه نبیت	ترا برابر نباشد
جو پهیه بیت	برابر باشد	جو پهیه ئې کمنت	برابر نیست

ب	ف	ب	ف
جوپېه	برابر نباشد، نبود	جو پېه هست	برابر بود

مِپَت وَجُوپۀ یکی هست

تئ مپه نیست	ترا برابر نباشد	مني مپه هست	مایان را برابر هست
تئ مپه پیدا ک نیست	ترا برابر دنیا نباشد	پیدا ک بیت	پیدا باشد
پې جوپېه نیت	هم تاء او نباشد	پې جوپېه نهنت	هم تاء او باشد
پې جوپېه بونک	پې هم تا بوده	پې جوپېه نبرتک	بی هم تا، برابر نبوده
جوپېه هست	برابر هم تا او هست	جوپېه نیست	برابر او نباشد
جوپېه کجا هست	برابر او کجا شد	دَژدَرپي نیشتُ	فلانی از فلانی برابر نیست
دَردَرپتې	برابر بوند	دردر نبوتک	برابر نبوده
دردر بونک	برابر بوده	دردر نبیت	برابر نباشد
دردر بیت	برابر باشد	دردر نبونکت	برابر نبوده
دردر بونکت	برابر بوده	دردر کنت	برابر کند
دردر نکنت	برابر نکند	دردر نهنتت	یک به یک دیگری فلانی ناتوانتر هست
دردر نیستے	فلانی دفلانی برابر	(نیشکا) دردرت	برابر هم قد هستند
فَچِنت	کشاده هست	پرنچ نهنت	کشاده نیست
پرنچ بیت	کشاده باشد	پرنچ نبیت	کشاده نبیت (نباشد)

ب	ف	ب	ف
پچنت	کشاده بوند	پچ بوتک	کشاده بوده
پچ نبوتک	کشاده نبوده	پچ نبوتکت	کشاده نبوده
پچ بوتکت	کشاده بوده	پچت	کشاده بود
پچ بکن	کشاده بکن	پچ مکن	کشاده مکن
پچ نکتک	کشاده نکرده	پچ کتک	واز کرده
پچ کتکت	کشاده کرده	بستک	بسته
نبستک	نبسته	نبندیتے	بسته نبود
بندیتے	بسته بکند	بستکے	بسته بود
بستکتے	بسته کرده	بستیے	بسته
بندیتے	بسته بود	نبستکے	بسته نبود
بندیتے	بسته کنید	بندتے	بسته کند
بندک بیت	بسته باشد	بندک نبیت	بسته نباشد
بندی	بسته	کردینے	گردانیے
کردیتک	گردیده	نکردیتک	نگردیده بود
نکردیتکے	نگردیده بود	نکردیتکتے	گردانید
کرد	بگرد	مگرد	
کردینے	گردانیده	گُٹ	گڑد
نگُتیتے	نگردی	گُتیتے	گردی
نگُتتکت	نکرده بود	کشتتن	کردن
سادابریسی	رسن بوریا تاب کن	سادامریسی	رسن تاب مده

ب	ف	ب	ف
مېندي	بسته مکنید	مگر دینې	مکر دانیې
کر دیکې	کردیده بود	مکر دیکتې	مکر دانیده بود
مکر دیکتې	مکر دانیده بود	مکر دینې	مکر دانیې
مکوښت	مکرد	کښتکت	کردیده
مکښتن	مکردن		
سادزرتیک	رس تاب داده	سادنزتتک	تاب نداده
سادڅه رسټکت	رسن تاب داده	نزستکت	تاب نداده بود
پرمخ نهنت	جمع نیست	پرمخ نبیت	جمع باشد
پرمخ بوتکت	جمع بوده	پرمخ نبوتکت	جمع نبوده
ناه هست	خرما باشد	ناه نیست	خرما نیست
ناه بوتک	خرما بوده	ناه نبوتک	خرما نبوده
ناه نبیت	خرما نباشد	رکهتر نت	بهتر هست
کهتر بوتک	بهتر بوده	کهتر نبوتک	بهتر نبوده
کهتر نبیت	بهتر نباشد	کهتر نبوتکت	بهتر نبوده
کهترت	بهتر بود	بدتره نوتکک	بدتر بوده
بدتر نهت	بدتر نیست	بدترت	بدتر بوده
بدتر بیت	بدتر باشد	رپهتیت	عداوت یکجاه شود
پتپتک	یکجاه بود	نیپتک	یکجا نشده
فیتا نهت	یکجا نیست	کارکښ	کاربکن
کارکښ	کارمکن	کارکښت	کارکند

ب	ف	ب	ف
کارکتگ	کارکرده	کارنکنگ	کارنکرده
کاربیت	کارباشد	کارنبیت	کانباشد
کارہنت	کارنیست	کارنت	کاربود
کارِث	کارباشد	پیشِش دار	نشان بده
پیش داشتگ	نشان داده بود	پیش نداشتگ	نشان نداده
پیش دارگ بیت	نشان دادن باشد	پیش دارگ نبیت	نشان دادن نباشد
پچرِیتیِ گردانید	مچرینیی مکردانید	بچرینیی	بکردانید
سادا مرلیس	رسن تاب مده	مُچّیت	جمع مہست
مُچ بَئیتَ	جمع نباشد	مُچّیت	جمع بود
ماه نہت	خرما نبود	ناه بیت	خرما باشد
گہتر ہنت	بہتر نباشد	گہتر بیت	بہتر باشد
گہتر بوتگت	بہتر بوده	بدتر نبوتگ	بدتر بنوده
بدتر نبیت	بدتر نباشد	نیتپیت	یکجاه باشد
ہتپانت	یکجا بود	کاربکن	کاربکن
کارنکنت	کارنکند	کارکتگت	کارکرده
کارنت	کارنت (ہست)	کارہنت	کارنبود
پیش مدار	نشان مده	پیش بدارت	نشان بدارت
بچرینیی	بکردانید		
پچرِیتکیے	گردانیده	پچرِیتکیے	نکردانیده
پچرِیتکت	نکردانیده بود	چرِینگ بیت	گردانیده باشد

Scanned by CamScanner

ب	ف	ب	ف
پچھر بتک	کردیده	پچریں	مکردانیے
فلانہ چیزا اُ	فلاں اشیارا	بہا کنیے	فروختہ کنیے
بہا کتک	فروختہ کرده	بہا کن	بہا کن
بہا کنیں	فروختہ میکنم	بہاء کُن	فروختہ وکن
بہا نکتگت	فروختہ نکرده بود	بہاء مکُن	فروختہ مکن
پروت	برخود	با پروتیے چکّان	بابرخود فرزندان
منت مکن	منت مکن	منتنت	منت ہست
منت گُتک	منت کرده	منت نکتک	منت نکرده
منت ودار بوتگ	منت دار بوده	منت وار بوتگ	منت وا نبوده
منت نبیت	منت نباشد	منت کس نکنت	منت کسے نکنید
منت یکے کنت	منت کدام کس کند	منت کنت	منت کند
منتا زُرِیت	منت میگرد	منتا نزوریت	منت نگیرد
ماہیں کیاس مردم رفنا	مایان ای جملہ مردم اُدم میروم	سُشرمُش	مکافاتیے
سر مُکوُ گُوش	برابری مشو با او	سرمن سری ہیں کوں	برابری او باشیم
سرمن سرنت	برابر با او ہست	سرمن سرنہنت	برابر نباشد
سرمن سرنبنت	برابر نباشید	سرمن سرنبت	برابر باشد
یکے کیشں بیت	کدام توانا تر باشد	فلانیے کیشنت	فلانیے از فلانے توانا تر ہست

ب	ف	ب	ف
ریگیشں نہنت	توانا تر نباشد	گیشں نبیت	توانا تر نباشد
گیشں بیت	توانا تر باشد	فلانیے گیشتُ	فلانیے از فلانیے توانا تر بود
وت زانت	خود بداند	وت بزانت	خود بداند
وت من وتنت	خود بخود ہستند	دکا چہ کارنت	دیگر غیرہ مردمان چہ مقصد ہست
سُوچِن بزور بروچہ کدُا	سوزن بگیر دوختہ کد	نَدُوچِن	نرد ختنے
دوچین	دوختہ	مدوچہ	مدوخت
ندوکگ	ندوختہ	بدوچی	بدوختہ
چکن بکن	دوختہ بکن	چکن مکن	زنگارنگ دوختہ مکن
چکن نبیت	دوختہ نبیت ا نباشد	چکن بیت	دوختہ باشد
چاکن کن	دوختہ بکن	تیز نت	تیر ہست
چرینکت	کردانیدہ	چرینک نبیت	کردانیدہ نباشد
بچرّین	بگردانیے	بہا بکینے	بہا بکینے
بہا نکنین	فروختہ دکمی،	بہا گنگت	فروختہ کردہ
آیرِ کنَ	نہادہ کنَ	منّت بگِن	منّت فطیری بکن
منت نہنت	منت نیست	منت کن	منت کن
منت بیت	منت باشد	منت ہرکس کنت	منت ہرکس کند
منتا نزورِت	منت نگیرد	دُوتُ ہتکگ	دوختہ کردہ
مدوچہ	مدوختہ	چکن کتگ	چکن دوختہ کردہ

ب	ف	ب	ف
چکن نہت	دوخته نیست	تیز نہنت	تیز نیست
تیز بیت	رونده باشد	تیز نبیت	جلد مباشد
تیز نبوتک	جلد نبوده	تیز بوتک	جلد بوده
کنپ نہنت	جلد نیست	کُنپ بیت	جلد نباشد
کہنت بوتک	جلد بوده	کنپ نبوتک	جلد نبوده
تیزت	جلد ہست	کُنپہت	جلد نیست
کُنپ نبیت	جلد نباشد	کنپ نبوتک	جلد نبوده

میان جی درمیان خوب وبد است

ب	ف	ب	ف
فلانے یا فلان	اشیاءہا یا مطاع چه	شرت کندنت	خوب ہست یا بد است
چیزہا چونت	موجب ہست		
یا میانہ حالنت	یا نہ خوب ہست بد ہست	میانہ حال بوتک	نہ خوب نہ بد بوده
میانہ حال نبوتک	میاجی نبوده	میانہ حال نبیت	میاجی نباشد
میانہ حال بیت	میانہ حال باشد	میانہ حالنت	میان جی ہست
میانہ حال نہت	میانہ نباشد	میانہ حالت	میانہ حال بود
فلان کار یا فلانہ	کار آن شخص مردم	بلوچ (اگشنت)،	بلوچ گویند یا خوب
مردم چو نہت	چه موجب ہست		ست اگر خوب نیست
ڈپر فیگنت	خراب (است)	دگر کسے کوشید	گویند
لپ قیپ نہنت	خراب نباشد (نیست)	درگو شیت	دیگر گوید

ب	ف	ب	ف
لپہ فَپِشتَ	خراب ہست	لپہ فپہ بوتک	خراب بوده
لپہ فپہ نبوتک	خراب بنوه	لپہ فپہ بوتکت	خراب بوده بود
لپہ فپہ نبوتک	خراب نبوده		

به خراب راگوئید، ہپلہ بازنیکیے است

تلاینے لچہشِت	خراب ہست	لچہنت	خراب نیست
لچپہ بوتک	خراب بوده	لچپہ نبوتک	خراب نبوده
لچپہ نبیت	خراب نباشد	لچپہ بیت	خراب باشد
نزات کار نہنت	نادان نیست	عالمنت	عالم ہست
عالم بوتک	علما بوده	عالم نبوتک	عالم نبوده
سک عالم نبوتکت	سخت عالم نبوده ہست	پُچُشت	پچو نت
مُلّاحت	عالم ہست	ملا ہنت	خواننده نیست
ملا بنوتک	خواننده نبوده	ملاه بیت	عالم باشد
لچپہت	خراب ہست	لچپہ نہنت	خراب نیست
نزاتسکارنت	نادان، کار نداند	عالم نہنت	علما نیست
سک عالم بوتکت	سخت عالم بوده	جوُ پشتَ	خوب ہست
ملا بوتک	خواننده بوده	ملاه نبیت	خواننده نباشد
وَنِیت	مي خواند	ثَوَ اَنِیت	نخواند
نوتکیتے	نخوانده	فیسرا ونیکے	سابقہ یعنی پیشتر خوانده

ب	ف
سَبکَ کُنفتکَ	سک (سبق) گرفته
سبک کُنفتکت	سبک گرفته (بود)
ڈ نیگتے	خوانده بود
سبک نکنفتکت	سبک نگرفته بود
سبکا بکَر	سبک بگیر
ملا نبیت	خوانده نباشد
فلانے کچتیت	(فلان) دروغ بند هست
بلح بہت	دروغ بند نباشد
بلح بوتکت	دروغ گو بوده (است)
پچتکَ	شکسته
پلچینے	شکسته مکنید
ملاء بیت	ملا، خواننده باشد
بلح بیت	دروغ بند باشد
بلح بنوتک	دروغ گو نبوده
شکسته بر پچینے	شکسته کنید

ب	ف
سبک نکنفتک	سبک نگرفته
سبک کُنفت	سبک میگیرد
تُوَنْ نژا بیت	هنوز نخواند
سبک کنفتکت	سبک گرفته است
سبک بکرت	سبک بگیرید
ملا بوتک	خواننده بوده
پلح بہت	دروغ بند نیست
پلح بوتک	دروغ گو بوده
پلح نبوتکت	دروغ گو نبوده
پچتک	نشکسته
پلکے پچیت	بگذار شکسته
ملا نبوتک	خواننده نبوده
پلح بیت	دروغ بند باشد
پچت	دروغ گو بود

فرشتنگ و پچتنگ هر دو شکسته را گویند

تچکی کن	برابر بکن	تچکی مکن	برابر مکن
تچکی کنتک	برابر نکرده	تچکی کنکت	برابر کرده بود

ب	ف	ب	ف
تچک تہنت	برابر نیست	تچک بیت	برابر باشد
تچک ہنت	برابر نبور	چُوڑ پٹنت	خوب ہست
پچو پت	خوب بود	جوپہ ہنت	خوب نبود
چوپہ نبیت	خوب نباشد	جوپہ بکن	خوب بکن
جوپہ بکنیتے	خوب بکنید	جوپہیے مکنتے	خوب مکنید
راست ہکن	برابر بکن	راست بکن	برابر بکن
راست بنوت	برابر نبود	راستنت	برابر ہست
راست بکن	برابر بکن	کُوچلنت	خراب ہست
کوچلت ،	خراب بود	کُوچلی کنت	خراب کند
کوچلی نکتک	خراب نکرده	کوچلیت	خراب ہست
کوچل بیت	خراب باشد	کوچل نبوتک	خراب نبوده
تچکی کُتنگ	برابر کرده	تچکنت	برابر ہست
تچکنت	برابر ہست	تچکت	برابر ہست (بود)
جوپہ نہنت	خوب نیست	جوپہ بیت	خوب باشد
جوپہ نکن	خوب مکن	راست کن	برابر بکن
راست بُوث	برابر بود	راست ہنت	برابر نیست
کوچل نہت	خراب نیست	کوچلی کتنگ	خراب کرده
کوچل نبیت	خراب نباشد	کوچل بوتک	خراب بوده
کُوچلُ بوتکت	خراب بوده (بود)	کوچل نبوتکت	خراب نبوده (بود)
نام فلانے	اسم (فلان)	فلانیے ناما	اسم ہا . . . .

ب	ف	ب	ف
فلانے مالا	مال ہا	ناما تکر	اسم مکبیر
ناما کرزت	اسم بکرید	ناما مکرت	اسم تکمرید
جُشتنے کمں	فرسش کمن	جُست بکن	فرسش بکن
جبست مکنت	فرسش مکنید	جُست کتک	فرسش کردہ
جُست بکعت	پرسش کن، کنند	جشت کنث	برداشتہ
چشت کانت	برداشتہ بود	جست مکنت	برداشتہ مکند
چست نکتاکث	برندا نکردہ بود	چست گتگ	براشتہ کردہ
چشت بوُشت	برداشتہ بود	چشت نشد	برداشتہ نبود
چست نہت	برنداشتہ	جست بوتک	برداشتہ بود
چشت کنت	برداشتہ کنید	چست نکنت	برداشتہ نکند
فلا بیے حاباکا ہا	مکان ہا	ناما بکیر	اسم بکبرفتہ
ناما بکرت	اسم بکبرفتہ	جُست کنت	فرسش کند
جُست	نکتاکث	چشت نکنت	برنداشتہ
چست بکنت	برداشتہ بکند	چست کُث	برداشت
چشتکث	برداشت . . .	چشت نبوتک	برداشتہ نبودہ
چیست کُث	برداشتہ کرد		

باب زحمت پے مادی

تب	زحمت تب	کُلکگ نت	صرفہ . . . .
شُہر باد	باد سُرخ	فشاک	اب در بینیے آید

ب	ف	ب	ف
دردسرین	دردکمر	درد پاد	درد پاد
دردسر	دردسر	درد چشم	درد چشم
درد دیم	درد رخسار	درد کور	درد سینه
درد نافک	درد نافه	درد گلو، کپوت	درد گلو
دردکپوت یعنی گلو گرت	بکم	دردلاف	درد پیچ شکم
درد دست	درد دست	درد کوش	درد گوش
درد دل	درد دل	محنت	زحمت

باب محنت

ب	ف	ب	ف
رگرنفگ	رگرنفک	شحرک	سهرک (اسرخه)
مسرکو	وبا	پوالیکے	دانه در چشم باشد
درد دنتان	درد دندان	درد گردن	درد گردن
هنر بازنت	هیله کننده ...	هنر باز نهنت	هیله کننده نیست
هنر بازنبت	هیله کننده نباشد	هنر باز بوتگ	هیله کننده بوده
بازنت	هیله کننده بود	هنر کنت	هیله کرده
هنر نکتگ	هیله نکرده	هنر کنت	هیله کرد
هنر مکن	هیله مکنید	هنر بکن	هیله بکند
هنر نهت	هیله نبود	هنرت	هیله بود
هنر نبیت	هیله نباشد	هنر کت	هیله کرد

ب	ف	ب	ف
هنر کن	هیله کن	کپنکری	کدنیکری
درد جان	درد جسم	خیر	بس
هنر بیت	هیله باشد	هنر باز نبوتک	هیله کننده نبوده
هنر نکنت	هیله نکند	هنر کُنُت	هیله کرد
هنر بیت	هیله ست	هنر بیت	هیله باشد
هنر نکُت	هیله نکرد		
لیب کن	بازی کُن	لیب نکُن	بازی مکن
لیب کنگ	بازی کرده	لیب نکتک	بازی نکرده
لیب کنت	بازی کند	لیب نکنت	بازی نکند
لیب کُت	بازی کرد	لیب نکتک	بازی نکرده
پُترِ	اندرون بروید	مپُترِ	اندرون مروید
پُترت	اندرون بروید	نپُترت	اندرون مروید
مپتریت	اندرون مروید	پُتریت	اندرون بروید
پُترتک	اندرون رفته	نپُتریت	اندرون نرود
نپترتک	اندرون نمی رفته اند	پُترتکت	اندرون رفته
پترنت	اندرون رفته اند	درا درمیا	بیرون مشو
در بیا	بیرون بیائید	درکیت	بیرون رود
درآتکگ	بیرون آمده	درا بو	بیرون بشو
درامبو	بیرون مشو	پچیر مبو	پنهان مشو
درا هنت	ذاهر هست	درا نهنت	ذاهر نباشد
درا هت	ذاهر هست	درات کگت	بیرون آمده بود

ب	ف	ب	ف
پچیرنت	پنہان ہست	پچیرنہنت	پنہاں نیست
پچیربیت	پنہان باشد	پچیرنبیت	فنہان نبیت (نباشد)
پچیرلوتکت	فنہان بودہ . . .	پچیرنبوتکت	فنہان نبودہ ہست
پچیرنت	فہان ہست	پچیرنت	فنہاں نست
جفي بت	چفہ ہست	چفي نہت	چفہ نیست
چفي کنٗ	چفہ کن	چفي نکن	چفہ نکن
چفي بکن	چفہ بکن	چفي کُتک	چفہ کردہ
چفي نکتک	چفہ نکردہ	چفي بکن	چفہ بکنی
پچفي نت	چغہ نبود	چغہ نت	چغہ بود
چفي نہنت	چغہ نبود	چغت	چغہ ہست
چفي بوتک	چغہ بودہ	چفي نبوتک	چغہ نبودہ
چفي گتکت	چغہ کردہ	راستیے نہنت	راست برابرہنست
راستیے نہنت	راستے نبود	راستیے بوتک	راست بودہ
راستیے نبوتک	راستیے نبودہ	راستیے کن	راست کن
راستیے مکن	راست مکن	راستیے بکن	راست بکن
راستیے کتک	راست کردہ	راستیے نکتک	راست نکردہ
راستیے گتگت	راست کردہ...	راست بوتک	راست بودہ
راست نبوتک	راست برابر نبودہ	راہنت	طریق یعنی راہ ہست
راہ نہنت	راہ نیست	راہ بوتک	راہ بودہ
راہ نبوتک	راہ نبودہ	راہ کتک	راہ کردہ

ب	ف	ب	ف
راہ نکتنگ	راہ نکردہ	راہ کس	راہ بکن
راہ مکن	راہ مکن	راہ بکن	راہ بکنی
راہ کمن	را مکنی	راہ کتنگ	راہ کردہ
راہ نکتنگ	راہ نکردہ	راہ نکتنگت	راہ نکردہ . . .
راہ بوتنگ	راہ بودہ	راہ نبوتنگ	راہ نبودہ
راہ بیت	راہ باشد	راہ نبیت	راہ نباشد
راہ بیت	راہ باشد	راہت	راہ ہست
راہ نبیت	راہ نباشد	پے راہنت	خراب کردن کش ہست
پے راہ انت	خراب کردن کش ہست	پے راہت	کردن کش بود
پے راہ نہنت	کردن کش نباشد	. . . راہ نبوتنگ	کردن کش نبودہ
. . . . راہت	کردن کش نیست	دکر رای برو	دیگر طریقے برو
کو ماہمراہ مبکو	ہمراہ مایان مشو	دکر جاہ برو بننڈ	دیگر مکانے بروید بنشنید
منا بِٹ	مرا بگذار	اُپدارِي بکنُ	خیال داري بکن
اُپداري مکن	خیال داري مکن	اپداري گتنگ	خیال داری کردہ
اپداري نکتنگ	خیال داري نکردہ	اُپداري نکنت	خیال داري نکند
اُپداری کنت	خیال داري کند	اپہ داشتنگ	خیال داشتہ
اپہ نداشتنگ	خیال نداشتہ	اُپہ کتنگ	شستہ کردہ
اپہ نکتنگ	شستہ نکردہ	اُپہ مکن	فرصت مکن
اپچي ملار	فرصت مدار	اُپچي دار	فلانیے عوزریسے بکن
اکپچي بدار	عوزریسے بکند	اُپہ دارک بنیت	عوزریسے نباشد

ب	ف	ب	ف
اَپۂ دارک بیت	غور ریسے باشد	اَپۂ داری نکنت	غور ریسے مکنید
اپۂ کتک	غور ریسے کردہ	اَپۂ نکتکت	دنداشتہ کردہ بود
اَپۂ بوتکت	داشتہ بود	اَپۂ نبوتکت	نداشتہ بود
اَپۂ کن	بدارید	اَپۂ ت	داشتہ
فرشا فتاہت	(بوریا) پیچ	فرشا مفتاہت	... مپیچ
فتاتک	منپچیدہ بود	نفتاتکت	نپیچیدہ بود
مفتاہی	مپیچ (اش)	بفتاہی	بپیچ
فتاتکت	پیچیدہ بود	فتاہی	پرپیچ
فتاہک بیت	مپیچیدہ باشد	فتاہک نبیت	مپیچیدہ نباشد
فتافرش را	پیچ گلیم را	فتاہیک بوتک	پیچیدہ بودہ
فرش فتاہک بنوتک	فرش پیچیدہ نبودہ	بلی کارمدار	بگذار مطلب مدار
بلی پچنت	بگذار کشادہ	آپۂ دئی	بدار
اپۂ مدی	مدار	اپۂ ببیت	غور باشد
اپۂ نبیت	غور نباشد	اپۂ نت	غور است
اپۂ بدی	بدارید	اپۂ نداتک	خیال داری نکردہ
اپۂ داتک	خیال داشتہ	اپۂ ہت	غور ریسے ہست
اپۂ نبیت	غور نباشد	اُمشنت	این ہست
رایئی نہنت	این نیست	رایئی بوتک	این بودہ
ایی بنوتک	این نبودہ	امیش بیت	این باشد
امیش نبیت	این نباشد	ایش	این

ب	ف	ب	ف
آہ حان	اون ہیت	رچیّ	بیلے
رانّا	نہ	چُہیوُ منا فُشتہ ٹیت	این مرا فسند باشد
منا فسند نبیت	مرا فسند نیست	منا فسند نت	مرا دوست ہست
منا فسندت	مرا دوست ہست (بود)	منا فسند نہنت	مرا دوست نیست
ترا فسند بیت	ترا فسند باشد	ترا فسند نبیت	ترا فسند نباشد
ترا فسندت	ترا دوست ہست	ترا فسند نہنت	ترا فسند نباشد
عالما فسندت	مخلوک فسند کنند	عالما فسند نہنت	مخلوق فسند نباشد
فسند بکن	فسند بکن	فسند مکن	فسند مکن
دوست بدار	دوست دارید	دوست مدار	دوست مداری مدارید
دوستیے داشتک	دوست داشتہ	دوستے نداشتک	دوست نداشتہ بود
دوستیتے بود	دوست بود	دوستیے نہت	دوستیے نہت (نبود)
دوستینتے	دوست است	دوستیے نہنتے	دوست نباشد
		دوستینتے	دوست باشد
پچی کنت	پچی کند	پچی نکنت	پچی نکند
پچی کتک	چہ کردہ	پچی چی	پچی است
اوُشتیتے	یقین میشود	اوستیے نبیت	یقین نباشد
پرمن اوستیے بوتک	برمن یقین میشود	پرمن اوستیتے	برمن یقین بود
اوست نکنت	یقین نکند	اوست کنت	یقین کند
اوستیے نکتک	یقین نکردہ	اوستیے کتکت	یقین کردہ
اوستیے نکتکت	یقین نکردہ	اوستینتے	یقین بود

Scanned by CamScanner

ب	ن	ب	ن
اوبیتے برکسا یٔست	برکیسے یقین نیست	اوبیتے ہست	یقین است
او سینے ہت	یقین نباشد	تتکلک	کریخته
نتکلک	نکریخته	تتکلت	کریخته بود
نتکلکت	نکریخته بود	تچیت	دواند
نتچیت	ندراند	تاچینیتے	دوانیده
نتاچینیتے	ندوانیده	تاچین تیکے	دوانید بود
تاچینیے	وادانش	پتح	....
پرمتح	مدوان	رکشینیتے	رسانیدش
نرسینیتے	نرسانیدش	نربیتے	نرسانید
رسیکتے	رسیده بود	رنکشی	بکشیے
مکشتی	مکیشے	گتنک	کشیده کرد
نکشتی تک	نکشیده بود	گشیتکے	کشیده کرد
نکشتکی	نکشیده بود	گشته کاتیے	کشیده بود
مکشتی تے	مکشیده بید	ربکشتی تیتے	بکشیده ئید
کش	کیشے	مکش	مکشید
بکش	بکشید	پٹ بیے	پنهان کن
ملٹ پے	پنهان مکن	پتهبی تک	فنهان کرده
نپهبی تک	فنهان میکنم	پرشدی	فنهان مکن
پربدی	پنهان بکن	پشر داتک	فنهان کرده
پرنداتک	فنهان نداده	پرنیتے	فنهان هست
پرنهنت	فنهان نیست	پرننت	فنهان نداده

ب	ن	ب	ن
پربیت	فنهان باشد	پرنبیت	فنهان نباشد
پر بوتک	فنهان بوده	پرنبوتک	فنهان نبوده
پر کتک	افطون کرده	پرنکتک	افطون نکرده
پرکسن	افطون بکند	پرمکن	افطون مکند
پرکنت	افطون کند	پرنکنت	افطون نکرده
پرنکتکت	افطون نکرده بود	پردات	افطون کرد
پرنذات	کیسے یا چیزی خنقہ یا نهاده فوشاخ برسرانداز	پر بوت	فوشاخ برسرانداخته
لکیتیے	غلوله یا چوب زده	نلکیتیے	بجان او نرسیده
لکتکی	غلوله خرده	نلکتکے	... نخورده
لکیت	بجان او میرسد	نلکیت	... نمیرسد
ملکیت	مرسد	بلکیتیے	میرسید
ربلکیتیے	میرسید	لکتیے	رسیده بود

چلک فوشاخ

چل بوتکت	فوشاخ ها زنگ چلک بوده	چل نبوتکت	زنگ نبود
چلت	چلک غبار زنگ بود	... نهت	زنگ نبود
چل نهنت	زنگ نیست	چلنت	زنگ بود
بشوذدي	گششته کن	مشتودي	مشوئید
گششتک	گششته	نششتک	ششته بود

ب	ف	ب	ف
نُښُتُښُک	نشسته بود	شودي	بشوئید
شودک بیت	شسته باشد	شودک نبیت	شسته نباشد
شودتے	بشوئید	مشودیتے	مشوئید
بشودتے	بشوئید	شودي يئ	شسته
نشودي يي	نشسته	اُسفیتیٔت	سفید است
اُسفیت نهنت	سفید نیست	اسفیت بوتک	سفید بوده
اسفیت بوت	سفید بود	اسفیت نبوت	سفید نبود
اسفیت نکتک	سفید نکرده	اسفیت کتک	سفید کرده
اسفیتت	سفید هست	اسفیت بکن	سفید بکن
اسفیت مکن	سفید مکن	اسفیت نبیت	سفید نباشد
اسفیت بیت	سفید باشد	رنک کُتک	رنگریز کرده
رنک نکتک	رنک نکرده	رنک بکن	رنک بکن
رنک مکن	رنک مکن	رنک بیت	رنک باشد
رنک بنبیت	رنک نباشد	رنک کن	رنک بکن
رنک نکتکت	رنک نکرده بود	رنک کتکت	رنک کرده بود
رنکت	رنک بود	بیشین کارا بکن	بد دستوری کار بکنی
پیمیږ کار نکینے	خوپے کار نمی کنے	پیمي کارا بکنت	دستوري خوپے کار بکنید
پیمي کار کتک	خوپے دستوري کار کرده بود	پیمي کار نکتک	دستوري کار نکرده بود
سک بے پیمي	سخت دستوري هست	بے بیم نهن	پے دستور نیست

ب	ف	ب	ف
پے پمیت	پے دستور بود	پے پیم نہت	پے دستور نیست
پے پیم بوتکت	پے دستور بود	راہ بُوْ	یعنی خو پے باش
راہ نبین	خوپے نباشم	راہ بیے	خوپے باشیے
راہ بنوتک	خوپے بنودہ	راہ بوتک	خوپے بودہ

یعنی راہ راست خوب باشیے
اسلن راہ طریق خوپے یکی است

راہ نبیت	خوپے نباشد	راہ بوتکت	خوپے بودہ ہست
راہ نبوتکت	خوپے نبودہ	راہ ہنت	خوپے ہست
راہ نہنت	خوپے نیست	راہ بیت	خوپے باشد
راہ مبو	خوپے مشو	رُشوا نہت	رسوا ہست
رُزوا نہت	رسوا نیست	رُز واہ نہنت	رسوا نیست
رز واہ بیت	رسوا باشد	رز واہ نبیت	رسوا نباشد
رزواہ بوتک	رسوا بودہ	رزواہ بنوتک	رسوا نبودہ
رزواہ بوُت	رسوا بود	رزواہ نبوت	رسوا نبود
فلکار ث	خوب ہست	فلکار نہنت	بہہ نیست
فلکار بوتک	بہ بودہ	فلکار بنوتک	بہ نبودہ
فلکار بوتکت	بہہ بودہ بود	فلکار بنوتکت	بہ نبودہ
فلکار بیت	بہ باشد	پیشر ئي	گذشتہ روز، اسم روز

ب	ف	ب	ف
زیچی	دویم روز	مردچی	امروز
بادات	دویم روز	پُرْ بیشے	سیم روز
پُرَلُفُوشی	چارم روز	پیرّاری	گذشته سال سیم سال
پاری	دوم سال گذشته	رہشبران	ام سال
دیمی سالا	دیگر سال بیاید	آماہا	گذشته ماه
ای ماہا	ہمین ماه	دیمی ماہا	ہمین ماه نوع که پیدا شود
دیمتری ماہا	آن دیگر سیم ماه که پیدا شود	اثی روچا	ہمین روز
آروچا	بینه روز	دیمتری روچا	پردا روز بیاید
چوش بیت	هم چند باشد	چوش نبیت	هم چند نباشد
چو بوتک	هم چند بوده	چو نبوتک	هم چند نبوده
چوُ کنْ	چون بکن	چو مکن	چون مکن
چو بکنْ	چون مکند	چو کُنِت	چون کند
چو مکَنِت	چون مکند	چوش کنت	هر چند کند
چوشنت	چولنست	چو نہنت	چنین نیست
چو بہت	چنین نباشد	چون کنین	چنین میکنیے
چون کنیے	چنین کنی	چون کنک	چنین کرده
چون نکنت	چنین نکند	کنت	کند
نذارَه کنت	نظاره کند	نذاره مکنت	نظاره نکند
نذاره مکتنکت	نظاره کرده	نذاره نکتنکت	نظاره نکرده
نذاره بکن	نظاره بکن	نذاره مکن	نظاره مکن

ب	ن	ب	ن
نداره نکمتک	نظاره نکرده بود	ندارہا شتک	نظاره رفته
نداره انشتک	بنظاره نشته	نداره بکنت	نظاره بکند
نداره چیاکنت	نظاره بچه کند	بتیے	ہلیے
اشل نداتک	شست بسته کرده	اپل نداتک	شست نه شته بود
اپل نداتکت	سست بسته نکرده بود	اپل نت	شست هست
اپل نهنت	شست نیست	اپل به	شست بکن
اپل ده	سست مکن	اپ کتک	سست کرده
اپ نکتک	شست نکرده	نپیکت	نجنبید
پیکت	جنبید	مپ کینیے	مجنبانید
بپ کینیے	بجنبانے	پ کتک	جنبید
		نپ کتک	نجنبید
فریشا نهنت	غمگین هست	فریشا نهنت	غم کیں نیست
فریشانت	غم کین بود	فریشان بیت	غم کین باشد
فریشان نبیت	غم کین نباشد	فریشان بوتک	غم کیں بوده
فریشان بوت	غم کین بود	فریشان نبوت	غم کین نبود
فریشان بوتکت	غم کین بوده	فریشان نبوتکت	غم کین نبوده
تماشاه کنت	سیل کند	تماشاه نکنت	سیل نکند
تماشا کتک	سیل کرده	تماشاه بیت	سیل باشد
تماشا نبیت	سیل نباشد	تماشاہت	سیل هست
تماشاه نهنت	سیل نیست	تماشاه بکن	سیل بکن

ب	ف	ب	ف
تماشا مکن	سیل مکنی	اداشیل کُنَت	اینجا سیل کُنَ
اداسیل مکن	اینجا سیل مکنی	اداکن	اینجا بکن
اداسیل کتک	اي جاه تماشاه کرده	اداسیل نکتک	اینجاه تماشا نکرده
اداسیل کنت	این جاه تماشاه کند	اداسیل مکن	این جاه تماشاه مکن
اداسیل بکنت	این جاه تماشاه بکند	اداسیل شَرنت	این جاه تما شاه خوب ست
اداسیل شرنہت	این جاه تماشاه خوب نیست ۔	سیل تماشاه ہر دو یکے است	
پہ کارا بکش	زمین راکاشتہ ...	پہ کارا کارکن	زمین را کارکن
پہ کارا بُرنْ	زمین زراعت دردکن	جواہان بُنش	ر ن رامالیده .....
ہوشکا بُمش	خوشہ رابمال	دا نا بر ہران بکن	دان ہا سر خر بارکن
یا اُشتران بلَپَہ	باشترا بارکن	بروُ بت ،	بروید
ہرا اشترا الَپَت	خرشترا بارکن	بہ پرت	بارکن
ملَپَت	بار مکنی لَدَپَتک / نا کرده	نلَپَتک	بار نکرده
بپَہي	بارکن	بلَپَتِ	بارکن
مَلَپَتي	بار مکنے	لَپَتکَت	بارکرده
پَہ	بارکن	ملَپَہي	بار مکنی
بلَپَہي	بارکن	بروُ	بروید
بیاَ	بیائید	مَیا	میائید
شان کنت	فخر کند	شان نکنت	فخر نکند
شان کتک	فخر کرده	شانے نکتک	فخر نکرده

ب	ن	ب	ن
شان بازہ گُتگت	فخر بسیار کرده	شان مکن	فخر مکنی
شان بکن	فخر بکنی	شان شرنهنت	فخر خوب نیست
دت بنات	خود بداند	وسّا شانداررنت	بسیار فخر کننده هست
پهَل گُتگ	فخر شان کرده	پهل نگُتگ	فخر نکرده
پهل بکن	فخر بکن	پهل بکن	فخر بکن
پهل کنت	فخر کند	پهل نکنت	فخر نکند
خانه دعده	اصیل زاده	پهل شان نکنت	فخر شان نکند
کم ذات	کم اصل زاده	شان پهل کنت	فخر کند
نازُرکنت	نازک هست	نازرکه نهنت	نازکه نیست
نازرک بوتک	نازک بوده	نازرک بنوتک	نازک نبوده
نازرک بوتک	نازک بوده	نازرک بوتکت	نازک بوده
نازرک بنوتکت	نازک نبوده	سامانت	تیار بود
سامان نهنت	تیار نبود	سامان بوتک	تیار بوده
سامان بنوتکت	تیار نبوده بود	سامان بیت	تیار باشد
سامانے کتگ	تیاری کرده	سامانے نکتکت	تیاری نکرده
سامان بوتک	تیار بوده	سامان نبوتک	تیار نبوده
سامان کمن	تیار کن	سامان مکن	تیار مکن
سامان بو	تیار باش	سامان مبو	تیار مشو
گُشتگے	مقتول کرده	گُشتگ	مقتول کرده
نهے	نیست	تشنگے	تشنه بودی

ب	ف	ب	ف
تُنگ ہیے	تشنہ نیست	تنک بوتک	تشنہ بودہ
تُنگ نبوتک	تشنہ نبودہ	تنک بیت	تشنہ باشد
تُنگ نبیت	تشنہ نباشد	گشنگ بیت	گرسنہ باشد
گشنگ نبیت	گرسنہ نباشد	کائی گوں	ہمراشوی
نیایئے گوں	نمی آیی	بیا کہ یکجا رَوَن	بیا ئید یکجا میروں
نیائین گون تو	نمی آیم ہمرائی شما	برومن نیائین	برومن نمی ایم
گُڈا من کائین	پس من می ایم	رندا کائین	پس تو ایم
یامن تو یکجا روں	یامن شما یکجا میروم	ہوارا روں	یکجاہ میروں
بدار پہ من	بدار ید برمن	من وتی کارا خلاص کنین	من کار خود خلاص میکنم
گُڈا من تو رَوَن	پس من تو میروں		
بُروذ کنت	برندہ ہست	بروذک نہنت	برندہ نیست
بروک بیت	برندہ باشد	بروک نبیت	برندہ نباشد
نداوُکنت	بخشندہ نیست	نداوک نبیت	بخشندہ نباشد
نداوک بیت	بخشندہ باشد	ندنت	نمی دہد
نداوکنت	بخشندہ ہست	نداوکنت	بخشندہ ہست
نداوک نبوتک	بخشندہ نبودہ	نداوک بوتک	بخشندہ بودہ
ونت ندنت	میدہد نمیدہد	سکین مُرتیت	سخت بخیل ہست
مُرتی نہنت	بخیل نیست	مُرتی بیت	بخیل باشد

ب	ت	ب	ف
مُرّي نبيت	بخيل نباشد	مُرّيي بوتک	بخيل بوده
مُرّي نبوتک	بخيلے نبوده	مُرّت	بخيل بود
مُرّيي ثيث	بخيل بود	بګوْجي	بکشيد
نګوْجيْ	نکشيد	ګوْجکَ بيت	کشيده باشد
ګوْجکَ نبيت	کشنده نباشد	ګوْثګک	کشيده
نګوْت کک	نکشيده	ګوْثَ ګکت	کشيده بود
ګوْجيتيے	کنديده	نکو جبيتيے	نکنديده
مکوجيتے	مکنديد	کوجه کوچ	کندکند
ګوتلک	کنديده بود	سفڑيثي	کنذي
مسنذي	مکنذي	بسنذي	يکنذي
سشتنکت	کنديده بود	نسشتنګت	نکنديده
نسشتنګ	نکنديده	شنشتک	کنديد
سنذرثت	کنديد	نسنذيت	نکنديد
سشيتے	کنديد	نشيتے	نکنديد
بچنپشي	جنبان	مچنپيي	مجنبان
بچنپرثيت	نجنبيد	چنپپثيت	جنبيد
چنپهثي	جنبيد	چنپتک	جنبيده
نچنپتک	نجنبيده	چنپک بيت	جنبيده باشي
چنپتک نبيت	جنبيده نباشي	چنپنيے	. . . .
مچنپنيے	. . . .	چنپ	. . . .

ب	ف	ب	ف
چمپنپ	....	چنپ کت	جنبید بود
چنپت	جنبد	چنپ نهت	جنبیده
جُڑ پنت	خوب هست	جوپ نہنت	خوب نیست
جوپ نبیت	خوب نباشد	جو پت	خوب بود
مجڑ پہ کن	تیار کن	جوپ مکن	تیار مکنی
جوپ بکن	تیار بکنی	جو پنت	تیار هست
تَرَانکا کَفیت	یاد افتند، باشد	ترانکا نکفیت	دریا د نیفتد
ترانکا کفت	یاد افتد	ترانکا نکفت	دریاد نیفتد
ترانکا بکیج	یادش بده معلوم باشد	ترانکا بیکیج	یاد مده معلوم مکنی
ترانکا ربکیجی	یادش بده معلوم باشد	ترانکا رمکیجی	یادش بدهید
ترانکا هنت	یادش هست	ترانکا نهنت	یادش نباشد
ترانکا بیت	یادش باشد	ترانکا نبیت	یادش نباشد
فرَامُرشت	بے خیال هست	فراموش نهنت	بے خیال نباشد
فراموش بیت	بے خیال باشد	فراموش نبیت	بے خیال نباشد
جاکہی بده	جاهش بوده	جاکہی مده	جاهش مده
جاکہی داتک	جاهش داده	جاکہ نداتک	جاهنش نداده
جاکہ نداتکت	جاهش نداده (بود)	جاکہ مدیت	جاهش مدهید
جاکہ بدهت	جاهش مکانش بدهید	جاکہ مدهت	جاه ومکانش مدهیدش
جاکہ بیت	جاهش باشد	جاکہ نبیت	جاهش نباشد
جاکہ هست	جاهش هست	جاکہ نیست	جاهش نیست

ب	ف	ب	ف
جي بكوشين	منے چي بكويم	پہ چي نكوشين	پہ چي نكويم
چي كوشته	چي گفته	پہ چي نكوشته	پچي نگفته بود
پہ چي بكنين	من پہ چي بكنيم	پے ايمان	ايمان ندارد
پے ايمانهنت	پے ايمان نيست	پے ايمانت	پے ايمان نبود
پے ايمانهت	پے ايمان بود	پے ايمان بوتگ	پے ايمان بوده
پے ايمان نبوتگ	پے ايمان نبوده	پے ايمان بيت	پے ايمان باشد
پے ايمان نبيت	پے ايمان نباشد	ايمان گُتگ	توفيق كرده
ايمان نگُتگ	توفيق نكرده	ايمان گُتگ	توفيق كرده
ايمان نكنت	توفيق نكند	ايمان كنت	ايمان كند
توفيق كتگ	ايمان كرده بود	توفيق نكتگ	توفيق ايمان نكرده وقت جنگ وقت كار
توفيق نبوتگ	ايمان نبوده	توفيق هست	ايمان هست
توفيق نيست	توفيق نيست	توفيق بكن	ايمان بكن
توفيق مكن	ايمان مكن	توفيق كن	ايمان بكن
توفيق نهنت	ايمان نبوده	توفيق هستت	ايمان بود
پِت	پدر	برات	برادر
مات	مادر	ناكو	عموي
برازاتك	برادرزاده	ناكوزتك	عموي زاده
تُرُوزتك	خواهر پدر و مادر زاده	تُرُوه	خواهر پدر مادر

ب	ف	ب	ف
پیرُوک	پدر پدر یا مادر پدر	پیرُوک	یا پدر پدر یا پدر مادر
پیرزنک	پُسُرکر زاده	گُونہار	خواہر
کوہارزنک	خواہر زاده	ناکو یکے ماتیتے براتنت	عموي کر برادر مادر ہست
دومیک فیتے براتنت	عموي دویم برادر پدر ہست	ناکو ذُہنک	عموي زاده
ناکوي چُکنت	عموي زاده (ہست)	کوہا رزنتک کوہاري چکنت	خواہرزاده فرزند خواہر باشد
برات ذنک براتے چکنت	برادرزاده (فرزند) برادر	کوہا رزنتک کوہاري چکنت	خواہرزاده فرزند خواہر ہست
تُرُدْ ماتیے کوہارنت	خواہر مادر خواہر مادر باشد	یا فیتے کوہارنت	یا خواہر فدر باشد
اوکر ہر چہ (است)	او دیگر ہر چہ باشد)	(اپح) قوم خویش سیادنت	از قوم خویش وارث باشد
رِمکِ بکُن	ایستاده بکن	رِمکِ کمُن	ایستاده مکن
رِمکِ کُتک	ایستاده کرده	رِمکِ کمکتک	ایستاده نکرده
رِمکَت	ایستاده بود	رِمکَ بَہت	ایستاده نباشد
رِمکَ بوتک	ایستاده	رِمکَ بنوبکت	ایستاده نبوده
رِمکَ بیئت	ایستاده باشد	رِمکَ نبیت	ایستاده نباشد
دِیوانَ ث	مجلس بود	دیوان نہت	مجلس نیست

ب	ف	ب	ف
دیوان بوتک	مجلس بوده	دیوان بنوتک	مجلس نبوده
دیوان بیت	مجلس باشد	دیوان نبیت	مجلس نباشد
دیوان بکن	مجلس بکند	دیوان مکن	مجلس مکن
دیوان کتکت	مجلس کرده	دیوان نکتکت	مجلس نکرده
دیوان هست	مجلس هست	دیوان نیست	مجلس نیست
رکنزیتیچ	دورش بکن	نکنزیتیچ	دور مکنیے
بکنزینیے	دور کنیے	رکنزیتک	دور کرده
نکنزیتک	دور نکرده	کنزینگ نبیت	دور نباشد
کنزینک بیت	دور باشد	رکرین	دور کن
کنزیتک	دور کرده	نکنزیتک	دور نکرده
نکنزیتیے	دور نکنی	شوشرین	جنبانیے
مشوشرین	مجنبانیے	بشوشرین	بجنبان
بشوشرینک	جنبیده	نسورت	نجنبید
شوشرت	جنبد	سورنک نبیت	جنبده نباشد
سورینک بیت	جنبیداه باشد	نسوریتکت	نجنبانیده
سورینکت	جنبانیده	نسوریت	نجنبیده
بسوریت	بجنبید	جنبیت	جنبد
نجنبیت	نجنبد	جنبتک	جنبیده
نجنبتک	نجنبیده	جنبانت	جنبد
بجنت	جنبد	مجنبنت	مجنبد

ب	ف	ب	ف
بجنبیت	بجنبد	بجنب	بجنبید
مجنبت	مجید	بجنبت	بجنبید

برسات وبشام یکے ہست۔

بشامنت	موسم باران تیرماہ کرماکربند	بشام نہنت	بشام نیست
بشام بوتک	برسات بشام بودہ	بشام نبوتک	بشام نبودہ
بشام بیت	بشام باشد	بشام نہنت	بشام نباشد
بشام گتک	بشام کردہ	جمبر	(ابر)
بشام	بشام	انبراں ہور نکتک	ام سال باران نکردہ
	برسات	بہارکاہنت	موسم بہار ہست
ہامبراں ہورنت	ام سال باران (ندا است)	بہارکا ہنت	وقت بہار نیست
بہارکاہ بیت	ام سال بہار باشد	بہارکاہ بیت	موسم بہار شکفتہ گل برگ وقت باران باشد
بہارکاہ ای سالا نبیت	بہار دریں برس سال نباشد	بہارکاہ بوتک	بہارکاہ بود
بہارکاہ نبوتک	بہارکاہ نبوتک	بہارکاہنت	بہار ہست
بہارکاہ	بہارکاہ	ہوْرا کتک	باران کردہ
انبرانا بہارکاہ نکتک	ام سال بہارکاہ نکردہ	بہارکاہ کتکت	بہارکاہ کردہ بود

ب	ف	ب	ف
بہارگاہ کنت	بہارگاہ کند	بہارگاہ نکنت	بہارگاہ نکند
بہارِنت	بہار باشد	بہار نہنت	بہار نباشد
بہار بوتک	بہار بودہ	بہار نبوتک	بہار نبودہ
بہار بیت	بہار باشد	بہار نبیت	بہار نبیست (نباشد)
ہور باز بوتک	بسیار باران بودہ	امبرانا ہور باز نبوتک	امسال باران بسیار نبودہ
بکند خداوند کنت	خداء مقالہ خواجہ کند	چون بیت	چہ گونہ باشد
تہنا برُوت	درون بروید	مردنہا	درون مروید
شتک تہا	درون رفتہ بود	نشتک تہا	درون نرفتہ
نشتک	رفتہ	تہا شتک	درون رفتہ
نشتک	نشتہ	درات کر	درآمد
لحمنت	نرم ہست ء مثل موم	لحم نہنت	نرم نیست
لحم بوتک	نرم بودہ	لحم نبوتک	نرم نبودہ
لحم بیت	نرم باشد	لحم نبیت	نرم نباشد
لحمت	نرم بود	لحم کتک	نرم کردہ
لحم نکتک	نرم نکردہ	بکن	نرم بکن
لحم کن	نرم کن	پچّ پہ شت	سخت بود
شرذنت	ہم نرم و شر دیکھے	شر دنہنت	نرم ہست
شر دبوتک	نرم بودہ	شر دنبوتک	نرم نبودہ
شروت	نرم بود	ربکن	بکنش

ب	ف	ب	ف
شُرد بکن	نرم بکن	شردي کتک	نرم کرده
بیستے بکن	بس بکن	بستیتے	بس هست
پے خوندنت	خراب هست	پے خوند نهنت	خراب نیست
پے خوند بوتک	خراب بوده	بے خوند بنوتک	خراب بتوده
پے خوند نبیت	خراب نباشد	پے خوند ببیت	خراب باشد
پے خوند مکن	خراب مکن	پے خوند بکن	خراب بکن
پے خوندت	خراب بود	پے خوند نهته	خراب ناکار رهبود

پے خوند پے افعال لکّر پہر سہ ۳ یکے هست

سک پے افعالنت	لبیار پے صبر کت ناکاره مهنت	پے افعال نهنت	پے کار ناکار نیست
پے افعال ببیت	پے حمت پے برکت باشد	پے افعال نبیت	پے افعال ناکار نباشد
پے افعالت	ناکار هست	پے افعال بوتک	ناکار نابود بوده
پے افعال بنوتک	پے برکت نبوده	پے افعال مکن	نا بکاري مکن
پے افعال بکن	ناخوب بکن	پے لکّر هرثت	پے غیرت هست
پے لکّر نبیت	پے غیرت نباشد	پے لکّر ببیت	پے افعال پے برکت باشد
نبوت	نباشد	افعال بوت	خیرش بود
افعال نبوت	خیرش نبود	افعال ببیت	خیر باشد
افعال نبیت	خیرش نباشد	خیر بیت	خیرش باشد

ب	ف	ب	ف
خیر نبیت	خیرش نباشد	خیر بوتک	خیرش بوده
خیر نبوتک	خیرش نبوده	خیر بوتکت	خیرش بوده
خیر نبوتکت	خیرش نبوده	خیر کنت	خیرش کند
خیر نکنت	خیرش نکند	خیر نهنت	خیرش نیست
خیر نت	خیر است	خیر بکنت	خیر بکن
خیر مکن	خیر مکن	خیر نکتکت	خیر نکرده
خیر کتکت	خیر کرده بود	توبهه بکن	. . . .
توبهه مکن	توبهه مکن	توبهه کتک	توبهه کرده
توبهه نکتک	توبهه نکرده	توبهه کتکت	توبهه کرده بود
توبهنت	توبهه هست	توبهه نهنت	توبهه نیست
توبهه	توبهه	ببخشیے	ببخشیے
بخشتک	بخشتک (بخشیده)	نبخشتک	نبخشتک (نبخشیده)
بخشتک	بخشیده	بخشتک بیت	بخشیده باشد
بخشتک نبیت	بخشیده نباشد	بپتہی کن	در کتف کن
بپتہی مکن	در کتف مکن	بلپ کتک	کتف کرده
بپتہی نکتک	کتف نکرده	بپتہی بکن	کتف کن
بپتہی نکنت	کتف نکند	بپتہیے	در کتف هست
بپتہی نہت	کتف نیست	نپتہیے	کتف باشد
بپتہی مکن	کتف مکن	بپتہی کنت	کتف کنت (کند)
بپتہی نہنت	کتف نیست	بپتہی بیتے	کتف باشد

ب	ف	ب	ف
سري کن	برسرش کن	سري مکن	برسرش مکن
سريا کتک	درسر کرده	سري نکتک	برسرنکرده
سري کنت	برسرکند	سرانيني	برسرش بود
سرياهت	درسر نبود	سريا بوتک	سري بود
سريا بنوتک	سرش بنوده	سري نيي	سرش هست
سريا بوت	سري او بود	سري بونکت	سرش بوده
سري بنونکت	سرش نبوده	سري کنث	سريا او کرد
سراسائي	سرخود تراشي	سرانسائي	سرنتراشي
سرالبسا	سرا تبراش	سرامسا	سرامتراش
سريا ساتک	سرخود تراشيده	سري نساتک	سرخود نتراشيده
سري ساهت	سرش تراشيد	سري مساهت	سرش متراشيد
سري بساهت	سرش بتراشيد	سري نساتکت	سرش متراشيد
سريا ساتکت	سرش تراشته (تراشيده) بو	سري نساتکت	سرش نتراشيده
کئي ساهتيه	کدام تراشته (تراشيده)	کيي نساهتيه	کدام نتراشته (نتراشيده)
فلاني ساهتيه	فلان کس نتراشته تراشيده)	فلاني ۽ فلاني سوداگنک کرده۔	فلانه وفلانه سودا ماملت
فلاني بجتنگ	فلان کس فشيمان هست درين سودا	بنجتنک	فشيمان نبوده
بجيت	فشيمان باشد	نبجيت	فشيمان نباشد
بج	فشيمان باش	مبج	فشيمان مباش

ب	ف	ب	ف
سوداابوتک	ماملت برده	یکبرہی سوداہنتک	یکبار ماملت (سودا) نبوده
ببیت	باشد	بنیت	—
بوت	بود	نبوت	نبوت
سودابکن	فروختہ بکن	سوداکمن	فروختہ مکن
سوداکن	فروختہ کن	سوداکمن	فروختہ مکن
سودا بکن	فروختہ بکن	سوداکتک	فروختہ کرده
سودا نکتک	فروختہ نکرده	سوداکتکت	فروختہ کرده بود
سودا نکتکت	فروختہ نکرده بود	سوداہنت	فروختہ بود
سودا نہنت	فروختہ نیست	سودابیت	فروختہ باشد
سودانبیت	فروختہ نباشد	شُوَت یکے داتک	بفروختہ مال زیاد برسر سودا کلام
فلانے داتک	فلانہ مال زیاد داده	چی قدرچی داتک	چی قدر (چه) داده
ہیچ نداتک	ہیچ نداده	این قدر بده	این قدر بدہی
سوت دہین یا	انعطون ال داده یا	بدل کتک	بدل عوض کرده
ندہین	نیمی دہم		
بدل نکتک	بدل نکرده	بدل کنت	بدل کند
بدل نکنت	بدل نکند	بدل بیت	—
بدل نبیت	بدل نبیت (نباشد)	میت نت	ماملت ہست
ملپ نہنت	ماملت نیست	ملپ کتک	ماملت سودا کرده
ملپ نکتک	ماملت نکرده	ملپ کتک	ماملت کرده

پ	ف	ب	ف
رانکا	نکرده	فلاینے کارشیئت	فلانہ کارکنندہست
کاری نہنت	کارکنندہ نیست	کاري بوتنک	کارکنندہ بودہ
کاري نبوتنک	کارکنندہ نبودہ	کاريځ بیت	کاري بیت (کارکنندہ باشد)
کاری نبیت	کاری نبیت (نباشد)	کارکنت	کارکند
کارنکنت	کاري نکند	کاریکن	کاربکن
کارکمن	کارنکمن	پے پیے	پے کار ہست
پے شرمي نہنت	پے کارنیست	پے شرمي بوتنک	پے کاربودہ
پے سرمي نبوتنک	پے کاري نبودہ	پے شربیت	پے کارہست
پے شرم بیت	پے کار باشد	پے شرم نبیت	پے کارنباشد
پلے شرمت	پے کارہست	بنامنت	بدنام ہست
بنام نہنت	بدنام نیست	بنام بیت	بدنام باشد
بنام نبیت	بدنام نباشد	بنآمت	بدنام بود
بنام نہت	بدنام نیست	بنام بوتنک	بدنام بودہ
بنام نبوتنک	بدنام نبودہ	فلانیے فلاینے را بنام کُتک	فلانہ فلانہ را بد نام کردہ
بنآم نکتنک	بدنام نکردہ	بنآم کُتکت	بدنام کردہ بود
مِش کنت	بول کند	مِش نکنت	بول نکند
مس نکُتنک	بول نکردہ بود	مس کتنک	بول کردہ
مس نکنت	بول نکند	مس بکن	بول بکن

ب	ف	ب	ف
مس بکن	بول بکن	مس کُت	بول کرد
مس کن	بول کن	گُوه کُشت	سرکی کرد
کوه نکت	سرکی انکرد	کوه گتک	سرکی کرده
کوه نکُتکُت	سرکی نکرده	کوه کتکت	سرکی کرده
کوه بکن	سرکی بکن	کوه بکن	سرکی کن
کوه کن	سرکی کُن	خیر ریش بوتک	جراحت بوه
ریش بنوتکت	جراحت نبوده (بود)	ریش بنوتک	جراحت نبوده
ریش بیت	جراحت باشد	ریش نبیت	جراحت نباشد
ریش بوتکت	جراحت بوده	حُون نِنت	خون باشد
حون نهنت	خون نباشد	حون بوتک	خون بوده
حون نهت	خون نیست	حون بیت	خون بیت (باشد)
حون نبیت	خون نبیت (نباشد)	حُون دنت	خون میدهد
حون مدنت	خون ندهد	حون داتک	خون داده
حون نداتک	خون نداده بود	حون بوت	خون بود
ریم دنت	-	ریم دنت	-
ریم نداتک	-	ریم داتک	-
ریم نهنت	ریم هست	ریم نهنت	ریم نیست
ریم بوتک	ریم بوده	ریم بوتک	ریم بوده
ریم بیت	ریم باشد	ریم نبیت	ریم نباشد
ریم بوت	ریم بود	ریم بنوت	ریم نبود

ریش دُرا ہنت	جراحت درست شده	درا ہنت	درست نیست
دراه بوتک	درست بوده	دراه نبوتک	درست نبوده
دراه بیت	درست باشد	دراه بوتک	درست بوده
دراه نبوتکت	درست نبوده	دراه بیت	درست باشد
نبیت	نباشد	داروه کن	درست بکن
دارو مکن	درست مکن	داروه گتک	درست کرده
داروه نکنت	درست نکند	داروه بکن	درست بکن
داروه مکن	درست مکن	داکه بکن	داغ آتش بکنے
داک مکن	داغ مکن	داکه گتک	داغ کرده
داک نکتک	داغ نکرده	داکه بکن	داغ بکن
پرواه نیست	ضرر نیست	جُوُ پیشت	بہه ہست
دُراہشت	درست نیست	سلامتنت	درست سلامت ہست
جیڑ	خیر	ناکامنت	ناعلاج ہست
ناکام نہنت	علاج نیست	ناکام بوتک	علاج بوده
ناکام نبوتک	بر خوشیے نبوده	ناکام بیت	خرمی باشد
ناکام نبیت	ناعلاج نبود	ناکامت	ناعلاج بود
ناکام نہت	ناعلاج نبود	منا تُوبہنت	مرا توبہه ہست
تُوبہه نہنت	توبہه نیست	توبہه کتک	توبہه کرده
توبہه نکتک	توبہه نکرده	توبہه نکینے	توبہه نمی کینے
توبہه کینے	توبہه کُنیشی	توبہه بکن	توبہه بکن
توبہه مکن	توبہه بکنش	منا نسوواہنت	مرا آن توبہه مثل نسواه کرده ہست

ب	ف	ب	ف
نسواہ نہنت	نسواہ نیست	من نسواہ کنتگ	من نسواہ کردہ
نسواہ نکنتک	من نسواہ نکردہ	نسواہ کنت	نسواہ کند
نسواہ نکنت	نسواہ نکند	نسواہ کنت	نسواہ کرد
نسواہ نکنگت	تو ہم نسواہ کردہ ۔		

نسواہ (نسُوحان)، اسم شخص مرد بودہ شب روز در کار حرام زدن بردن ظلم و زنا مشغول بودہ ۔ یکروز بر دختری عاشق شد، دست نیافتہ (رکہ) دختر وفات شد دختر او دفن کردند نسواہ بر شب قبر دختر کشادہ میکرد برزنا مشغول شد ۔ دختر یک دست بر فرج خود سخت میکرد، نسواہ فنجہ دختر برید و دیگر دست سخت کرد دیگر دست بریدہ، دیگر پاء سخت کرد برید دیگر پاء سخت کرد پاء بریدہ، دختر فریاد برآورد، ہے نسواہ از خدا شرم نداری کار بے حیا با من میکنی، من پاکم مرا ناپاک میکنی، ہر دو دست پاء من بریدہ ہے مرا زنا میکنی از خدا بترس کہ نام بزرگ وار او قہار ہست ۔ ہماں ساعت نسواہ فریاد براورد توبہ پیش حق مقابلہ میکرد باز دختر را دفن میکرد، گریہ زاری کنان میرفت دیگر بار از کار ناروا دست کشید، خداوند مقابلہ توبہ نسواہ قبول میکرد چندیں سال در گریہ وزاری براورد ذکر خداوند مشغول شد خداوند بخشیدش

مناپے زارنت	بہی توبہ ہست	پے نزار نہنت	بری نیست
پے زار کتگ	بہی کردہ	پے نزار نکتک	بری نکردہ

ب	ف	ب	ف
پے زار کتنکت	بری کرده (بود)	پے زار نکنت	بری نکرده
پے زار کنت	بری کند	پے زار بوتک	بری بوده
بوتک	بنوده	بارکشتنت	بازگردیده بود
بارکشت	بازکشت	بازکشت نہنت	بازکشت نیست
بارکشت کتک	بازکشت توبہ کرده	بارکشت نکتک	توبہ باز نکرده
بارکشت کت	بازگردیده کرده	بارکشت نکت	بازگردیده نکرده
بازکشت بکن	بازکشت بکن	بارکشت مکن	بازکشت مکن
بارکشت بوتک	بازکشت بوده	بازکشت نبوده	بازکست بنوده
بارکشتیتے	بازکشتہ بوم	بارکشت کن	بازکشت کن
بارکشت مکن	بازکشت مکن		

ب	ف
من دکر کتتا چشین کند کین کار نکتین	من دیکر بار چنین بدی کار نکنم
منا توبہ پے زار نسواه بارکشتنت	مرا آن توبہ پے زار کہ نسواه کرده بود باز از بدی کردیدیم
فشومانُش منا بجنش اکر دکر کتتا نا	فشیمانم مرا ببخش اگر دیکر بار با من چنین کار ها
من چشیں کار کُت ہرچی کینے قصاص منا بکن	بد کردم انچہ قصاص لوازم من باشد بکن

ب	ف
اگر کوشیے منا بندی منا جنیے منا ترا وشتنت	اگر مرا مقطول (سازی)، مرا (بستہ کنی) مرامی زنے ترا رخصت (اجازت)، باشد۔
ہرچہ کنیے منا بکن	انچہ (خواہی) مرا بکن
شرّنت چی کشتا نا ترا ای کندکین تو کتک ترا بخشتک۔	خوب ہست این بار ترا این بدی تو کردہ ترہ بخشیدہ
دگہ کشتا نا تو ہچو کت من بزاہیں تو چوشت کنیں، سزاوار رُزواہ کہ دُرستین عالم پر تہی ندارہا بیئت ترا بچارنت رشرّت کنیں۔	دیگر بار باشما ہم چون کردمن بدانم وشما ہم چوشت (ہمچنین) کنیم خراب ہم خراب، رُزواہ (رسوا) ہم خراب کہ ہمہ مخلوق بر ندارہا (نظارہ) شما بیا ہد ترا ببیند چہ کو بیستی۔
تیئی پُوذا یا کوشا بُرّین یا گوُزیشیت یا کلّدینت یا کیشرِت کنیں یا جَنیِنت یا قصاسِت کنیں	ببینی تو یا از گوشش بہ بریدہ (بہ بریدم) یا مقطول کنم یا خارج کنم ترا یا ترا قید کنیم یا ترا بیزنم یا ترا قصاص میکنم یا
تُوزُفیے دفیت دہین یا تا شیرہ تو قیلکے دفاہت دہین۔	دہان ترف ترا میدہم یا ترا در دہان بندوک می دہم۔
چوشت کنیں وتیے حالاوت بکندی دگہ کشتا زندگ بوتیے چشیں کارا	ہمچونت کنیم خود حال خود ببینی دیگر بار زندہ بودی چنین کارہا خطا

ب	ف
توبه بکنیں	توبه بکنید
کسیے کارا کار مداری، پچ نگوشیے	کارکسي کار نداشته باشي خاموش باشي
مشہند مینے دیما بروشیطانءُ ننت دنت	کارکسي کار نداشته باشي خاموش باشي بنشین رخسار رپیش) من برو ید شیطان ترا بد فرماید۔
ترا حراب کنین پادا بروپلہہ درا ہرجاروی برُو مینے ملکا منند اکر نندی شرت کنین	ترا خراب کنیم (ربه) ایستاده برو کوچ کن بیرون رو هر جا میروي برو هید در شهر من منشین اگر مي نشیني ترا خراب (رسوا) کنیم
تراجا بنت نکپتین نزینءُ	من کوچ نکنم نمیروم
تئی واکا کو من نبیت تو وتی کشاہی ہرچی کینے بکن من تو پیداؤر بنءُ	ترا قدرت با من نباشد تو قدرت خود هستي هرچه کنی بکن من و شما زاهر شوم
تو وتے زورا زبجنءُ ہرچی تہی دست زبیت قدرتا بیت کومن بکن	شما زور قدرت خود برنید انچه که قدرت تو دست تو برسد با من بکنید۔
منا کشادی بیت من کونتو کنین تو وتے ومن دیتے	مرا قدرت باشد من با تو کنیم راه من جدا وراه تو جدا است)

ب	ف
تو مینے دشمنے من ہتی دشمنءُ	تر دشمن من و من دشمن تو (استم)
و پٹے زورا کو من بجن ترا منت نیست	زور خود با من بزنید شما را منت
من تو فشت دُزانَ	من شما جدا جدا باشیم

ب	ف	ب	ف
کپہتیءُ بیت	تختہ باشد .	کپتہیءَ نبیت	تُو ہتہءُ تختہ نباشد
پکپہسي نبوتک	تختہ بنودہ	کپہسي داتک	تختہ دادہ
کپہسي نداتک	تختہ ندادہ	کپہسي وارتے	تختہ خوردہ
لپّریت	کوچید	نلپریت	نکوچید
لپرتک	کوچیدہ	نلپرتک	نکوچیدہ
لپرت	کوچید	نلپرت	نکوچید
نلپر	بکوچ	ملپر	مکوچ
لپیپنے	کوچانید .	ملپینے	مکوچانے
لپہنت	کوچند	پدا ترَیت	پس میکردد
پدانتریت	پس نکردد	پدا متر	پس مکردید
پدا بتر	پس بکرد	پدا تر	پس بکرد
پدانترتکت	پس نکردیدہ	پدا ترتکت	پس کردیدہ
پدا ترین	پس کردان	پدا مترین	پس مکردان
پدا بترین	پس بکردان	پدا ترت	پس کردید
پدانترت	پس نکردید	پدا کردید	پس کرد

ب	ف	ب	ف
پدا مکرد	پس مکرد	پدا بکرد	پس بکرد
پدا نکردی	پس نکردی	پدا کردی	پس مکردو
پدا کردیں	پس کردیده	پدا مکردیں	پس مکردیده
پدا بکردیں	پس بکردائیے	پدا کردیتک	پس کردا نید
پدا نکرنیتک	پس نکردیده	پدا کردیت	پس کردیده بود
پدا نہتے	پس نباشد	پدا ہت	پس بود
پدروت	پس رود	پدا نروت	پس نرود
پدا ردت	پس میرود	پدا مروت	پس نمیرود
پدا بروت	پس برود	پدا اہنت	پس نیست
پدا نہنت	پس نباشد	پدا بوتک	پس بوده
پدا بنوتک	پس نبوده	پدا بوتکت	پس بوده
پدا بنوتکتک	پس نبوده ہست	پدا بیت	پس باشد
پدا نبیت	پس نباشد	پدء بکن	پس بکن
پداء مکن	پس مکن	پدا بو	پس باش
پدا بو	پس باشے	پدا مبو	پس مباش
پدا مکن	پس مکن	پدا بکن	پس کن
پداء کن	پس کن	پدا بُواہشت	پس بوده باش
پدا سبوہت	پس مباشید	پدا شتک	پس رفتہ
پدا نشتکت	پس نشستہ	پدا نشت	پس نشست
پدا بوشت	پس الیساد	پے مارست	نا چاج ہست

ب	ن	ب	ن
پے فدنت	پے ماراست	پے فدنہنت	پے مارنیست
پے فدبوتگ	پے ماربودہ	پے فدنبوتگ	پے مارنبودہ
پے فدبوتکت	پے ماربودہ	پے فدنت	پے بیمارہست
پے فدبیت	پے مارباشد	پے فدنبیت	پے بیمار نباشد
پے فدبوت	پے ماربود	پے فدنبوت	پے مارنبود
پے گُڈُنت	پے وارث پے خیش ہست	پے گُڈنہت	پے خیش نبود
پے گُڈنہت	پے خیش نبود	پے گُڈنیت	پے خیش نبود
پے گُڈبیت	پے خیش باشد	پے گُڈنبیت	پے خیش نباشد
پے گُڈت	پے وارث بود	پے گُڈبوتگ	پے وارث بودہ
پے گُڈنبوتگ	پے وارث نبودہ	پے گُڈنبوتکت	پے وارث نبودہ
پے گُڈنت	پے وارث بود	گُڈکہنت	وارث از کدام ہست
گُڈ فلانیے شخص ہست	پس فلانہ مردم ہست	پدرا ہنت	ذاہر ہست
پدرا نہت	ذاہر نیست	پدرا بیت	ذاہر باشد
پدرا نبیت	ذاہر نباشد	پدرا ءِ کن	ذاہر شش کن
پدرائے مکن	ذاہر شش مکن	پدرا بوتگ	ذاہر شش بودہ
پدرا نبوتگ	ذاہر نبودہ	پدرا مکن	ذاہر مکن
پدراءِ مکن	ذاہر بکن	پدرا بوت	ذاہر بود
پدرا نبوت	ذاہر نبود	پدرا جوتکت	ذاہر بودہ ہست

ب	ف	ب	ف
پدرا ہنوتکت	ذاہر نبودہ ہست	نا دوا ہنت	نا علاج ہست
فلانے نا دواہنت	فلانے نا علاج نیست	نا دوا بوتک	نا علاج بودہ
نا دوا ہنوتک	نا علاج نبودہ	نا دوا ہیت	نا علاج باشد
نا دوا ہنوتکت	نا علاج نبودہ ہست	نا دوا بوتکت	نا علاج بودہ ہست
نادوا نبیت	ناعلاج نباشد	نا دوا نبوت	نا علاج نبود
نادوا ہنوتہہ	نا علاح نبودہ	نا دوا بوتہہ	نا علاج بودہ
پے میاری	میار کارمن برسر تونیست	پے میارہی	از من کار من پے میار نیستیے
پے میار بوتے	از من پے میار بودي	پے میار نبوتے	پے میار نبودي
پے میار بوتک	پے میار بودہ ئید	پے میار نبوتک	پے میار نبودہ ئید
پے میار بوتکت	پے میار بودہ ئید	پے میار نبوتکت	پے میار نبودہ نید
پے میار بیت	پے میار باشد	پے میار نبیت	پے میار نباشد
پے میارت	پے میار بود	پے میار نیت	پے میار نبود
نکاہ بدار	خیال داري بکمن	نکاہ مدار	نکاہش مدار
نکاہ داشتہ	نکاہش داشتہ	نکاہ نداشتہ	نکاہ نداشتہ
نکاہ داری	نکہ نکینے	نکاہ مدار	نکہ مدار
نکاہ بدارت	نکہ بدار	نکاہ مدارت	نکاہ مدارش
نکاہ بکنش	نکاہ بکش	نکاہ مکن	نکاہ مکن
نکاہ کن	نکاہ کن	نکاہ مکن	نکاہ مکن
نگاہ کنت	طمع کند	نگاہ نکنت	طمع نکند

ب	ف	ب	ف
تماه کتک	طمع کرده	تماه نکتک	طمع نکرده
تماه بکن	طمع بکن	تماه مکن	طمع مکن
تماه کتکت	طمع کرده	تماه نکتکت	طمع نکرده
گُرزِیت	ازرد	نگرزیت	نیرزو
گرزیکے	ارزید	نگرزیکے	نیرزو
مکرزہ	میرز	بگرز	ہیرز
کرزنت	ارزند	نگرزنت	نیرزند
نگرزیتے	نیرزید	کرزیتیے	ارزید
آفسُنْت	فرزندش درشکم ہست	آفس نہنت	فرزند شکم نباشد
آفس بیت	فرزند درشکم باشد	افس نبیت	فرزند نباشد
آفس بتوتک	حمل نبوده	آفس بوتک	حمل بوده
افس بیت	حمل نبود	آفُسُت	حمل بوده
زِیت	فرزند پیدا شد	نزیت	پیدا نشود
زاتک	پیدا شده تولّد شده	نزاتک	نزائیده
زائیت	زائیده	نزائیت	نمی زاید
بزائیت	بزاید	مزائیت	مزاید
بزا	بزا	مزا	مزا
زات	زاده	نزات	نزاده
زاتہ	زاده	نزاتہ	نزائیده
زاتکت	زاده (زاهیده بود)	نزاتکت	نزاده (بود)

ب	ف	ب	ف
تہی تاوانت	ایں مال نقصان برسر تو ہست	توان نہنت	نقصان سر تو نیست
تاوان بوتگ	نقصان بودہ	تاوان نبوتگ	نقصان نبودہ
تاوان بیت	نقصان باشد	تاوان نبیت	نقصان نباشد
تاوانت	نقصان بود	تاوان نہنت	نقصان نبود
تاوانے کمن	نقصان ذمہ براو مکن	تاوانے بکن	نقصان مال من براو بکن
تاوان کتگ	نقصان مال من براو کردہ	تاوان نکتگ	نقصان نکردہ ذمہ او نیست
تاوانے کتگت	تاوان براو کردہ	تاوانے نکتگ	تاوان نکردہ
تئی جوکہ بیت	از تو تاوان باشد	تہی جوکہ نبیت	از تو تاوان نباشد
تئی جوکہ کنت	از تو تاوان کند	تئی جوکہ نکنت	از تو تاوان نکند
تئی جوکہت	از تو تاوان بود	تئی جوکہ نہنت	از تو تاوان نبود
تئی جوکہ بوتگ	بتو تاوان بود	تئی جوکہ نبوتگ	بتو تاوان نبودہ
جوکہ کمن	تاوان کمن	جوکہ بکن	تاوان بکن
جوکہ کتگ	تاوان کردہ	جوکہ نکتگ	تاوان نکردہ
جوکہت	تاوان بود	جوکہت کرین	تاوان مال خود میگیریم
جوکہت نکرین	تاوان بود لاکن نمیگیریم	جوکئے بگیر	تاوان بگیر
جوکہ بکرت	تاوان بگیرید	جوکہ نکرت	تاوان مگیرید
جوکہ بوت	نقصان بود	جوکہ نہوت	تاوان نبود

نقصان تاوان جُونگهٔ جمله یکے هست

ب	ف	ب	ف
میاریت	گناه برسر بود	میاري نهت	گناه نبود
میاری بیت	گناه باشد	میاري نبیت	میار گناه سرش باشد
میاری بوتک	میاري گناه کاری بوده	میاری نبوتک	گناه میاری نبوده
میاری مکن	خجلیے مکن	میاري مکن	خجلیے مکن
میاری بکن	خجلش بکن	میاري بوتهہ	خجل بوده
میاري نبوتهہ	خجل نبوده	میار نبوتک	بارها ء تو برسر خود او کرده
میار نزرتک	بارها تو نگرفته	میاري زوریت	بارها کار تو برسر شتر خود میکند
میاري نزوریت	بارها تو کار تو برخود نمیگیرد	میار بزور	میار من بگیر
میار مزور	میار دیگران مگیر	میار رکن	کار ها بارها بر خود نکن
میار مکن	میار مکن	میار بکن	میار بکن
میار نهنت	میار نبود	میار بوت	فیش تو میار بودم
میار نبوت	میار نبودم	باهوپ کنک	میار کرده (پناه داده)
باهوپ نکتک	میار نکرده بود	باهوپ بوتک	میار بوده
باهوپ نبوتک	میار نبوده	باهوپ بیت	میار باشد

ب	ف	ب	ف
باہوٹ نبیت	میار نباشد	باہوپ ت	میار بود

ب	ف
باہوپ مردمي پوزننت پوزا برتيي دکر کشتان پوز نبیت باہوپ پوزنیکیے باہوپ اشں وت وش کمن	میار ہر کس بینیے ہست بینیے بریده دیگر بارہا بینے نباشد کیسے میار کیسے باشد و بینیے یک ہست میار خود ازِ خود خوشں کمن

ب	ف	ب	ف
شتَلِیت	آدم زشت ہست	شتلے نہنت	زشت نیست
شتلے برتک	زشت بوده	شتلے نبوتک	زشت نبوده
شتلنت	زشت ہست	شتل نہت	زشت خراب ادم نیست
شتل بو	زشت بود	شتل نبوتک	زشت نبوده
شتل بوتکت	زشت بوده	شتل نبوتکت	زشت نبوده
شتل بیت	زشت باشد	شل نبیت	زشت نباشد
اہمکنت	بدمعاش ہست	اہمک نہنت	بدمعاش نیست
اہمک بیت	بدمعاش باشد	اہمک نبیت	بدمعاش نباشد
اہمک برتک	بدمعاش بوده	اہمک نبوتک	بدمعاش نبوده
اہمک برتکت	بد معاش بوده	اہمک نبوتکت	بدمعاش نبوده
اہمکت	بدمعاش بود	کمراہنت	گردن کش ہست

ب	ف	ب	ف
کمراہہنت	کردن کش نیست	کمراہ بوتک	کردن کش بودہ
کمراہ نبوتک	کردن کش نبودہ	کمراہ ہت	کردن کش بود
کمراہ بیت	کردن کش باشد	کمراہ نبیت	کردن کش نبیت (نباشد)
کمراہ بوتکت	کردن کش بودہ	کمراہ نبوتکت	کردن کش نبودہ ہست
کمراہت	کردن کش بود	کمراہ مکن	کردن کش مکن
کمراہ بکن	کردن کش بکن	ربچوفي	بکوفید
پچوفي	مکوفید	بچورفیتے	بکوفید
پچورفیتے	مکوفیدہ	چفتک	کوفید
نچفتک	نکوفید	چرفي	کوف
مچوفي	مکوفید	مچوفت	مکوفد
بچوفت	بکوفد	چفتہ	کوفتہ
چفتک	کوفتہ ہست	نچفتکت	نکوفتہ بود
کگوپیٹے	پلے وارث بود	نکپتیتے	وارث بود
بکپتیے	برسنک بربدہ	کپتکت	کوفتیدہ
نکپتک	برسنک نبریدہ	کپیت	سنک زدہ برُبدہ
نکپیت	نبربدہ	کپہت	برسنک برُبد
نکپت	برسنک نبریدہ	کپینیے	برسنک بربدہ
مکپینے	مبربدہ	جوشینے	جوشش بدہ
مجوشینے	مجوشیدہ	جوشینک	جوشیدہ

ب	ف	ب	ف
نجوشیتک	نجوشیده	مجولیش	مجوشیده
بجولیش	بجوشیده	جوشیتک	جوشیده
نجوشیتکت	نجوشیده	جوشیت	جوشید
نجوشیت	نجوشید	بجوشیتی	بجوشید
مجوشینتی	مجوشیده	بخوشیت	نجوشید
کاصدنت	قاصدهست	قاصدنهنت	قاصدنیست
قاصدبوتک	قاصدبوده	قاصدنبوتک	قاصدنبوده
قاصدت	قاصدهست	قاصدنبیت	قاصدنباشد
قاصدبیت	قاصدباشد	کاصدبکن	قاصدمکن
قاصدبیابکنً	قاصدبکن	قاصدنکت	قاصدنکند
قاصدکت	قاصدکرد	قاصدنبوتکت	قاصدنبوده
قاصدبوتکت	قاصدبوده	روانیے بده	فرستادبکن
روانیے مده	فرستادمکن	روان داتک	فرستادکرده
روان نداتک	فرستادنکرده	روان دنت	فرستادکند
روان ندنت	فرستادنکند	روان دیک بیت	فرستادکردن باشد
روان دیک	فرستادکردن	روان داتکت	فرستاد داده
بنبیت	نباشد		
روان نداتک	فرستادنداره	رائے بده	روانه بده
رائے مده	روانه کمنی	نزدت	نزدد
شتک	رفته بود	بهادرته بیت	شمشیری هست

ب	ف	ب	ف
بهادری نهنت	شمشیری نیست	بهادری بوتگ	شمشیری نبوده
بهادرت	بهادر بود	بهادری نبوتگ	شمشیری نبوده
بهادر بیت	شمشیری هست	بهادر نبیت	شمشیری نباشد
بهادری نکنت	شمشیری نکند	بهادری کنت	شمشیری کند
زحم جنیے	شمشیر زن است	زحم جنیے نهنت	شمشیر زن نیست
زحم جنیے بوتگ	شمشیر زن بوده	زحم جنیے نبوتگ	شمشیر زن نبوده
زحم جنت	شمشیر میزند	گروکیت	عزنده هست
کروکے نهنت	عزنده نیست	گُردکت	عزنده بود
کروکے نبوتگ	عزنده نبوده	کردکہ بوتگ	عزنده بوده
کردکت	عزنده بود	کریت	عزد
نکریت	نمیغرد	کرتے	عزیده
پاداتیز نت	بپاء دونده هست	پاداتیز نهنت	دوند نیست
پاداتیز بیت	دونده باشد	پاداتیز نبیت	دونده نباشد
پاداکنپ نت	پادا دونده نیست	پاداکنپ نهنت	بپاء دونده نیست
پاداکُنپ نبوتگ	دونده نبوده	پاداکُپ بوتگ	پُوْنده بوده
تیز شُت نکنت	جلد رفتا نکند	تیز شت کنت	جلد رفته کند
رسینک نبیت	رسیده نباشد	رسینک نبیت	رسیده نباشد
رسیتتے	رسانید	نرسیتے	نرسانید
کرینے	میکریم	کمرک نبیت	گرفته نباشد
کرک بیت	گرفته باشد	کفیتے	گرفت

Scanned by CamScanner

ب	ف	ب	ف
نکفتے	نکرفت	شُت	رفت
ہمدنت	ہلین جاہ ہست	روت	میبرود
نشُت	رفت	داشتے	داشتہ بود
نداشتے	نداشتہ	دلیتے	دیدش
ندلیتے	ندیدش	رکیشت	آید
ہنیت	نیاید	مئیت	میاید
بیئت	بیاید	شرکتک	خوب کردہ
کنډرک کتک	خوب نکردہ		

صیغہ کمالان پکیکے ملازم سرکار

کمالان مخور غم بدنیاء دون
چه یار لیست بر سر ندارد وفا
تو خود دیده بودی که برباد رفت
تمور دلبران شمشیر زن
گذاشتند دنیا بیکبار یکے
یکے را ندیدیم که دنیا بُرد
مکن تقیه بر ملک جاه سریر
جوان مرد ہستے بگیر توشهٔ

هر انکس که دل لبست شد سرنگون
چه امیبری در کفا هش جفا
خوشت انکه باد انش وا درفت
صفر کرده بودند در انج من
بتازان رفتند با بار یکے
سراسر همه را دنیا ز بخوره رد
نماند جوان نمانند پیر
اخره بیفتے تو برکوشهء

باب لفظ ولایٔ فجکور کویم

این کتاب که بر لفظ بلوچی اراسته کیراسته تصنیف کردم بهر دو لفظ (زبان) بلوچی، یکی بر لفظ (لهجه) کنجا با دولای ء پنجگور دویم بر لفظ ولایٔ خُرّم اباد فجکور۔ این همه نظم ها و لفظ ها گفتم بر زبان بلوچی آسان میکردم که سرکار اسمیل میل صاحب بهادر کپتان، درین مشکل نشود تا درین لفظ بلوچ آموخته شود، باشد۔

زمن گفتن و یاد کرفتن ازو
بلفظی بلوچی شود پخته اموخته او
کمالان ازین معجزاها کذر
که امروز دنیا بنوع دگر

ہر مکان کاف ابد لفظ تیکھ ہست ہر مکان ف ابد لفظ فجکور ہست

بیان بلفظ فجکور ایں ہست

ب	ف	ب	ف
نکر تکت	نکردہ بود	کریتے	کردہ بود
نکریتے	نکردہ	کرتیکتے	کردہ بود
نکرتیکتے	نکردہ بوری	کرت	کرد
نکرت	نکرد	نکرت	نکرد
بکرت	بکرد	بکریتے	بکرد
دو چار رکہتک	ملاقات کردہ	دو چار نکہتک	ملاقات نکردہ
دو چار رکہتہ	ملاقات کردہ	دو چار نکہتہ	ملاقات نکردہ
دو چار رکہتکت	ملاقات کردہ بود	دو چار نکہتکت	نکردہ بود
ملانے اہتک	آمدہ	نیہتک	نیامدہ
اہتکت	امدہ بود	نیہتکت	نیامدہ ہست
آہت	امد	نیہتت	نیامد
بیہتک	بیامد	نیہتک	نیامد
بیہتک	نیامدہ	نیہتکت	نیامدہ بود
بیہتہ	بیامدہ	نیہتہ	نیامدہ
بیہتین	میامدہ	بیہتین	بیامدہ بود
جامکا بدہ مینے	جامہ ہا بدہ از من	یا جامکا مدہ	یا جامہ ہا مدہ

ب	ف	ب	ف
جامک داتنک	جامہ دادہ	جامکی نداتنک	جامہ نداده
جامکی بیت	جامہ باشد	جامکی نبیت	جامہ نباشد
جامکے است	جامہ باشد	جامکے نیست	جامہ نیست
جامکے بکن	جامہ بکن	جامکے مکن	جامہ مکن
جامکے بکن	جامہ بکن	کتنکت	کردہ
جامک نکتہ	جامہ نکردہ	جامک کنت	جامہ کند
نکنت	نکند	جامکے نکتنکت	جامہ نکردہ
جامکینتے	جامش ہست	جامکی نہت	جامہ نیست
جامکیتے	جامہ بود	جامکنت	جامہ بود
داناعشابدرش	دان ہا اسیاب میدہ کن	عشئہ مدرش	اسیاب ہا میدہ مکن
عشا دُرہ سِنیت	میدہ کند	عیشئے درشتکت	جنترکہ اسیاب میدہ کند

اسیاب رِخانہي جنترہست

عشاتشک	اسیاب ہا رفتہ	عشاتُشتہ	اشیاب نرفتہ
عشاشُتہ	فلانے اسیاب ہا رفتہ	عیشئے کھنک	یک اسیاب خریدہ
عیشئے نکفتہ	اسیاب نخرید	عشابکر	اسیاب بخر
عشامکر	اسیاب مخر	عشابدرشیت	اسیاب میدہ کند
عیشئے درشتہ	اسیاب میدہ کند	عیشئے پرُوشتہ	اسباب راشکستہ

ب	ف	ب	ف
عیشے ہنروشتہ	اسیاب نشکستہ	عش بہ پشت	اسیاب شکست
کِنکے بوڑ	لقمہ بخور	لنکے مور	لقمہ مخور
لنکے نوارت	لقمۂ نخورد	بنکے وارت	لقمہ خورد
چکے بدہ	حقّہ بدہ	چکے بتراش	حقہ تراش
ریکلیے بجن	خیمۂ شب برپا کند	کلے مجن	خیمہ بہ پا مکن
کلیے جتک	خیمہ زدہ	کلیے نجتک	خیمہ شب نزدہ
کلیے جنت	خیمۂ میزند	کلیے نجنت	خیمہ شب برپا نکند
کلیے تہا ہنت	درون خیمہ شب باشد	کلیے درا نہت	درون خیمہ ہست

رکلہے مثل خیمہ ہست دکہ) زن شوہر
زن مرد شب (عروسی) میانش خواب کنند

بہتکیے	کشادہ کردہ	نبہتکیے	کشادہ نکردہ
بہتیے	خلاص کردہ	بہتیے	کشادہ بود
نبہتیے	نکشادہ برد	بہتکیے	کشادہ بودہ
نبہتکیے	نکشادہ بردہ.	فلانیے درین جنگ	رزم کریختہ
		جستک	
نجتک	نکریختہ	جشت	کریخت
نجہت	نکریخت	جہیت	کریزد
نجہیت	نکریزد	بجمیع	کریزہ
مجیح	مکریزہ	جستکت	کریختہ

ت	ب	ت	ب
کر یختیتی	جستینیی	نکر یختہ بود	نجستکت
نکر تختیتی	بجستینی	مکر یزید	بجستینی
کر یختہ باشد	جہک بیت	کر یختہ نباشد	جہک نبیت
نکر یزیی	نجہیی	کر یزیی	جہیی
نکر یزند	نجہنت	کر یزند	جہنت
نکر یزی	نجہیی	کر یزی	جہیی
کر یختہ نکند	جست نکنت	کر یختہ کند	جست کنت
آب دہان نباشد	کجنبت	کج آب دہان راکوبید	کجنت
آب دہان بود	کجت	آب دہان بود	کججت
آب دہان مزن	کجی مجن	آب دہان ست بزن	کجی بجن
آب دہان نبوده	کج بنوتک	آب دہان بوده	بج بوتک
آب دہان نباشد	کج بنیت	آب دہان باشد	برج بیت
آب دہان نبوده ہست	کج نبوتکت	آب دہان بوده ہست	کج بوتکت

کج آب دہان راکوبند مردم میزند برزمین

این طرف	شین کره	آن طرف	شانِ گڑ
آن طرف نرفتہ	شا نکر نشتک	رفتہ	شتک
آن طرف افتہ	شا نکر کفیت	ان طرف اید	شا نکر کیت
الطرف باشد	شا نکر نبیت	این طرف بیفتد	شین کر نکفیت

ب	ف	ب	ف
شانکرنبیت	آن طرف نباشد	شین کربیت	این طرف باشد
شین گرنبیت	این طرف نباشد	شانگر بوتہ	انطرف بوده
شین کرنبوتہ	آن طرف نبوده	شین گرنت	این طرف باشد
شانکرنت	آن طرف باشد	ماس	مادر
ماسنیتے	مادرش بود	ماس نہنت	مادرنیست
مایتے	مادرش ایتے	ماس نہت	مادر بنو
ماس بوتہ	مادربوده	ماس نبوتہ	مادرنبوده
ماس بوتکت	مادرش بوده	ماس نبوتکت	مادرنبوده ہست
ماس بیت	مادرباشد	ماس نبیت	مادرنباشد
ماس بوتکت	مادربوده	ماس نبوتکت	مادرنبوده
ماست	مادربود	ماس	مادر
مارشن	مادراست	براسنت	برادراست
براس نہنت	برادرنیست	براشت	برادراست
براس بیت	برادرباشد	براس بنیت	برادر نباشد
براستنت	برادر بودند	براس بنت	برادر نباشند
براس بنت	برادر باشند	براسنت	برادرند
من زہنت	از من فرزند باشد	زہک نہنت	فرزندنیست
زہک نبیت	فرزندنباشد	زہک بیت	فرزندباشد
زہک نہت	فرزندنیست	زہکت	فرزند بود
زہک نہت	فرزندنیست	زہکے بکن	فرزندش بکن

ب	ف	ب	ف
زہکیے بکمن	فرزندش بکمن	دیتے زہکیے کنتگ	ازخود فرزندش کرداہ
زہکے نکتگ	فرزندش نکردہ	زہکے کنت	فرزندش کند
زہکیے نکنت	فرزندش نکند	زہکیے بکمن	فرزندش بکمن
زہکیے بکمن ننت	فرزندش بکنید	زہیکیے بکنت	فرزندش بکنید
زہک بوتگ	فرزند بودہ	زہک نبوتگ	فرزند نبودہ
زہک ببیت	فرزند باشد	زہک نبیت	فرزند نباشد
زہک بو	فرزند باش	زہک مبو	فرزند مباش
زہک بین	فرزند باشم	زہک نبین	فرزند نباشم
فرش راچیر کپتہ	فرش گلیم گستردہ ہست	نکپتہ	نگستردہ
کپتگیتے	گستردہ بود	نکپتگیتے	نگستردہ ہست
کپتیتے	گسترد	نکپتیتے	نگسترد
فِرِسّ	فدر	فرِستِ	فدر ہست
فرِسّ نہنت	فدر نیست	فرِسّت	فدر بود
فرِسّ تے	پدرا از تو	فرِسّی نہت	پدر نت نیست
فرِسّ بوتگ	پدر بودہ	فرِس نبوتگ	پدر نبودہ
فرِسّی بوتگت	پدر بودہ	فرِس نبوتگت	پدر نبودہ ہست
فرِسنّت	پدر بود	دیتے فرِسّی بکمن	از خود پدر بکمن
فرِسّی بکمن	پدر بکمن	فرِس کتگ	پدر کردہ
فرِسّی نکتگ	پدر نکردہ	فرِسّی کتگت	پدر کردہ (بود)

ب	ف	ب	ف
فسي نکتکت	پدر نکرده	فسي کتھ	پدر کرده
فس نکتہ	پدر نکرده	خرماه بیار	خرما بیار
خرماه بور	خرما نخور	حرماه مور	خرما مخور
خرما اورتہ	خرما آورده	خرما نیاورتک	خرما نیاورده
خرما وارتک	خرما خورده	خرما نوارتک	خرما نخورده
خرما کنت	خرما ہست	خرما نہنت	خرما نیست
خرما بیت	خرما باشد	خرما بنیت	خرما نباشد
خرما بزور	خرما بگیر	خرما مزور	خرما نگیر
خرما زرتک	خرما گرفتہ	خرما نزرتک	خرما نگرفتہ
خرما آورتہ	خرما آورده	خرما نیاورتہ	خرما نیاورد
خرما کاربت	خرما آورد	خرما نیاربت	خرما نیارد
خرما بیست	خرما نیست	خرما ہست	خرما باشد
خرما بوتک	خرما بوده	خرما بنوتک	خرما نبوده
خرما کہ وپ	خرما و خوب زشت	کہ وپ نہنت	خوب زشت نیست
کہ وپ ت	خوب زشت بود	کہ وپ بیت	خوب زشت باشد
کہ وپ بنیت	خوب زشت نباشد	کہ وپ نت	خوب زشت ہست
کہ وپ کتک	خوب زشت کرده	کہ وپ نکتک	خوب زشت نکرده
کہ وپ کتکت	خوب زشت کرده (بود)	کہ و پ نکتکت	خوب زشت نکرده
کہ وپ بنوتک	خوب زشت بنوده	کہ وپ بوتک	خوب زشت بوده
باہریت	کافلہ خرہست	باہري نہنت	کافلہ خرنیست

ب	ت	ب	ف
باہري پيدا	کا فلہ زاہر مہست	باہري نہت	کا فلہء نبست
باہریت	کافلہ بود	باہرکیت	کا فلہ خراید
باہرنیئت	کا فلہ خربیاید	باہراتک	کا فلہء امدہ
باہرنہتہ	کا فلۂ نیامدہ	باہرنیہتک	کا فلہ نیامدہ
باہرت	کا فلۂ خربود	باہرہت	کا فلہ نبود
باہرگشت	کا فلۂ خزرفت	باہرنُشُتہ ر	کا فلہ خزرفتہ
باہران	کا فلہ ہا	نان یاکباب پہتہ	نان یاکباب پخنہ
پہتہ	پخنتہ	پہتکت	پخنتہ
پہتکت	پہتکت (پختہ بو)	پہتیے	پخیتے
پہتیے	پخیتے	پہینے	پخیتے
گډ ډُہتہ	دوختہ	نډُہتہ	ندوختہ
دہتکت	دوختہ	نا دہتکت	ندوختہ
دہیتے	دوختہ	ندہیتے	ندوختہ
بدہیتے	بدرخیتے	ندہیتے	ندختیے
دہیتینے	دخیتے	مدہیتینے	مدختیے
بدہیتینے	بدرخیتنے	بدہیتینے	ندختہ
ګہتګت	کشادہ کردہ	بہتکت	نکشادہ بود
ګہتیے	خلاص کردہ	بہتیے	خلاص نکرد
ګہتینے	کشادہ	مبہتینے	مکشادہ
ګہتہ	کشادہ	نبہتہ	نکشادہ

ب	ن	ب	ن
تُوْ نکْ جنت	دُور انداز زند	تو نک نجیت	دُورانداز نزند
تو نکت	دورُا نداز ہست	تو نکے نہنت	دَورا نداز نیست
تو نکے برت	دورا نداز برد	تو نک نزرت	دُورا نداز نبرده
تو نک دات	دُورانداز داد	تو نک ندات	دُورا نداز نداد
تو نکا بارت	دورا نداز برد	تو نک زرت	دورانداز برگرفت
تو نک	دورا نداز (تفنگ)	داروه بچوت	شوره بکوب
داروه مچوف	شوره بکوب	داروه بزور	شوره بکیر
تو نکا پڑکن	دورانداز شوره بارود پرکن	تو نکا پرمکن	دورا نداز پر مکن
داروها بیار	باروت بیار	داروها میار	باروت میار
داروها بکیر	باروت بکیر	داروها مکر	باروت مکیر
داروه ہست	باروت باشد	داروه نیست	باروت نباشد

داروہ و شورہ باروت یکے ہست ۔تُوْنکْ تُوْفنگ دورانداز یکے ہست
(تونک = فجکوری ،تُوْفنگ = پیچی)

ب	ن	ب	ن
ناہنْ بچین	ناخن بچین	ناہنا مچن	ناخن مچین
ناہینے	نا چنے	ناہن نہنت	ناخن نیست
ناہن بوتہ	ناخن بوده	ناہن نبوتک	ناخن نبوده
نا ہینیت	ناخن ہست		

ناہُن ناکُنْ ناخنْ یکے ہست (ناہن = فجکوری ، ناکُنْ = پیچی)

توردبر پندیکی ہت ، درنخل بستہ کنند سرنخل مردم میرود

(تور = کیچی ، پہربند ، فجکوری)

کُوپٹ دَ جُش دکاپے نمایے یکیے۔

(کوُپٹ = فجکوری ، جُنْڈ = کیچی)

ب	ف	ب	ف
مُوْزنیکءِ فجکورا	مور	وارہ تک	وارتک (خورده)
مورسک ہا ہنت	مورہا نیست	موریک ہت	مورہا ہست
موری گَنَت	مورہا باشد	موریک بوتک	مورہا بوده
موریک نبوتک	مورہا نبوده	موریکیت	مورہا باشد
موریکے نہنت	مورہا نباشد	موریک بوتک	موربوده
موریک نبوتک	مورنبوده	موریکت	مور. . . .
موریک نہنت	مورنیست	موریک بیت	مورباشد
موریک نبیت	مونباشد	موریک بازنت	مورہا بسیار ہست
موریک ہاز نہنت	موربسیار کا ہست	موریک ہنوت	مورنبوده
موریک بوت	موربوده	موریک (پیچی)	

کر (براہی) لفظ مور لفظ تکے دُفجکور ہر دوئیکے ہست قدر لفظ

جدا خیر۔

پند بر جوان مردان کریم

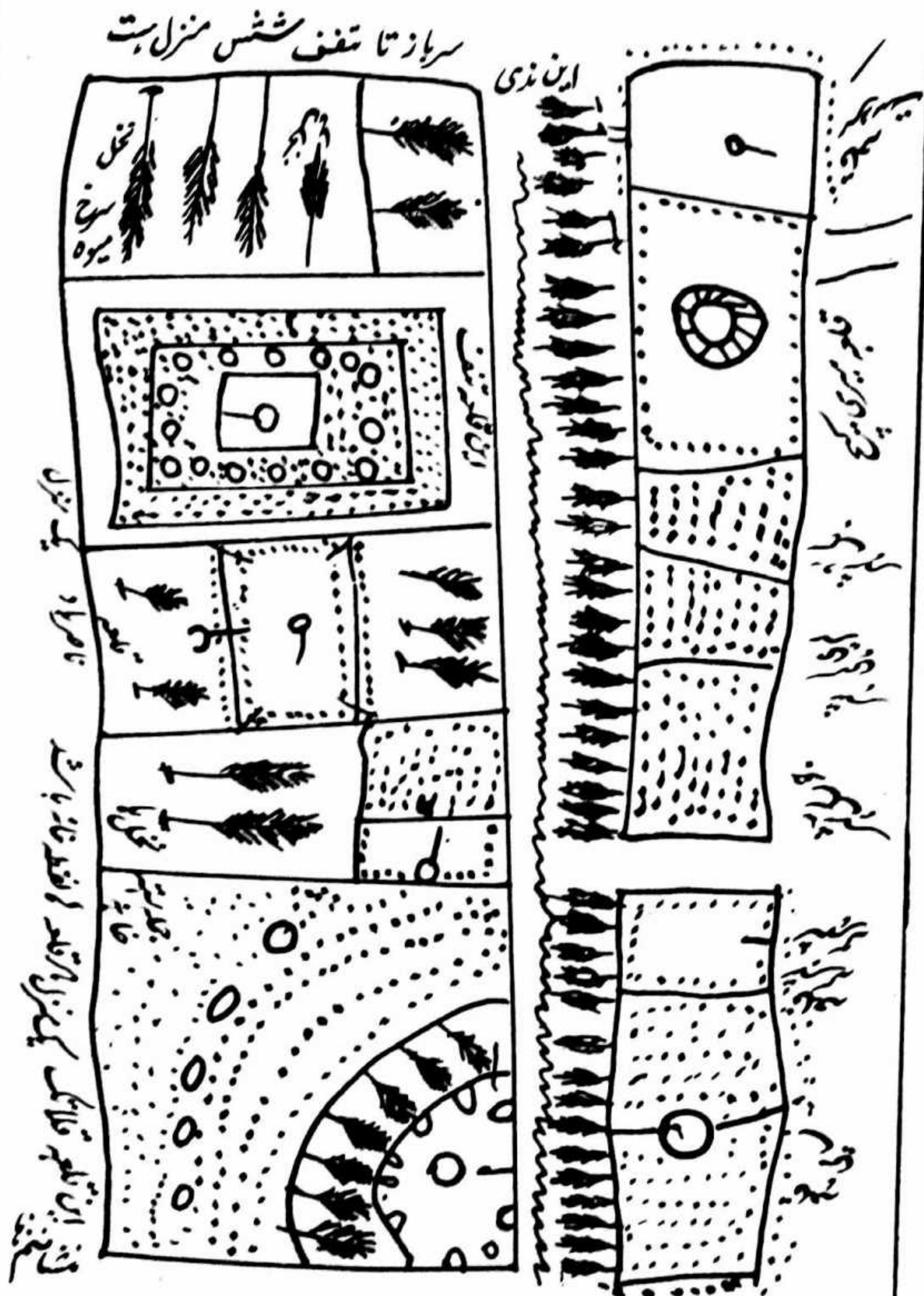
بسے مشکل ہا را بکردیم حِلّ — نیارد جوان مردم عیب غِلّ
کسے آورد عیب جوان مرد نیست — کہ خدمت گذارنده پے مزد نیست

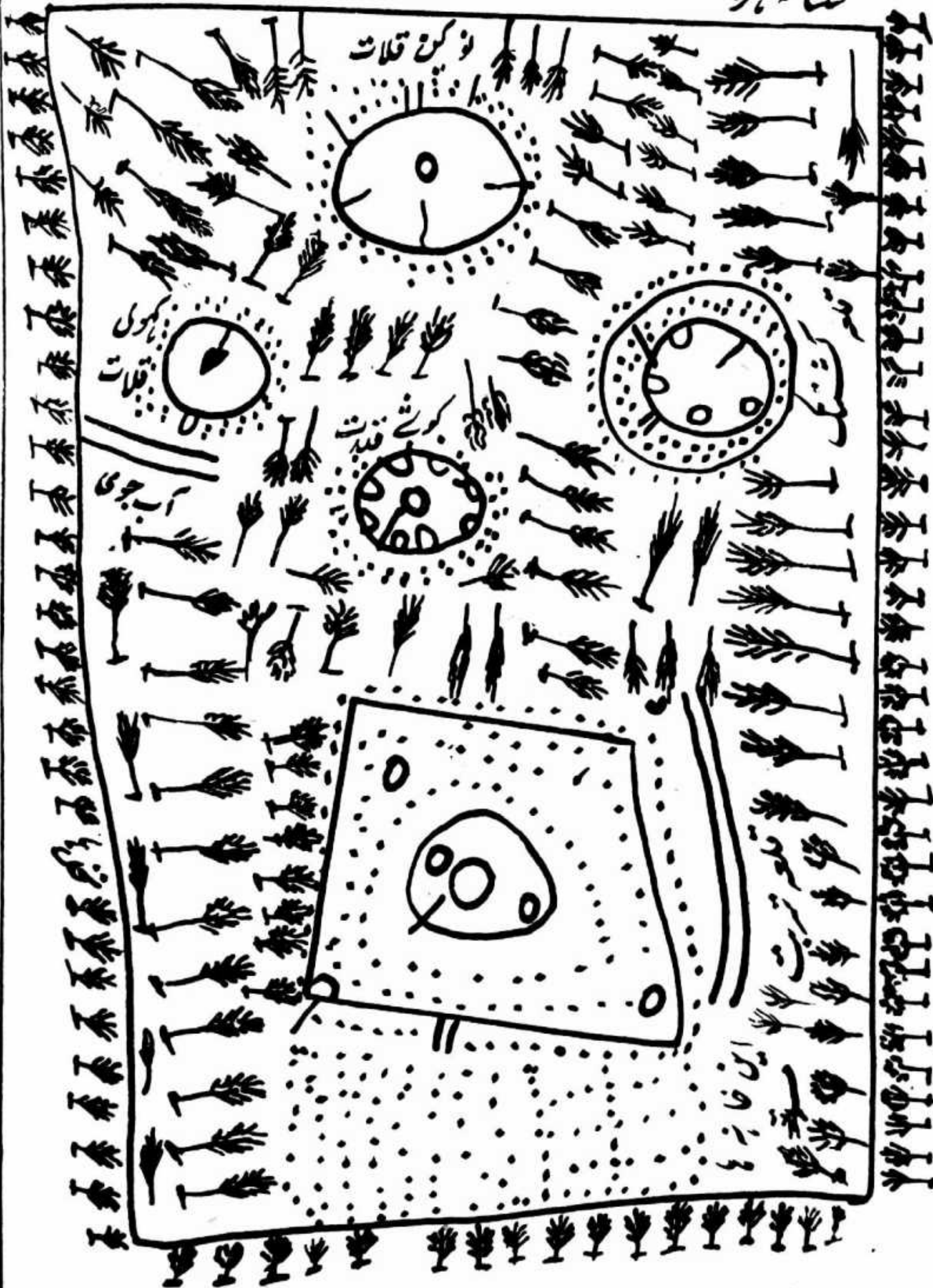
حِلّ بمعنی کشاده — غِلّ بمعنی غش

در نشانہ ولایت ہا چتاینے

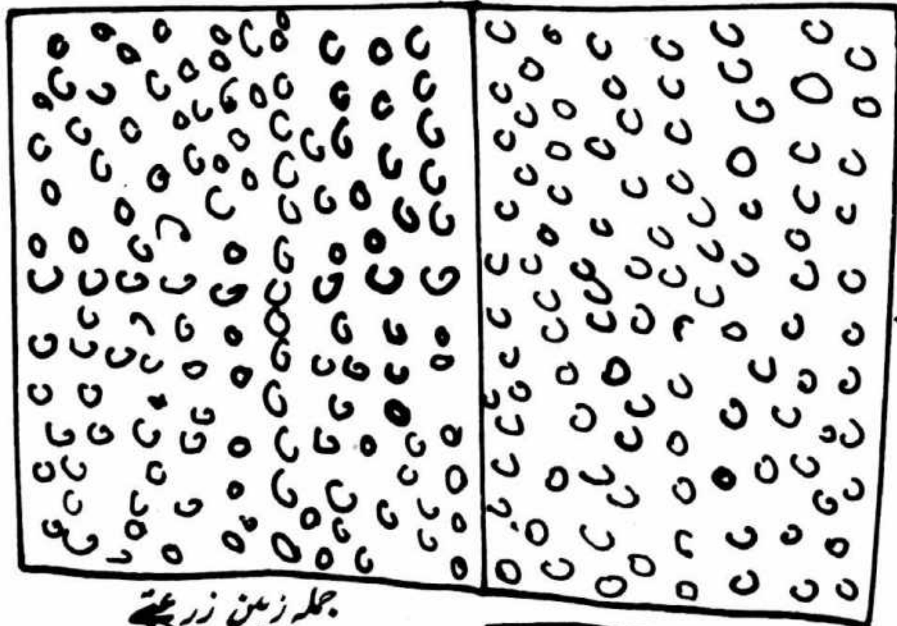
قلعہ بُنج فور تا قلعہ سربازہ دکہ، نام ولاء قلعہ چار منزل باروار باشد۔ سرباز از قلعہ تنف دکہ، نام ولاء قلعہ پنج منزل یا ہست، تنف دتا، ناصراباد، نام قلعہ، یک منزل، قلعہ ناصرباد تا قلعہ نودز، نام قلعہ نیم منزل، نودر قلاتک نام قلعہ، نیم منزل، قلاتک میری تحنت پکیح نیم منزل، قلاتک تا نوکبس قلات، نام قلعہ، نیم منزل، نوکبن قلات تا کوشے، نام قلعہ، یک کپہی راہ باشد۔ کوشے قلات از کھوری قلات تا تحنت میری یعنی) تحنت پکیح یک ساعت راہ ہست

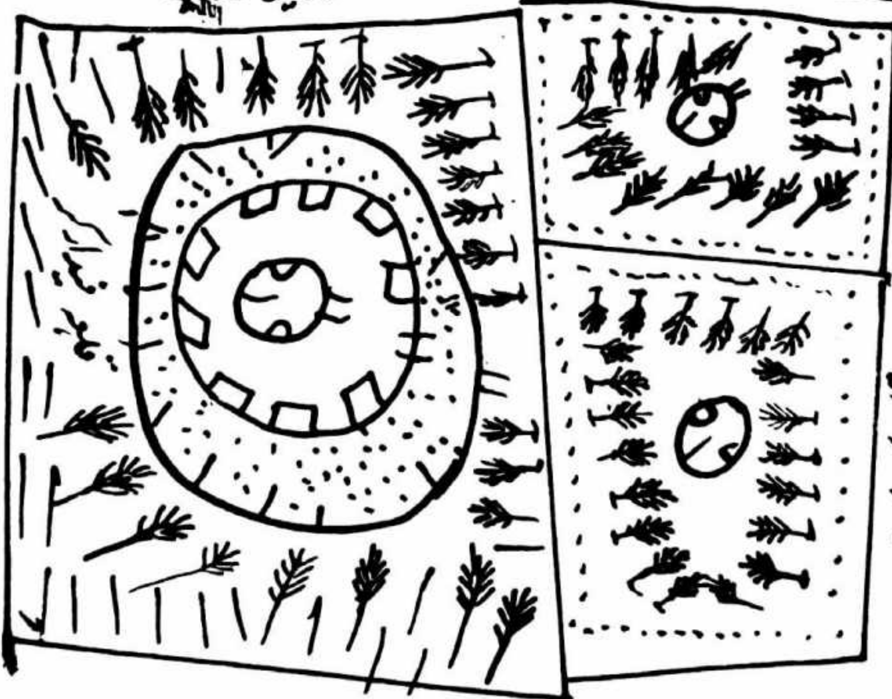
دربلوچستانی نشانہ شہرہا بیان کنیم تابدانی

سرباز تا تفف شش منزل است
این ندی

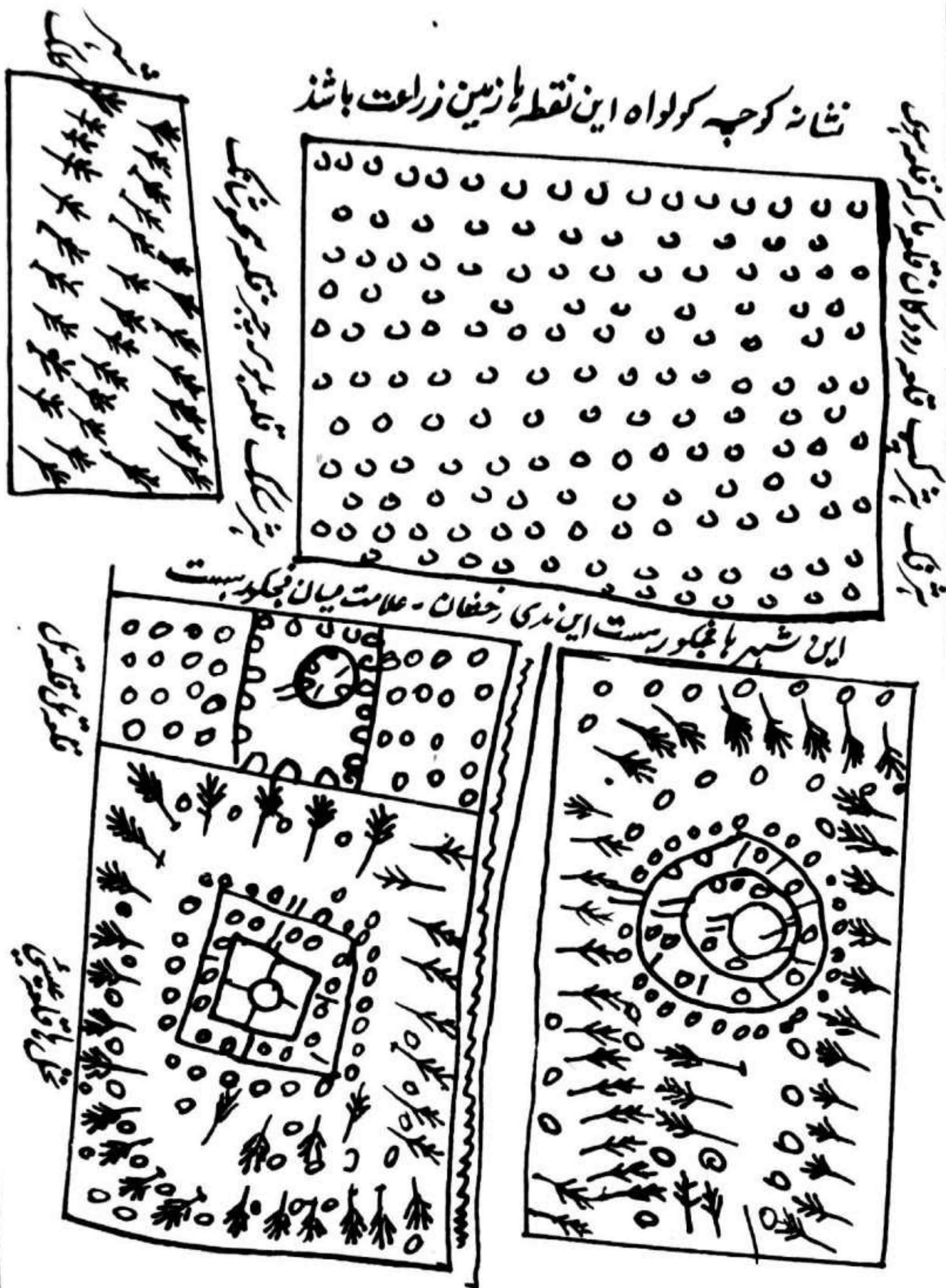

نقشهٔ شهرها
نوکنج قلات
قلات
آب جوی

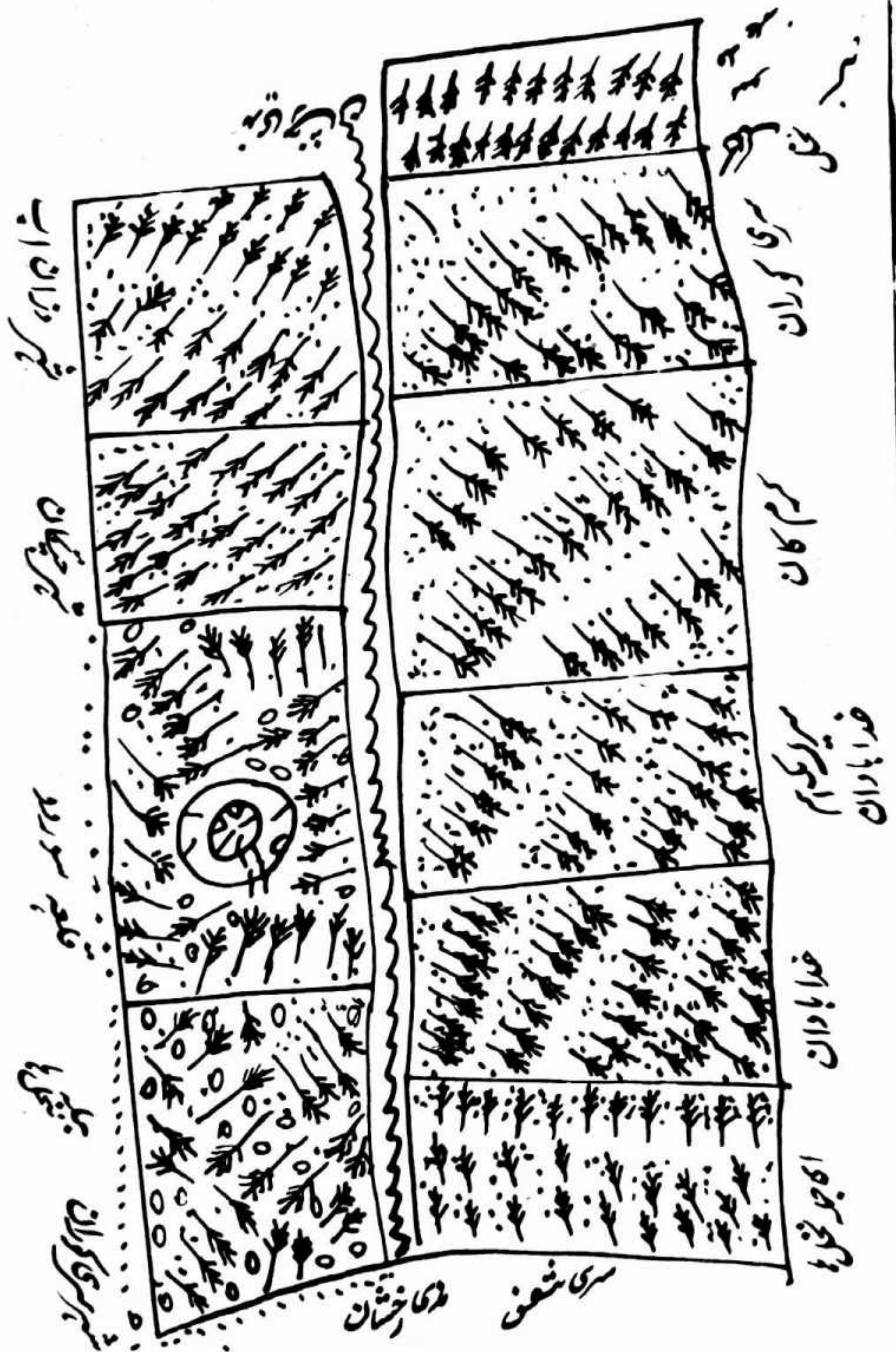
ابن کوچه کلانچه این نقطه زمین

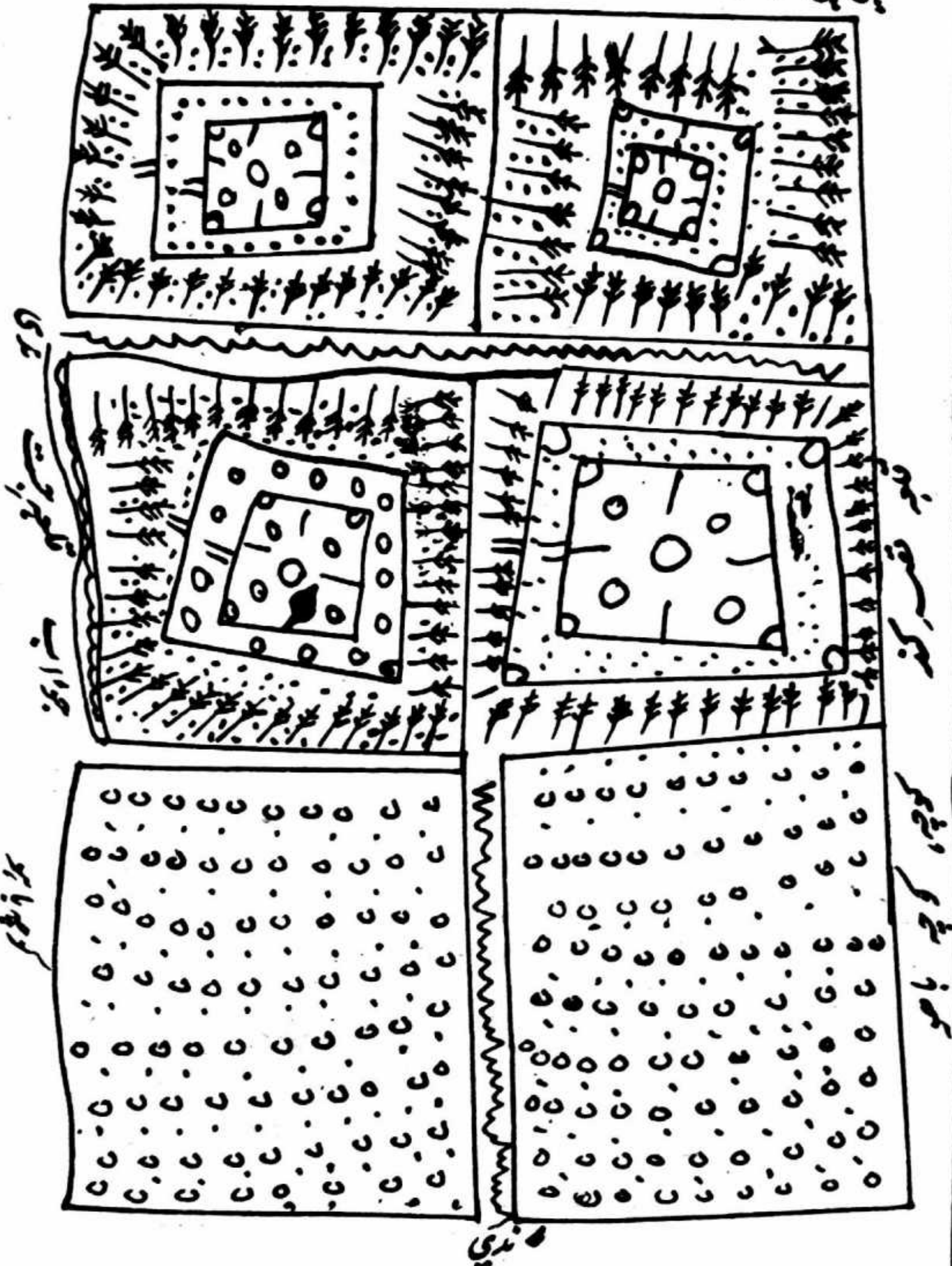

قعله زیک قلعه مالار قلعه دیکر مالار قلعه هورن را قلعه پی دی

شهرسری کوران
قلعه سورود

ندی

میري تحت پیکیح تابک ، نام شهر یک لمحه راه هست بک تاسري کهن، نام شهر، یک لمحه راه هست (یعني) نیم ساعت ـ سري کهن تا جوسک، نام شهر، لمحه راه هست ـ تربت ، نام قلعه، از آب سر، نام شهر، یک لمحه راهست آب سر، نام شهر، تا پیدارک ، نام ، قلعه ، یک منزل هست ـ پیدارک از جمک ، نام قلعه یک روز راهست ـ جمک تا کورکوف، نام قلعه نیم منزل هست پیکیح ، نام دلاء، تا کلانچ ، نام دشت سه منزل هست ـ کلانچ ، نام دشت ، تا گوادر ، بندر هست ، سه منزل هست ـ کلانچ تا فسني ، بندر هست ، دو منزل است ـ فسني بندر تا ادرماره ، نام بندر، چهار منزل هست ، عورماره تا کولواه پنج منزل هست پیکیح دلاء تا بلیده ، نام قلعه یک منزل و نیم هست ـ خبر ـ

قلات کهور (تا) تربت قلات یک ساعت راه هست ـ کهور قلات از کشتنک ، نام قلعه یک کهي راه هست ـ کشتنک نام قلعه از قلعه تربت یک ساعت راه هست تربت از شهرک ، نام قلعه، یک منزل ـ قلعه شهرک از سامي ، نام ، قلعه ، نیم منزل ـ قلعه سامي (تا) کولواه کولواه سه منزل هست ـ سامي از کوچه شهباز ، نام قلعه در دشت فجکور ، پنج منزل ، قلعه شهباز ، تا قلعه عیسئ ، نام قلعه تحت فجکور یک منزل ـ دیگر شهر ها قلعه ها فجکور یک یک ساعت راهست ، راه باشد ـ قلعه کهه، نام دلاء ، تا قلعه بک ، نام قلعه یک یک منزل و نیم راهست ـ از قلعه بک تا قلعه جیبت ، نام قلعه، یک ساعت راهست ـ

جیبت ، نام قلعه ، از قصر کند ، نام قلعه، نیم منزل باشد ـ از قصر کند، اسم قلعه، تا قلعه بن فور ، نام قلعه عجزه پنج منزل ـ بن فور ، نام قلعه ،

تا قلعہ پنہرہ ، نام قلعہ، نیم منزل قصر کند تا پنجگور ، نام قلعہ، شش منزل باشد
قصر کند نام قلعہ ، تا کوچہ باہُو پنج منزل باشد۔ باہو ، نام دشت ، تا کوچہ
دشت ، نام دشت پنجگور سہ منزل باشد۔کوچہ دشت ، نام دشت ،
تا قلعہ تنپ دو منزل ہست۔ دست تا پنجگور یک منزل ، دشت از بندر
گوادر چہار منزل ، دشت تا کوچہ کلاپنچ دو منزل ، کلاپنچ تا پیدارک
دو منزل ہست۔ پیدارک تا بندر فسنی سہ منزل ہست۔ فسنی تا بندر
عورماره چہار منزل ہست ۔

باقی بندر ہور ماره متابع پنجگور ہست ، سردار باہیجان پچکی دکۂ
جدّ این باہیجان بوده بود، یک شمشیر بے مثل و بندر ہور ماره بر جام
صاحب بیلہ والہ بخشیده ۔ پچکی پنجگور و پچکی فجکور جدّ ایشان یکی
ہست ۔ ہر دو کسان اولاد فرزند مارسنک میباشند۔ جدّ مارسنک
بادشاه لاہور میباشند از طائفہ سکّ ہستند ۔

باب لفظ و لاء فجکور

ب	ف	ب	ف
آچا بیار	اتش بیار	آچا میار	اتش میارید
اچاروک بکن	اتش راافروخته بکن	اچاروک مکن	اتش افروخته مکن
اچاروک کړش	اتش افروخته کن	اچانکُش	اتش کشته کُنْ
اچاکمش	اتش کُشته بکن	اچاکُشِث	اتش کشته کنید
اچامکشُث	اتش نکُشته....	اچانکُشتیت	اتش کشته کنید
اچاکُش	اتش کشته	اچانکُشیے	اتش نکشته
اچانکُشِث	....	آچکن	.....
اچیکن	....	اچیکن	.....
اچ کن	....	اچ کتک	.....
اچ نکتک	....	اچ کنت	....
اچ نکنت	....	اچ کن	.....
فلانه مطلع سري کن	....	سري کمن	....
سري بکن	....	سرکُرتک	.....
سرنکتک	....	سرکُرشته	.....
سرنکه ته	....	مناکمان بیت	.....
مناکمان نبیت	.....	مردما راکمان بوت	.....

ب	ف	ب	ف
کمان بوت	......	کمان بنوت	......
کمان بوتک	......	کمان بنوتک	......
کمان کن	......	کمان نکن	......
اپکل بکن	فقر بکن	اپکل نکن	فقر نکن
اپکل کتک	فقر کرده	اپکل نکتک	فقر نکرده
اپکل کنت	فقر کند	اپکل نکنت	فقر نکند
اپکل بیت	فقر باشد	اپکل بیته	فقر باشد
اپکل نبیت	فقر نباشد	پے لفزیت	قول عہد ندارد
پے لفزی نہنت	پے عہد نیست	پے نفزت	پے عہد ہست
پے لفزي بوتک	پے عہد بوده	پے لفزي بنوتک	پے عہد نبوده
پے لفزت	پے عہد ہست	پے لفز نت	پے عہد بود
پے لفزي کتک	پے عہدي کرده	پے لعزي نکتک	پے عہدي نکرده
پے لعزي یا کمن	پے عہدي کمن	پے لفزي یا کمن	پے عہدي بکن
پے لفزي کنت	پے عہدي کند	پے لفزي شر ہنت	پے عہدي خوب نیست
بر مرؤما	بر مردما	بژ چار کے بکن	غور سے بکن
بژ چار کے کمن	غور سے کمن	بر چار کے کینن	غور سے کنیم
بر چار کے کتک	غور سے کرده	بر چار کے نکتک	غور سے نکرده
بر چار کے کنت	غور سے کند	بر چار کے نکنت	غور سے نکرده
پرتینیے	افکنید	مپر تینیے	میفکنے
پر تیتک	افکنده	نپر تیتک	نیفکنده

ب	ف	ب	ف
پرتیکي	افکنده	نپرتیکیے	نیفکنده برد
مپرتیتے	میفکن	بپرتینیے	بیفکن
پسرتیکیتے	افکنده بود	نپرتیکیتے	نیفکنده بود
پرتیتے	افکنده	نپرتیتے	نیفکنده
اَمَاجوڑ کړُوشتک	من چون کرده	امانکړتہ	من نکرده
اماکړتہ	من کرده	اماندلیستہ	من ندیده
امادلیستہ	من دیده	اماکوشتہ	من کفتہ
امانکوشتہ	من نکفتہ	امارا بلیت	مرا نکذار
امارا کارنیست	مرا مطلب نیست	امارا کاراست	مرا مطلب ہست
اماراچہ کارنت	مراچہ مطلب ہست	امانزاتک	من ندانستہ
امازاتک	من دانستہ	اما وارتک	من خرده
امانزازتک	من نخورده	اما وارتکت	من خورده بودم
امانزارتکت	من نخورده ام	کومانیت	فیتش مانبود
کوماہت	فیش ماہست	کومابوتک	پیش مانبوده
کومانبوتک	فیش مانبوده	کومابوتہ	فیش مابوده
کومانبوتہ	فیش مانبوده	کومانہت	فیش ماہست
کومانہت	فیش مانبود	کومابوت	پیش مابود
کومانبوت	پیش مانبود	کومابیت	بیش ماباشد
کومانبیت	پیش ماناباشد	کوماکیت	پیش ماآید
کومانیُت	پیش ما نیاید	شُرگُڑیشک	خوب کرده

ب	ف	ب	ف
شرنکړتک	خوب نکرده	کنډک کړتک	بدکرده
کنډک نکړتک	بدنکرده	ویرت کړتک	فرصت کرده
ویری نکړتک	فرصت نکرده	ډیرنیتت	فرصت کرده
دیرلوت	فرصت لود	دیرنبوت	فرصت نبود
دیربیت	فرصت باشد	دیرنبیت	فرصت نباشد
زوتے نکړتهه	زود نکرده	زو تے کړتهه	زودکرده
مرداری است	خرباشد	مرداری نیست	خرنباشد
ترامرداری هستم	تاخرباشد	مرداری نیستم	خرنیست
مرداری ورنشتک	خر خلاص شده	ورنشتک	خلاص نشده
درروت	خلاص باشد	ورنروت	خلاص نرود
درروت	خلاص شود	درنروت	خلاص نشود
دربروت	خلاص لیشود	درمروت	خلاص مشود
درکیت	درایند	درنیئت	درنیاید
دریت	درباشد	درمبئیت	درمیاید
دربیت	درباشد	درنبیت	درنباشد
بال کرت	فرواز کرد	بال نکرت	فرواز نکرد
بال کرت کنت	فروازتوانند کرد	بال کرت نکنت	فرواز نکند
بال کرت بکنت	فروازبکند	بال کرت نکنت	فرواز نکند
بال کرت بکنت	فروازنکند	بال کرت بکنت	فرواز بکند
کسانت	خرد هست	کسانت کرتک	خرد کرده

ب	ف	ب	ف
کسانت نکرته	خرده نکرده	کسانے بکرت	خرد بکرده
کسانے نکرتین	خرد مکردي	کسانے نگرتین	خرد بکردي
کسانے کرت	خرد کرد	مزنے کرتک	کلان کرده
مزینے نکرتک	کلان نکرده	مزنے کرت	کلان کرد
مزنے نکرتہ	کلان نکرده	مزنے کرتہ	کلان کرده
کسانے نکرتکت	خرد نکرده بود	مزنے کرتکت	کلان کرده بود
مزن کرت	کلان کرد	کسان کرت	کلان (خورد) کرد
امارا جي بيت	مراجي باشد	اماراج نبيت	مراپح نباشد
امارا جي بوت	مراجي بود	اماراج نبوت	مراجي نبود
دراجي کرتک	دراز کرده	دراجي نکرتک	دراز نکرده
دراجي کرتہ	دراز کرده بود	دراجي مکرتين	دراز مکردي
دراجي بکرتين	دراز بکردي	دراجي مکرتين	دراز مکردي
کونڈ کرتک	کوتاه کرده	کونڈ نکرتک	کوتاه نکرده
کونڈ کرتکت	کوتاه کرده بود	کونڈ نکرتکت	کوتاه نکرده بود
سُبیتے کرتک	سُست کرده	سبیتے نکرتک	سست نکرده
سبیتے مکرتین	سست مکردی	سست کرت	سست کرد
دور کرتک	دور کرده	دور نکرتک	دور نکرده
دور مکرتین	دور مکردي	دور کرتين	دور کردي
نزیک کرتین	نزدیک بکردي	نزدیک مکرتین	نزدیک مکردي
نزیک بکرتین	نزدیک بکردي	نزیک کرت	نزدیک کرد

ب	ف	ب	ف
بارک کرتک	باریک کرده	بارک نکرتک	باریک نکرده
بارک کرت	باریک کرد	بارک مکرتین	باریک مکردیی
بارک بکرتین	باریک بکردی	بارک نکرت	باریک نکرد
بارک بکرت	باریک بکرد	بارک بکرتکت	باریک بکرده
بارک مکرتین	باریک مکردیی	شر کرتک	خوب کرده
شر نکرتک	خوب نکرده	شر کرتکت	خوب کرده
شر نکرتکت	خوب نکرده بود	شر کرُت	خوب کرد
شر مکرتین	خوب مکردیی	شر بکرتین	خوب بکردیی
شر کرتین	خوب کردیی بودیی	شر مکرتین	خوب مکردیی
شر بکرتین	خوب بکردیی	کندک کرتک	بدکرده
کندک نکرتک	بد نکرده	کندک بکرتکت	بد بکرده
کندک نکرتکت	بد نکرده	کندک مکرتین	بد مکردیی
کندک بکرتین	بد بکردیی	کندک کرتہ	بد کرده
اما برتہ	من برده	اما نبرتہ	من نبرده
اما نبرتکت	من نبرده	اما برتکت	من برده هست
اما مبرتین	من میبرده	اما برتین	من برده
اما دیتین	من دیدم	اما مدیتین	من مدیده
اما بدیتین	من بدیدیم	اما گوازیت	من گذشتم
آما نگوازیت	من نگذشتم	اما نگوازیتک	من نگذرانیده
اماری گوازیتک	مرا گذشت	اما را نگوازیتکت	من نگذرانید

ب	ف	ب	ف
اماراکوازبنیت	مراکذارا بیند ند	امارانکوازیت	من نکذارا نید
اما رابکوازین	مرابکذاران	تهتبہ	ناخبتہ
تهتبتہ	نتاختہ	تحیتے	تاختے
نتہتبے	نتاختے	بتهنبے	تباختے
تهتنکی	تاختبہ	نتهتنکی	نتاختبہ
بتہتینبے	تباختے	متہتینبے	متاختے
تحتن	تاختے	نحتت	نتاختے
سوکے کتنک	آزارکرده	سوکے نکتنک	آزارنکرده
سوکے کنتت	ازارکند	سوکے بکن	ازارنکن
سوکے نکن	ازارنکن	سوکے یت	ازار بود
سوکے نهت	ازارنیست	سوکے بیت	ازار باشد
سوکے نبیت	ازارنبیت (نباشد)	سوکے یت	ازارهست
سوکے بنیت	ازارنیست	سوکے بوت	ازاربود
گشوکہ نبوت	ازار نبود		
پدَراهنت	زاهرهست	پدرا هنت	زاهرهست
پدرابوت	زاهربود	پدَرا نبوت	زاهرنبود
پدرابیت	زاهرباشد	پدرا نبیت	زاهرنباشد
پدراء کن	زاهرکن	پدراء نکن	زاهرنکن
پدراءبکن	زاهربکن	پدراگشت	زاهرکند
پدراء	زاهرهست	پدراء کتنک	زاهرکرده

ح	ف	ب	ن
پدرا ونکتک	زاهر نکرده	پدرا وکتکت	زاهر کرده بود
پدرا و تکتکت	زاهر نکرده (بود)	تیز ترنت	تیز تر هست
تیز ترهنت	تیز تر نیست	تیز تربیت	پو نیده باشد
تیز ترنبیت	دونده تر نباشد	تیز تر لوتک	پو نیده تر بوده
تیز تر نبوتک	پونیده تر نبوده	تیز تر کرتہ	پوینده تر کرده
تیز تر نکرتہ	پونیده تر نکرده	تیز تر مکتین	پونیده تر مکردي
تیز تر بکتین	پوینده تر بکردي	تیز تر مکرتین	پونیده مکردی
کنپہ کرتک	دفن کرده	کنپہ نکرتک	دفن نکرده
کنپہ بکرتین	دفن بکردي	کنپہ مکرتین	دفن مکردي
کابوئي کرتک	پخته کرده	کابوء نکرتک	پخته نکردي
کابوء بکرتین	پخته بکردي	کابوء مکرتین	پخته مکردي
کابوء بوت	محکم بوت	کابو نبوت	محکم نبوت
کا بوہت	محکم باشیے	کابو ہنت	محکم باشید
لاکر کرتک	لاغر کرده	لاکر نکرتک	لاغر نکرده
لاکر کرتہ	لاغر کرده	لاکر نکرتہ	لاغر نکرده
لاکر کرتین	لاغر کرده	لاکر مکرتین	لاغر مکردي
لاکر بکرتین	لاغر بکردي	فزورت	فربه هست
فزورت کرتین	فربهت کردي	فزورت مکرتین	فربهت مکردي
فزور کرت	فربه کرد	لاکر کرت	فربه نه کرد
فزور نکرت	فربه نکرد	لاکر نکرت	فربه نکرد

ب	ف	ب	ف
فزور کرتہ	فربہ کردہ	فزدر نکرتہ	فربہ نکردہ
لاکر کرتہ	لاغر کردہ	لاکر نکرتہ	لاغر نکردہ
کرتے	کردہ	سوکند کرتگ	سوکند کردہ
سوکند نکرتگ	سوکند نکردہ	سوکند بکرتگ	سوکند بکردہ
سوکند مکرتگ	سوکند مکرتگ	سوکند کرتین	سوکند کردہ بود
سوکند نکرتگت	سوکند نکردہ	سوکند کرتگت	سوکند کردہ
سوکند کرتین	سوکند بکردي	امارا کار نیست	مرا مطلب نباشد
امارا کار ہست	مرا مطلب باشد	امارا چہ مقصد	مرا چہ مطلب
امارا مقصد نیست	مرا مطلب نباشد	امارا مقصد نبوتگ	مرا مطلب نبو
امارا مقصد است	مرا مطلب ہست	اما نبرتگ	من نبردہ
اما برتگ	من بردہ	اما ندیستگ	من ندیدہ
اما دیستگ	من دیدہ	اما راچي تو وت کرتگ	من را ہیچ . . . تو خود کردہ
اما نکرتگت	من نکردہ بود	اما کرتگت	من کردہ بود
اما نبوتگن	من نبودہ ام	اما بوتگن	من بودہ ام
اما دُتتگ	من دوختہ	اما نذہتگ	من ندوختہ
اما کہتگت	من غربال کردم	اما نکہتگت	من ار دغربال نہ کردہ بود
اما برت	من بردہ	اما کرت	من کردہ
اما نکرت	من نکرد	اما وارت	من خورد

ب	ف	ب	ف
امانزارت	من نخورد		

ہرسخن کہ ادم فجکور کولواہ میکند میکو یند ، اما گزِشتگ ، این سخن
یا این کار این موجب یعنے کردہ ام و مردمِ پیچ مکران زمین میگویند
من این سخن یا این شغل کار، گتگ ، این موجب بیعنے کردہ ام۔
ہریکے بر لفظ خود کلام سخن میکو یند ؛
ہریکے با لفظ خود گوید سخن ۔ ہر دُو لفظ کردم بیان زیر بُنْ
بے خبر باشد کسے باشد خبر ۔ در بلوچي میشود او پڑُ ہنر
تمام کردم کتاب لفظ بلوچستان من کمالان ولد عالیجاہ میر ہاشم
کچکي ابن امیر کمالخان ابن امیر شہبیک ابن عالیجاہ ملک دینار خان
کچکیے حاکم کولواہ پیچ تنف سرباز ولاءِ کہہ کیر بیرو کَلکِّ چیدہ دبلوچستان
این کتاب برخاطر خواہي کپتان اسمیل میل صاحب بہادر حفیظ بندر
مشقط تصنیف میکردم برایۓ انکہ نظر درین کند اول تا اخر عجایب بیندتا
لفظہا بلوچ اموختہ شود ۔ من درین کارہا چندان محنت کشیدہ بودم مغز
سرم جوشندہ شد، ظمیر قلب پاشیدہ شد تا برح عمل رسا نیدم
سبب از دوستے مولانا کپتان انگریز اسمٰعیل میل صاحب بہادر کہ
عرض بندیکے من کمالان کچکیے راجناب حضرت سرکار شہنشاہ عادل
اکرم معززم روحي درروح قبلہ قبلہ مہربان منزل حاجات دولت
معمور ہمہ سرچشمہ مرحمت برسانید کہ این بندہ حلقہ گوش را برملازم درگاہ
دولت خویش حساب کند از جملہ مہمات تحت زحمت پادشاہي خویش

سلامت بدارد بنام ایزد اللہ مقابلہ ہرماہ چاند نوع کہ از سادات معزب تولد پیدا زاہر شد فنجاہ رُوفیہ پکار رپکار) انعام بر ملازم بندہ خود کند برابروہ شیخ محیدین غوس اعظم شہنشاہ معظم جاجم اسلام پیر کبیر بغدادی رحمتہ للہ علہ و برکاتہ کہ من کمالان پر تقصیر بنام خداوند تبارک مقابلہ بر نیاز ارواہ غوس اعظم بادشاہ خیرات کنم برائی مظلومان ویتیمان بخش کنم تا خاطر آزردگان وغم کینان شاد کردد. یک علم بلند شود تا یتیمان ناتوانان از غم پارغ کردد۔ ہریکی تا محروم ازان جناب سعادت نشود۔ الہی حاجت من برار، غم از دل من برادر بحق لا الہ اللہ محمد رسول اللہ بحرمت وشرافت غوث اعظم شیخ عبدالقادر جیلانی بغدادی یارب تو دانندہ راز من و بینندہ نیاز من می بینی عاجزی وحال من س ہرکس کہ زر بدارد در دوستش می رساند

من بے زاہ بے زر، چہ کنم کہ زر ندارم

خواہی کہ محبوب بتو رام شود

از خانہ درا ید بدنام شود

خود مردی زر بفرست

زرآ بر سر پولاد کینے نرم شود

الباقی بعد از مہربانے ہاء سرکار صاحب شہنشاہ معظم خدمات این بندہ کمالان کچکے چنین میباشد۔ بجناب دولت عدالات کمپینے بہادر صاحب اخبار نویسے بلوچستان میکنم۔ ہرتازے حالات امورات در بلوچی ملکاہاء فجکور، نام شہر، وکرداہ نام کوچہ دشت، وتیچ وتنف و بلیدہ دسامی، نام شہرہا ہست، ودرین ملک ہارخ بدہد انشا اللہ متعالہ

بر پیش گاه انگریز صاحبان در بلاد بندر گوادر تازیکے حالات رامیرا اسالم از دست صاحبان گوادر در پیش گاه معمور بادشاه عادل طاہر طاہر کمپنی صاحب سرکار ملازمان برشہنشاه جنوب برسانند و دیگر خدمات این بنده آن باشد ہر صاحب انگریز در صفر بلوچی بگذرد در شہرہا تنف پنجگور و کولواه و مشکے و فچکورو سامی پیدارک و بلیده من کمالان ہمراه صاحب انگریزان میباشیم لاکن بران شرطی کہ صاحبان بنظر بنظر مرحمت بزرگے مرا خیال بکند براه خرچہ و انعام خلعت بزرگے با من بخش کند در صفر مرا بمثل زبونان نوکرہا دیگر حجت زحمت نہ ہند چرا کہ من کمالان نصب دارم ؎

نصب دارم از خان سالار پنجگور ۔ بمثل زبونان با من ہیچ
جہاندار داند جہان داشتن زنگی چہ داند بجز طاشتن

و دیگر انگہ فرزندان من یکی میر قادر بخش، دویم میر بہرام بعد از من این دو پسران را بجاه من کمالان داشتہ آن شرطی کہ باشہنشاه عادل کمپنی عقد لبستہ ہمان موجب بادشاه جہلینے جنوب راینے عادل بکند و این دو پسران ملازم درگاه دولت عمل کند ۔ آن مہربانینے فنجاه رفیہ پکار ملکیہ پدری برد و پسران ہر دو پسران ماه برماه برسانند ۔ والانہ مہربانیے سرکار صاحب شہنشاه معظم برسر این بنده خود لنشدا

بیت

پے مزدلو و منت ہر خدمتے کہ مردم — پے مزدپے عنایت . . . .
چو از اب دریا خورد تشنہی — کجا گم شود آب زان وشنیٔ
ہزاران ہزار اب دریا خورد — نہ از خوردینے خلق، اوگم شود
وکر من خورم قطرئی ہاک نیست — درین خوردینے شاہ غمناک نیست
جہاندار شاہست برعدل داد — جہان افریدش نکہبان باد
ایا کمینیے شاہ کشور کشاہ — مکن تیقہہ برملک تاج کلاہ
دل از عدل انصاف تعظیم مار — جہا زا براسا تمیشیے سایہ دار
مکن تا بہا د خدا غافلے — بیا یے بہردو جہان فلیے
در بازوی کردن کش زا شکوح — تریح ستم کردکا ہزا یکمن
وزیرہ چہار دولت ہست پیش کاہ — شب روز درفقر تتبیر راہ
ہر انچہ کہ کو یند تو ز بیشان پذیر — سکک بجز نیست راہش بکیر
خدا دادہ بودہ ترا تاج زر — تو بر چشم رحمت کمالان نکر
بر اسمیل صاحب نظر کن بیبے — کہ چشمش نباشد بدبیتے کیسے

٥

سکک رہ منزل شناس
رحمت بخشش غطار

بیٔ کپتان اسمیل میل صاحب بہادر این کتاب لفظ دزبان
بلوچستان امپد کہ بجناب تو برسد قبول فرمائید - عیب نکنڈ کہ ہیچ ہے

عیب در جہان نیست بجز اللہ مقالہ از ہمہ عیب پاک ہست تمام تمام شد کتاب نفظ بلوچستان گفتار تصنیف کمالان کہیکے ابن عالیجاہ امیر ہاشم ابن میر کمالخان ابن امیر شہیک شمشیر زن ابن ملک دینار کہیکے حاکم بکیچ و مکران -

بیت

خدا را ملک بسیاری
بنودش کردرین دنیا
تما میں پیکیچ و مکران را
نمی دادش بدنیاری

تمام شد بروز یکشنبہ ہشتم ماہ رجب سنہ ۱۲۰۹ ہجرت نبیے محمد

حمد

خدایا تو این بنده را شاد کن — ز بند غم ازاد کن
خدایا مرا کنج دولت دهی — زر و سیم نعمت فراوان دهی
صلاه طلاهم بکن خانه پُر — ب لیبی لعل گوهر دگر دانه دُرّ
براسب قبا کلاه کمر — تنم جلوه گر کن بچو شاخ زر
بده سیب زمان انگور حنب — کلو د شر بو مکنم زیر لب
دگر روغن شهد با کاه میش — خورم تا ببخشم بفقرء خویش
بده نان گندم تو با گوشت برنج — به انجیر لیبوه شیرین ترنج
شکّر و بادام حلواه برّ — مرا خرماه فجکور بده جوزتر
مرا ملک میراث دادی بده — کنیز غلام چند دادی بده
مراده تو باعقل فرزاهنی — دگر بخت فرجام یکی خسر دهی
همه عضوی جانم بکن تندرست — بکردی مرا بنده روز نخست
مرا زال فرزند دادی تو خوش — بپیری رسان جمله را دار خوش
درین ابنج من جملکان دیدار — براحسان لطفم دلم تازه دار
سپردم بتو جمله ما ای خدای — مکن یا جو اینے تو ایشان جدای
ز تو خواهم رزق ایمان من — بجنّت رسانم دران انجمن
کمالان چه خواهد خدایا بده — بخواری مکر دا ندشش ده بده را

تمام شد — ماشهر بشهر

گفتار کمالان پچیکے گویند

هر یکی جنس مکانے بهه باشد — اسب تازی بشهرا ایرانے
پیل در هند، درخت هندستان — لذتے طعمه ها خراسانے
شد مکانے طلسم شهر عروس — روم کعبه، بود مسلمانے
لولو باشد در بندر هیر من — لعل رخشان شد بدخشانے
گنج تبتیر هر دو در انگریز — تیغ قیمت بود صفاهانے
خرما فجکور حلواه در مشقط — دنبه گوشت مُرز رخشانے
کوچه کولواه جو باشد — آب سرباز، غله خارانے
شیر روغن برود کرم سیل هست — بازو یلی زور مند سیستانے
هیله ماء فتور غدر دغل — مَرْدُ ماهی بلوز مکرانے
صاف دل آدمان پیچ بود — در عرب هست جاه احیانے

یارم گفت

قدر گل بلبل بداند — قدر جوهر جوهری
قدر زر زرگر بداند — قدر گنبرا علی

کمالان گفت

جدائیٔ تا نمیشفید میایتے دوست　　قدر دوست کسے داند
شکستہ استخوان داند　　بہائیٔ مومنائی را

یار بہ کمالان گفت

سخن دانیے و نظم گفتن　　قدرش نیست بلوچیان

○

بخاطر دوستیتے کپتان اسمیل میل صاحب بہادر حفیظ بند مشتعظ
مازم درگاہ سرکار شکوہ دولت معمور پادشاہ عادل جما مجمل جزلبتان
غریب نواز کمپنیے و رابنے بہادر صاحب اقوام اُمت حضرت عیسےٰ پیغمبر
علیہ سلام، من نوشتم نظم کردم روزکار من نمانم خط بماند روزکار۔
در شہر ہا مر بادشاہ کلکتہ کمپنیے۔

کمالان بیا درین یکیتے　　صفر سازم بشکل گشتان

○

---

۱۵ کلکتہ شہر ہندوستان

کمالان گفت

هرکس که صفر کند صفر گنده شود
در نزد همه کس فسندِ گنده شود
از آب پاک تر نمی شود چیزی
هر جاه که مکان کند گندیده شود

و یار کمالان گفت

دنیا طلبی بجانب هند گذر
گر دین طلبی روم بکن عزم صفر
خواهی که نه دینت بشود نه دنیا
از کیچ و مکران نه روی جاه دگر

کمالان گفت

بلبلے مکران منم در صبح که ناله کنم
در جناب غوس اعظم گریه زاری کنم
آب آتش ... دیتے منت در یک مکان
... گر کند دشمن بقصد من سرش با شد زیان

زیان، خراب

تمام تمت شد کتاب لغظ بلوچستان بخاطر۔
(انگریزی درخت)
۱۸۷۳

۱۹۷ نزول زدر گوث۔ ۱۸۸۱ء

B 7 P.S.S.

ہماری چند مطبوعات

کتاب کا نام	مصنف	قیمت
بلوچستان ماقبل تاریخ	ملک محمد سعید	۷-۰۰
نغمۂ کوہسار	عبدالرحمٰن غور	۲-۵۰
بلوچستان میں فارسی شاعری	ڈاکٹر انعام الحق کوثر	۶-۰۰
بلوچستان کی کہانی شاعروں کی زبانی	میر گل خان نصیر	۱۵-۰۰
بلوچی عشقیہ شاعری	میر گل خان نصیر	۴۵-۰۰
بلوچی رزمیہ شاعری	میر گل خان نصیر	۴۵-۰۰
صحافت وادی بولان میں	کمال الدین احمد	۳۰-۰۰

بلوچی اکیڈمی سیٹلائٹ ٹاؤن، کوئٹہ